^Liberec

Strategie rozvoje SML 2021+

Socioekonomická analýza

Obsah

Seznam grafů 6
Seznam obrázků 7
Seznam tabulek 7
Seznam zkratek 8
1 Úvod 11
2 Úvod do socioekonomické analýzy 13
3 Základní údaje o lokalitě 14
3.1 Geografická poloha 14
3.2 Stručná historie 14
3.3 Správní členění 15
4 Obyvatelstvo 18
4.1 Vývoj počtu obyvatel 18
4.2 Pohyb obyvatel 19
4.3 Věková struktura 21
4.4 Vzdělanostní struktura 23
4.5 Zdravotní stav obyvatel 23
4.6 Vývoj obyvatelstva v městských částech SML 24
4.7 Predikce vývoje obyvatelstva 25
4.7.1 Cizinci v Libereckém kraji 25
5 Bydlení 27
5.1 Bytový fond 27
5.1.1 Vývoj počtu bytů 27
5.1.2 Stáří domovního fondu 28
5.1.3 Technický stav bytů 28
5.2 Soukromý trh s bydlením 30
5.2.1 Vývoj tržních cen 30
5.2.2 Příspěvek na bydlení 32
5.3 Byty ve vlastnictví města 32
5.3.1 Kvantitativní ukazatele 33
5.3.2 Organizace bytové správy 33
5.3.3 Cílová skupina 34
5.3.4 Finanční hledisko 34
5.4 Sociální bydlení 34
5.5 Lokality sociálního vyloučení 34
5.6 Bytová nouze v Liberci 35
5.7 Problémové oblasti pro rozvoj města 36
6 Ekonomické prostředí 37

6.1 Hrubý domácí produkt Libereckého kraje 37
6.2 Podniky 37
6.3 Trh práce 44
6.3.1 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo 44
6.3.2 Zaměstnanost v sektorech národního hospodářství 44
6.3.3 Uchazeči o zaměstnání 45
6.3.4 Volná pracovní místa 47
6.3.5 Nezaměstnanost 48
6.3.6 Mzdy 49
6.3.7 Vyjížďka a dojížďka do zaměstnání a škol 50
6.4 Věda a výzkum 52
6.5 Problémové oblasti pro rozvoj města 54
7 Technická infrastruktura a majetek 56
7.1 Technická infrastruktura 56
7.1.1 Pitná voda 56
7.1.2 Kanalizace 56
7.1.3 Elektrická energie 57
7.1.4 Zásobování zemním plynem 58
7.1.5 Zásobování tepelnou energií 58
7.1.6 Radiokomunikace a telekomunikace 59
7.1.7 Aktivita města 59
7.2 Městské organizace a společnosti 60
7.3 Problémové oblasti pro rozvoj města 60
8 Doprava 62
8.1 Silniční doprava 62
8.2 Železniční doprava 64
8.3 Cyklistická doprava 65
8.4 Veřejná doprava 65
8.5 Pěší/bezbariérová doprava 65
8.6 Letecká doprava 66
8.7 Aktivita města 66
8.8 Problémové oblasti pro rozvoj města 66
9 Vzdělání 68
9.1 Mateřské a základní školy 68
9.2 Střední vzdělávání 69
9.3 Univerzitní školství 70
9.4 Další pedagogická zařízení a aktéři ve vzdělávání 70
9.5 Celoživotní vzdělávání 71
9.6 Volnočasová pedagogika 71

9.7 Inkluze ve vzdělávání 71
9.8 Problémové oblasti pro rozvoj města 72
10 Sociální oblast a zdravotnictví 74
10.1 Sociální oblast 74
10.1.1 Sociální péče 74
10.1.2 Komunitní plánování a registrované sociální služby 75
10.1.3 Dluhy, exekuce a bankroty 77
10.1.4 Dlouhodobá nezaměstnanost 78
10.2 Zdravotnictví 79
10.3 Problémové oblasti pro rozvoj města 80
11 Cestovní ruch, kultura a sport 82
11.1 Kapacita a návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení 82
11.2 Marketing města 84
11.3 Problémová témata v rozvoji cestovního ruchu 85
11.4 Kultura 87
11.5 Sport a volný čas 90
11.6 Problémové oblasti pro rozvoj kultury 91
11.7 Problémové oblasti pro rozvoj sportu 91
12 Životní prostředí 92
12.1 Půda 92
12.2 Chráněná území 92
12.3 Ovzduší 93
12.4 Voda 94
12.5 Kontaminovaná místa, veřejný prostor 95
12.6 Využití území obce 97
12.7 Odpadové hospodářství města 99
12.8 Aktivita města 100
12.9 Problémové oblasti pro rozvoj města 100
13 Bezpečnost a krizové řízení 101
13.1 Kriminalita v libereckém regionu 101
13.1.1 Statistický vývoj 101
13.1.2 Index kriminality 102
13.1.3 Specifické problémy 103
13.1.4 Shrnutí bezpečnostní situace v Liberci 105
13.2 Požáry 105
13.3 Krizové řízení města a preventivní aktivity 106
13.4 Problémové oblasti pro rozvoj města 107
14 Veřejná správa 108
14.1 eGovernement v podmínkách SML 108

14.2 Spolupráce s městy a regiony 108
15 Občanská společnost 110
15.1 Komunikace s občany a informační kanály 110
15.2 Osadní výbory 110
15.3 Zdravé město Liberec 111
16 Hospodaření města 112
16.1 Vývoj celkových příjmů a výdajů 112
16.2 Struktura příjmů 113
16.3 Struktura výdajů 115
16.4 Střednědobý vývoj 116
17 Strategické vazby SR SML 2021+ 118
17.1 Úroveň Evropské unie 118
17.2 Národní úroveň 119
17.3 Regionální – krajská úroveň 121
17.4 Analýza vazeb 125
17.5 Místní úroveň 126
18 Dotazníkové šetření 127
19 SWOT analýzy 135
19.1 Konsolidovaná SWOT analýza 136
19.1.1 Silné stránky 136
19.1.2 Slabé stránky 137
19.1.3 Příležitosti 138
19.1.4 Hrozby 139
Seznam použitých zdrojů 141

Seznam grafů

Graf 1 - Historický a aktuální vývoj počtu obyvatel ... 18
Graf 2 - Vývoj přirozeného a celkového přírůstku obyvatel ... 19
Graf 3 - Vývoj migračního salda (přírůstek/úbytek stěhováním) ... 20
Graf 4 - Srovnání trendu přírůstku/úbytku stěhováním ... 20
Graf 5 - Věková struktura obyvatel ... 21
Graf 6 - Vývoj průměrného věku obyvatel ... 22
Graf 7 - Věková pyramida s rozdělením dle pohlaví k 31. 12. 2019 ... 22
Graf 8 - Vzdělanostní struktura dle nejvyššího dosaženého vzdělání k 26. 3. 2011 ... 23
Graf 9 - Predikce vývoje obyvatel SML ... 25
Graf 10 - Predikce věkové struktury obyvatel SML ... 25
Graf 11 - Vývoj počtu bytů na území SML ... 27
Graf 12 - Vývoj počtu obydlených domů s byty ... 28
Graf 13 - Technické vybavení obydlených bytů k 26. 3. 2011 ... 29
Graf 14 - Vývoj průměrné prodejní ceny za m^2 ... 31
Graf 15 - Vývoj průměrné ceny pronájmu za m^2/měsíc ... 31
Graf 16 - Podnikatelské subjekty dle převažující činnosti v SML k 31. 12. 2019 ... 38
Graf 17 - Podnikatelské subjekty dle právní formy podnikání k 31. 12. 2019 ... 39
Graf 18 - Zaměstnanost v sektorech NH ... 44
Graf 19 - Hlavní sektory zaměstnanosti v Libereckém kraji k 31. 12. 2019 ... 44
Graf 20 - Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa v SML ... 45
Graf 21 - Uchazeči o zaměstnání podle dosaženého vzdělání v okrese Liberec k 31. 7. 2020 ... 46
Graf 22 - Uchazeči o zaměstnání podle věku v okrese Liberec k 31. 7. 2020 ... 46
Graf 23 - Vývoj podílu nezaměstnaných v SML ... 48
Graf 24 - Nezaměstnanost v Liberci a porovnání s Libereckým krajem a ČR ... 48
Graf 25 - Vývoj mezd v Libereckým kraji ... 49
Graf 26 - Počet nehod v silniční dopravě vč. počtu zraněných a usmrcených osob v okrese Liberec ... 64
Graf 27 - Kapacita hromadných ubytovacích zařízení k 31. 12. 2019 ... 83
Graf 28 - Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení ... 83
Graf 29 - Průměrný počet přenocování v ubytovacích zařízení ... 84
Graf 30 - Podíl využití půdy v % celkové rozlohy území města Liberce k 31. 12. 2019 ... 92
Graf 31 - Registrované vs. objasněné trestné činy, ÚO Liberec ... 101
Graf 32 - Index kriminality v ČR, ÚO Liberec a OO Liberec ... 102
Graf 33 - Počet požárů vč. počtu zraněných a usmrcených osob v okrese Liberec ... 106
Graf 34 – Vývoj celkových příjmů a výdajů rozpočtu SML ... 112
Graf 35 - Struktura příjmů rozpočtu SML ... 113
Graf 36 - Struktura příjmů rozpočtu SML ... 114
Graf 37 - Struktura příjmů rozpočtu SML ... 116
Graf 38 - Hodnocení celkové spokojenosti s městem jako místem pro život, výchovu dětí, prožití stáří, práci, zábavu ... 127
Graf 39 - Hodnocení pozitivních aspektů města v % ... 128
Graf 40 - Hodnocení negativních aspektů ... 129
Graf 41 - Využívání sdělovacích prostředků ... 131

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Administrativní členění Libereckého kraje 15
Obrázek 2 - Administrativní členění okresu Liberec 16
Obrázek 3 - Administrativní členění ORP Liberec 17
Obrázek 4 - Administrativní členění SML 17
Obrázek 5 - Intenzita dopravy v Liberci 63
Obrázek 6 - Nasycení půdy a intenzita sucha v okrese Liberec 95

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Harmonogram realizace 12
Tabulka 2 - Počet obyvatel města ve srovnání s vyššími územními samosprávnými celky 18
Tabulka 3 - Přírůstek/úbytek obyvatel v období 2011–2019 19
Tabulka 4 - Vývoj počtu obyvatel v městských částech Liberce 24
Tabulka 5 - Dokončené byty v Liberci za období 2015–2019 27
Tabulka 6 - Technické vybavení obydlených bytů k 26. 3. 2011 29
Tabulka 7 - Příspěvek na bydlení – krajské, okresní a obecní údaje s ohledem na trvalou adresu žadatele 32
Tabulka 8 - Byty ve vlastnictví SML 33
Tabulka 9 - Vývoj HDP v Libereckém kraji 37
Tabulka 10 - Podnikatelské subjekty a jejich rozdělení dle právní formy podnikání v SML k 31. 12. 2019 39
Tabulka 11 - Přehled vývoje počtu ekonomických subjektů v obci 40
Tabulka 12 - Přehled ekonomických subjektů s největším počtem zaměstnanců 41
Tabulka 13 - Struktura pracovních míst v evidenci Úřadu práce k 31. 5. 2020 v Libereckém kraji 47
Tabulka 14 - Hlavní směry vyjížďky z obcí v letech 2017-2019 (měsíc říjen) 50
Tabulka 15 - Věda a výzkum v Libereckém kraji 53
Tabulka 16 - Nehody v silniční dopravě v okrese Liberec v období 2012–2018 63
Tabulka 17 - Počet klientů Oddělení sociálních činností v období 2014–2018 74
Tabulka 18 - Sociálně-právní ochrana dětí v období 2014–2018 75
Tabulka 19 - Počet sociálních zařízení a míst k 31. 12. 2018 76
Tabulka 20 - Vybrané údaje ze zdravotnictví v Libereckém kraji 79
Tabulka 21 - Kapacita a návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení 82
Tabulka 22 - Struktura a velikost chráněných území v okrese Liberec k 31. 12. 2018 92
Tabulka 23 - Lokality s objekty typu brownfield 97
Tabulka 24 - Struktura jednotlivých druhů pozemků na území obce Liberec v letech 2001, 2021, 2015 a 2018 . 98
Tabulka 25 - Relativní změna vybraných druhů využití pozemků v obci Liberec mezi roky 2001 až 2018 98
Tabulka 26 - Povaha trestné činnosti v ÚO Liberec 101
Tabulka 27 - Index kriminality v obvodních oddělení SML 102
Tabulka 28 - Index kriminality v období 6/2019–5/2020 103
Tabulka 29 - Požáry v okrese Liberec v období 2012–2019 106
Tabulka 31 - Vývoj celkových příjmů a výdajů rozpočtu SML 112
Tabulka 32 - Struktura příjmů rozpočtu SML 113
Tabulka 33 - Vývoj sdílených daní v rozpočtu SML 114
Tabulka 34 - Struktura výdajů rozpočtu SML 115
Tabulka 35 - Vazby cílů na Strategii rozvoje LK 2021–2027 125
Tabulka 36 - Vazby cílů na Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+ 126
Tabulka 37 - Hodnocení vybraných aspektů života ve městě z pohledu dostupnosti 130
Tabulka 38 - Hodnocení vybraných aspektů života ve městě z pohledu kvality 130
Tabulka 39 - Hodnocení kvality životního prostředí 131

Seznam zkratek

Zkratka	Význam
APK	Asistenti prevence kriminality
CNG	Stlačený zemní plyn
CO	Oxid uhelnatý
CO_2	Oxid uhličitý
CZT	Centrální zásobování teplem
ČOV	Čistírna odpadních vod
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPMLJ	Dopravní podnik měst Liberce a Jablonce nad Nisou, a.s.
EHP	Evropský hospodářský prostor
ERÚ	Energetický regulační úřad
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
FEANTSA	Evropská federace národních organizací pracujících s bezdomovci
FTE	Ekvivalent plného pracovního úvazku
GPG	Genderová příjmová nerovnost (Gender Pay Gap)
HDP	Hrubý domací produkt
HPH	Hrubá přidaná hodnota
IAD	Individuální automobilová doprava
IDOL	Integrovaný dopravní system Libereckého kraje
IROP	Integrovaný regionální operační program
IT	Informační technologie
IS	Informační systém
IZS	Integrovaný záchranný systém
KKP	Kulturní a kreativní průmysly
KNL	Krajská nemocnice Liberec
KPL	Komunitní práce Liberec
KŘP	Krajské ředitelství policie
KÚLK	Krajský úřad Libereckého kraje
LDN	Léčebna dlouhodobě nemocných
LK	Liberecký kraj
MA21	Místní Agenda 21
MHD	Městská hromadná doprava
MKČR	Ministerstvo kultury České republiky
MKDS	Městský kamerový a dohlížecí systém
MML	Magistrát města Liberce
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky
MP	Městská policie Liberec
MPI	Místní plan inkluze
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
MÚK	Mimoúrovňová křižovatka
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
MŽP	Ministerstvo životního prostředí České republiky

Zkratka	Význam
NNO	Nestátní nezisková společnost
NO_2	Oxid dusičitý
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro mládež
OO	Obvodní oddělení
ORP	Obec s rozšířenou působností
OPVVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OPZ	Operační program zaměstnanost
PČR	Policie ČR
PMS	Probační a mediační služba ČR
PnB	Příspěvek na bydlení
PS	Pracovní skupina
PÚR	Politika územního rozvoje
P+G	Parkoviště typu "park and go" – česky "zaparkuj a pokračuj pěšky"
P+R	Parkoviště typu "park and ride" – česky "zaparkuj a jeď"
RUD	Rozpočtové určení daní
RVP	Rámcový vzdělávací program
ŘPS	Řídící pracovní skupina
ŘSD	Ředitelství silnic a dálnic
SČVK	Severočeské vodovody a kanalizace, a.s.
SECAP	Akční plan udržitelné energetiky a klimatu (2030) – SML
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
SML	Statutární město Liberec
SO	Správní obvod
SO_2	Oxid siřičitý
SOŠ	Střední odborná škola
SPC	Speciálně pedagogická centra
SPOD	Sociálně právní ochrana dětí
SPSZ	Strategický plán sociálního začleněnování
SR SML	Strategie rozvoje Statutárního města Liberec 2021+
SŠ	Střední škola
STEM	Vzdělávací koncept zaměřený na čtyři obory – přírodní vědy (Science), technologie (Technology), techniku (Engineering) a matematiku (Mathematics)
SUMP	Plán udržitelné městské mobility
SVL	Sociálně vyloučená lokalita
SWOT	Analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb
SŽDC	Správa železnic, státní podnik
TAP	Tématický akční plán
TSML	Technické služby města Liberce, a.s.
TUL	Technická univerzita Liberec
ÚK	Úrovňová křižovatka
ÚO	Územní obvod
ÚP	Úřad práce
ÚSES	Územní systém ekologické stability
ÚV	Úpravna vody

Zkratka	Význam
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky
VaV	Věda a výzkum
VDO	Veřejná doprava osob
VOŠ	Vyšší odborná škola
VPP	Vedlejší pracovní poměr
VŠ	Vysoká škola
VÚTS	Výzkumný ústav textilních strojů Liberec, a. s.
ZŠ	Základní škola
ZUŠ	Základní umělecká škola
ŽP	Životní prostředí

1 Úvod

Strategie rozvoje Statutárního města Liberec 2021+ (dále SR SML 2021+) je střednědobý strategický dokument, který na základě znalosti území, společenských podmínek a trendů vývoje na úrovni EU, ČR a LK definuje základní strategické cíle rozvoje území města Liberec, určuje opatření a aktivity pro dosažení definovaných cílů. Strategie je tvořena pro období 2021–2030.

SR SML 2021+ je základním strategickým dokumentem, o který se samospráva SML opírá při rozhodování o investičních i neinvestičních projektových záměrech jak z iniciace samotného SML, ale i jeho příspěvkových organizací. Zároveň je tento koncepční dokument města určujícím pro naplňování fondů a vyhlašování městských programů podporujících dílčí aktivity.

Za účelem zpracování strategie byly sestaveny následující pracovní skupiny:

- **P1 Vzdělávání, podnikání a zaměstnanost**
- **P2 Sociální oblast, zdravotnictví a bezpečnost**
- **P3 Udržitelný rozvoj města**
- **P4 Kultura, sport, volnočasové aktivity a cestovní ruch**

Pracovní skupiny zahrnují následující tematické oblasti:

- VZDĚLÁVÁNÍ, PODNIKÁNÍ A ZAMĚSTNANOST
  - P1.1 Vzdělávání
  - P1.2 Podnikání, věda, výzkum, inovace
- SOCIÁLNÍ OBLAST, ZDRAVOTNICTVÍ A BEZPEČNOST
  - P2.1 Sociální oblast
  - P2.2 Zdraví
  - P2.3 Bezpečnost
- UDRŽITELNÝ ROZVOJ MĚSTA
  - P3.1 Kvalita života
  - P3.2 Bydlení
  - P3.3 Urbanismus a veřejný prostor
  - P3.4 Dopravní infrastruktura
  - P3.5 Technická infrastruktura
  - P3.6 Životní prostředí
  - P3.7 Kvalitní veřejná správa
- KULTURA, SPORT, VOLNOČASOVÉ AKTIVITY A CESTOVNÍ RUCH
  - P4.1. Kultura
  - P4.2 Sport
  - P4.3 Volnočasové aktivity
  - P4.4 Cestovní ruch

Tabulka 1 - Harmonogram realizace

Celý projekt	05/2019–09/2021
Přípravné práce	05/2019–11/2019
Analytická část	07/2019–10/2020
Návrhová část	09/2020–04/2021
SEA	11/2020–09/2021
Implementační část	11/2020–08/2021
Připomínkování a zpracování finální verze strategického dokumentu	02/2021–09/2021
Schválení zastupitelstvem SML a vydání dokumentu	Do konce 10/2021

Přípravné práce na tvorbě SR SML 2021+ započaly v květnu 2019. Při tvorbě strategického dokumentu byla zapojována veřejnost, a to jak formou veřejných projednání, dotazníkového šetření, tak i formou spolupráce v pracovních skupinách (celkem 153 členů). Na úvod proběhlo seznámení členů SRL týmu s postupem realizace strategie. Následně probíhaly rozhovory s vybranými členy SRL týmu, které byly východiskem k tvorbě analytické části.

Dne 30. 9. 2019 proběhl seminář pro vedoucí zaměstnance SML a MML na téma strategické plánování, udržitelný rozvoj, MA21 a práce s veřejností. Součástí semináře bylo i představení plánované tvorby SR SML 2021+.

V listopadu 2019 se uskutečnilo Veřejné fórum 2019, na němž měli lidé možnost vznášet své podněty k rozvoji města. Na veřejné fórum navázala anketa, jejímž cílem bylo získat názory na to, jaké rozvojové oblasti jsou pro občany stěžejní. Tyto náměty rovněž sloužily jako jeden z podkladů pro tvoru analytické části. V rámci veřejného fóra se mohli účastníci již rovnou zapsat mezi členy pracovních skupin. Výzva k přihlášení byla dále zveřejněna na webových stránkách města, facebooku města a ve Zpravodaji Liberec.

Pracovní skupiny se pravidelně scházely dle nastaveného harmonogramu. Jednání pracovních skupin započala v únoru 2020. Cílem jednání k analytické část byla definice dílčích SWOT analýz vztahující se k danému tématu. Kvůli vládním omezením souvisejícím s COVID-19 proběhla druhá kola jednání dalších skupin elektronickou formou. Finální dílčí SWOT analýzy byly představeny a prodiskutovány na společné schůzce pracovních skupin dne 24. 6. 2020. Následně probíhala konsolidace těchto dílčích SWOT analýz, na základě, níž vznikla souhrnná SWOT analýza.

V únoru 2020 bylo spuštěno dotazníkové šetření, které bylo možné vyplnit jak v tištěné, tak elektronické verzi. Podoba tohoto dotazníku je k dispozici v příloze dokumentu Vyhodnocení dotazníkového šetření.

V říjnu 2020 byla dodavatelem dopracována analytická část dokumentu, současně již probíhaly práce na návrhové části dokumentu. Návrhová část byla nejprve projednána v rámci Řídícího týmu. Dne 5. 10. 2020 proběhl seminář pro Zastupitelstvo města, jehož obsahem bylo seznámení s aktuálním průběhem prací na SR SML 2021+. Představena tak byla stávající podoba analytické části a hrubá struktura návrhové části.

Celý dokument byl dále představen (předložen k připomínkám) veřejnosti v rámci online projednání dne 3. 5. 2021.

2 Úvod do socioekonomické analýzy

Zpracování komplexní strategie rozvoje Statutárního města Liberec 2021+ je postaveno na několika vzájemně propojených pilířích, jejímž pomyslným základním stavebním kamenem je tzv. socioekonomická analýza.

Jedná se o **rozbor současného stavu** Statutárního města Liberec (dále také jako SML) a jednotlivých oblastí v jeho správě. Cílem analýzy je především získat a následně prezentovat informace, které jsou pro dostatečné porozumění vymezeného území nezbytné, a které pomohou definovat jeho celkový profil.

Socioekonomická analýza SML tak slouží výhradně jako vstupní dokument určený pro **definování specifických potřeb města** v kontextu zpracování strategie a její následné implementace do každodenní správy města. Jejím charakterem je zmapování aktuálního stavu významných aspektů života na daném území a vytvoření uceleného, přehledného a hodnotného výstupu výstižně charakterizující ty oblasti, které jsou pro **rozvoj SML** nejvíce podstatné.

Zpracovaná analýza tak vytváří klíčovou **informační základnu** pro formulaci navazujících SWOT analýz, a v celkovém důsledku i navrhované strategie rozvoje města.

Z hlediska informačních **zdrojů** byla při zpracování analytické části výstupu využita zejména tvrdá statistická data, veřejně dostupné informace, odborné studie či strategické dokumenty města. Tyto zdroje posloužily jako cenný zdroj dat, která byla dále zpracována, aktualizována pomocí nejnovějších statistik a doplněna pro specifické potřeby projektu. Při přípravě strategie byla realizována setkání pracovních skupin. Pracovní skupiny byly celkem čtyři, kdy každá z nich se sešla při tvorbě analýzy minimálně třikrát. Jako vstup pro zpracování analýzy bylo použito rovněž dotazníkové šetření či výstupy z Veřejného fóra 2019.

Statistické ukazatele jsou zpravidla vztaženy k území SML, nicméně v některých případech byla vzhledem k aktuálnosti a dostupnosti použita data relevantní pro ORP Liberec, okres Liberec či Liberecký kraj (dále LK).

Dokument je strukturován do jednotlivých tematických skupin, jež jsou uspořádány v následujícím pořadí:

1. Základní údaje o lokalitě
2. Obyvatelstvo
3. Bydlení
4. Ekonomické prostředí
5. Technická infrastruktura a majetek
6. Doprava
7. Vzdělání
8. Sociální oblast a zdravotnictví
9. Cestovní ruch, kultura a sport
10. Životní prostředí
11. Bezpečnost a krizové řízení
12. Veřejná správa
13. Občanská společnost
14. Hospodaření města

3 Základní údaje o lokalitě

3.1 Geografická poloha

Liberec je nejseverněji položené krajské město, hlavní město LK a zároveň páté největší město České republiky (ČR) z hlediska počtu obyvatel. Město se nachází v Liberecké kotlině v povodí řeky Lužické Nisy a jejích přítoků, mezi svahy Jizerských hor a Ještědského hřbetu, ve vzdálenosti zhruba 90 km od hlavního města Prahy.

Lužická Nisa a její přítoky tvoří hraniční tok mezi ČR, Spolkovou republikou Německo a Polskou republikou, kteří spolu v tomto regionu tvoří tzv. Trojzemí. Právě poloha města v nedaleké vzdálenosti od hranic s Polskem a Německem je pro jeho historický vývoj, ale i současný vzhled či průmyslovou orientaci velmi významným faktorem.

Z hlediska nadmořské výšky je nejvyšším bodem katastru vrchol Ještědu (1 012 m n. m.), oproti tomu nejnižší bod se nachází v městské části Machnín (335 m n. m.). Střed města poté leží ve výšce 374 m n. m. Počasí Liberce je značně ovlivněno blízkými horskými pásmy a značnou výškovou členitostí, což má za následek nadprůměrnou srážkovou činnost, která je však v posledních letech spíše utlumována v důsledku klimatické změny.

Celková rozloha města činí 106,09 km^2 (2018), čímž je Liberec až 12. největší obec v ČR. Zemědělská půda je v této výměře zastoupena z 35 %, nezemědělská poté z 63 %. Lesní pozemky tvoří 40 % katastru města.

3.2 Stručná historie

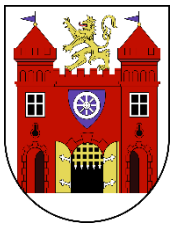

Liberec byl jako malá osada poprvé zmíněn v roce 1352, která postupem času získala německé jméno Reichenberg, z něhož se o několik století později pravděpodobně vyvinulo české pojmenování Liberec. Během 15. a 16. století se především zásluhou rodu Redernů Liberec rozrostl a roku 1577 jej císař Rudolf II. povýšil na město. Městu zároveň přidělil znak, který je užíván dodnes.

V této době byla v Liberci zahájena tradice textilní výroby, kterou následně rozvíjel i další z majitelů libereckého panství Albrecht z Valdštejna i rod Gallasů, popř. Clam-Gallasů, kteří taktéž podporovali podnikání libereckých měšťanů. Ve druhé polovině 18. století pokračoval rozkvět textilní výroby v regionu, a to v podobě velkých manufaktur, později továren.

Roku 1850 město získalo postavení statutárního města. V této době zde průmyslník Johann Liebig založil jeden z největších podniků v tehdejším Rakousko-Uhersku, z něhož vznikla pozdější Textilana. Ve městě v tuto dobu působilo celkem přes 50 textilních továren a 60 kovoprůmyslových podniků. Liberec byl v této době převážně německým městem s minoritní českou menšinou (7 % obyvatel).

Národnostní složení města se během první poloviny 20. století ukázalo jako klíčový problém regionu, a to jednak po založení Československého státu v roce 1918, ale zejména během druhé světové války, či dokonce po ní. Liberec byl nejprve jako součást Sudet připojen k Německu a téměř všechno české obyvatelstvo bylo vyhnáno do vnitrozemí. Po skončení války pak byli Němci během dvou let vysídleni.

V posledních desetiletích Liberec prošel výraznými strukturálními změnami v hospodářství (přeorientace z textilu), nicméně převážně průmyslový charakter mu zůstal zachován.

3.3 Správní členění

V souladu s uspořádáním územní veřejné správy je Liberec obcí s rozšířenou působností (NUTS 5: CZ0513563889) nacházející se v okrese Liberec (NUTS 4: CZ0513). Město je součástí Libereckého kraje (NUTS 3: CZ051), který společně s krajem Královehradeckým a Pardubickým vytváří tzv. region soudržnosti NUTS 2 - Severovýchod.

Liberec je rovněž součástí Euroregionu Nisa, dobrovolného zájmového sdružení obcí, měst, okresů a dalších subjektů působících v prostoru Trojzemí, tj. hraniční oblasti mezi Spolkovou republikou Německo, ČR a Polskou republikou.

Liberecký kraj

Liberecký kraj je s výjimkou hl. města Prahy nejmenším krajem ČR (3 163 km^2) a zaujímá pouhé 4 % jejího území. S velikostí kraje věrně koresponduje počet jeho obyvatel, který v relativním vyjádření odpovídá 4,1 % české populace, tj. 441 690 obyvatel (2019). Z tohoto hlediska se tak jedná o druhý nejméně lidnatý kraj (po Karlovarském). Průměrná hustota obyvatel na km^2 (140,3) však převyšuje republikový průměr (135,6). Nejvyšší koncentrace obyvatel je v okresech Jablonec n. N. (225,4) a Liberec (177,5).

Kraj je tvořen okresy Liberec, Jablonec n. N., Česká Lípa a Semily a na jeho území se nachází deset správních obvodů obcí s rozšířenou působností. K 31. 12. 2019 bylo na území kraje 215 obcí (z toho 39 měst a čtyři městyse).

Z pohledu významnějších krajských abnormalit lze uvést velmi nízký podíl zemědělské (44,1 %) a konkrétně pak i orné půdy (19,7 %) na celkové rozloze kraje, které jsou významně pod celostátními průměry (53,3 %, resp. 37,5 %).

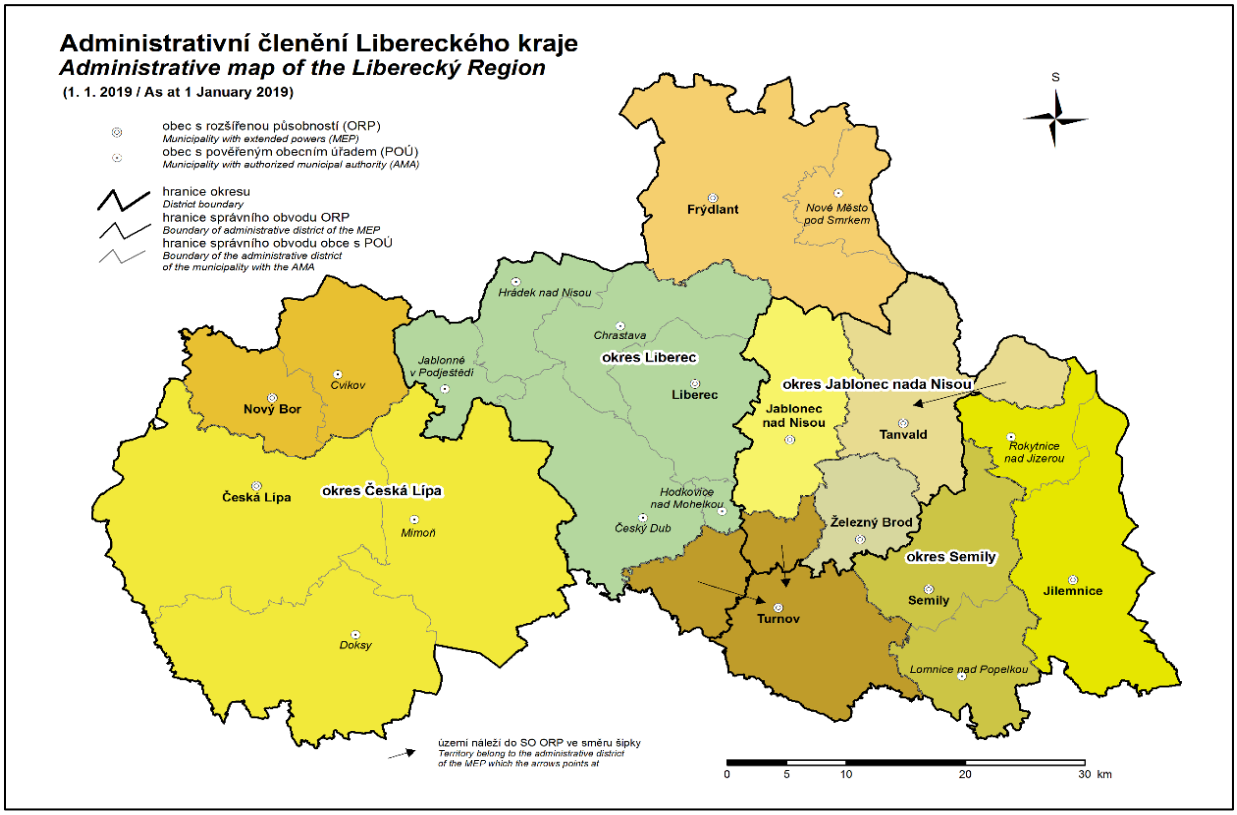

Obrázek 1 - Administrativní členění Libereckého kraje
Zdroj dat: převzato z ČSÚ

Okres Liberec

Okres je tvořen dvěma správními obvody, a to ORP Liberec a ORP Frýdlant. Na území okresu Liberec částečně zasahuje i správní obvod Turnov, nacházející se v okrese Semily. V rámci poslední územní změny v roce 2007 byly do libereckého okresu přeřazeny obce Jablonné v Podještědí a Janovice v Podještědí. V okrese se tak aktuálně nachází 59 obcí, z toho 11 měst a jeden městys.

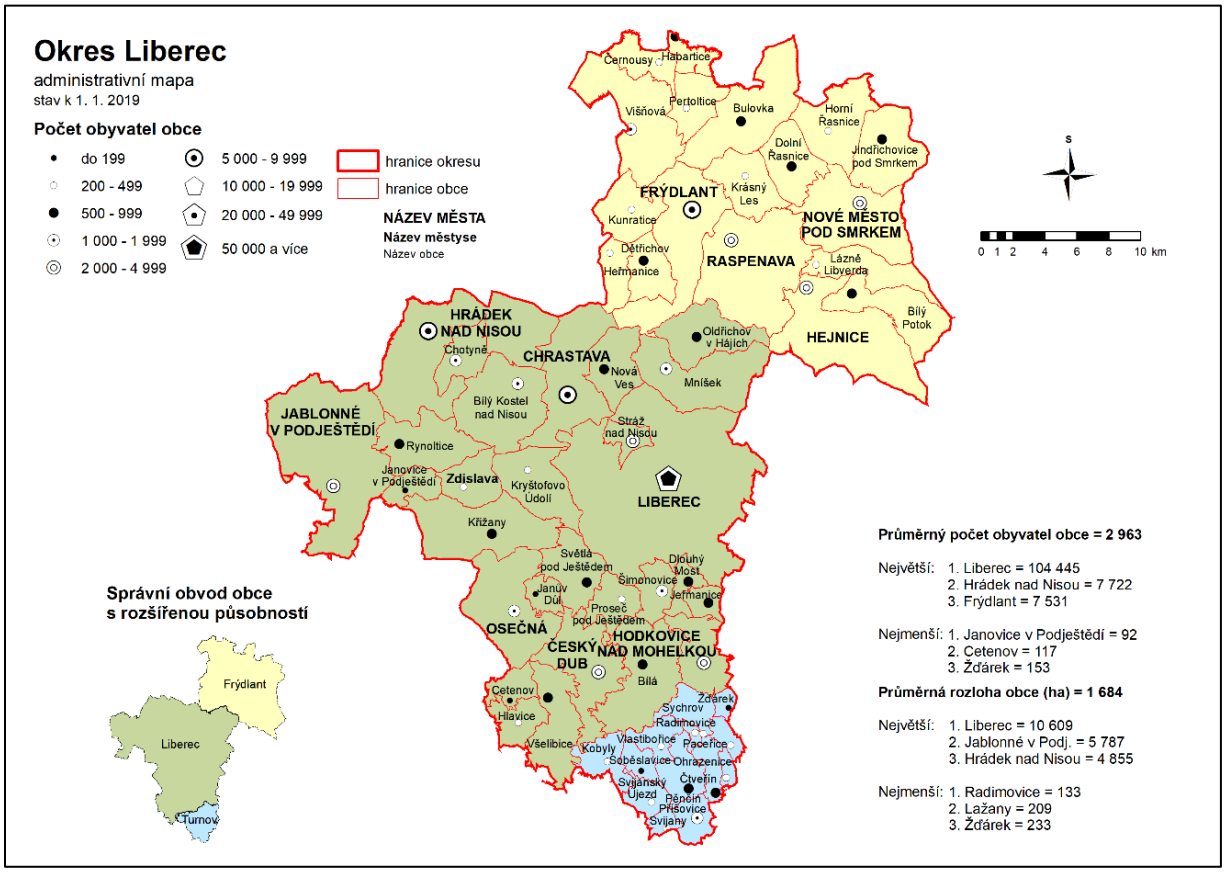

Obrázek 2 - Administrativní členění okresu Liberec
Zdroj dat: převzato z ČSÚ

Správní obvod Liberec

Správní obvod obce s rozšířenou působností (ORP) Liberec zaujímá pomyslný střed LK. V rámci ORP se nachází 28 obcí, z toho sedm měst. Rozlohou 578 km^2 je druhým největším správním obvodem LK (po ORP Česká Lípa) a zaujímá 18,3 % rozlohy kraje. Ve správním obvodu Liberec žilo k 31. 12. 2019 celkem 145 676 obyvatel, což představuje zhruba jednu třetinu (32,8 %) obyvatel LK.

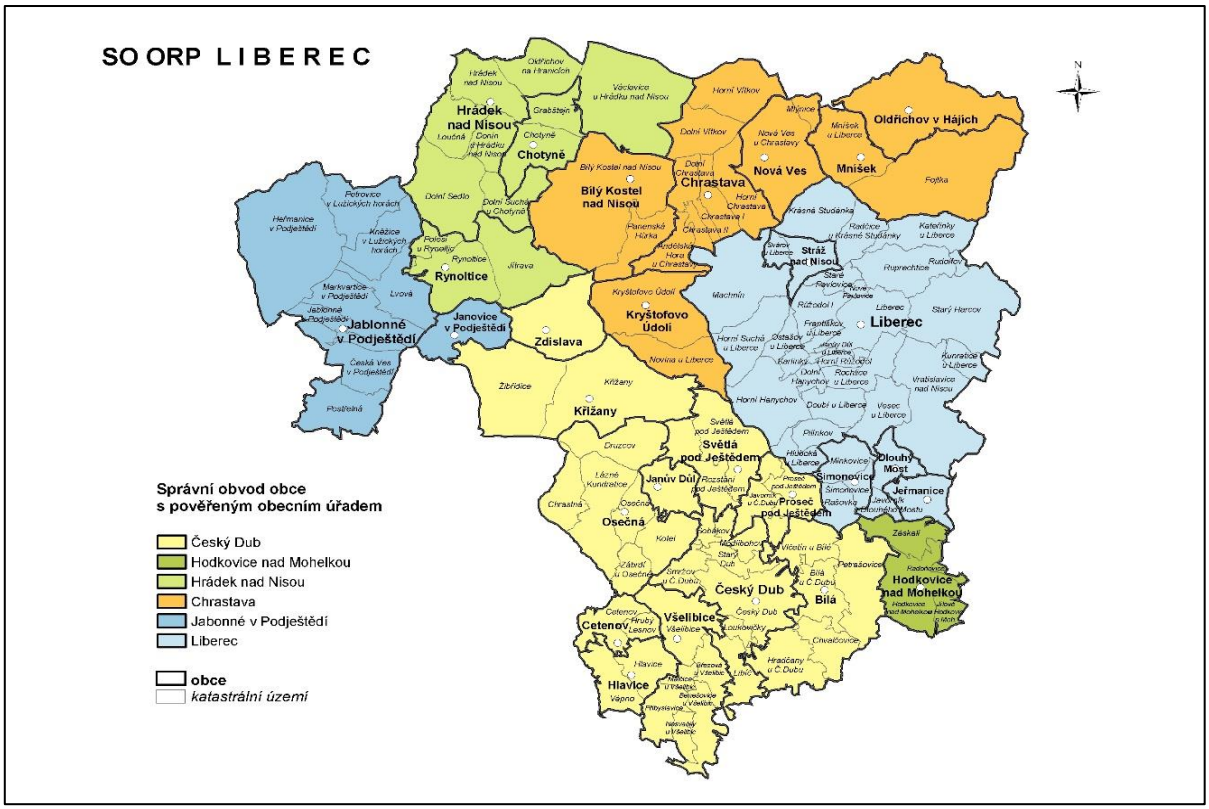

Obrázek 3 - Administrativní členění ORP Liberec
Zdroj dat: převzato z ČSÚ

Město Liberec

Území města se organizačně dělí na 26 katastrálních území a 33 částí, Vratislavice n. N. jsou samostatnou městskou částí, která má vlastní samosprávu.

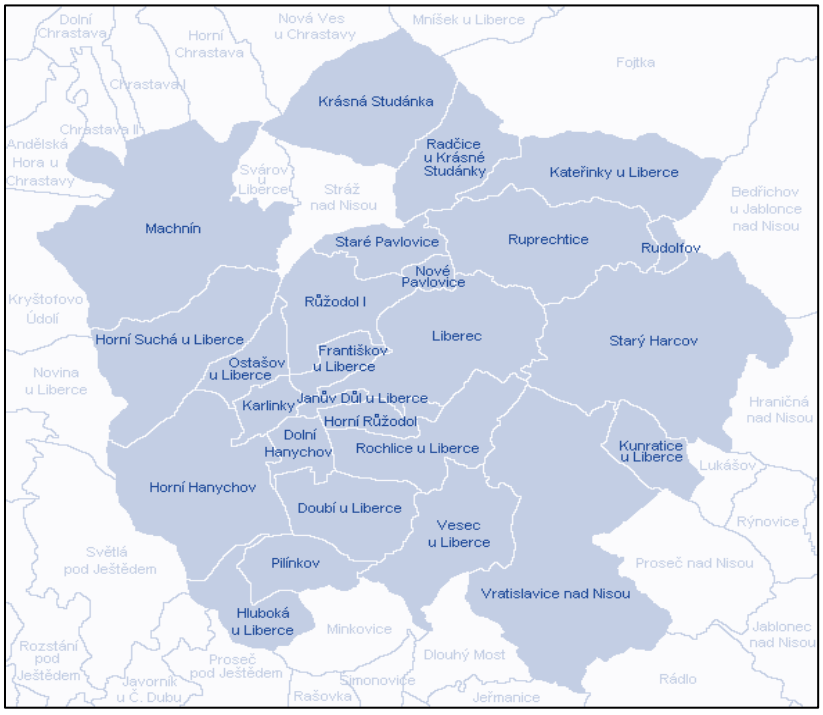

Obrázek 4 - Administrativní členění SML
Zdroj dat: vlastní zpracování podle ČSÚ

4 Obyvatelstvo

4.1 Vývoj počtu obyvatel

Počet obyvatel města činí (k 1. 1. 2020) **104 802 osob.** Tato hodnota mj. potvrzuje skutečnost, že počet obyvatel Statutárního města Liberec téměř neustále roste.

Počátek této dlouhodobě pozitivní tendence se datuje ke konci druhé světové války, kdy počet libereckých občanů začal strmě růst a v roce 1985 přesáhl hranici 100 000 obyvatel. Tento trend byl však brzy vystřídán střednědobým propadem, v rámci kterého docházelo k poklesu obyvatel až do roku 2005. Negativní vývoj se následně obrátil a od 2008 je Liberec opět stotisícovým městem s konstantní růstovou tendencí v počtu jeho obyvatel.

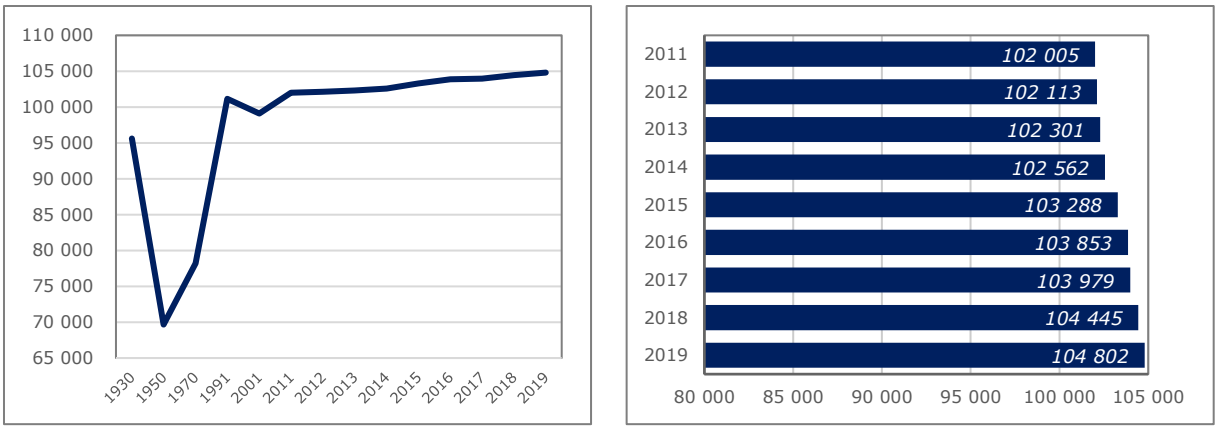

Graf 1 - Historický a aktuální vývoj počtu obyvatel

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Vzhledem k celospolečensky nepříznivým demografickým vlivům je výše prezentovaný pozitivní vývoj z celostátního pohledu značně ojedinělý. Většina krajských měst v ČR se potýká spíše s dlouhodobým poklesem, popř. nulovým růstem v počtu jejich obyvatel (Ostrava, Ústí n. Labem, Zlín, Olomouc atd.). Tato skutečnost mimo jiné indikuje vysokou **atraktivitu města**, což je pro strategické plánování jeho rozvoje jedním z klíčových faktorů dlouhodobého úspěchu.

Významnost města a počtu jeho obyvatel na nadřazených samosprávních celcích je rovněž statisticky vysoká, a to nejenom v případě ORP Liberec či libereckého okresu, ale i z hlediska krajského srovnání, kde obyvatelstvo města tvoří zhruba čtvrtinu celého kraje. Na celostátní úrovni jsou pak liberečtí občané zastoupeni necelým procentem a v pořadí největších českých měst si město dlouhodobě udržuje pátou pozici.

Tabulka 2 - Počet obyvatel města ve srovnání s vyššími územními samosprávnými celky

Obyvatelstvo města vůči nadřazeným samosprávním celkům		
Území	**Počet obyvatel**	**Podíl města**
Česká republika	10 693 939	1 %
Liberecký kraj	443 690	24 %
Okres Liberec	175 626	60 %
ORP Liberec	145 676	72 %

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

4.2 Pohyb obyvatel

Vývojový trend z hlediska přírůstku/úbytku obyvatel byl v poslední dekádě téměř vždy rostoucí, a to jak přirozeným přírůstkem (narození vs. zemřelí), tak i migrací obyvatel (přistěhovalí vs. vystěhovalí).

Přirozený pohyb obyvatelstva města je v posledních letech víceméně každý rok obdobný a průměrná hodnota osciluje kolem hodnoty +150 (přírůstek 1 180, úbytek 1 130). V tomto ohledu je také vhodné doplnit, že dlouhodobě roste naděje dožití při narození dítěte i dospělých. Zvyšuje se také věková hranice věku žen při narození dítěte, která byla v roce 2018 v ORP Liberec 30,9 let a při narození prvního dítěte 28,9 let.

Z hlediska **emigrace obyvatel** z města je patrná lehká rostoucí tendence (např. 2 196 vystěhovalých v roce 2015 vs. 2 492 v roce 2019), nicméně vyjma roku 2012 a 2017 je odliv obyvatel vždy kompenzován vyšším počtem přistěhovalých osob. Počty přistěhovalých a vystěhovalých osob na území města jsou poměrně volatilní, nicméně migrační přírůstek je dlouhodobě kladný.

Nejvýznamnější migrační i celkový přírůstek byl zaznamenán v roce 2015, kdy ve městě přibylo celkem 726 obyvatel. Celkový vývoj pohybu obyvatel Liberce v období 2011–2019 je poté přehledně znázorněn níže.

Tabulka 3 - Přírůstek/úbytek obyvatel v období 2011–2019

Přírůstek obyvatel									
Přírůstek/rok	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
celkový	398	108	188	261	726	565	126	466	357
přirozený	215	117	119	125	151	245	128	138	125
stěhováním	183	-9	69	136	575	320	-2	328	232

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

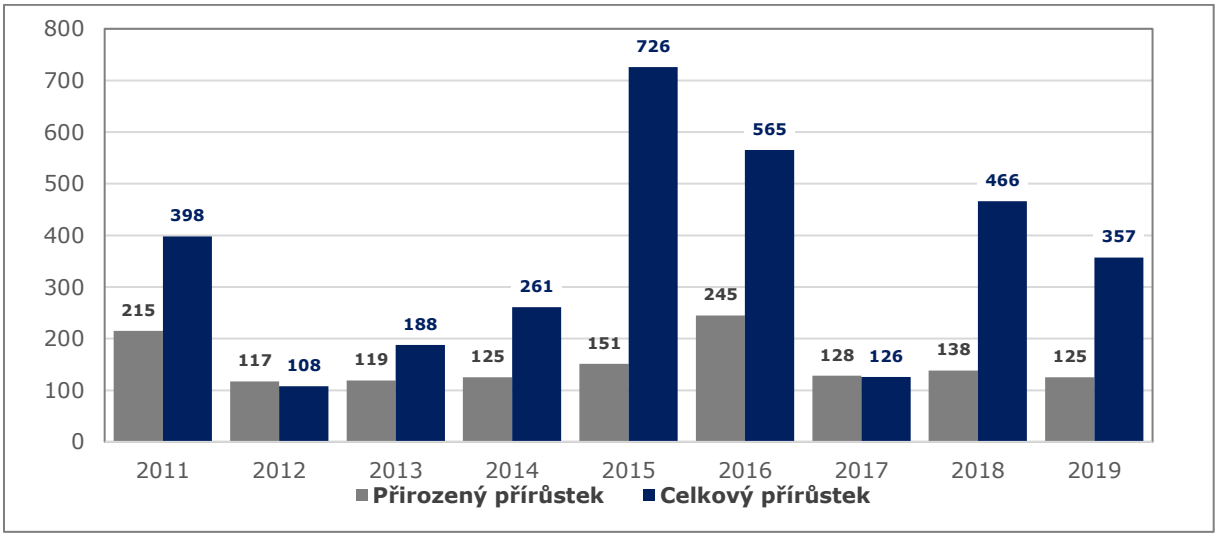

Graf 2 - Vývoj přirozeného a celkového přírůstku obyvatel

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

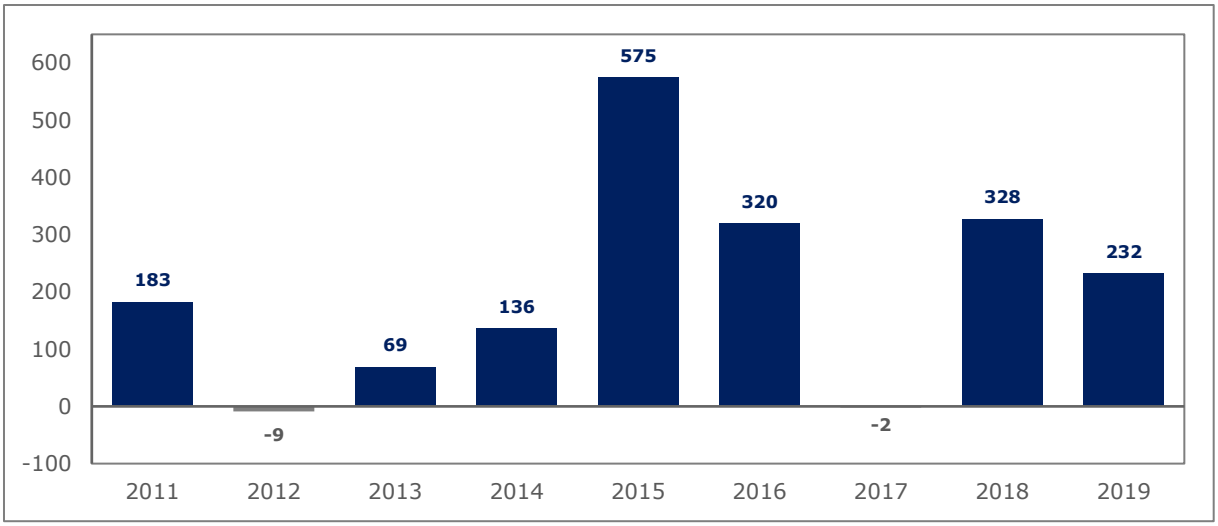

Graf 3 - Vývoj migračního salda (přírůstek/úbytek stěhováním)

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Z níže uvedeného grafu je dále patrné, že trendy emigrace a imigrace jsou v průběhu analyzovaných let nestálé a v posledních deseti letech spíše protichůdné. V absolutních hodnotách jsou však tyto ukazatele dlouhodobě stabilní a pohybují se vždy v intervalu 2 000–2 800 emigrovaných/imigrovaných obyvatel za sledovaný rok.

Průměrná hodnota přistěhovalých osob za období 2011–2019 pak činí 2 524 osob, kdežto průměrný počet odstěhovaných osob z Liberce je 2 320 osob.

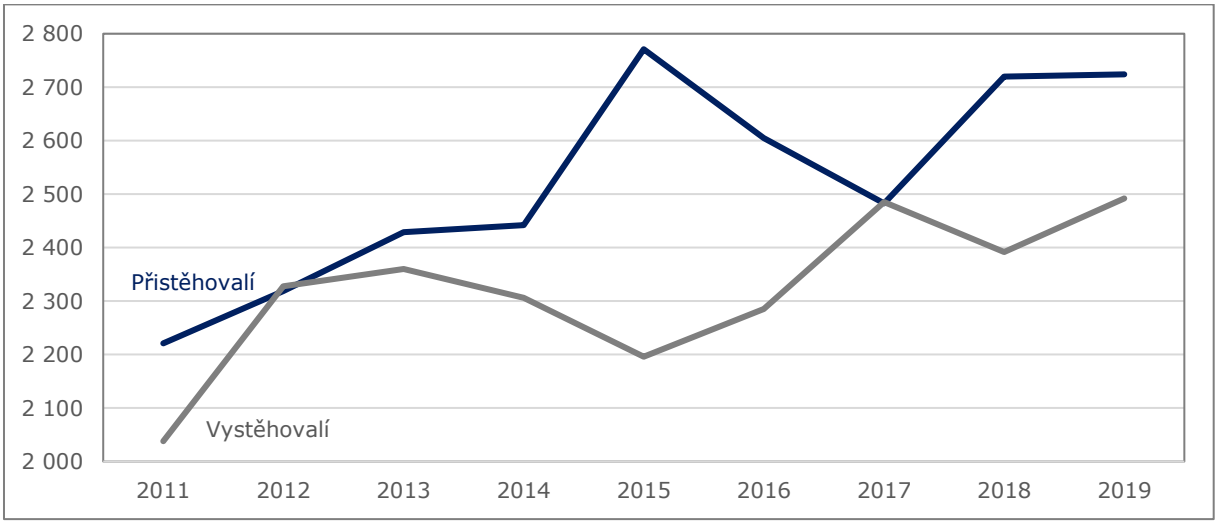

Graf 4 - Srovnání trendu přírůstku/úbytku stěhováním

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

4.3 Věková struktura

Mezi další významný faktor ovlivňující socioekonomický vývoj města nepochybně patří složení obyvatelstva podle jeho věku. Věková struktura obyvatel Liberce v letech 2010–2015 ukazuje jasný **trend v nárůstu poproduktivní části obyvatel (65+)** na celkovém počtu. Podíl osob ve věkové skupině 0–14 let rovněž dlouhodobě roste. Nárůst však nevyváží pokles podílu obyvatel v produktivním věku.

O tomto nežádoucím demografickém jevu mj. vypovídá **rostoucí index ekonomického zatížení**, tj. poměr počtu obyvatel v předproduktivním a poproduktivním věku na obyvatele ve věku 15–64 let. Čím vyšší hodnoty tento poměr dosahuje, tím více rostou nároky na sociální a zdravotní systém, ale i na potřebnou strukturu občanské vybavenosti, školský systém apod. V LK připadalo v roce 2019 na 100 osob v produktivním věku 57,6 „ekonomicky závislých" osob (druhá nejvyšší hodnota v ČR).

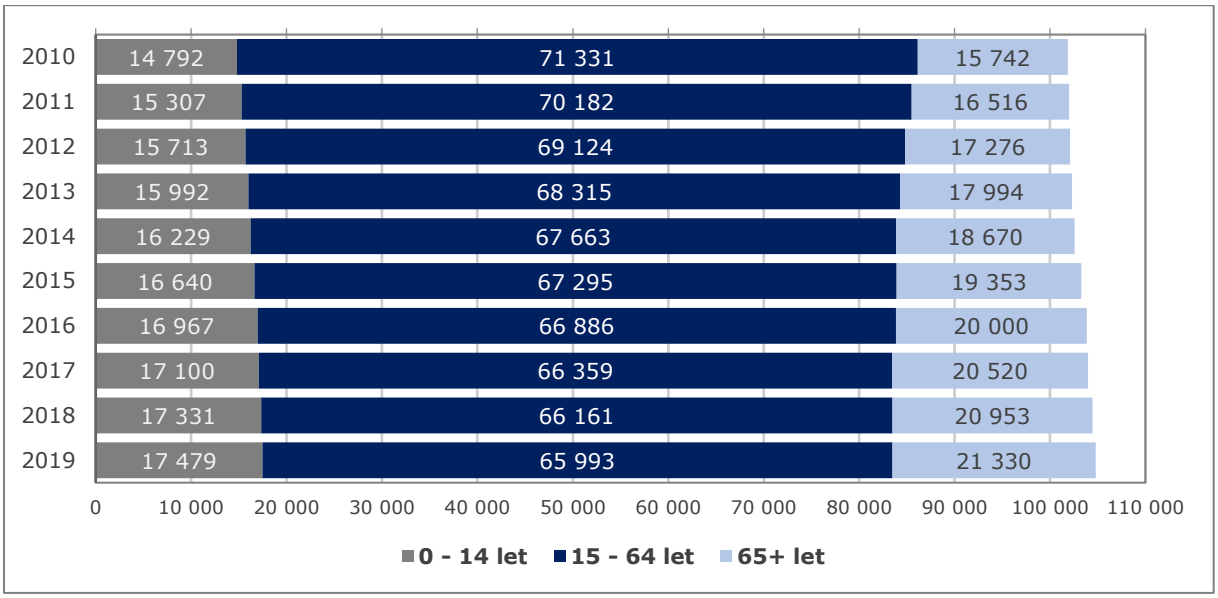

Graf 5 - Věková struktura obyvatel

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Z uvedeného přehledu věkové struktury obyvatelstva Liberce tedy zřetelně vyplývá neustále rostoucí průměrný věk obyvatel města. Tento poměrně dramatický růst je podrobněji ilustrován v grafu níže. Na druhou stranu je nezbytné uvést, že průměrný věk obyvatel ČR v roce 2019 činil 42,5, čímž se Liberec s hodnotou **42,1** (muži 40,6 vs. ženy 43,6) dostává na přední pozice mezi krajskými městy. Průměrný věk obyvatel v LK je poté 42,3 (4. místo v rámci ČR).

Z tohoto pohledu by se tak mělo jednat o jedno z „nejmladších" měst v zemi. Tato skutečnost tak potvrzuje standardně nižší vypovídací hodnotu průměrných veličin a částečné zkreslení skutečného stavu analyzovaného problému. Z výše diskutované věkové struktury obyvatel Liberce je totiž zřejmé, že věkové rozložení obyvatel začíná být pro město určitý problém, který navíc vzhledem k podprůměrnému zastoupení produktivní skupiny může v dalších letech nabývat na své důležitosti.

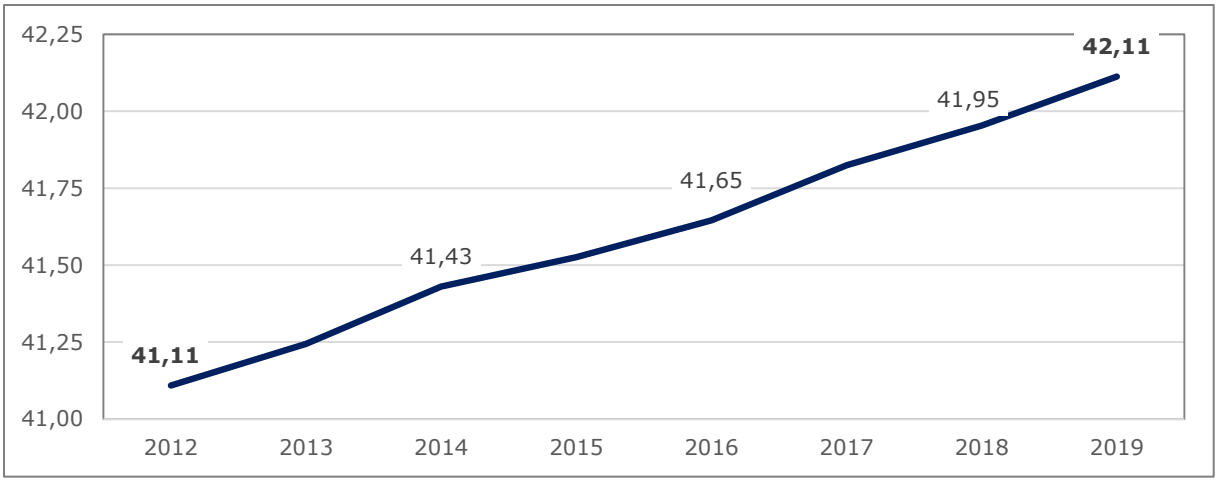

Graf 6 - Vývoj průměrného věku obyvatel

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

V následujícím grafu je poté znázorněna tzv. věková pyramida s rozdělením obyvatel dle pohlaví, která mj. indikuje, že nejvíce je v libereckém obyvatelstvu zastoupena skupina mužů ve věku 40–44 let i přes to, že poměr žen v populaci města činí v porovnání s ČR vysoce nadprůměrných 51,5 %.

Dalším statisticky významným jevem je abnormálně vysoký podíl žen v poproduktivním věku. Ve věkové skupině 65+ jsou ženy zastoupeny z více jak **59 %** a v případě skupiny 80+ pak ženy tvoří dokonce rovné dvě třetiny (**66,6 %**). Nejedná se o nestandardní trend. Takto tomu je na území téměř celé ČR.

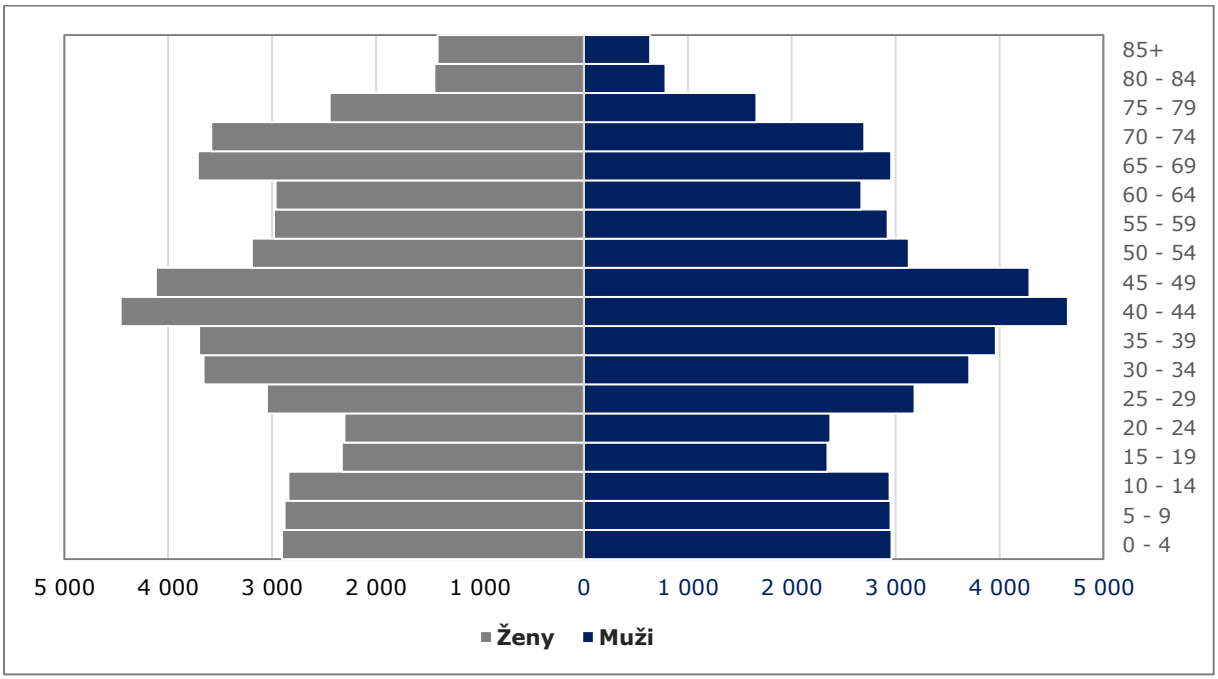

Graf 7 - Věková pyramida s rozdělením dle pohlaví k 31. 12. 2019

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

4.4 Vzdělanostní struktura

Dalším důležitým ukazatelem demografické analýzy města je charakteristika obyvatelstva dle dosaženého vzdělání. Vzdělanost obyvatel Liberce se v první dekádě 21. století významně zlepšila, a to ve všech sledovaných ukazatelích. Dle posledního Sčítaní lidu, domů a bytů (dále SLDB) disponuje ukončeným středoškolským vzděláním (bez/s maturitou) téměř 60 %. V tomto ukazateli patří Liberec mezi přední krajská města v ČR. Podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v Liberci rovněž roste a přesahuje republikový průměr (15 % vs. 12,5 %).

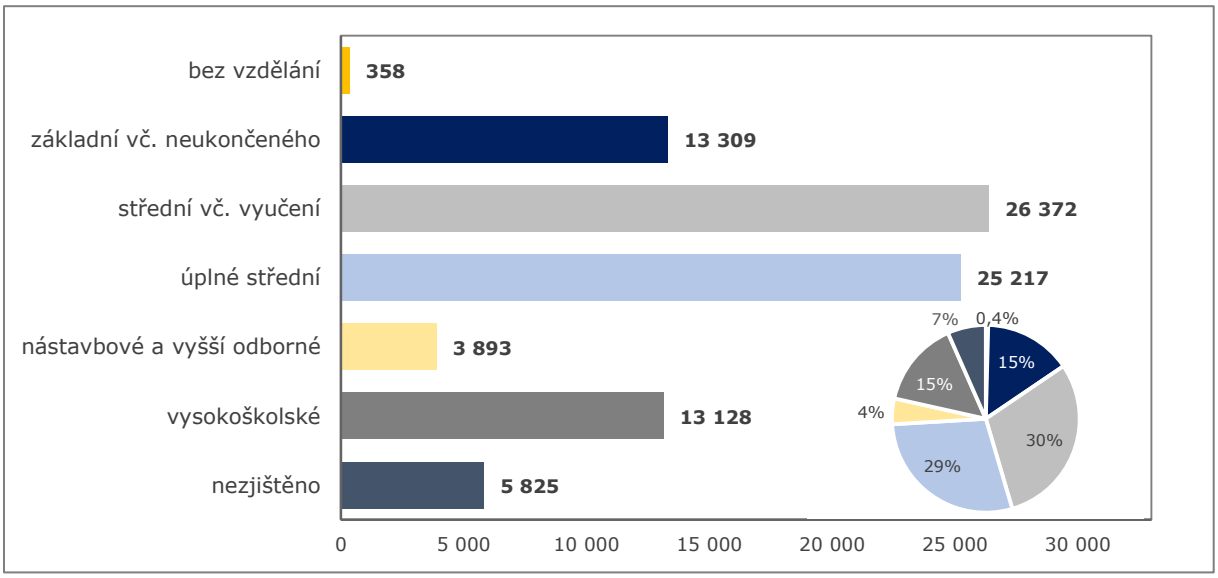

Graf 8 - Vzdělanostní struktura dle nejvyššího dosaženého vzdělání k 26. 3. 2011

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

4.5 Zdravotní stav obyvatel

S přihlédnutím k demografickému složení populace se zdravotní stav obyvatel LK výrazně neodchyluje od celorepublikové situace. Z hlediska statisticky sledovaných ukazatelů lze na tomto místě uvést následující skutečnosti:

- V celém LK je mírně vyšší výskyt nadváhy a obezity, než je celorepublikový průměr.
- Je zaznamenán dlouhodobě rostoucí trend v počtu kojených dětí.
- Výrazné zlepšení ve statistice potratů za SML, zejména v počtu umělých přerušení těhotenství (např. 493 potratů v roce 2016 vs. 403 potratů v roce 2019).
- Nejčastější příčinou úmrtí v LK jsou nemoci oběhové soustavy, a to mezi muži i ženami. Druhou nejčastější příčinou jsou poté tzv. novotvary.

V LK v posledních pěti letech stoupá počet úmrtí na nemoci dýchací soustavy, na něž v roce 2018 zemřelo 166 žen a 176 mužů. V obou případech tedy o více než 60 % ve srovnání s rokem 2012.

4.6 Vývoj obyvatelstva v městských částech SML

Oficiální statistický údaj o počtu obyvatel, kteří jsou formálně evidovaní v jednotlivých městských lokalitách, je dostupný výhradně na základě periodického SLDB, které však bylo naposledy realizované v roce 2011. Tyto údaje byly poté přepočteny podle stavu územního členění státu platného k 1. 1. 2013.

Níže prezentovaná tabulka vývoje počtu obyvatel v jednotlivých částech Liberce, která je založená na trvalém pobytu osob, tak nemusí zcela korespondovat s aktuálním stavem v dnešní době, ani se skutečným počtem obyvatel, kteří v příslušných lokalitách reálně bydlí. Pro představu o rozmístění obyvatel na území města a vývojových tendencí mezi roky 1991, 2001 a 2011 je však tento přehled dostatečný, s relevantní vypovídací hodnotou. Nejvíce lidí dle tohoto přehledu žije v městských částech Rochlice, Ruprechtice a na Starém Městě. Nejméně pak v Hluboké a na Bedřichovce.

Tabulka 4 - Vývoj počtu obyvatel v městských částech Liberce

Název části obce	1991	2001	2011
Liberec I-Staré Město	10 080	9 134	8 303
Liberec II-Nové Město	2 953	2 766	3 097
Liberec III-Jeřáb	5 707	5 289	5 200
Liberec IV-Perštýn	3 433	3 152	3 145
Liberec V-Kristiánov	5 106	5 507	5 490
Liberec VI-Rochlice	18 548	18 062	18 176
Liberec VII-Horní Růžodol	3 292	3 185	3 259
Liberec VIII-Dolní Hanychov	1 778	1 840	2 383
Liberec IX-Janův Důl	1 157	1 123	1 046
Liberec X-Františkov	4 243	4 122	3 800
Liberec XI-Růžodol I	2 408	2 307	2 345
Liberec XII-Staré Pavlovice	4 945	4 658	4 794
Liberec XIII-Nové Pavlovice	3 163	2 919	2 553
Liberec XIV-Ruprechtice	8 628	8 216	8 332
Liberec XV-Starý Harcov	7 727	7 196	7 605
Liberec XVI-Nový Harcov	198	296	369
Liberec XVII-Kateřinky	369	423	463
Liberec XVIII-Karlinky	176	241	417
Liberec XIX-Horní Hanychov	694	866	1 167
Liberec XX-Ostašov	508	511	599
Liberec XXI-Rudolfov	82	88	156
Liberec XXII-Horní Suchá	295	316	449
Liberec XXIII-Doubí	2 729	2 793	2 971
Liberec XXIV-Pilínkov	657	687	741
Liberec XXV-Vesec	3 980	4 296	4 762
Liberec XXVIII-Hluboká	9	13	18
Liberec XXIX-Kunratice	75	99	140
Liberec XXXI-Krásná Studánka	603	676	851
Liberec XXXII-Radčice	477	526	704
Liberec XXXIII-Machnín	926	976	1 080
Liberec XXXIV-Bedřichovka	100	54	83
Liberec XXXV-Karlov p Ještědem	55	108	147
Liberec XXX-Vratislavice nad Nisou	6 061	6 657	8 109

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

4.7 Predikce vývoje obyvatelstva

Předpokládaný vývoj liberecké populace v sobě odráží dlouhodobou tendenci mírného růstu a predikce ČSÚ v rámci studie Projekce obyvatelstva ČR do roku 2100. Na tomto základě překročí počet obyvatel města v roce 2030 počet 107 000. V roce 2050 by pak mohl Liberec disponovat obyvatelstvem přesahujícím 111 000 osob.

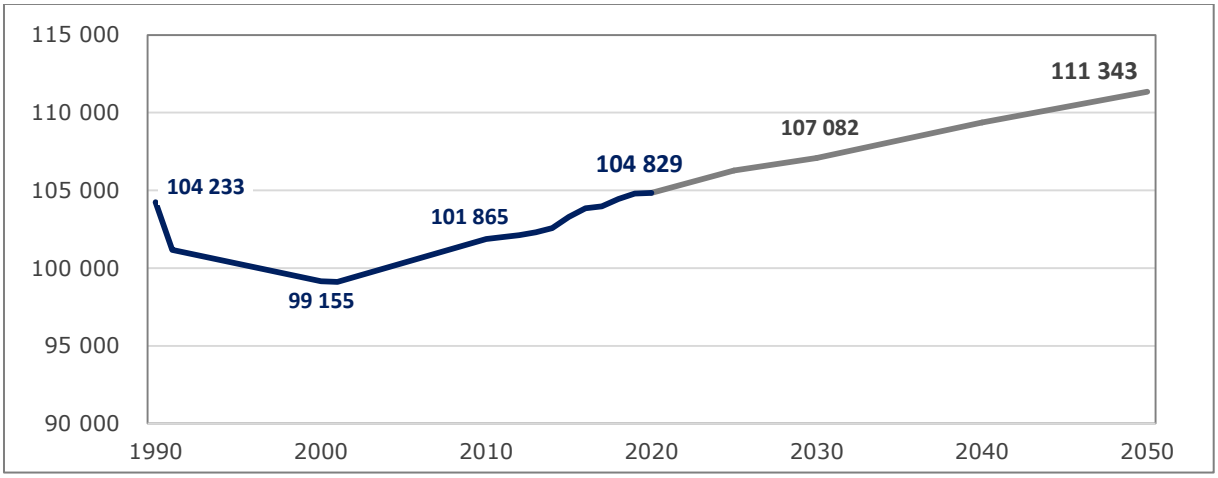

Graf 9 - Predikce vývoje obyvatel SML

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ a Strategického plánu rozvoje sportu SML

Predikované složení obyvatelstva SML je z hlediska strategického plánování pravděpodobně tou nejdůležitější proměnnou. Tato struktura bude výrazně ovlivňovat ekonomickou aktivitu města či nákladnost sociálního aparátu. Podle této predikce by se měl v horizontu několika let obrátit dlouhodobý trend v poklesu produktivní skupiny, a začít tak pomalým tempem konečně růst.

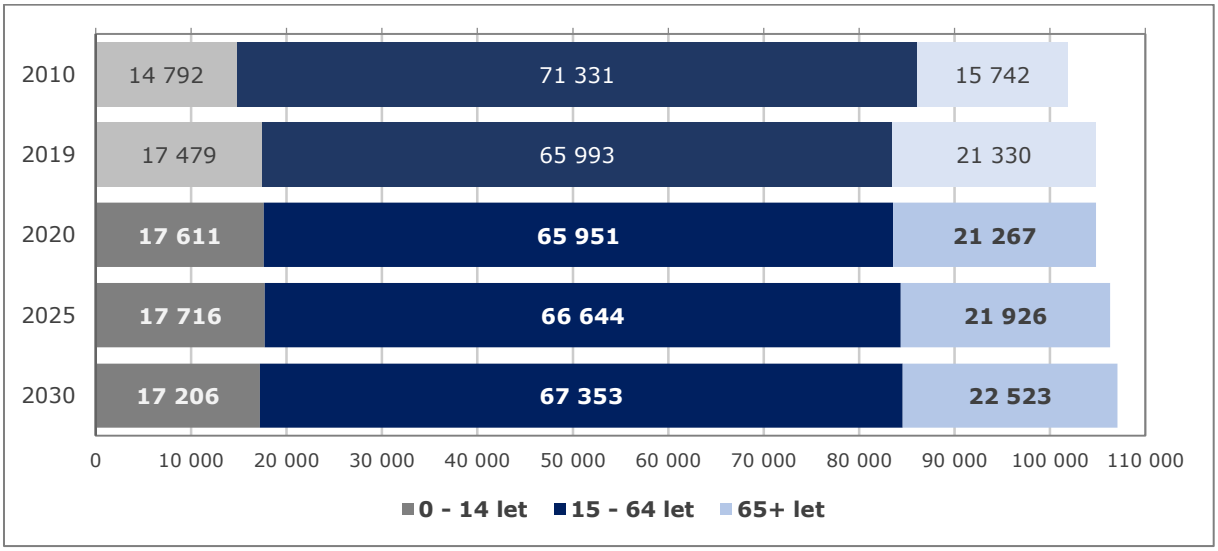

Graf 10 - Predikce věkové struktury obyvatel SML

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ a Strategického plánu rozvoje sportu SML

4.7.1 Cizinci v Libereckém kraji

Podle předběžných výsledků žilo v LK ke konci roku 2019 celkem **22 650 cizinců**, tj. o 1 286 osob více oproti roku 2018 (+6,0 %). Jedná se o cizince s trvalým nebo dlouhodobým pobytem nebo vízy, občany EU/EHP a Švýcarska a jejich rodinných

příslušníků s přechodným pobytem. Necelá polovina cizinců byla evidována v okrese Liberec (47,8 %).

Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel kraje dosáhl za rok 2019 hodnoty **5,1 %** (5. nejvyšší mezi kraji). Tento podíl se dlouhodobě každým rokem zvyšuje, v roce 1996 činil pouze 2 %, o 15 let později v roce 2011 již zhruba 3,8 %.

Z hlediska státního občanství cizinců pocházelo 43,1 % osob z EU 43,1 %. Více než 27 % cizinců žijících v LK byli **Ukrajinci,** 22,1 % **Slováci** a třetí nejpočetnější skupinu tvořili **Vietnamci** (9,2 %). Poté následovaly osoby s mongolským (7,9 %) a polským občanstvím (6,7 %). Vyjma Mongolů (97 % z nich bylo soustředěno v okrese Česká Lípa), měly všechny osoby ostatní státní příslušnosti převahu v okrese Liberec.

Absolutně nejvyšší přírůstek byl zaznamenán u Ukrajinců (+549 osob, tj. +9,8 %), nejvyšší relativní přírůstek poté vykázali Rumuni (+16,8 %, +96 osob).

Podle údajů MPSV a MPO bylo v LK v roce 2019 celkově zaměstnáno 21 708 cizinců, z nichž 19 059 bylo evidováno na úřadech práce a 2 649 cizinců mělo platné živnostenské oprávnění. Počet cizinců, kteří byli evidováni na úřadech práce, meziročně vzrostl o **1 564 osob (8,9 %)**, počet cizinců s živnostenským oprávněním se zvýšil o 26 osob (1,0 %).

5 Bydlení

Problematika bydlení a jeho dostupnosti začíná být v podmínkách města palčivou oblastí, která bude vyžadovat koncepční a dlouhodobý přístup k jeho řešení.

Navzdory pokračující výstavbě nových bytů či rostoucím příjmům obyvatelstva se město v této oblasti potýká s několika negativními jevy, jako je zejména stálý nárůst tržních cen, a tím větší nedostupnost bydlení, nedostatek městských bytů či otázku vyloučených lokalit a bytové nouze. Jednotlivé problematické oblasti jsou podrobněji diskutovány dále v textu.

5.1 Bytový fond

5.1.1 Vývoj počtu bytů

V souladu s rostoucím počtem obyvatel města se i počet bytů v průběhu let zvyšuje obdobným tempem. Na základě posledních statistických dat (2011) bylo v Liberci celkem 45 773 bytů (v rámci ukazatele „obydlených domů s byty"), z nichž bylo 42 679 trvale obydlených. Pokud k tomuto statistickému údaji z roku 2011 souhrnně přičteme počet dokončených bytů za období 2011–2019, tj. 1 554 bytů (viz tabulka níže), dostáváme předpokládaný rozsah **47 327 bytů** na území města.

Podíl bytů ve vlastnictví města jako samosprávního celku je z tohoto počtu minimální, pouhých 1 219 bytů, což činí zhruba **2,67 %** z celkového bytového fondu města.

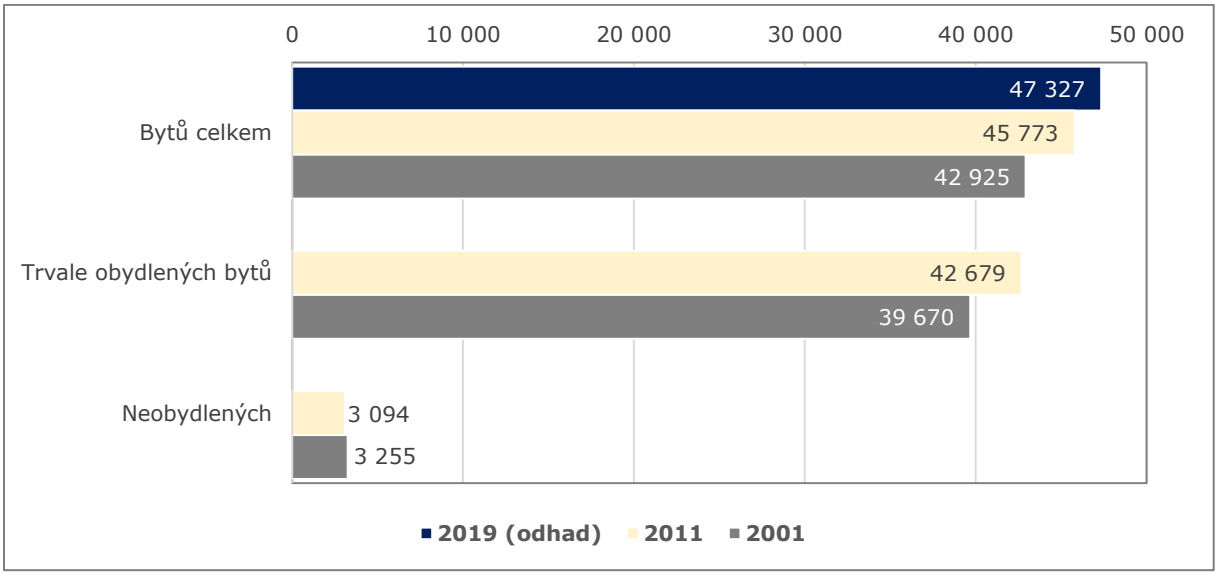

Graf 11 - Vývoj počtu bytů na území SML

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Následující tabulka ukazuje intenzitu bytové výstavby a počet dokončených bytů v Liberci v období let 2011–2019.

Tabulka 5 - Dokončené byty v Liberci za období 2015–2019

Dokončené byty									
	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Bytů celkem	258	239	133	126	121	125	81	307	164

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

5.1.2 Stáří domovního fondu

Z hlediska stáří domů i bytů na tom Liberec není zcela nejlépe. V roce 2011 činil **poměr obydlených domů postavených před rokem 1945 více jak 43 %** z celého domovního fondu města. Podíl bytů před koncem 2. světové války pak činil zhruba 33 %. Vývoj výstavby na území města je souhrnně ilustrován níže.

5.1.3 Technický stav bytů

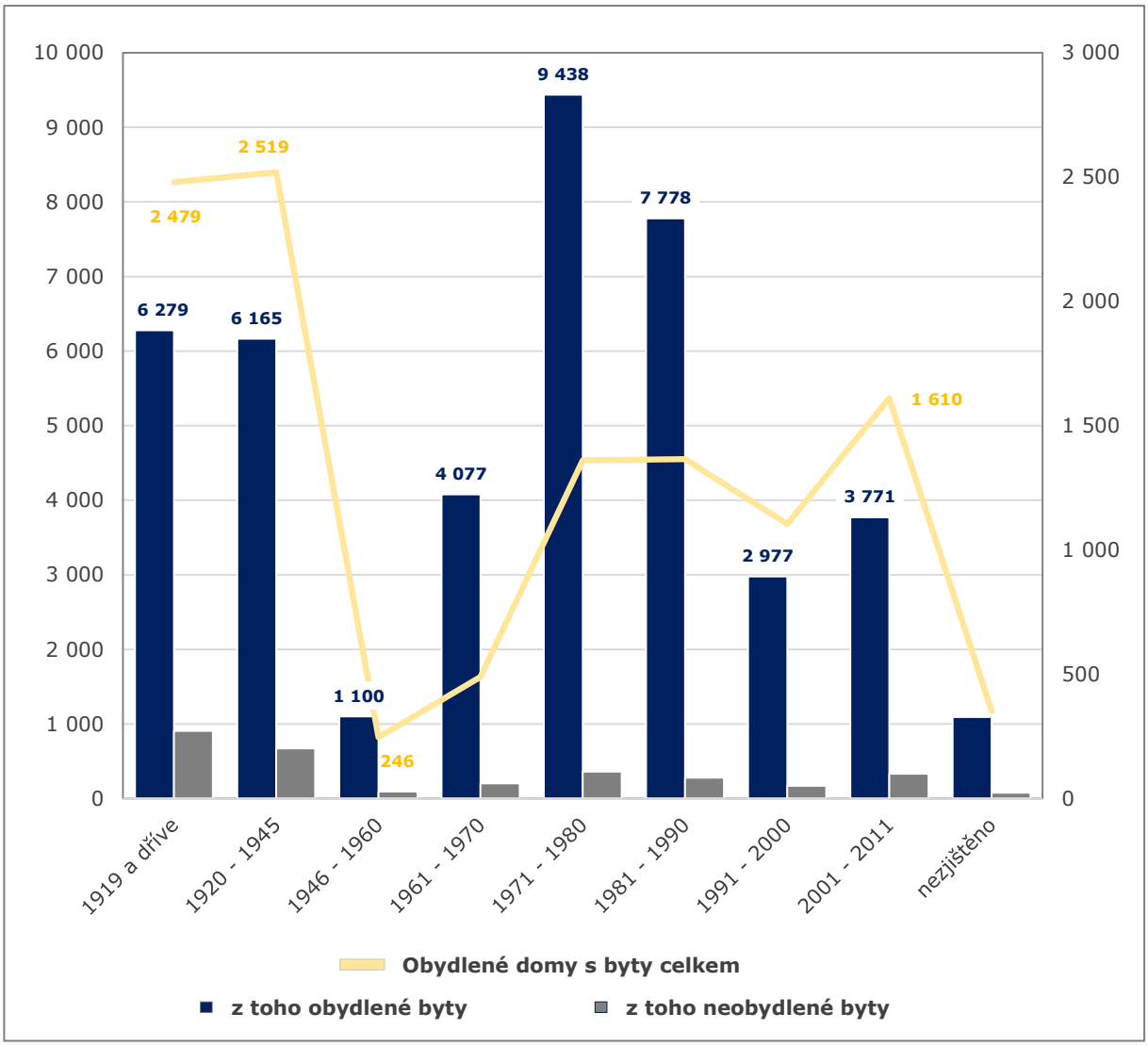

Graf 12 - Vývoj počtu obydlených domů s byty

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Z hlediska technického vybavení bytů bohužel opět neexistují aktuálnější veřejná data než ta, která mohla být zpracována na základě posledního SLDB v roce 2011. I přes to lze následujícím souhrnným přehledem tuto vybavenost číselně demonstrovat (v kontextu chápání statistického pojmu *„technická vybavenost bytů"*), a celkově ji tak v případě SML označit za dostatečnou vyjma velmi nízké míry plynofikace.

Obydlené **byty v SML disponují připojením na plyn pouze v 50 %**, což potvrzuje nízkou vybavenost plynu na celokrajské úrovni, která je ve výši 48 %. Průměrná hodnota

tohoto ukazatele je v ČR zhruba 63 %. Důvod pro takto výraznou odchylku od národního průměru lze spatřit především ve výše diskutovaném stáří domovního fondu města Liberec.

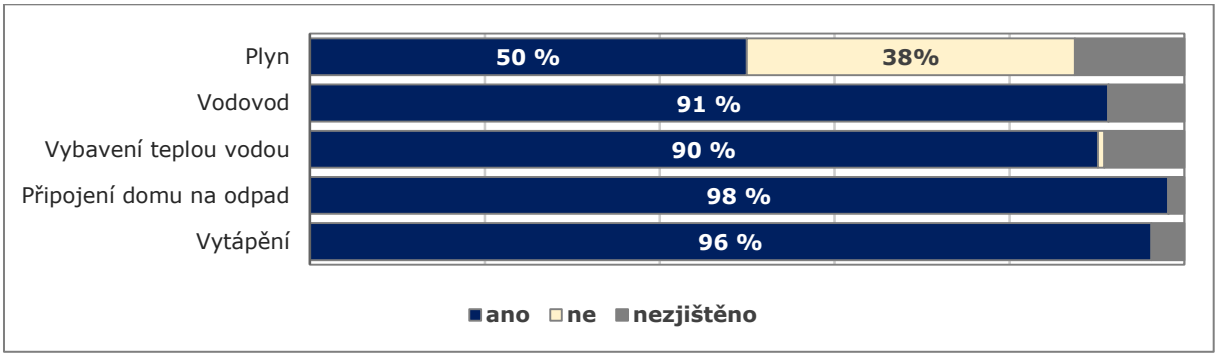

Graf 13 - Technické vybavení obydlených bytů k 26. 3. 2011

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Níže je tento souhrnný přehled doplněn o podrobnější rozbor hlavních oblastí technického vybavení a jejich zastoupení v rámci bytů na území města.

Tabulka 6 - Technické vybavení obydlených bytů k 26. 3. 2011

Technické vybavení bytů		
Obydlené byty celkem:		**42 679**
Plyn	z veřejné sítě	20 900
	z domovního zásobníku	423
	bez plynu	16 020
	nezjištěno	5 336
Vodovod	z veřejné sítě	37 448
	domácí (soukromý)	1 477
	mimo byt	40
	bez vodovodu	27
	nezjištěno	3 687
Vybavení teplou vodou	zdroj mimo budovu	17 011
	elektrický bojler, průtokový ohřívač	9 053
	plynový bojler, průtokový ohřívač	9 959
	solární zařízení	59
	jiný nebo kombinovaný zdroj	2 373
	bez teplé vody	316
	nezjištěno	3 908
Připojení domu na odpad	přípoj na kanalizační síť	17 011
	vlastní čistička odpadních vod	9 053
	žumpa, jímka	9 959
	bez kanalizace a jímky	59
	nezjištěno	2 373
Vytápění	ústřední topení	31 023
	etážové topení	6 133

Technické vybavení bytů		
	kamna	3 373
	jiný způsob vytápění	538
	nezjištěno	1 612

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

5.2 Soukromý trh s bydlením

5.2.1 Vývoj tržních cen

Na soukromém trhu s bydlením sledujeme za poslední roky setrvalý nárůst cen za prodej i pronájem. Zatímco v roce 2015 se měsíčně jeden m^2 bytu pronajímal v Liberci průměrně za 140,- Kč, v roce 2019 už to bylo 193,- Kč za m^2, což odpovídá nárůstu o téměř **38 %**.

U prodeje bytů došlo ještě k dramatičtějšímu růstu z původních 25 000,- Kč za m^2 v roce 2015 na 37 000,- Kč za m^2 v roce 2019, tj. nárůst o **48 %**.

Výsledkem je **cenová nedostupnost nájemního bydlení** nejen pro osoby sociálně znevýhodněné či ohrožené, ale i pro podstatnou část střední třídy. Tyto skupiny obyvatel poté vynakládají za bydlení měsíčně tolik prostředků, že splňují podmínky pro přiznání příspěvku na bydlení (viz níže).

Koupě bydlení se pak pro nízkopříjmové, ale i některé středně příjmové občany a domácnosti stává nereálnou představou. Jsou tedy odkázáni na nájemní bydlení, které se však rovněž zdražilo. Tito občané tak materiálně chudnou, přičemž část z nich je i vystavena riziku ztráty standardního bydlení.

S nárůstem problému dluhů a exekucí se zpřísňují i podmínky, za kterých soukromí majitelé byty pronajímají (např. nutnost doložení pracovní smlouvy na dobu neurčitou nebo kauce v řádu několika desítek tisíc korun aj.). Realitní trh rovněž ovlivňují zahraniční pracovníci, kteří za konjunktury 2014–2019 zvyšovali poptávku po bydlení, stejně jako obyvatelé Prahy, kteří v automobilem či autobusem snadno dostupném Liberci hledali alternativu vůči ještě více nedostupnému trhu s bydlením na území hlavního města.

Z výše uvedených údajů vyplývá, **že (ne)dostupnost kvalitního bydlení je v současné době významným tématem**. Dle dat ČSÚ ovšem narůstala i výstavba bytů soukromých investorů, roku 2018 byla zahájena výstavba více bytů, než v roce 2017. V současnosti (6/2020) je v Liberci v realizaci několik developerských projektů, z nichž největší je výstavba bytových domů v lokalitě "Rybníček" a v centru města (ulice Tatranská, U Nisy a Kladenská).

Statistiky cen pronájmu a prodeje bytů dále ukazují, že ačkoliv realitní trh v Liberci meziročně vzrostl, mezi květnem a červnem 2020 vykazovaly jak prodeje, tak pronájmy cenový propad. Jednalo se však o krátkodobý výkyv (pravděpodobně v důsledku pandemie COVID-19), který byl následně pohlcen **strmým růstem během července/srpna 2020**, jehož pokračující tendence lze očekávat i nadále, viz grafické znázornění níže.

Meziroční nárůst prodejní ceny za m^2 (8/2019 vs. 8/2020) z hlediska srovnání krajských měst vč. Prahy byl v Liberci nejvyšší ze všech. Ceny nemovitostí na území města meziročně vzrostly o 26,3 %.

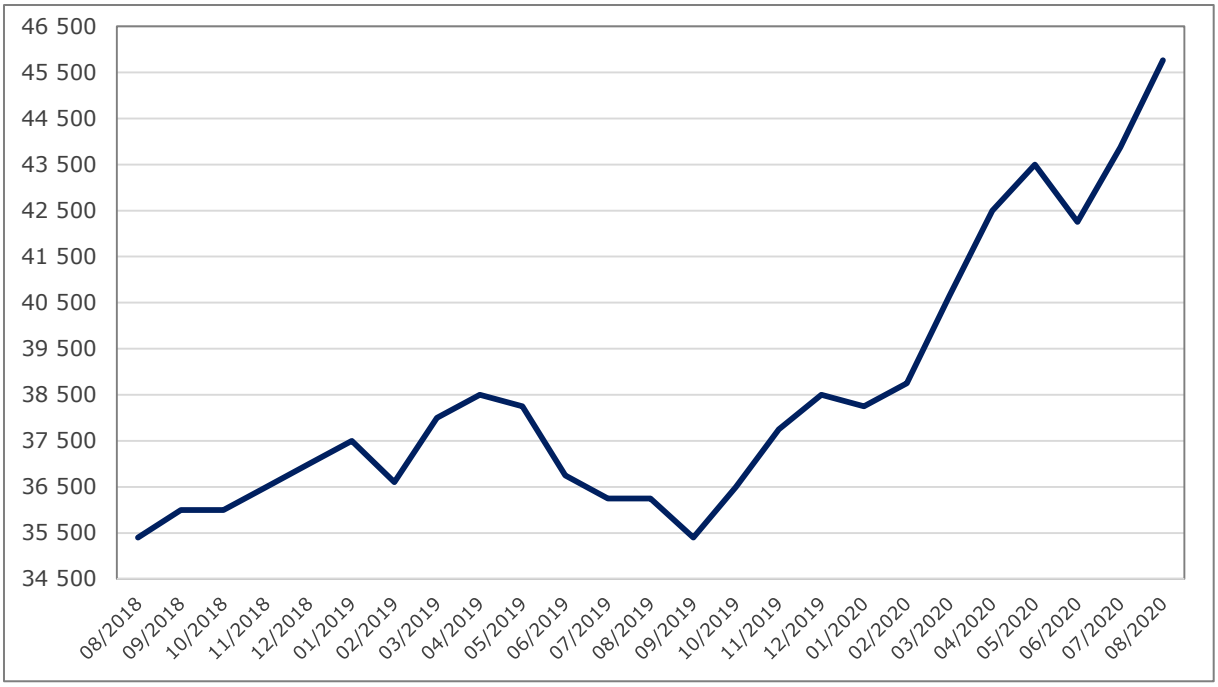

Graf 14 - Vývoj průměrné prodejní ceny za m²

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat www.realitymix.cz

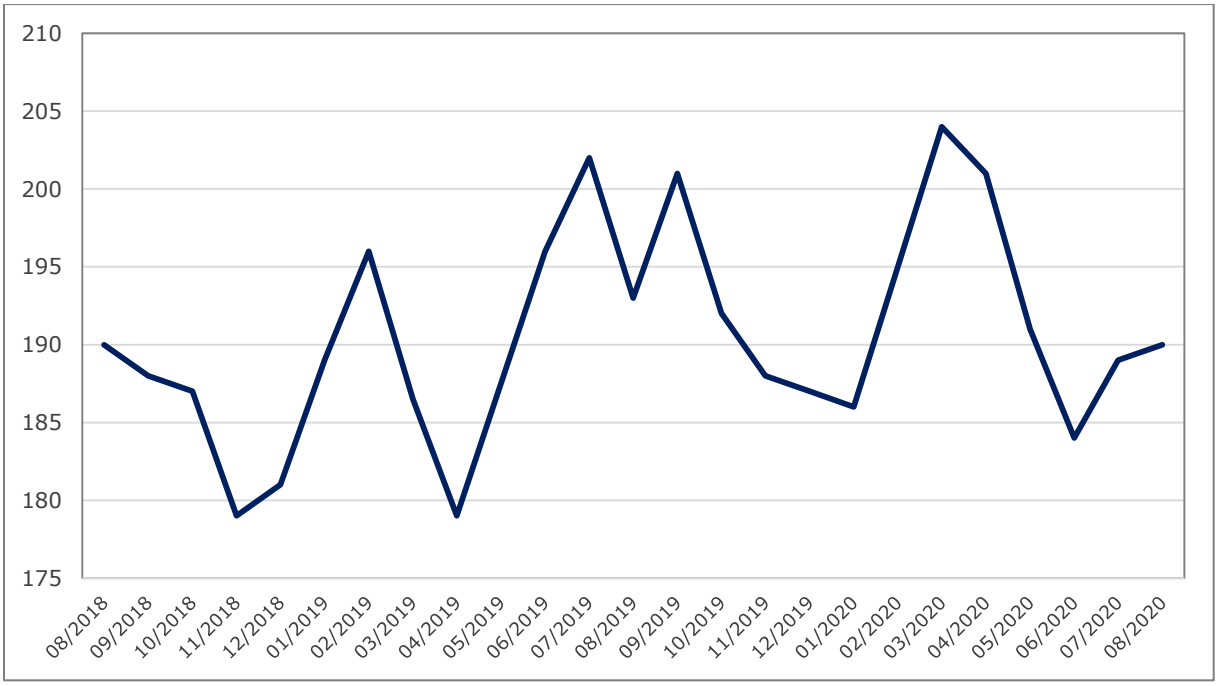

Graf 15 - Vývoj průměrné ceny pronájmu za m²/měsíc

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat www.realitymix.cz

5.2.2 Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení (PnB) je dávka státní sociální podpory, která kompenzuje nízké příjmy žadatele ve vztahu k výdajům, které dává za bydlení. Nejedná se o dávku hmotné nouze, ale spíše o pokus státu vyrovnat nedostatečný příjem, který z velké části jde na bydlení. Zjednodušeně lze říci, že na příspěvek má nárok každý, jehož náklady na bydlení přesáhnou 30 % jeho rozhodného příjmu. Cílovou skupinou této sociální dávky jsou pak pracující s nízkými příjmy, senioři, matky samoživitelky, zdravotně postižení a další sociálně znevýhodněné osoby.

Z výše uvedeného plyne, že množství přiznaných příspěvků na bydlení zásadně vypovídá o (ne)dostupnosti a nákladovosti bydlení v daném místě a čase. Zároveň však platí, že blíže neurčená část možných příjemců této dávky nevyužívá. Jak vyplývá z dostupných zdrojů, **v Liberci mezi roky 2016 a 2019 množství vyplacených příspěvků na bydlení klesalo**, a to navzdory růstu cen na trhu s bydlením. Zároveň ovšem také rostly příjmy domácností, což mohlo mít rozhodující vliv na objem vyplacených příspěvků.

Klíčová statistická data v oblasti PnB lze shrnout následovně:

- V roce 2016 bylo průměrně v každém měsíci vyplaceno 3 299 PnB, v roce 2018 poté 2 726 a za celý rok 2019 následně 2 421 příspěvků na bydlení. Což v relativním vyjádření příjemců představuje v průměrném měsíci (přepočet na obyvatelstvo ve věku 15 a více let) 3,80 % dospělých obyvatel Liberce, v roce 2018 to bylo již 3,13 % a roku 2019 již „pouze" 2,77 % obyvatel.
- Hradec Králové a Ústí n. Labem dosahují v tomto ukazateli za rok 2019 hodnoty 1,78 % (HK), popř. 3,69 % (Ústí n. Labem).

V tabulce níže je dále představen přehled počtu průměrných měsíčních PnB za daný rok s tím, že se jedná o žadatele s trvalým bydlištěm v Liberci. Více než 90 % žadatelů o PnB tak jsou trvalými obyvateli Liberce. Závěrem tedy lze konstatovat, že **problém (ne)dostupnosti bydlení se týká výhradně obyvatel města** a nikoliv přistěhovalých.

Tabulka 7 - Příspěvek na bydlení – krajské, okresní a obecní údaje s ohledem na trvalou adresu žadatele

Příspěvek na bydlení	Trvalá adresa žadatele											
	Liberecký kraj				okres Liberec				město Liberec			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Průměrný měsíční počet příjemců příspěvku na bydlení (domácností)	11 326	10 470	9 091	8 008	4 921	4 536	3 920	3 503	3 305	3 092	2 682	2 375
Z toho domácnosti s příjmem ze závislé činnosti	3 675	3 421	2 829	2 426	1 523	1 432	1 198	1 069	1 012	991	849	761

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat Generálního ředitelství Úřadu práce ČR

5.3 Byty ve vlastnictví města

Liberec jako město disponuje celkem 1 219 byty. V souvislosti s ekonomickou a veřejnosprávní transformací od 90. let 20. století došlo k postupné, ale masové privatizaci bytového fondu, který původně čítal přes 17 000 bytů. Na bytový fond města lze pohlížet z několika základních hledisek:

1. Kvantitativní ukazatele – počet bytů, dispoziční složení, kategorie, rozmístění bytového fondu, kategorizace dle technického stavu
2. Organizace bytové správy a administrativa nájemních vztahů a financí, kategorie bytů, pravidla pro přidělování
3. Cílová skupina – komu jsou byty pronajímány, včetně sociálního bydlení, nastavení procesů zabydlování, prevence ztráty bydlení, podpora sociální práce, realizované projekty investiční i neinvestiční
4. Finanční hledisko – výše nájmu, náklady na opravy a správu, dluhy a investice

5.3.1 Kvantitativní ukazatele

Z celkového počtu 1 219 bytů je k pronajmutí 1 187 bytů (popř. jsou již pronajaty). Ostatní byty jsou buď služební či byty nízkého standardu (např. noclehárna v Kateřinkách).

V rámci bytového fondu (1 187 bytů) převažují ty o malé velikosti (1+kk a 1+1), které představují téměř 68 % celého fondu. Následují byty o dispozici 2+kk a 2+1 reprezentující 21 % bytového fondu města. Souhrnný přehled znázorňuje tabulka níže.

Tabulka 8 - Byty ve vlastnictví SML

Byty ve vlastnictví SML		
Dispozice bytu	**Počet**	**Podíl na bytovém fondu**
1+kk nebo 1+1	807	68 %
2+kk nebo 2+1	248	21 %
3+kk nebo 3+1	117	10 %
4+1	15	1 %
5+kk nebo větší	0	0 %
Celkem bytů k 31. 12. 2018	1 187	100 %

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat SML

Bytový fond SML je dále uspořádán do kategorií, pod něž dále patří několik kategorií sociálních bytů (dle charakteristik nebo dotace), startovací byty, byty zvláštního určení (bezbariérové a s pečovatelskou službou) a vstupní byty. Velká část bytového fondu města je soustředěna do několika lokalit. Největší z nich je na sídlišti Nové Vratislavice (ulice Krajní), dále v ulici Krejčího či Vrchlického/Na Valech. **Dosud nebyla provedena pasportizace bytového fondu a vyhodnocení kvality bydlení**.

5.3.2 Organizace bytové správy

Bydlení se v Liberci primárně dotýká činnosti dvou odborů. Zprvu se jedná o odbor majetkové správy, který spravuje bytový fond města po technické stránce. Oblast bydlení je dále řešena odborem školství a sociálních věcí, který např. vyhlašuje prohlídky volných bytů, řeší pravidla přidělování, administruje nájemní smlouvy vč. vyúčtování energií a služeb a další související úkony. Odbor dále spravuje žádosti do domů s pečovatelskou službou, financování sociálních služeb a strategické plánování v sociální oblasti.

5.3.3 Cílová skupina

Cílovou skupinou pro pronajímání bytového fondu jsou ti žadatelé o městský byt, kteří splní podmínky pro přidělení bytu. V obecné rovině se v Liberci jedná zejména o osoby, pro které je tržní bydlení nedostupné, ale kteří zároveň překročí práh nastavený zejména bezdlužností vůči městu, nebo také omezenou nabídkou bytů a podmínkami jednotlivých kategorií bytů. Pro domácnosti s komplexními potřebami (jednotlivci i rodiny) fungoval od roku 2015 systém "Prostupného bydlení", později doplněný o program "Bydlení především" (Housing First). Zjednodušeně lze říci, že v úhrnu je liberecký systém sociálně vstřícný, ale na komplexní řešení bytové nouze **Liberec nemá dosud dostatečné personální ani bytové kapacity**, proto nemůže nabídnout bydlení například velkým rodinám (viz bytová nouze níže).

5.3.4 Finanční hledisko

Nájmy v bytech SML obecně nejsou vysoké, v současné době (2020) se i nejvyšší nájmy za m^2 pohybují na polovině tržní ceny. Nejlevnější kategorie bytů pro nízkopříjmové skupiny jsou skutečně relativně levné. V části bytového fondu jsou ale značně zastaralé způsoby vytápění, které konečnou cenu pro nájemníka citelně navyšují. U části nájemníků průběžně vzniká dluh na nájmu, z nichž některé jsou již velmi staré a pravděpodobně nevymožitelné. Město pro tento účel umožňuje vznik splátkového kalendáře. Od roku 2018 má navíc k dispozici tým pro prevenci ztráty bydlení (projekt KSP), který se může na dlužící nájemníky napojit a zjistit, kde problém s placením nájmu vzniká, případně jakou podporu nájemník potřebuje. Odbor majetkové správy má na starosti investice a opravy.

Doposud neexistuje žádná ucelená cost-benefit analýza systému bydlení v Liberci, která by zahrnovala zhodnocení mj. následujícího: nákladů na správu, oprav a investic, nákladů na sociální práci a administrativní správu, příjmů z nájmu nebo sociálního bydlení.

5.4 Sociální bydlení

Jak již bylo uvedeno výše, v jistém slova smyslu lze celý bytový fond města chápat jako druh sociální bydlení, jelikož cílí na ty občany, kteří nemohou uspět na volném trhu nebo kteří mohou díky bydlení v městském bytě ušetřit na pozdější vlastní bydlení (startovací byty).

Sociální bydlení je pak realizováno rovněž jako komplexní přístup dostupnosti bydlení a podpory sociální práce pro cílové skupiny, které potřebují levné bydlení, nebo podporu sociální práce, v mnoha případech obojí. Pro tyto osoby je určený program „Bydlení především" a podpora v prevenci ztráty bydlení v bytech SML. Část bytů, které jsou přidělovány v některé z kategorií bytového fondu, je určena klientům sociálních služeb, jenž se zabývají různými cílovými skupinami, kdy každá skupina i jednotlivý nájemník potřebuje jiný typ podpory.

Dalším rozměrem sociálního bydlení jsou investiční a neinvestiční projekty. Město v této oblasti realizuje celkem šest dotačních projektů. **Bytový fond SML je jedním z klíčových nástrojů sociálního bydlení, který však má určité rezervy v systémovosti podpory sociální práce, kapacitách bytů i v majetkové správě**. Navzdory tomu však představuje světlou výjimku mezi přístupy měst k řešení bytové nouze a sociálního vyloučení a **postupně nastavuje pozitivní kroky** v této oblasti.

5.5 Lokality sociálního vyloučení

Sociální vyloučení je komplexní a dynamický sociální fenomén, obvykle definovaný jako mechanismus vyloučení z dominantního způsobu života zapříčiněný kombinací faktorů jako

je nezaměstnanost, nízké vzdělání, diskriminace na trhu s bydlením, materiální chudoba, předlužení a exekuce, případně etnicita (v podmínkách ČR zejména romská). Sociální vyloučení lze v případě Liberce charakterizovat následujícími parametry:

- Ve městě je **nejméně 20 lokalit sociálního vyloučení**, a to ve všech částech města s vyšší koncentrací osob včetně centra města (např. v městských částech Jeřáb-Františkov, Vesec-Doubí, Staré Město, Horní a Dolní Růžodol, Velké Pavlovice, Machnín atd.).
- Lokalitami jsou samostatné bytové domy, nejvýše pak tři bytové domy blízko sebe.
- Bytové domy vlastní soukromí majitelé, z velké části se jedná o privatizovaný majetek města.
- Bytové domy jsou ve špatném až velmi **špatném technickém stavu** (staré inženýrské sítě, stará nedoléhající okna a dveře atd.). Stav bydlení se průběžně zhoršuje a může vést k ohrožení zdraví a života.
- V lokalitách žije **nejméně 700 osob**, z toho zhruba polovina jsou děti a mládež.
- Až **80 %** obyvatel těchto lokalit v Liberci jsou **Romové** (kvalifikovaný odhad).
- Většina lokalit je začleněna do místní zástavby.
- K těmto lokalitám patří rovněž některé ubytovny (celkem 25 soukromých ubytoven), z nichž nejméně polovina ubytovává sociálně vyloučené skupiny, částečně i rodiny s dětmi.
- Pro část libereckých lokalit je typická vysoká míra migrace, stejně jako v rámci regionu i ve vztahu k dalším regionům.
- Na úrovni města zpracovává tematiku několik dokumentů: Koncepce sociálního bydlení statutárního města Liberec 2019–2022, SPSZ Liberec 2016–2019, TAP pro bydlení, bezpečnost a občanské soužití Liberec 2020–2022, Analýza SVL a ubytoven na území Liberec.

5.6 Bytová nouze v Liberci

Výrazným sociálním trendem období po roce 1989 je v Liberci, stejně jako v celé ČR, fenomén bytové nouze. Ačkoliv neexistuje jednotná metodika pro zjišťování její míry, existují určitá základní vodítka. Bytová nouze se dnes standardně kategorizuje podle ukazatelů ETHOS. Ty jsou definovány a kategorizovány mezinárodní organizací FEANTSA[1], která pro tyto účely vydává návodné materiály, přeložené i do češtiny.

Společným jmenovatelem bytové nouze, do níž patří např. absence přístřeší, bydlení v nouzových ubytovnách, u známých apod., je absence nebo nejistota bydlení na úrovni fyzického prostoru, kvality bydlení, míry bezpečí a intimity a povahy smluv (právní rovina a míra jistoty). Určit přesnou míru bytové nouze na konkrétním území není snadné, protože velká část osob v bytové nouzi nemusí vykazovat žádné známky toho, že se v bytové nouzi nachází. Veškeré pokusy o kvantifikaci jsou vždy kvalifikovaným odhadem.

Liberec situaci v sociálním vyloučení a bytové nouzi systematicky sleduje přinejmenším od roku 2014. V roce 2015 byla zpracována analýza lokalit sociálního vyloučení (Šolková, 2015), v roce 2016 analýza pro SPSZ Liberec a v roce 2017 bylo provedeno systematické sčítání osob v bytové nouzi. Ze všech těchto poznatků zkombinovaných

1 FEANTSA - European Federation of National Organisations Working with the Homeless, Evropská federace národních organizací pracujících s bezdomovci, je sdružením 130 organizací z 30 zemí, z nichž 28 jsou členy EU. Je jedinou evropskou organizací úzce zaměřenou na boj s bezdomovectvím. Odborný přístup FEANTSA je široce uznáván jako zdroj k rozpoznání bytové nouze.

s dalšími daty vychází i zpráva Platformy pro sociální bydlení (PSB) vydaná v roce 2019, která za Liberec přináší následující fakta:

- V bytové nouzi se zde nachází přes **100 rodin**.
- Celkový počet osob převyšuje **1 000 osob**. Z toho kolem 300 jsou děti.
- Současná míra bytové nouze je pravděpodobně ještě vyšší a přináší s sebou další návazné i pro město a jeho orgány (děti žijící v nevyhovujících podmínkách, zátěž pro zdravotnický systém, policii, sociální služby atd.).
- Přes snahy města najít řešení není zatím v jeho možnostech tento problém kompletně vyřešit. Řada domácností v bytové nouzi má vůči městu dluhy nebo má nedostatečné příjmy. V majetku města je navíc nedostatek bytů. Část problému může pomoci vyřešit posilování spolupráce se soukromými majiteli bydlení, kteří by se v případě určitých garancí mohli v oblasti sociálního bydlení začít angažovat.

5.7 Problémové oblasti pro rozvoj města

Tématika bydlení a s tím souvisejících aspektů nabývá v případě Liberce v průběhu času na významu a důležitosti, což může značně ovlivňovat jeho budoucnost a kvalitu života na jeho území. Z hlediska strategického rozvoje města je v otázce bydlení žádoucí soustředit pozornost mimo jiné na následující problematické okruhy:

- **Cenová nedostupnost nájemního bydlení** – strmý růst cen, zvyšující se chudoba a zpřísňování podmínek => **nedostupnost kvalitního bydlení**.
- **Minimální počet bytů v majetku SML** (1 219 bytů / 2,7 %) => chybějící kapacity sociálního bydlení (domácnosti v bytové nouzi, senioři atd.).
- **Absence koncepčního přístupu a analýz systému bydlení v Liberci** => zhodnocení a nastavení nákladů na správu, opravy i sociální práci, posouzení příjmů z nájmů a oblasti sociálního bydlení.
- **Rostoucí počet sociálně vyloučených lokalit** => špatný technický stav, doprovodné negativní jevy (nepořádek, nízká bezpečnost, občanské soužití atd.).
- **Bytová nouze na území města** – minimálně 100 rodin a 1 000 osob.
- **Rezervy v systémovosti podpory sociální práce a majetkové správy** – proces přidělení, koordinace, prevence ztráty bydlení, technická správa atd.
- **Vysoké stáří domovního fondu města** a zvyšující se následky z toho vyplývající – vysoká míra energetické náročnosti budov, nevyhovující/nebezpečný stav některých budov atd.
- Velmi **nízká míra plynofikace** domů/bytů na území SML.

6 Ekonomické prostředí

6.1 Hrubý domácí produkt Libereckého kraje

Hrubý domácí produkt (HDP), který je základním národohospodářským ukazatelem užívaným pro měření výkonnosti ekonomiky na daném území, dosáhl v roce 2018 v LK **170 809 mil. Kč** (v běžných cenách). Uvedená hodnota představuje **3,2 %** celostátního HDP (5 323 556 mil. Kč), což je stejný podíl jako v roce 2016 i 2017. Od roku 2010 však podíl kraje na HDP ČR stagnuje a ve srovnání s rokem 1995 poklesl již o 0,6 %.

V mezikrajském srovnání byl příspěvek LK v roce 2017 **druhý nejnižší** (po Karlovarském kraji), což mj. koresponduje s jeho druhou nejnižší lidnatostí. Výše HDP na jednoho obyvatele je poté v případě LK až třetí nejnižší (po Karlovarském a Ústeckém kraji).

Meziroční reálný růst HDP v LK byl ve srovnání s rokem 2017 celkem **4%**, tedy obdobně jako v předešlém období (4,1 %). Tempem růstu se kraj řadí na čtvrtou pozici v ČR.

Vývoj regionálního HDP úzce souvisí s vývojem tzv. regionální hrubé přidané hodnoty (HPH), která je jeho součástí. Ta v LK dosáhla v roce 2018 v běžných cenách hodnoty 153 658 mil. Kč, meziročně se tak její objem zvýšil o 6,5 %. Až do roku 2014 se na tvorbě krajské HDP (s výjimkami v letech 2001, 2005 a 2006) nejvýznamněji podílel terciární sektor služeb. V roce 2018 bylo odvětví služeb zastoupeno z **51,6 %**, což je nejvyšší hodnota od roku 2012.

Tabulka 9 - Vývoj HDP v Libereckém kraji

HDP v Libereckém kraji							
	2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Hrubý domácí produkt (mil. Kč)	131 580	132 469	139 430	148 017	153 730	160 808	170 809
na 1 obyvatele	300 005	302 114	317 744	337 052	349 244	364 699	386 789
Vývoj HDP v reálných cenách	99,8	98,7	101,6	105,1	102,4	104,1	104,0
Hrubá přidaná hodnota (mil. Kč)	118 247	118 576	126 065	133 195	138 184	144 300	153 658
podíl terciárního sektoru (%)	52,1	51,3	50,6	48,6	49,3	50,2	51,6

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

6.2 Podniky

Navzdory historicky průmyslově orientovanému charakteru regionu je tento sektor národního hospodářství z hlediska registrovaného počtu podnikatelských subjektů de-facto válcován **terciárním sektorem** služeb, který je zastoupen více jak z 60 %. Podíl průmyslových podniků je pak z pohledu tohoto ukazatele zhruba čtvrtinový. Primární sektor zemědělství je v případě libereckých podnikatelských subjektů zcela marginální, a tvoří pouhé 2 % z celkového počtu.

Bližší rozdělení do jednotlivých oblastí podnikatelské činnosti ilustruje následující graf reflektující data ke konci roku 2019.

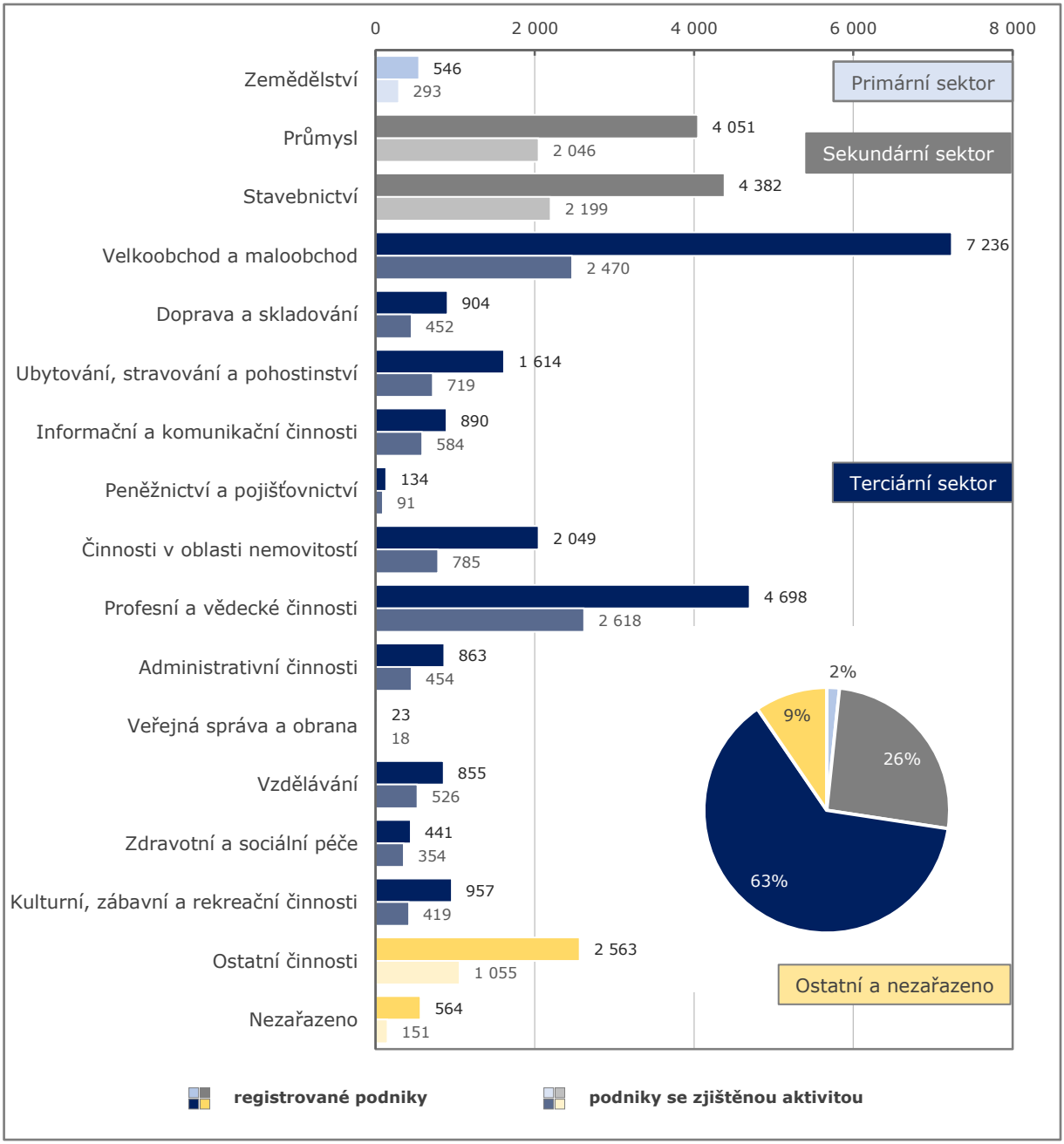

Graf 16 - Podnikatelské subjekty dle převažující činnosti v SML k 31. 12. 2019

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Dále je diskutována otázka právní formy těchto podnikatelských subjektů, která ukazuje na značnou **dominanci fyzických osob podnikajících dle živnostenského zákona**.

Tabulka 10 - Podnikatelské subjekty a jejich rozdělení dle právní formy podnikání v SML k 31. 12. 2019

Podnikatelské subjekty dle právní formy		
	Registrované podniky	**Podniky se zjištěnou aktivitou**
CELKEM	**32 770**	**15 234**
Fyzické osoby	24 064	10 521
podnikající dle živnostenského zákona	22 705	9 570
podnikající dle jiného zákona	858	666
zemědělští podnikatelé	80	53
Právnické osoby	8 706	4 713
obchodní společnosti	5 705	3 939
z toho akciové společnosti	192	158
Družstva	171	120
Ostatní právnické osoby	2 830	654

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

V relativním vyjádření je přesah registrovaných fyzických osob nad právnickými ještě vyšší (více jak 73 %). Přesto je **počet obchodních společností ve srovnání s hodnotami ČR i LK velmi nadprůměrný** – např. ukazatel počtu obchodních společností/1 000 obyvatel je v celé ČR průměrně 47,09 (zejména díky Praze), v LK je to 28,6 firem, zatímco v Liberci tento ukazatel dosahuje hodnoty **54,4** obchodních firem na 1 000 obyvatel.

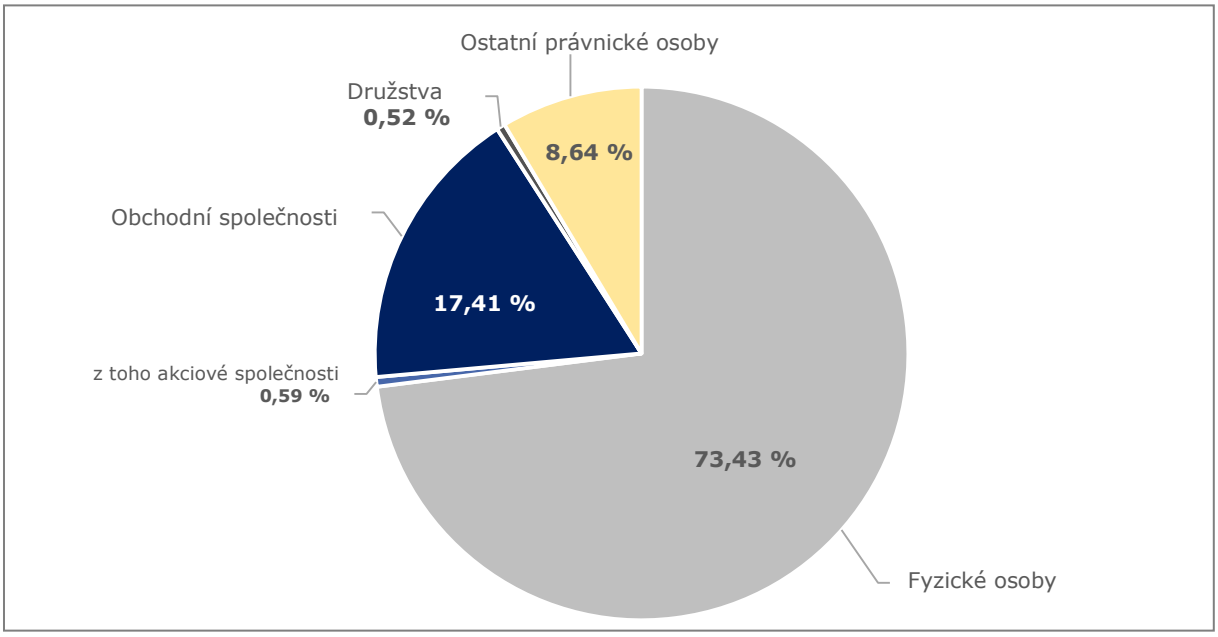

Graf 17 - Podnikatelské subjekty dle právní formy podnikání k 31. 12. 2019

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Dle databáze Magnus web se ve městě v září 2020 nacházelo celkem 32 579 ekonomických subjektů. Oproti roku 2016 došlo k nárůstu ekonomických subjektů, a to o 296 jednotek.

Tabulka 11 - Přehled vývoje počtu ekonomických subjektů v obci

	2010		2012		2014		2016		2020	
	celkem	z toho aktivní	celkem	z toho aktivní	celkem	z toho aktivní	celkem	z toho aktivní	celkem	z toho aktivní
četnost ekonomických subjektů v obci	88 203	34 662	90 761	32 104	89 012	32 533	49 455	32 283	32 579	-

Zdroj: databáze MF ARES 2010, 2012, 2014, 2016, 2020, Magnus web 2016, 2020 in Ekonomický potenciál obcí SO ORP Liberec

Největší firmy působí v odvětvích automobilového průmyslu, ve výrobě klimatizací, v ústavní zdravotní péči a ve stavebnictví. Dle počtu zaměstnanců jsou ve městě zastoupeny všechny velikostní kategorie podniků. V tabulce níže je uveden výběr největších a současně nejvýznamnějších zaměstnavatelů (nad 100 zaměstnanců). Mezi významné firmy patří dále např. firma Elmarco.

Tabulka 12 - Přehled ekonomických subjektů s největším počtem zaměstnanců

Popis oboru	Firma	Počet zaměstnanců			
		2010	2014	2016	2020
Ústavní zdravotní péče	Krajská nemocnice Liberec, a.s.	2 500–2 999 (2 156 dle Výroční zprávy za rok 2011)	3 000–3 999	3 000–3 999	3 000–3 999
Výroba ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla	Magna Exteriors Bohemia s.r.o.	2 000–2 499 (1 655 v Liberci a dalších cca 500 v Libáni)	2 000–2 499 (1 655 v Liberci a dalších cca 500 v Libáni)	2 000–2499	2 000–2 499
Výroba ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla	Magna Exteriors (Nymburk) s.r.o.	viz výše	viz výše	500–999	500–999
Výroba průmyslových chladicích a klimatizačních zařízení	DENSO MANUFACTURING CZECH s.r.o.	1 500–1 999	1 500–1 999	2 000–2 499	2 000–2 499
Terciární vzdělávání	Technická univerzita v Liberci	1 500–1 999	1 500–1 999	1 000–1 499	1 000–1 499
Výstavba bytových a nebytových budov	SYNER, s.r.o.	250–499	250–499	250–499	250–499
Výroba pekařských výrobků	Jizerské pekárny spol. s r.o.	250–499	250–499	250–499	250–499
Provoz pískoven a štěrkopískoven, těžba jílů a kaolinu	EUROVIA Kamenolomy, a. s.	200–249	250–499	250–499	250–499
Výroba odlitků z lehkých neželezných kovů	DGS Druckguss Systeme s.r.o.	200–249	250–499	250–499	250–499
Výroba brašnářských, sedlářských a podobných výrobků	S.P.M. Liberec s.r.o.	100–199	100–199	50–99	50–99
Inženýrské činnosti a související technické poradenství	Valbek, spol. s r.o.	100–199	100–199	100–199	100–199

Popis oboru	Firma	Počet zaměstnanců			
		2010	2014	2016	2020
Činnosti zábavných parků, restaurace, hotel, maloobchod, cestovní ruch, služby	Centrum Babylon	100–199	100–199	250–499	100–199
Výroba elektronických součástek a desek	ELITRONIC s.r.o.	100–199	100–199	100–199	100–199
Výroba ostatních plastových výrobků	Galvanoplast Fischer Bohemia, k.s.	100–199	250–499	250–499	250–499
Výroba a rozvod tepla a klimatizovaného vzduchu, výroba ledu	Teplárna Liberec, a.s.	100–99	100–199	50–99	50–99
Městská a příměstská pozemní osobní doprava	Dopravní podnik měst Liberce a Jablonce nad Nisou, a.s.	-	50–499	250–499	250–499
Výroba komunikačních zařízení	Laird s.r.o.	250–499	250–499	250–499	250–499
Ostatní činnosti související se zdravotní péčí j. n.	Zdravotnická záchranná služba Libereckého kraje, příspěvková organizace	-	250–499	250–499	250–499
Výroba ostatních dílů a příslušenství pro motor. vozidla	Webasto Roof & Commponents Czech Republic	-	-	-	500–999

Zdroj: databáze MF ARES 2010, 2014, 2016, 2020, Magnus web 2014, 2016, 2020 webové stránky jednotlivých firem in Ekonomický potenciál obcí SO ORP Liberec

Dalšími významnými zaměstnavateli jsou Statutární město Liberec (s ekonomickou činností „Všeobecné činnosti veřejné správy", počtem zaměstnanců v rozsahu 500 až 999 zaměstnanců); Katastrální úřad pro Liberecký kraj (organizační složka státu s činností v oblasti „Regulace a podpora podnikatelského prostředí", v kategorii 200 až 249 zaměstnanců); Liberecký kraj (místní vládní instituce s 250 až 499 zaměstnanci); Okresní soud v Liberci; Hasičský záchranný sbor Libereckého kraje; Krajské ředitelství policie Libereckého kraje; Zdravotnická záchranná služba Libereckého kraje, příspěvková organizace atd.

Na území města Liberec se nacházejí dvě průmyslové zóny:

- průmyslová zóna JIH,
- obchodní a průmyslová zóna SEVER.

Obě zóny jsou napojeny na linky městské hromadné dopravy (dále také MHD). Vedle toho je na základě spolupráce mezi KORID LK, spol. s r.o. (Koordinátor veřejné dopravy Libereckého kraje, organizátor integrovaného dopravního systému IDOL) a ekonomickými subjekty v zóně zřízena pravidelná autobusová doprava do vzdálenějších obcí a měst, i mimo LK. Firmy obou zón úzce spolupracují s TUL (společné projekty, praxe a závěrečné práce studentů, využívání univerzitních laboratoří) a středními průmyslovými školami (praxe). Velká část firem získala podporu formou investičních pobídek, nebo jsou zapojeny do realizace inovačních projektů spolufinancovaných ze státního rozpočtu ČR. Vybraná data o zónách byla čerpána z Územně analytických podkladů SO ORP Liberec (2012).

Průmyslová zóna JIH má plochu 125 ha a je již plně využívána. Nachází se u významného silničního tahu R35 Praha-Německo. Kolem lokality vede železniční trať s napojením na všechny tratě vedoucí z Liberce. Ve vzdálenosti 5 km od průmyslové zóny se také nachází vnitrostátní veřejné letiště. Nejbližší veřejný přístav je 70 km od Liberce, a to v Děčíně. Je zde zakázána výroba zaměřená na prvotní zpracování surovin (chemická výroba, hutní provozy), stavební dvory, betonárky a obalovny štěrků, velkokapacitní dopravní základny a aktivity s vysokým dopravním zatížením oblasti.

Obchodní a průmyslová zóna SEVER má rozlohu 67 ha a je již plně využívána. Nachází se u významného silničního tahu R35. V blízkosti zóny se nachází železniční trať. Vnitrostátní veřejné letiště je 500 m od této zóny. Nejbližší veřejný přístav je v Děčíně, 70 km od této lokality. Na tomto území je zakázaná výroba zaměřená na prvotní zpracování surovin. Tato zóna je specifická tím, že se skládá z prodejní a výrobní části. Prodejní část zahrnuje velký počet obchodů a je považována za obchodní zónu.

Na základě průzkumu veřejně dostupných dat bylo zjištěno, že jednotlivé podniky mají mezi sebou úzké dodavatelsko-odběratelské vztahy a vzájemně spolu kooperují. Z hlediska velikostní struktury dle kategorie počtu zaměstnanců jsou v obou průmyslových zónách zastoupeny jak velké (více jak 250), střední (50 až 250) i malé podniky (0 až 49). V průmyslových zónách v Liberci se nachází celkem 41 firem, které podle třímístného CZ-NACE zahrnují 24 odvětví. Lze konstatovat, že nejtypičtějším odvětvím je CZ-NACE-293 (výroba dílů a příslušenství pro motorová vozidla a jejich motory), zastoupené 9 podniky (Fehrer Bohemia s.r.o., Minda Schenk Plastic Solutions s.r.o., ACL Automotive s.r.o., Magna Exteriors s.r.o., Inteva Products Systeme s.r.o., L.A.F. a.s., Grupo Antolin Bohemia a.s., Knorr-Bremse s.r.o., PEKM Kabeltechnik s.r.o.). Druhým nejčastěji se vyskytujícím odvětvím je CZ-NACE 222 (výroba plastových dílů) zastoupené šesti firmami (Liplastec s.r.o., Galvanoplast Fischer s.r.o., PINK lak s.r.o., Plastkov MR a.s., Faerch Plast s.r.o., Elmarco s.r.o.). Tato dvě odvětví byla dále podrobena hodnocení inovačních aktivit, a to v členění dle velikostní struktury firem.

6.3 Trh práce

6.3.1 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo

V roce 2019 bylo na území Liberce registrováno k trvalému pobytu **65 993 obyvatel** v produktivním věku (15–64 let). Jak již bylo diskutováno v kapitole 2 výše, tento počet se navzdory každoročnímu přírůstku libereckého obyvatelstva dlouhodobě snižuje, a to na úkor seniorního obyvatelstva. Kontinuálně tak rostou indexy stáří i ekonomického zatížení.

Demografický vývoj obyvatel spolu s dalšími faktory (např. profilace regionu a jeho podniků, míra kvalifikace pracovní síly, nabídka pracovních míst, či mzdová úroveň) hrají klíčovou roli na zdejším trhu práce, jehož specifika jsou blíže představena dále.

6.3.2 Zaměstnanost v sektorech národního hospodářství

Stěžejní část ekonomicky aktivních obyvatel představují zaměstnané osoby, které v roce 2019 LK čítaly necelých 210 000 osob. Pro Liberec i celý kraj je z hlediska trhu práce klíčovou skutečností **výrazně nadprůměrný podíl osob zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu**.

V podmínkách kraje tento podíl odpovídá zhruba **40 %** všech zaměstnanců, což je do velké míry ovlivněno tradiční průmyslovou orientací regionu.

Celkově je sekundární sektor zastoupen z více jak poloviny (51 %). V odvětví služeb je v kraji zaměstnáno necelých 47 %, primární sektor je reprezentován z pouhých 2 %.

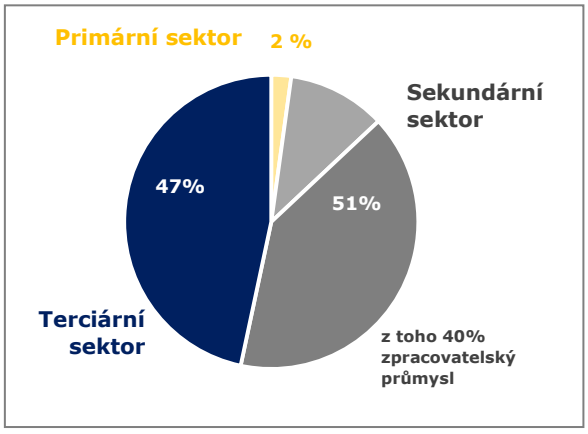

Graf 18 - Zaměstnanost v sektorech NH

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Hlavní zastoupená odvětví v LK jsou z hlediska absolutních hodnot v počtu zaměstnanců představena v grafu níže.

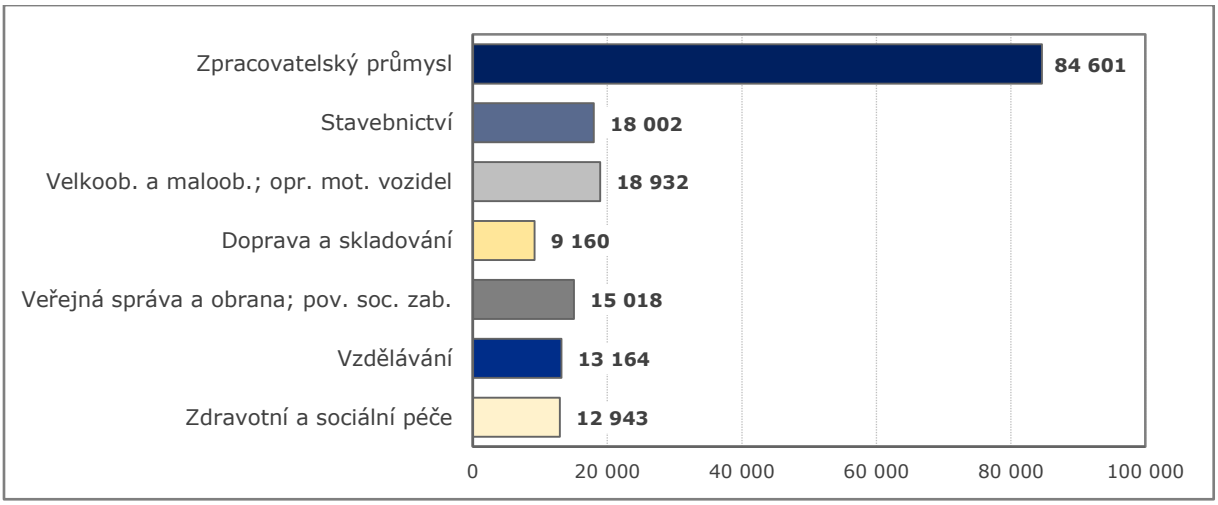

Graf 19 - Hlavní sektory zaměstnanosti v Libereckém kraji k 31. 12. 2019

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

6.3.3 Uchazeči o zaměstnání

Počet uchazečů o zaměstnání měl v rámci Liberce dlouhodobou pozitivní (tedy klesající) tendenci. Výjimkou je až tento rok 2020 (údaj k 7/2020), kdy je patrný značný nárůst uchazečů oproti předcházejícímu období 2019 (**33,6 %**). Počet volných pracovních míst naopak dlouhodobě rostl, a to opět až do roku 2020, kdy došlo k poklesu zhruba o **18 %**. Příčinu lze pochopitelně spatřit zejména ve vývoji hospodářství a trhu práce v souvislosti s celosvětovou pandemií COVID-19.

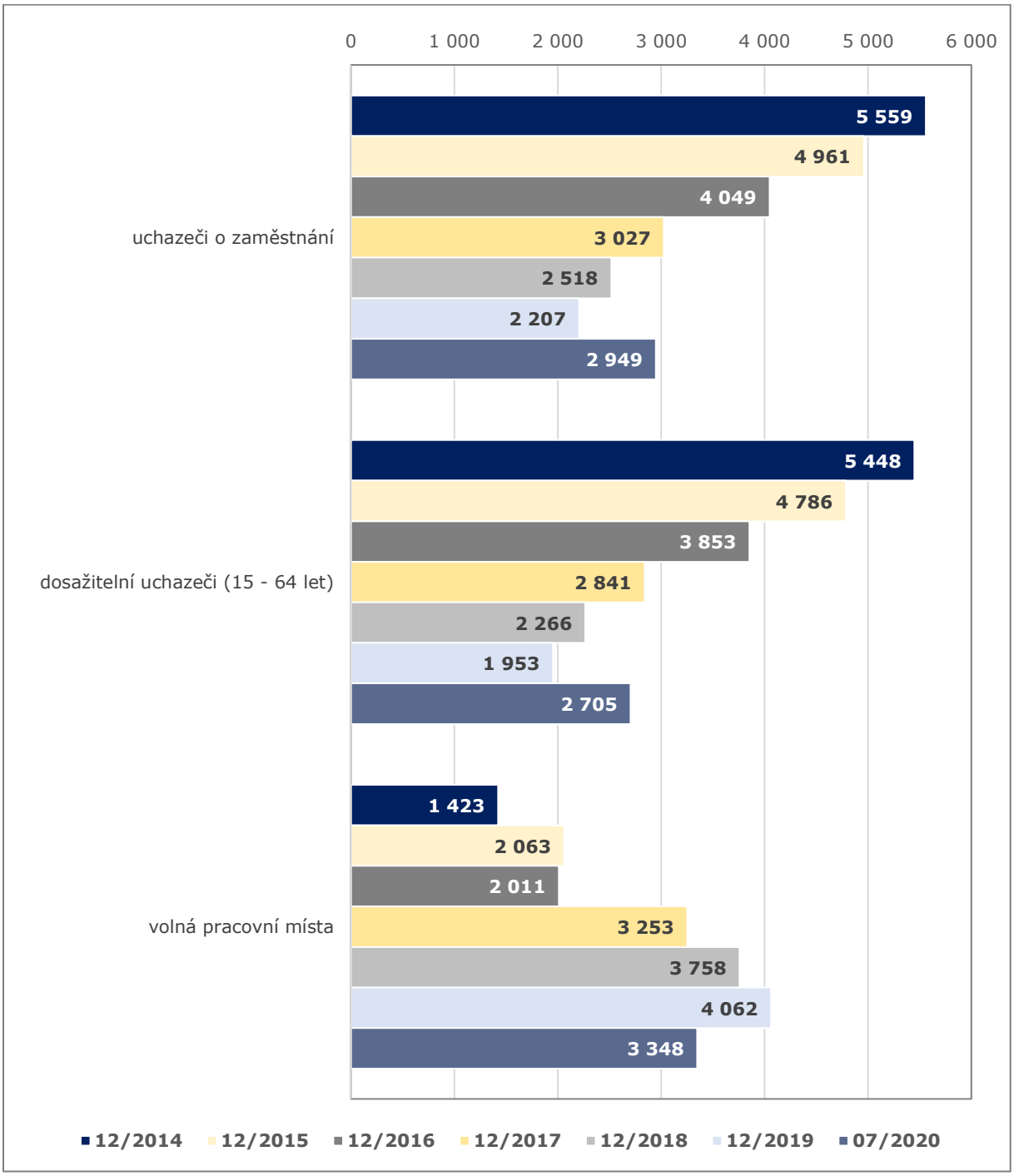

Graf 20 - Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa v SML

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat MPSV

Z hlediska struktury aktuálních uchazečů o zaměstnání (k 7/2020) podle dosaženého vzdělání v okrese Liberec, tj. celkem 5 314 uchazečů (z toho 63 % uchazečů v rámci SML), je nejvíce zastoupena skupina obyvatel se **základním či neukončeným vzděláním** (34 %) a skupiny se středním odborným vzděláním s výučním listem (32 %). Oproti tomu vysokoškoláci či osoby s vyšším odborným vzděláním reprezentují v součtu necelých 8 %. Jedná se o podobný trend jako na území celé ČR.

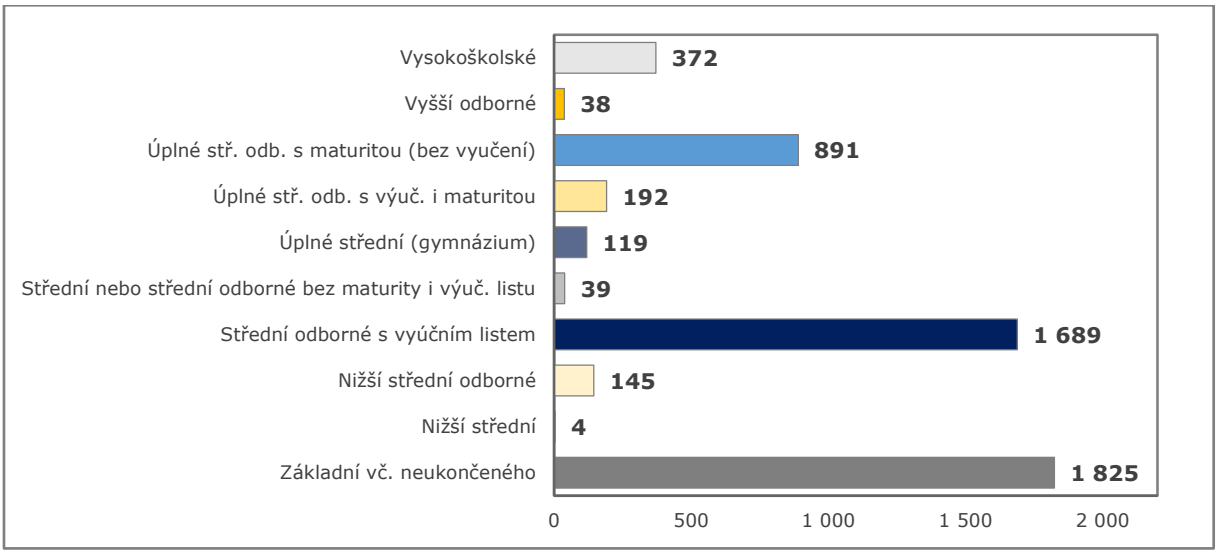

Graf 21 - Uchazeči o zaměstnání podle dosaženého vzdělání v okrese Liberec k 31. 7. 2020

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat MPSV

Níže prezentované složení těchto uchazečů o zaměstnání z hlediska jejich věku poté ukazuje, že jednotlivé věkové skupiny jsou vyjma té nejstarší a nejmladší zastoupeny víceméně rovnoměrně a žádná z těchto skupin výrazně nedominuje. Nejvíce uchazečů v libereckém okrese spadá do věkového intervalu **55–59 let**, pro něž je možnost uplatnění standardně složitější, navíc s přihlédnutím k aktuální nepříznivé situaci na trhu práce.

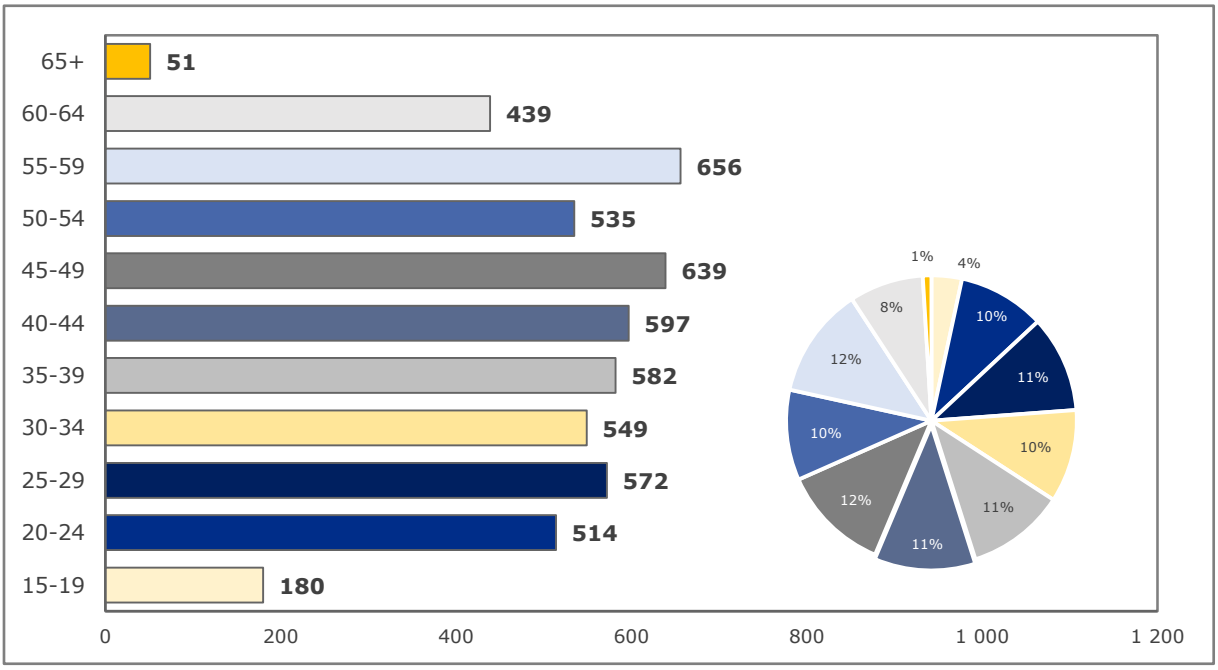

Graf 22 - Uchazeči o zaměstnání podle věku v okrese Liberec k 31. 7. 2020

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat MPSV

6.3.4 Volná pracovní místa

Vzhledem k poměrně snadné možnosti dojížďky za prací v rámci LK byla posouzena nabídka volných míst v rámci celého LK.

Nabídku volných pracovních míst v evidencích Úřadu práce (dále ÚP) představovalo v LK ke konci července 2020 celkem **9 684 pozic**, což je meziměsíčně o 117 míst více (+1,2 %). Podíl odpovídající zhruba 19 % (tj. 1 858) ze všech míst byl určen pro absolventy a mladistvé, handicapovaným osobám bylo nabízeno 544 míst (5,6 %).

Na jedno volné pracovní místo připadalo v kraji **1,28 uchazečů**, což byla 5. nejvyšší hodnota v mezikrajském srovnání. Nejnižší hodnotu mezi okresy LK tento ukazatel nabyl v okrese Semily (1,03), nejvyšší v okrese Jablonec n. N. (2,18 uchazečů).

Naprostá většina volných pracovních pozic byla v rámci posledních statistických údajů v tomto ohledu (5/2020) určena pro osoby s nižší kvalifikací do úrovně středního odborného vzdělání, což dokládá následující tabulka.

Tabulka 13 - Struktura pracovních míst v evidenci Úřadu práce k 31. 5. 2020 v Libereckém kraji

Popis pracovní pozice dle CZ-ISCO	Počet míst v evidenci ÚP
Montážní dělníci výrobků a zařízení	1 464
Kováři, nástrojaři a příbuzní pracovníci	854
Slévači, svářeči a příbuzní pracovníci	779
Obsluha strojů na výrobu a zpracování výrobků z pryže, plastu a papíru	750
Pomocní pracovníci v oblasti těžby a stavebnictví	486
Pomocní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	460
Pomocní pracovníci ve výrobě	417
Řemeslníci a kvalifikovaní pracovníci hlavní stavební výroby	381
Kuchaři (kromě šéfkuchařů), pomocní kuchaři	345
Řidiči nákladních automobilů, autobusů a tramvají	321
Obsluha strojů na výrobu a úpravu textilních, kožených a kožešinových výrobků	286
Ostatní obsluha stacionárních strojů a zařízení	266
Obsluha zařízení na zpracování a povrchovou úpravu kovů a jiných materiálů	263
Uklízeči a pomocníci v domácnostech, kancelářích, hotelích, průmyslových a jiných objektech	218
Obsluha pojízdných zařízení	198
Pracovníci v oblasti ochrany a ostrahy	174
Výrobci oděvů, výrobků z kůží a kožešin a pracovníci v příbuzných oborech	160
Obsluha strojů na výrobu potravin a příbuzných výrobků	138
Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	133
Číšníci, servírky a barmani	129

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat MPSV

6.3.5 Nezaměstnanost

Klíčovým ukazatelem a implikací výše diskutovaných skutečností na libereckém trhu práce je míra nezaměstnanosti a její vývoj. Graf níže dokládá v podmínkách města do roku 2020 poměrně strmý klesající trend. Vzhledem k současným okolnostem a stavu na českém pracovním trhu je míra liberecké nezaměstnanosti k 31. 7. 2020 celkem **4,1 %**.

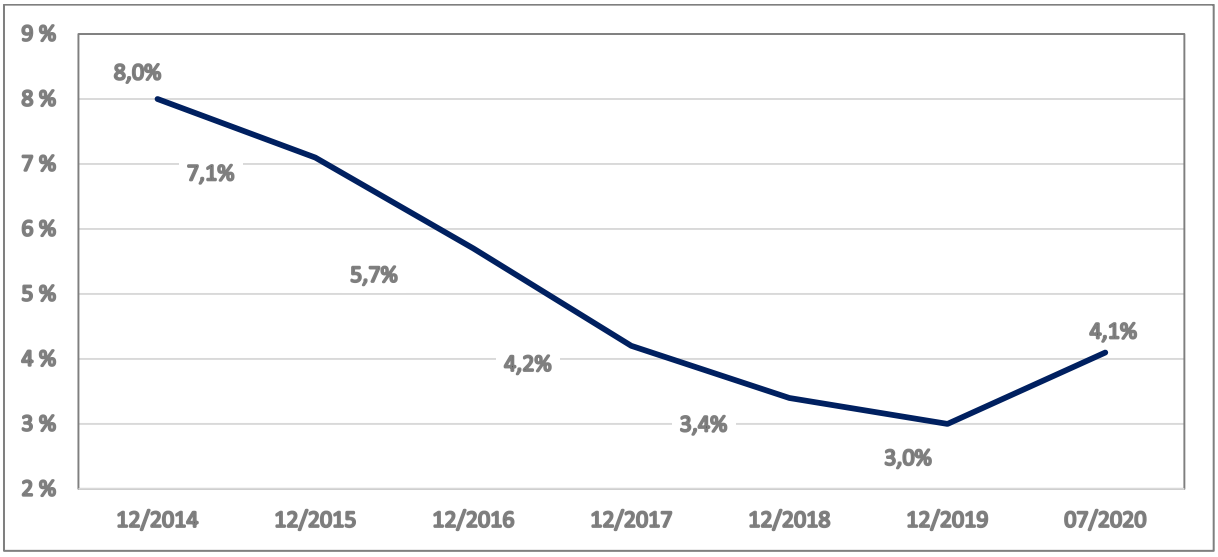

Graf 23 - Vývoj podílu nezaměstnaných v SML

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat MPSV

Z regionálního srovnání není překvapivé, že trend vývoje nezaměstnanosti celého LK dlouhodobě de-facto kopíruje vývoj nezaměstnanosti v SML, nicméně ve sledovaném období (2014–2020) je vždy nižší než v případě města Liberec. Z celorepublikového srovnání pak vyplývá, že **míra nezaměstnanosti v SML i LK je dlouhodobě nadprůměrná**. Úroveň nezaměstnanosti ke dni 31. 7. 2020 je v LK poté pátá nejhorší.

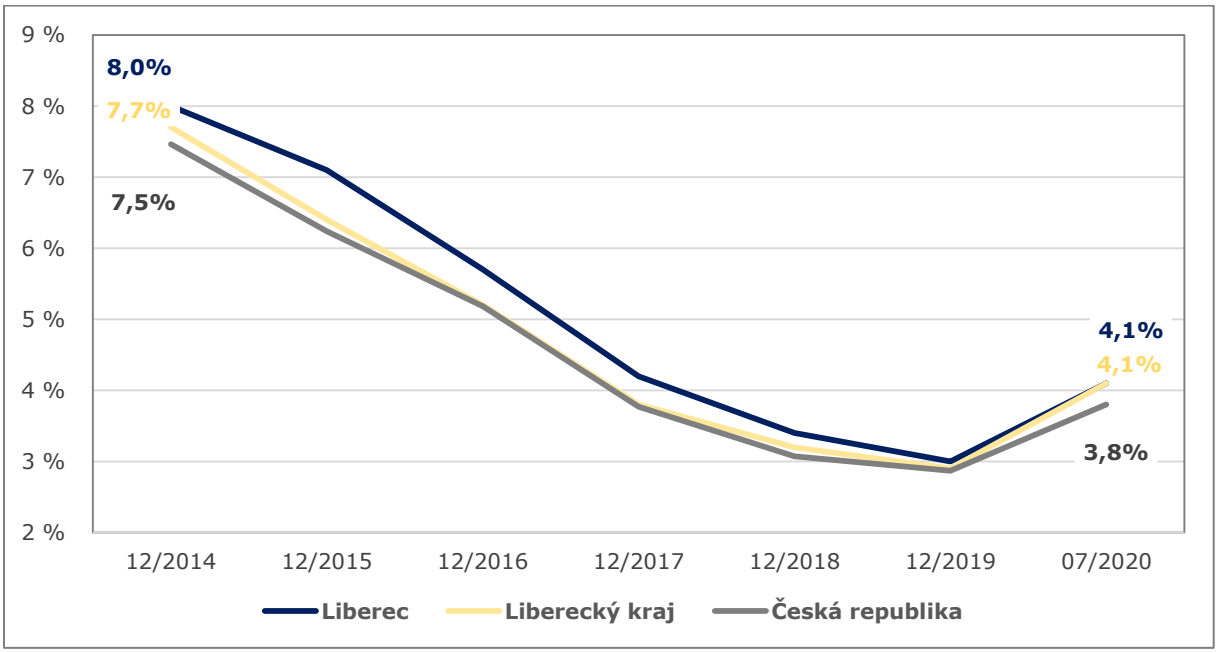

Graf 24 - Nezaměstnanost v Liberci a porovnání s Libereckým krajem a ČR

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat MPSV

6.3.6 Mzdy

Podle výsledků strukturální statistiky dosáhla průměrná hrubá měsíční mzda v LK v roce 2019 částky **34 226 Kč**, což převyšuje o 3 290 Kč tzv. medián mezd, který činil **30 936 Kč**. Tento ukazatel je odbornou veřejností zpravidla považován za relevantnější údaj, jelikož charakterizuje mzdu zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení, a tím lépe vypovídá o skutečné mzdové úrovni.

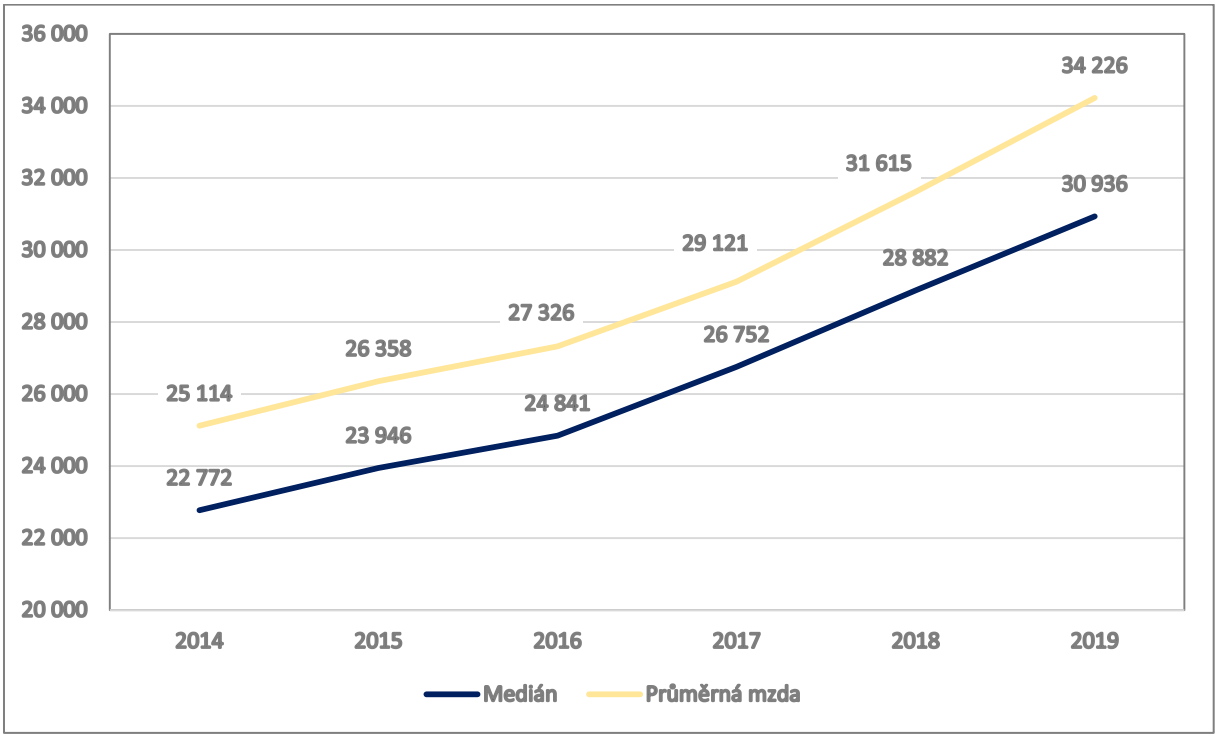

Graf 25 - Vývoj mezd v Libereckým kraji

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Průměrná mzda mužů byla o 6 543 Kč vyšší než u žen, tj. 37 133 Kč vs. 30 590 Kč. Mzda žen v LK tak představovala **82,4 %** mzdy mužů. Meziroční mzdový růst byl však identifikován vyšší v případě žen, tj. 9,9 % vs. 6,8 %.

Diference mezi průměrnou mzdou a mediánem byla v roce 2019 větší u mužů (+3 728 Kč) než u žen (+1 975 Kč). Odchylka mezi průměrnou mzdou a mediánem mezd byla navíc v případě žen LK nejnižší v celé ČR.

Z hlediska celostátního srovnání zaznamenaly meziročně vyšší průměrné mzdy všechny kraje, v případě LK byl evidován růst ve výši **8,3 %**. Celkový medián mzdy se v LK meziročně zvýšil **7,1 %**. V absolutním vyjádření je pak vykázaná mzda mužů v LK 6. nejvyšší, mzda žen pak 5. nejvyšší v ČR.

K vyjádření míry nerovnosti v odměňování se používá i tzv. ukazatel **Gender Pay Gap** (GPG) představující rozdíl mediánu mzdy mužů a žen vztažený k mediánu mzdy mužů. Jeho výši ovlivňuje např. nižší zastoupení žen ve vedení, nižší odměna žen za stejnou práci, péče o rodinu či zastoupení žen v odvětvích s nižší úrovní mezd. V LK v podnikatelské sféře dosáhl GPD v rámci posledního měření 18,6 % (4. nejnižší krajská hodnota) a v nepodnikatelské sféře 12,7 % (6. nejnižší krajská hodnota).

6.3.7 Vyjížďka a dojížďka do zaměstnání a škol

Město Liberec je přirozeným centrem dojížďky do zaměstnání pro řadu zaměstnanců nejen z přilehlých obcí, ale i jiných ORP, či dokonce jiných krajů. Řada zaměstnavatelů z jiných krajů vzhledem k nedostatku vhodných zaměstnanců zároveň přímo vytváří podmínky ke snadnému dojíždění za prací, např. zajišťuje svozy zaměstnanců (např. firmy dodávající výrobky pro automobilový průmysl), velmi často využívána je také široká nabídka autobusových spojů do hlavního města Prahy, kam počet pravidelných autobusových linek od posledního SLDB (2011) řádově narostl.

Do zaměstnání či škol z Liberce v rámci posledního SLDB vyjíždělo **5 595 obyvatel**, z toho 4 065 do zaměstnání. Nejčastějším místem dojížďky je Praha (1 400) a Jablonec n. N. (1 096). Ostatní místa mají již méně než 300 dojíždějících (Chrastava, Stráž n. N. atd.).

Naopak dojížďka do Liberce byla zaznamenána u **14 880 osob**, z nichž 8 689 dojíždělo do zaměstnání. Nejčastěji na území města SML přijíždí osoby v rámci okresu (41 %), z jiných okresů kraje dojíždí 37 % z celkového počtu dojíždějících. Nejvíce zastoupeným místem vyjížďky do Liberce je Jablonec n. N. (2 327 osob), Chrastava (785 osob) a Hrádek n. N. (599 osob).

Výše popsaný statistický pohyb osob do zaměstnání/škol je však z hlediska jeho vypovídací hodnoty částečně spekulativní, a to zejména vzhledem ke stáří dat (9 let) a změnám v návycích obyvatel. Proto je třeba brát tento ukazatel s určitou rezervou a uvedené hodnoty aktualizovat o nová data (2021).

Vzhledem k zastaralosti dat o vyjížďce mezi obcemi ze SLDB 2011 byla jako doplňující řešení použita data o cestách mezi zónami IDS IDOL veřejnou dopravou. Tabulky udávají absolutní počet denně vyjíždějících z obce veřejnou dopravou a podíl vztažený k počtu obyvatel v daném roce. Dále jsou uvedeny nejvýše tři nejvýznamnější směry vyjížďky a podíl vyjížďky do těchto směrů (z celkového počtu vyjíždějících ve druhém sloupci).

Hlavním centrem dojížďky pro většinu obcí ORP je Liberec. V oblasti Podještědí je to také Český Dub (pro obce Bílá, Cetenov, Hlavice, Proseč pod Ještědem a Všelibice). Lokálními centry dojížďky jsou Hrádek nad Nisou (pro obec Chotyně) a Jablonné v Podještědí (pro Janovice v Podještědí).

Tabulka 14 - Hlavní směry vyjížďky z obcí v letech 2017-2019 (měsíc říjen)

Obec	Vyjížďka osob	Směr 1	Směr 2
Dlouhý Most a Jeřmanice	182	Liberec (66 %)	Jablonec (23 %)
	152	Liberec (69 %)	Jablonec (14 %)
	139	Liberec (72 %)	Jablonec (15 %)
Proseč pod Ještědem	71	Liberec (41 %)	Český Dub (33 %)
	72	Český Dub (41 %)	Liberec (29 %)
	68	Český Dub (39 %)	Liberec (39 %)
Nová Ves	150	Liberec (70 %)	Chrastava (25 %)
	131	Liberec (60 %)	Chrastava (33 %)
	108	Liberec (63 %)	Chrastava (29 %)
Janův Důl	22	Liberec (80 %)	Osečná (14 %)
	13	Liberec (64 %)	Osečná (34 %)

Obec	Vyjížďka osob	Směr 1	Směr 2
	16	Liberec (53 %)	Osečná (39 %)
Jablonné v Podještědí	536	Liberec (43 %)	Česká Lípa (8 %)
	507	Liberec (45 %)	Česká Lípa (8 %)
	543	Liberec (45 %)	Česká Lípa (9 %)
Janovice v Podještědí	4	Jablonné (59 %)	Liberec (30 %)
	4	Jablonné (45 %)	Liberec (31 %)
	4	Liberec (56 %)	Jablonné (28 %)
Bílá	70	Český Dub (32 %)	Liberec (26 %)
	67	Český Dub (38 %)	Hodkovice (26 %)
	72	Český Dub (36 %)	Liberec (26 %)
Bílý Kostel nad Nisou	49	Liberec (45 %)	Chrastava (37 %)
	43	Liberec (49 %)	Chrastava (31 %)
	42	Liberec (43 %)	Chrastava (33 %)
Cetenov	5	Český Dub (42 %)	Hlavice (32 %)
	5	Český Dub (40 %)	Hlavice (40 %)
	4	Český Dub (50 %)	Hlavice (33 %)
Český Dub	222	Liberec (29 %)	Světlá (11 %)
	183	Liberec (36 %)	Hodkovice (12 %)
	218	Liberec (32 %)	Světlá (10 %)
Hlavice	10	Všelibice (33 %)	Český Dub (32 %)
	7	Cetenov (35 %)	Český Dub (33 %)
	6	Český Dub (53 %)	Cetenov (21 %)
Hodkovice nad Mohelkou	240	Liberec (50 %)	Turnov (11 %)
	279	Liberec (44 %)	Turnov (12 %)
	272	Liberec (45 %)	Turnov (12 %)
Hrádek nad Nisou	221	Liberec (15 %)	Chrastava (11 %)
	202	Liberec (18 %)	Chrastava (10 %)
	189	Liberec (18 %)	Chrastava (11 %)
Chotyně	57	Hrádek (38 %)	Liberec (21 %)
	53	Hrádek (45 %)	Liberec (23 %)
	52	Hrádek (40 %)	Liberec (26 %)
Chrastava	396	Liberec (59 %)	
	391	Liberec (60 %)	
	370	Liberec (62 %)	
Kryštofovo Údolí	4	Liberec (78 %)	

Obec	Vyjížďka osob	Směr 1	Směr 2
	6	Liberec (90 %)	
	6	Liberec (86 %)	
Křižany	97	Liberec (35 %)	Dubnice (7 %)
	109	Liberec (33 %)	Dubnice (5 %)
	90	Liberec (34 %)	Dubnice (5 %)
Mníšek	121	Liberec (60 %)	Oldřichov (7 %)
	120	Liberec (62 %)	Oldřichov (12 %)
	119	Liberec (62 %)	Oldřichov (11 %)
Oldřichov v Hájích	28	Liberec (51 %)	Mníšek (39 %)
	38	Liberec (45 %)	Mníšek (39 %)
	38	Liberec (53 %)	Mníšek (38 %)
Osečná	156	Liberec (29 %)	Stráž p. R. (12 %)
	151	Liberec (33 %)	Stráž p. R. (11 %)
	147	Liberec (36 %)	Český Dub (12 %)
Rynoltice	68	Liberec (54 %)	Jablonné (18 %)
	63	Liberec (60 %)	Jablonné (15 %)
	70	Liberec (53 %)	Jablonné (16 %)
Světlá pod Ještědem	77	Liberec (53 %)	Český Dub (26 %)
	82	Liberec (54 %)	Český Dub (24 %)
	100	Liberec (55 %)	Český Dub (24 %)
Všelibice	25	Český Dub (43 %)	Hlavice (18 %)
	21	Český Dub (49 %)	Hlavice (12 %)
	18	Český Dub (50 %)	Hlavice (14 %)
Zdislava	16	Liberec (49 %)	Křižany (40 %)
	15	Liberec (56 %)	Křižany (25 %)
	14	Liberec (55 %)	Česká Lípa (18 %)

6.4 Věda a výzkum

V rámci posledních dostupných dat za rok 2018 se v LK zabývalo výzkumem a vývojem (VaV) **128 pracovišť**, tj. meziročně o dvě pracoviště méně. Většina z těchto subjektů působila v podnikatelském sektoru (87 %), v odvětví průmyslu a stavebnictví poté necelých 66 % z nich. Pouze 11 pracovišť mělo výzkum a vývoj jako převažující činnost. V souladu s technickým zaměřením kraje se téměř 80 % ze všech pracovišť dlouhodobě orientuje na VaV v oblasti technických věd.

Celkem bylo v LK na VaV vynaloženo **3 426 mil. Kč** (9. místo mezi kraji), z čehož 2 416 mil. Kč připadlo na liberecký okres. Tato částka odpovídá 3,3 % z celostátního objemu výdajů na VaV, na regionálním HDP se pak VaV podílel z 2 %. U více než dvou

třetin pracovišť výdaje na VaV nepřesáhly ve sledovaném roce 10 mil. Kč, částku vyšší než 100 mil. Kč vynaložilo pouze šest pracovišť.

Oblasti výzkumu a vývoje se v kraji plně věnovalo **2 321 zaměstnanců** (přepočteno na plné úvazky), z nichž bylo 1 455 v okresu Liberec (v přepočtu na 1 000 obyvatel 5. nejvyšší hodnota v mezikrajském srovnání). Celkem 82 % z uvedeného počtu zaměstnanců se orientovalo na technické vědy. Dle počtu zaměstnanců se jedná převážně o malá pracoviště, kde více než polovina z nich zaměstnávala méně než pět zaměstnanců a pouze pět pracovišť indikovalo více než 100 zaměstnanců.

Z pohledu informačních technologií disponovalo v roce 2018 v LK osobním počítačem **73,4 % domácností** (5 % pod průměrem ČR), připojení k internetu poté mělo **76,5 % domácností** (4 % pod průměrem ČR).

Tabulka 15 - Věda a výzkum v Libereckém kraji

Věda a výzkum v Libereckém kraji							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet pracovišť výzkumu a vývoje	91	101	113	120	118	130	128
Počet zaměstnanců VaV (fyzické osoby)	2 275	2 792	2 907	2 996	3 241	3 329	3 278
Počet zaměstnanců VaV (přepočtené osoby/úvazky)	1 912	2 068	2 112	2 116	2 136	2 190	2 321
Výzkumní pracovníci (přepočtené osoby)	939	977	1 055	1 105	1 013	1 014	998
- v podnicích	602	687	737	748	717	713	649
- vládní	11	19	29	30	31	25	34
- na VŠ	324	270	290	327	265	266	315
Výdaje na VaV (mil. Kč)	2 860	2 366	2 614	2 520	2 654	2 895	3 426
- podnikatelské	1 200	1 381	1 676	1 759	2 014	2 111	2 410
- veřejné z ČR	565	613	674	646	595	676	830
- veřejné mimo ČR	1 095	372	263	112	35	103	183
Neinvestiční výdaje na vědu a výzkum (mil. Kč)	1 725	1 978	2 164	2 189	2 453	2 760	3 210
Udělené patenty v ČR přihlašovatelům z ČR	28	28	22	44	55	35	25

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Na základě mezikrajského srovnání lze situaci v oblasti VaV v LK zhodnotit následovně:

- **Počet zaměstnanců VaV/na 1 000 zaměstnanců** je v LK víceméně průměrný, tj. 11,7 v LK vs. 13,8 v ČR (bez hl. města Prahy je však průměrná hodnota pouze 8,8).
- **Celkové výdaje na VaV** jsou srovnatelné s většinou českých krajů (Jihočeský, Královehradecký, Pardubický), avšak oproti dlouhodobě pro inovačním krajům podstatně zaostává (Jihomoravský 5x větší výdaje, Středočeský 4x větší apod.). Z hlediska podílu na krajském HDP dosahuje LK průměrné hodnoty celé ČR (tj. 1,7 %), což je však ke značnému přesahu hl. města Prahy, Středních Čech a Jižní Moravy de-facto vysoký nadprůměr.

- V otázce udělených **patentů** podnikům v ČR podle krajů se LK nachází až v druhé polovině žebříčku (8. – 9. místo), a to s počtem 14 udělených patentů (2019). V této statistice dominuje hlavní město Praha (40), Středočeský kraj (38) a kraj Jihomoravský (28). Od roku 2014 se počet udělených patentů v LK příliš nemění a vždy spadá do intervalu 12–16 patentů/rok.

Klíčovým hráčem v oblasti VaV je na území města nepochybně **Technická univerzita v Liberci**. Její vědecko-výzkumná činnost historicky vychází z orientace města na textilní, sklářský, chemický či automobilový průmysl. TUL klade dlouhodobý důraz na podporu VaV, špičkové vědecké týmy, široké zapojení odborníků i studentů ale i komercionalizaci výsledků a transfer technologií. Právě komercializace, tedy důraz na aplikaci výsledků v praxi, je prioritním zájmem TUL, a do přenosu výsledků VaV do praxe je tak zapojeno všech šest fakult a dále Ústav zdravotnických studií a Ústav pro nanomateriály, pokročilé technologie a inovace. TUL dosáhla svojí vědecko-výzkumnou činností řady výsledků, z nichž patrně aktuálně nejznámější je technologie výroby nanovláken a s tím související celá aplikační oblast. Četné úspěchy však TUL slaví i na poli výrobních strojů nebo textilního a oděvního průmyslu. Vzhledem k aktuální profilaci Liberce je TUL dále významným partnerem v otázce VaV pro automobilní průmysl v ČR.

Další významnou organizací je zejména v oblasti výzkumu **Výzkumný ústav textilních strojů Liberec**, a.s. (VÚTS) a **Technologický park při VÚTS Liberec**. VÚTS se výhradně zaměřuje na výzkum, vývoj a zhotovení strojů a zařízení pro zpracovatelský průmysl – obráběcí, textilní, polygrafické, potravinářské, balící a zdravotnické techniky. Organizace se dále zabývá automatizací, vývojem, konstrukcí a stavbou speciálních jednoúčelových strojů, manipulátorů, dopravníků a testovacích zařízení zejména pro dodavatele automobilového průmyslu. Činnost VÚTS se vyznačuje nabídkou komplexního souboru služeb od výzkumu a vývoje, zpracování konstrukčního návrhu až po realizaci kompletního technologického celku.

6.5 Problémové oblasti pro rozvoj města

Ekonomické prostředí v SML čelí mnoha negativním jevům, které se mohou v horizontu několika let dále zhoršovat. Město ovšem díky svým dispozicím a předpokladům disponuje řadou příležitostí, které v případě správného využití mohou toto území ve svém rozvoji významně posunout a zvýšit tak kvalitu života jeho obyvatel. Nejdůležitější problémové oblasti v rozvoji města z pohledu ekonomického prostředí lze definovat následovně:

- Vysoká **závislost na zpracovatelském průmyslu**, a to zejména na automobilovém průmyslu => malá diverzifikace místní ekonomiky, nízká přidaná hodnota u subdodavatelů v automobilovém průmyslu.
- Nadprůměrná **míra nezaměstnanosti** a její rostoucí tendence.
- **Disproporce mezi nabídkou a poptávkou na libereckém trhu práce** – velký počet nekvalifikovaných uchazečů o zaměstnání s nízkou úrovní vzdělání, nedostatek specificky kvalifikovaných pracovníků v mnoha oblastech.
- Značné **zastoupení starších osob/uchazečů o zaměstnání** => nižší uplatnění.
- Dlouhodobý **růst počtu cizinců** – nízká kvalifikace/vzdělání.
- **Nedostatečná kooperace** podnikatelských subjektů, města, TUL a neziskového sektoru => malá podpora začínajících podnikatelů, nedostatek/absence vědecko-technických parků, inkubátorů a jiných subjektů zaměřených na podporu inovací a VaV => velká roztříštěnost v oblasti výzkumu a vývoje – mnoho malých pracovišť, chybí velcí a silní hráči.

- **Nedostatečná výtěžnost TUL** jakožto velkého hráče v oblasti inovací a VaV. TUL je vnímána především regionálně a bez žádoucího přesahu do podnikatelského sektoru.
- **Nedostatečná prezentace Liberce** jako jednoho z nejvýznamnějších technických měst/center v ČR.
- Malý důraz a propagace konceptu **Smart City, digitalizace, sdílené ekonomiky a chytrých řešení** v podmínkách města (navzdory mnoha úspěšně implementovaným řešením).
- **Absence koncepčních dokumentů** v oblasti ekonomiky, průmyslu či VaV.

7 Technická infrastruktura a majetek

7.1 Technická infrastruktura

7.1.1 Pitná voda

Celé území ORP Liberec je nadstandardně vybavené zdroji pitné vody. Zásobování pitné vody regionu je víceméně rovnoměrně rozděleno mezi podzemní a povrchové zdroje. V oblasti vodohospodářské infrastruktury je v kontextu SML vhodné uvést následující hlavní skutečnosti:

- Nejvýznamnější zdroje podzemní vody jsou vázané jímací území – Libíč, Dolánky a Lesnovek, zařazeny dle SČVK do I. kategorie. Jde o systém hloubkových vrtů a studní podzemní vody, které tvoří důležitý zdroj vody pro město Liberec. Do zdrojů je rovněž ještě zařazen vodní zdroj Machnín.
- Rozhodující podíl v zásobování města je však z nádrže Josefův důl, tedy povrchové zdroje pitné vody. Oblastní úpravny vody poté jsou – ÚV Souš a ÚV Bedřichov.
- Páteří oblastního vodovodu je přivaděč DN 600, kam je čerpána voda na jihozápadě Liberecka ze zdroje Dolánky, který se dále napojuje na zdroj Lesnovek a ten poté na zdroj Libíč. Prvním vodojemem „na trase" je vodojem Roveň, odkud je voda dočerpána do vodojemu Jeřmanice, ze kterého je dvěma přivaděči DN 500 přivedena do Liberce. Do vodojemů Liberce ze západu přichází voda přivaděčem DN Stoka B.
- K místním zdrojům patří Pilínkovské prameny, Pilínkov zářezy, Horní Hanychov – U Lanovky nad kioskem, Horní Hanychov – U Lanovky skokanský areál atd.
- V rámci posledního SLDB bylo připojení na vodovod prokázáno u více jak 91 % bytů ve městě (více jak 8 % nebylo zjištěno).
- Dle ČSÚ byl podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu v případě LK za rok 2019 93 % (čtvrtá nejhorší hodnota). V podmínkách města by to mělo být zhruba 94 %. S absencí veřejného vodovodu a současně s problematikou sucha souvisí vysychání individuálních zdrojů v okrajových lokalitách města – stav kdy jsou obyvatelé zcela bez pitné vody (Kateřinky, Krásná Studánka, Radčice).
- V roce 2019 činila průměrná denní spotřeba vody z veřejných vodovodů v domácnostech LK 89,2 litrů na osobu.
- Cena vodného meziročně vzrostla ve všech regionech, **obyvatelé LK** však zaplatili v rámci krajů **nejvyšší cenu (44,80 Kč za Kč/m³ vodného)** převyšující **celostátní průměr o 5,50 Kč**.
- Vodovodní síť se v průběhu roku 2019 v LK rozšířila na 3 902 km (+2 km, +0,1 %). Rovněž se zvýšil počet osazených vodoměrů (o 1,8 % na 89 692 kusů) a počet vodovodních přípojek (o 1,3 % na 89 212 kusů).
- V Liberci **technicky nevyhovují některé vodovodní řády** z důvodu značného stáří (např. v centru města).

7.1.2 Kanalizace

Problematiku kanalizace v liberecké oblasti lze na základě dostupných informací charakterizovat následovně:

- V domech napojených na kanalizační síť žilo v LK v roce 2019 dle ČSÚ **69,5 %**. Jedná se o nejhorší stav ze všech krajů v ČR.

- Délka kanalizační sítě na území kraje vzrostla o 21 km na 1 617 km, počet kanalizačních přípojek se navýšil o 578 (1,2 %) na 47 474 kusů.
- **Cena stočného v LK se meziročně zvýšila o 0,40 Kč na 42,90 Kč/m³, což je obdobně jako v případě vodného, kdy nejvyšší cenu v ČR a republikový průměr převýšila o extrémních 8,20 Kč**.
- Dle počtu připojených obyvatel je v rámci kraje nejvýznamnější společný kanalizační systém měst Liberce, Jablonce n. N. a Stráže n. N. zakončený na rekonstruované ČOV. Na tuto ČOV jsou odpadní vody svedeny dvěma hlavními sběrači A a B, přičemž sběrač B od konce jablonecké kanalizace v Zeleném údolí až na ČOV Liberec tvoří páteř celého systému. Do něj je zaústěn i sběrač A. Tento sběrač začíná napojením na ČOV v Růžodole I, který je dlouhý 6,5 km. Sběrač A sloužící pro napojení uličních stok začíná u ČOV Liberec a vede přes celé město.
- Kanalizační systém v Liberci je tak rozdělen na dvě části:
  i. povodí sběrače A – odkanalizovává pravý břeh Lužické Nisy, což představuje vnitřní město, Pavlovice, Králův Háj, Starý Harcov apod.
  ii. povodí sběrače B – odkanalizovává levý břeh – Františkov, Hanychov, Doubí, Vesec, Vratislavice apod.
- **Část kanalizačních stok ve městě vyžaduje důkladnou revizi**, rozsáhlé rekonstrukce uličních i některých hlavních stok. Místy se nacházejí stoky z 19. stol.
- Strategické záměry v oblasti kanalizací a zásobování pitnou vodou vycházejí především z Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací LK.
- Dominantním vlastníkem vodovodů a kanalizací v kraji/ORP Liberec/SML je Severočeská vodárenská společnost, a.s., jejímž menšinovým akcionářem je SML. Největším provozovatelem kanalizačního systému jsou poté Severočeské vodovody a kanalizace, a.s.
- Nejaktuálnější téma SML je **problematika odkanalizování**. V některých částech města dosud zcela chybí kanalizace (Kateřinky, Radčice, Krásná Studánka atd.).

7.1.3 Elektrická energie

Další důležitou součástí energetické infrastruktury města je elektřina, její zdroj, kapacita či přenos. Podstatné aspekty z této oblasti jsou shrnuty v následujícím přehledu:

- V roce 2019 se v LK vyrobilo 437,4 GWh elektřiny (brutto), což odpovídá velikosti 0,5 % z celkového objemu elektřiny vyrobené v ČR. **Z celkového vyrobeného množství elektřiny v LK pocházelo téměř 70 % z alternativních zdrojů** (27,1 % fotovoltaika, větrné elektrárny 27 % a ve vodních elektrárnách 15,6 %).
- **Na celkovém instalovaném výkonu LK se ke konci roku 2019 podílely elektrárny využívající ekologické zdroje téměř z 80 %** (47,2 % elektrárny na solární energii, 21,4 % větrné elektrárny a 11,1 % vodní elektrárny). Na zbývajícím instalovaném výkonu se podílely plynové a spalovací elektrárny (16,0 %) a parní elektrárny (4,2 %).
- Meziročně vzrostl instalovaný výkon elektráren v kraji o 3 MW (1,4 %), nejvíce v plynových a spalovacích elektrárnách (+10 %) a také v elektrárnách vodních (+0,8 %). Naopak výkon fotovoltaických elektráren meziročně poklesl o 0,2 %.
- V LK vzrostla v roce 2019 spotřeba elektřiny u domácností o 1,7 %. V přepočtu na jednoho obyvatele LK dosáhla spotřeba domácností v roce 1,67 MWh a byla o 16,8 % vyšší než celorepublikový průměr.

- Nevyskytuje se zde žádný významný zdroj uhlí nebo zemního plynu a není zde realizován žádný nadmístní zdroj elektrické energie. Liberec má tak velmi omezené zdroje energií a je závislý na jejich importu.
- Největší zdroj je lokalizován v Teplárně Liberec s výkonem 12 MW. Ve spalovně odpadů TERMIZO a.s. je nainstalován výkon 2–3 MW.
- Na území LK je umístěno několik výroben elektřiny z obnovitelných zdrojů. Jedná se zejména o malé vodní elektrárny umístěné na větších vodních tocích v oblastech s velkým spádem (např. MVE Rudolfov I s výkonem 0,72 MW).
- Území je zásobováno elektrickou energií z transformovny TR Bezděčín a z TR Babylon, na které jsou napojena příslušná vedení VVN přenosové soustavy. Přenosová soustava je provozována v napětích VVN 400 kV a VVN 220 kV.

7.1.4 Zásobování zemním plynem

Z hlediska infrastruktury zásobující LK zemním plynem a jejích hlavních statistických údajů lze uvést následující skutečnosti:

- Na území ORP Liberec je provozovatelem distribuční soustavy pro zásobování zemním plynem společnost RWE GasNet, s.r.o.
- Hlavními napájecími body pro zásobování ORP Liberec plynem jsou dálková vedení přivádějící zemní plyn ze sousedních ORP. V rámci ORP Liberec se nenachází žádný nadmístní významný zdroj zemního plynu či bioplynu. K technologickým objektům zásobování plynem patří zejména regulační stanice, kterých je v SML celkem 12.
- V rámci města ani ORP nezasahují žádná vedení vysokotlakých plynovodů. Územím neprochází ani trasa tranzitního plynovodu.
- Úroveň plynofikace kraje je dlouhodobě pod průměrem ČR (63 %). Připojení na plyn má dle posledního SLDB pouze **50 %** obydlených bytů v rámci SML.
- Spotřeba zemního plynu v domácnostech LK v roce 2019 činila **927 m^3/obyvatele** (od roku 2014 nárůst o 97 m^3). Dle průměrné spotřeby plynu v ČR/obyvatele (766 m^3), je spotřeba v LK o více jak 17 % vyšší.
- Roku 2019 bylo v kraji evidováno více než 93 351 odběratelů zemního plynu, tj. 3,3 % z celkového počtu evidovaných odběratelů v ČR. Celkový počet odběratelů se meziročně zvýšil pouze o sedm subjektů (oproti roku 2014 nárůst jen o 1 %). Úroveň plynofikace tak dlouhodobě zůstává téměř beze změny.

7.1.5 Zásobování tepelnou energií

Problematiku zásobování Liberce a jeho okolí tepelnou energií charakterizují následující parametry:

- Nejrozsáhlejší systém soustav centrálního zásobování teplem v Liberci je Teplárna Liberec a spalovna komunálního odpadu TERMIZO a.s.
- Spalovna TERMIZO je považována za vysoce účinný kogenerační zdroj. Za rok energeticky využije průměrně 96 000 tun odpadů, z čehož vyrobí teplo pro cca 17 000 domácností.
- Teplárna Liberec zásobuje tepelnou energií Liberec a Vratislavice n. N. Společnost zásobuje tepelnou energií více než 14 000 domácností převážně na libereckých sídlištích, dalších více než sto odběratelů z terciární sféry a desítku průmyslových podniků. Teplárna je technologicky propojena se spalovnou komunálních odpadů TERMIZO, která dodává do sítě centrálního zásobování tepelnou energii.
- Větší polovina tepla pro Liberec vzniká energetickým využíváním odpadů, podstatnou část ale tvoří tepelná energie ze zemního plynu. Topný olej se využívá

jako doplňkové palivo při velkých mrazech. Teplo pro sídliště Františkov vyrábí teplárna od roku 2012 v samostatné kogenerační jednotce, která zároveň vyrábí elektřinu pro distribuční síť.

- Dlouhodobým problémem je stáří rozvodného systému. Pro snížení vysokých nákladů na rozvod tepla budou nutné **rozsáhlé investice do teplovodní infrastruktury**. V plánu je i modernizace zbývajících dvou větví rozvodů. Náklady na každou etapu se odhadují na 300 mil. Kč, financování ale zatím není vyřešeno.
- Průměrná cena tepelné energie v LK sice dlouhodobě výrazně klesá (rozdíl více jak 100 Kč/GJ mezi lety 2014–2019), **ale dle údajů ERÚ patří k nejdražším v ČR,** v letech 2014 a 2015 byla dokonce **nejvyšší ze všech krajů**.
- Z hlediska druhu paliv použitých pro výrobu tepelné energie za rok 2018 v LK výrazně převažoval **podíl zemního plynu (65,4 %)**, což lze vzhledem k celostátnímu průměru (19,7 %) považovat za extrémní hodnotu. Opačným extrémem je **podíl uhlí (4,7 %)** použitý pro výrobu tepla, který je oproti průměru ČR (54,8 %) **zcela zanedbatelný.**

7.1.6 Radiokomunikace a telekomunikace

ORP Liberec je provázán s okolním územím systémem dálkových optických kabelů. Území je plošně v celém rozsahu připojené na státní telefonní síť s automatickým vstupem do systému. Z telekomunikačního hlediska je území začleněno do Místní provozní oblasti Liberec – okres Liberec, uzlový telefonní obvod – UTO Liberec.

Na území Liberce je dokončena výstavba digitální sítě a digitálních ústředen. Dominantní postavení v telekomunikaci má O2 Telefónica Czech Republic, a.s.

Hlavním provozovatelem bezdrátového přenosu jsou České Radiokomunikace a.s. Na území jsou dále provozovány radioreleové trasy různých mobilních operátorů (T-Mobile, Vodafone, O2) a dodavatelů internetového připojení. Nejvýznamnějším bodem v regionu je televizní vysílač Ještěd s mnoha základnovými stanicemi a centrem radioreleových spojů. Ještěd s jeho telekomunikačními vysílači je tak přirozeným centrem digitálního mikrovlnného spojení s okolím.

Páteřní síť radioreleových tras Českých Radiokomunikací:

- RKS Ještěd – RS Buková hora
- RKS Ještěd – RS Zvičina
- RS Jablonec n/N telekomunikační budova – RKS Ještěd

V liberecké oblasti jsou provozovány tyto hlavní vysílací objekty:

- RKS Liberec – Ještěd
- RKS Liberec – Vratislavice n. N.

Z hlediska vybavenosti domácností LK připojením k internetu je tento stav dlouhodobě neuspokojivý, jelikož připojením k internetu disponovalo ke konci roku 2018 pouze **76,5 %** domácností (4 % pod průměrem ČR).

7.1.7 Aktivita města

Liberec přistoupil roku 2016 k Paktu starostů a primátorů (Covenant of Mayors), čímž se zavázal vypracovat **Akční plán udržitelné energie a klimatu 2030** a na jeho základě snížit do roku 2030 své emise o 40 % (oproti roku 2000). Dokument zahrnuje řadu opatření na zateplování budov v majetku města, náhradu neekologických tepelných a světelných zdrojů či oblast dopravy. Město tak již realizovalo několik projektů.

7.2 Městské organizace a společnosti

SML dále disponuje značnou sítí městských organizací a společností s vlastnickým podílem města. Rozsah této majetkové struktury je aktuálně následující:

Městské organizace

- Botanická zahrada Liberec
- Centrum zdravotní a sociální péče Liberec
- Divadlo Františka Xavera Šaldy
- Komunitní práce Liberec, o.p.s.
- Městské lesy Liberec
- Naivní divadlo Liberec
- Zoologická zahrada Liberec
- 31 mateřských škol
- 20 základních škol
- Speciální základní škola Orlí
- Dům dětí a mládeže Větrník
- Komunitní středisko Kontakt Liberec

Společnosti s majoritní účastí města

- Dopravní podnik měst Liberce a Jablonce nad Nisou, a.s.
- Liberecká IS, a.s.
- Sportovní areál Ještěd, a.s.
- Sportovní areál Liberec, s.r.o.
- Sportovní areál fotbal, a.s.
- Technické služby města Liberce, a.s.

Společnosti s minoritní účastí města

- ČSAD Liberec, a.s.
- Krajská nemocnice Liberec, a.s.
- Severočeská vodárenská společnost, a.s.
- Teplárna Liberec, a.s.
- FCC Liberec, s.r.o.
- Autocentrum Nord, a.s.
- FinReal Liberec, a.s.

Hlavní problematickou oblastí z hlediska rozsáhlého majetku města (nejenom výše uvedené organizace a majetkové účasti) je nízká míra jeho pasportizace a systematické práce s ním. Dále není nastaveno strategické řízení a správa portfolia firem z pohledu města jakožto akcionáře/společníka. Zejména u společností s majoritní účastí SML vede nekoncepční správa k rozsáhlým negativním jevům.

7.3 Problémové oblasti pro rozvoj města

Technická infrastruktura města i jeho kompletní majetková struktura bude v nadcházejícím období vyžadovat sadu opatření, která přispějí k cílenému rozvoji města a zlepšení současného stavu. Implementace jednotlivých opatření z **Akčního plán udržitelné energie a klimatu 2030** by však měla tento žádoucí stav v oblasti infrastruktury naplnit, systematicky technickou infrastrukturu obnovovat a snižovat celkovou energetickou náročnost města. Hlavní problémy ovlivňující rozvoj města lze shrnout následovně:

- **Technicky nevyhovující vodohospodářská infrastruktura** v některých částech města či absence veřejného vodovodu v okrajových lokalitách.
- **Technicky nevyhovující kanalizační systém** v některých městských částech či úplná absence kanalizace v okrajových lokalitách.

- Dlouhodobě **nejvyšší cena za vodné a stočné** v ČR.
- **Nízký podíl vyrobené elektřiny z místních zdrojů**.
- Nezbytnost **rozsáhlé investice do teplovodní infrastruktury**.
- **Podfinancovaná infrastruktura** pro rozvod energií a veřejného osvětlení, nepřipravená rozvodná síť na individuální výrobu elektřiny a elektromobilitu.
- **Nedostatečná dostupnost internetu**, zejména pak v okrajových částech Liberce.
- **Nekoncepční řízení rozsáhlého majetku města** – podfinancování, nezbytné náklady na investice, malá kontrola, nízká efektivita atd.
- **Nedostatečné řízení a správa portfolia firem s majetkovým podílem města** – absence vlastnické koncepce a dohledu z pohledu akcionáře, nedostatečný výkon vlastnických práv.

8 Doprava

8.1 Silniční doprava

Doprava v Liberci a jeho okolí je nepochybně částečně ovlivněna komunikační sítí, kterou disponuje celý okres Liberec. Územím okresu prochází 710 km silnic, z čehož je 111 km silnic I. třídy, 117 km silnic II. třídy a cca 482 km silnic III. třídy. Hlavní páteřní komunikací je rychlostní silnice I. třídy R35 (Turnov – Liberec) navazující na dálnici D10 a mezinárodní tah E442 (skrze I/35). S ohledem na výše uvedené je tedy město Liberec význačně ovlivněno tranzitní silniční dopravou v zejména v ose I/35 s její návazností D35 D10 a německou B178 a A4. Druhou významnou komunikací je silnice I/13 propojující Liberecký a Ústecký kraj. Problematické nadále zůstává dopravní spojení na Hradec Králové.

Veřejná linková doprava v rozsahu regionální autobusové dopravy je organizovaná koordinátorem KORID LK a provozovaná smluvními dopravci (v řešeném území především BusLine LK, s.r.o. a ČSAD Liberec, a.s.) na objednávku Libereckého kraje s kompenzací ztrát z krajského rozpočtu.

Intenzita hlavních dopravních tepen ve městě dle posledního celostátního sčítání dopravy (2016) indikuje nejvyšší intenzitu na hlavním průtahu městem, a to v celé jeho centrální části. Denně zde projede zhruba 47 410 vozidel. Oproti poslednímu sčítání se jedná o podstatný nárůst přes 32 %, jelikož nejvyšší naměřená intenzita v roce 2010 činila 35 813 vozidel. Ve srovnání s rokem 2000 je nárůst dopravy v tomto klíčovém úseku zhruba dvojnásobný. Intenzita dopravy podstatně roste i v dalších částech města (Šaldovo nám., Košická, u Globusu atd.), a negativně tak ovlivňuje celou další řadu faktorů jako je například stav ovzduší, dostupná parkovací místa, technický stav komunikací či hluk.

Zejména **parkování** je dlouhodobý problém města, a to nejenom v centrální části, ale i na sídlištích, kde dostupné kapacity nepokrývají potřeby občanů. Tato problematika je již na úrovni SML řešena vydáváním placených karet s vyhrazeným stáním na sídlišti.

Znázornění intenzity provozu v SML, dle posledního sčítání dopravy, znázorňuje obrázek níže.

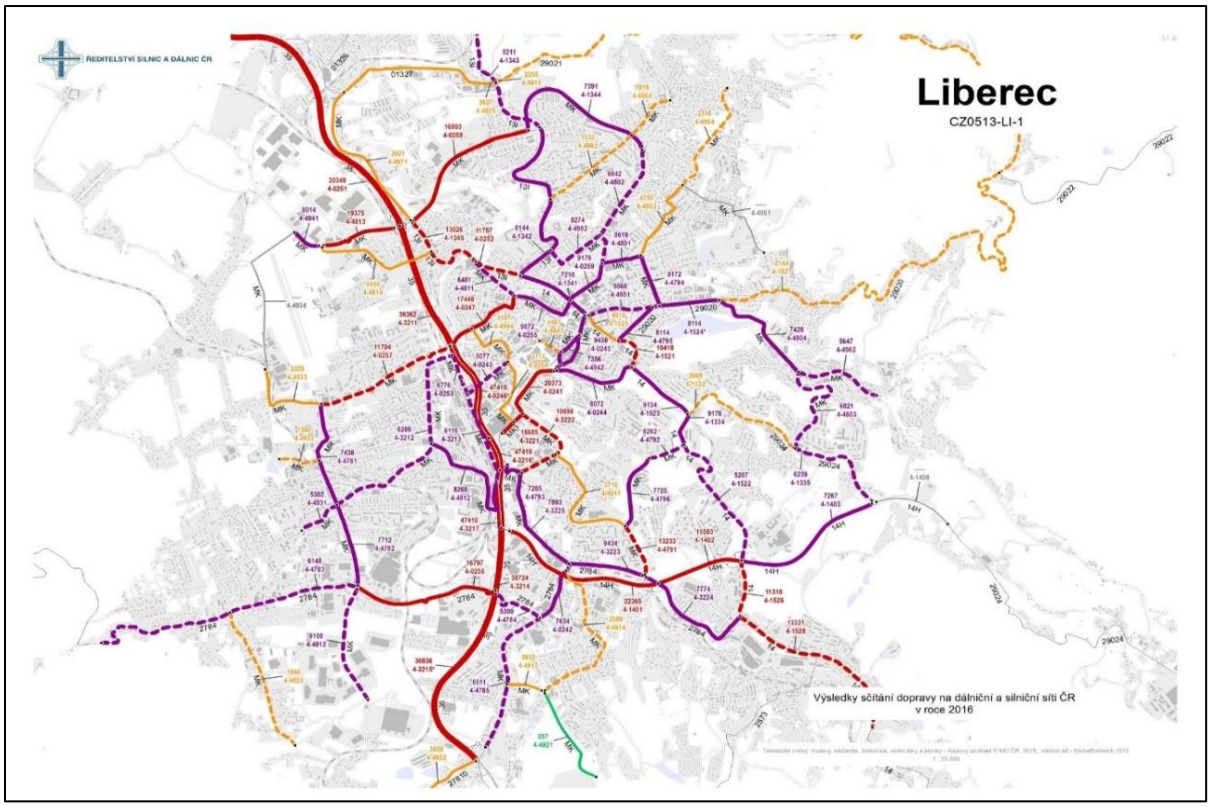

Obrázek 5 - Intenzita dopravy v Liberci
Zdroj dat: převzato z ŘSD

V oblasti bezpečnosti provozu lze v okrese Liberec spatřit **rostoucí tendenci v počtu dopravních nehod**, které v posledních letech rostou každoročně. Rovněž narůstá i počet zraněných osob nebo výše celkové hmotné škody. Navzdory rostoucímu počtu nehod docházelo ale k poklesu počtu těžce zraněných osob v letech 2016–2018.

Dle dostupných **statistik LK za rok 2019** se na silnicích kraje stalo celkem 4 752 dopravních nehod, z nichž u více než jedné pětiny byly vykázány následky na zdraví nebo životě. Na 1 000 dopravních nehod pak připadlo 2,5 usmrcených, což je druhá nejnižší hodnota mezi kraji ČR. Vývoj počtu celkových nehod pak sleduje trend libereckého okresu a od roku 2014 výrazně roste (3 572 nehod v roce 2014 vs. 4 752 v roce 2019), tj. nárůst o 33 % (v případě okresu Liberec 35 %). Aktuální statistiky (1–7/2020) neukazují v případě LK velký výkyv a počty nehod/zraněných víceméně kopírují vývoj posledních dvou let, vyjma počtu zraněných cyklistů, který je téměř dvojnásobný.

Tabulka 16 - Nehody v silniční dopravě v okrese Liberec v období 2012–2018

Nehody v silniční dopravě							
	2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Počet nehod	1 721	1 532	1 376	1 472	1 678	1 788	1 854
pod vlivem alkoholu	99	84	91	80	65	87	109
Osoby usmrcené	6	6	13	12	9	6	6
Osoby těžce zraněné	40	52	57	52	46	39	44
Osoby lehce zraněné	358	382	361	333	377	415	490
Hmotná škoda (v tis. Kč)	85 840	79 117	62 655	73 903	84 347	98 024	111 581

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

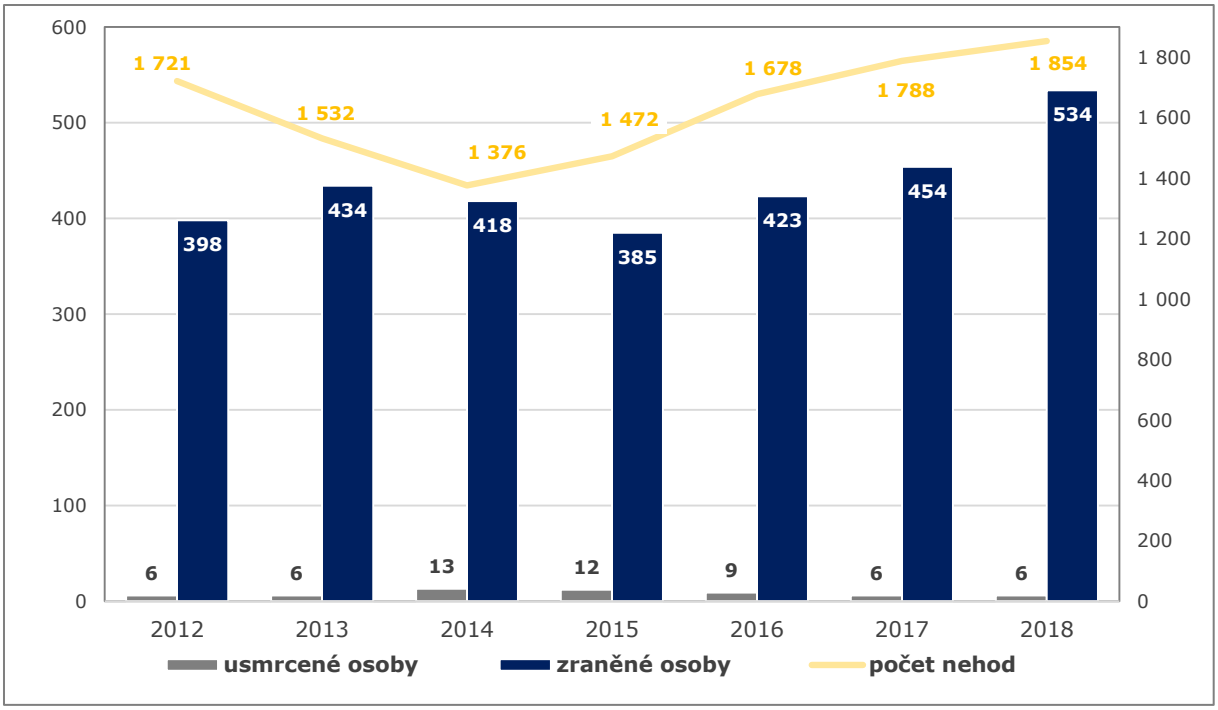

Graf 26 - Počet nehod v silniční dopravě vč. počtu zraněných a usmrcených osob v okrese Liberec

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

8.2 Železniční doprava

Železniční spojení bohužel díky své nepropojenosti na hlavní koridory nehraje v místních poměrech tak důležitou roli, oproti jiným krajským městům ale de-facto i celé ČR. Liberec je největším městem v ČR, které neleží na žádném hlavním železničním koridoru, ani v jeho těsné blízkosti.

Na druhé straně lze říci, že na území Liberce je poměrně hustá a stabilní železniční síť, která ale není zpravidla příliš modernizována či elektrifikována.

Na hlavní železniční síť je Liberec napojen jednokolejnou neelektrifikovanou tratí úsekem Liberec – Turnov, odkud je možné napojení na Prahu nebo Pardubice, ovšem pouze jednokolejné. Vlakové spojení s hlavním městem je tak velmi komplikované a zdlouhavé, což z něj činí jen minimálně využívaný způsob dopravy mezi těmito městy.

Hlavní železniční tahy vedoucí na území města nad rámec trati Liberec – Turnov (Mladá Boleslav – Praha) poté jsou:

- Liberec – Pardubice
- Liberec – Tanvald – Harrachov
- Liberec – Jablonné v Podještědí – Česká Lípa
- Liberec – Hrádek n. N. – Žitava (Varnsdorf)

Železniční doprava v Liberci a jeho okolí tak má význam především pro denní dojížďku do zaměstnání/škol v rámci regionu, cestovní ruch a spojení se sousedním Německem.

Důležitou dopravní tepnou je rovněž trať Liberec – Frýdlant – st. hranice PL s potenciálem většího využití, nově pak u osobní dopravy. Rozvoj této trati se váže k lepšímu propojení na Euroregion Nisa i jeho zázemí.

8.3 Cyklistická doprava

Přes Liberec vede mezinárodní cyklokoridor Žitava – Hradec Králové a dále zde jsou regionální cyklostezky Odra – Nisa a cyklostezka Nisa. Navzdory celkovému charakteru města (sport, příroda, aktivní občané) však není kvalita ani rozsah sítě cyklostezek stále adekvátní. Délka cyklostezek v roce 2019 (14,4 km) se sice od roku 2012 více než zdvojnásobila, město ale stále není dostatečně přizpůsobeno rostoucímu zájmu o cyklistiku, a to z několika hledisek:

- Nepropojenost sítě cyklostezek a její infrastruktury
- Absence pasportu či mapy cyklostezek v podmínkách města
- Nepřizpůsobenost vnitřního perimetru města cyklistické dopravě (cyklopruhy atd.)
- Rostoucí počet dopravních nehod s účastí cyklistů
- Nedostatečná koncepční propagace nemotorové dopravy

Na druhé straně je v poslední době patrná značná aktivita města v této oblasti, které realizovalo či plánuje realizovat mnoho projektů s cílem zlepšení podmínek pro cyklistiku. K dalšímu rozvoji by měl významně přispět zpracovaný **Plán rozvoje cyklodopravy Liberec – Jablonec nad Nisou na období 2017–2023** a aktuálně zpracovávaný Plán udržitelné městské mobility Liberec – Jablonec nad Nisou 2021 – 2030 (SUMP). Jako příklad konkrétních relevantních projektů v oblasti cyklodopravy lze uvést mj. projekty: Podpora čisté mobility – Liberec město pro život, Kolem Jizerek apod.

8.4 Veřejná doprava

Městskou hromadnou dopravu v Liberci zajišťuje Dopravní podnik měst Liberce a Jablonce nad Nisou, a.s. (dále jen DPMLJ), a to prostřednictvím tramvají a autobusů. Dle dostupných informací (2019) mají liberečtí občané k dispozici 49 autobusových a tramvajových linek MHD. Počet nasazených vozů byl ve sledovaném období 160 a délka linek MHD zhruba 444 km. Počet cestujících se dlouhodobě drží nad 40 mil./rok (2013–2018).

Důležitým prvkem liberecké MHD je tramvajová doprava, a to i přes to, že na území města jsou stále pouze dvě základní tratě:

- Liberec – Jablonec nad Nisou
- Lidové sady – Horní Hanychov

Tramvajová trať do městské části Rochlice je doposud ve fázi plánování, nicméně reálné kontury tento plán prozatím nemá.

Standard a míra využívání MHD je v Liberci v porovnání s obdobně velkými městy v ČR i v Evropě nadprůměrný. Městský dopravce DPMLJ systematicky obnovuje vozový park včetně zavádění bezbariérových vozidel. Podíl nízkopodlažních autobusů vysoce přesahuje 90 %, v případě tramvají je to zhruba jedna třetina. Téměř polovina autobusů je vybavena pohonem na CNG. Příjmy DPMLJ však nezaručují dostatek prostředků na plnou údržbu a obnovou tramvajových tratí, která je závislá na kapitálových dotacích měst a EU.

Celkově je oblast MHD diskutována v rámci dokumentu **Plán rozvoje veřejné dopravy na období 2017–2023 (SUMF)**. Dokument představuje řadu konkrétních návrhů řešení, jejichž praktická realizace nebyla z velké části doposud uskutečněna.

8.5 Pěší/bezbariérová doprava

Na základě dostupných informací neexistuje v podmínkách SML ucelený přístup k problematice bezbariérových i pěších tras. Dosud nebyla zpracována žádná koncepce ani

popis tras, které by šlo označit za bezbariérové (částečně či úplně), a to navzdory explicitnímu uvedení tohoto cíle v dosud platném strategickém plánu města.

Kladně lze hodnotit zvýšení zajištění bezbariérového přístupu k veřejným budovám a počtu bezbariérových dopravních prostředků MHD v Liberci.

Pěší dopravě, která je v podmínkách města nadstandardně uplatňována, není v aktuálních koncepčních materiálech rovněž věnována dostatečná pozornost a ve strategickém plánu je akcentována spíše okrajově, a to zejména z hlediska její bezpečnosti. Rozsah uskutečněných opatření však není znám.

8.6 Letecká doprava

Ve vzdálenosti 2,5 km od centra města se nachází **mezinárodní letiště Liberec**. Jedná se o soukromé neveřejné mezinárodní letiště umožňující lety pouze za viditelnosti. Letiště disponuje travnatou dráhou s délkou 1 050 m a šířkou 50 m. Provozovatelem je Aeroklub Liberec z.s. Letiště slouží pro provoz složek IZS, Armády ČR a několika soukromých subjektů. Aeroklub zde rovněž vykonává sportovní a výcvikové lety pro vlastní potřebu.

Roku 2013 byla aktivně diskutována možnost prodat ze strany SML letiště/pozemky prostřednictvím městského referenda. Vzhledem k nízké účasti byly ale výsledky referenda prohlášeny za neplatné.

Otázka budoucnosti letiště a jeho rozvojového potenciálu je dlouhodobě neřešena a aktuální postoj města není zcela zřejmý. Jednou z možností je zahájit proces rekonstrukce ve spolupráci s LK, a to s hlavním cílem dosažení statusu veřejného letiště. Další variantou je prodej letiště a jeho pozemků, což se však městu historicky nedaří.

8.7 Aktivita města

Z hlediska budoucího rozvoje města je naprosto stěžejní maximální implementace desítek opatření navržených v rámci **Plánu udržitelné městské mobility Liberec – Jablonec nad Nisou**, který v separátních dokumentech pojmenovává dílčí problémy spojené s dopravou a předkládá dostatek opatření/projektů s jednotlivými návrhy řešení.

Oblasti projektů v dopravní infrastruktuře (opravy, regenerace atd.) je poté věnovaná separátní webová stránka, kde jsou uvedeny především realizované i chystané dopravní projekty. Aktuální projekty a uzavírky jsou také zobrazeny na přehledné mapě (viz www.bezpecnadoprava.liberec.cz).

8.8 Problémové oblasti pro rozvoj města

Oblast dopravy je v dnešní době jednou z klíčových rozvojových oblastí většiny měst, zejména těch s vyšším počtem obyvatel. Nejinak je tomu i v případě Liberce, který vzhledem ke své poloze a uspořádání města čelí specifickým problémům, z nichž některé lze jen velmi obtížně odstranit.

Ve městě a jeho okolí je patrný dramatický nárůst automobilové dopravy, která sebou přináší mnoho doprovodných negativních jevů. V Liberci se zhoršuje kvalita ovzduší, roste počet dopravních nehod a počet parkovacích míst není schopen pokrýt aktuální kapacitu libereckých občanů a jejich automobilů. Hlavní rozvojový potenciál se nabízí ve vyšším uplatnění cyklodopravy, která je vzhledem k mnoha okolnostem dosud nevyužita. Klíčové oblasti pro budoucí rozvoj města z pohledu dopravní tematiky lze poté shrnout následovně:

- **Vysoká intenzita silniční dopravy** s dramatickou rostoucí tendencí => přetíženost komunikací, a to nejenom v centrální části města.
- **Rostoucí počet dopravních nehod**, zraněných osob i majetkové škody, rostoucí počet cyklistů zraněných při dopravní nehodě.

- **Závislost města na páteřních komunikacích –** nedostatečně řešený průtah městem a jeho napojení na okolí, absence funkčního vnitřního okruhu města, deformace městského prostředí.
- **Nedostatečné parkovací kapacity** v centru i na sídlištích.
- **Absence centrálního dopravního informační systému** – informace o hustotě provozu, nehodách, dopravních omezeních atd.
- **Nedostatečná či chybějící infrastruktura pro rozvoj cyklistické dopravy,** nepřizpůsobená hierarchizace komunikací pro cyklisty.
- **Absence pasportu či mapy cyklostezek i bezbariérových a pěších tras** v SML.
- **Vzdálené napojení na celostátní železniční síť** a hlavní koridory, význam železniční dopravy výhradně pro regionální dimenzi, nedostatečné napojení na mezikrajskou železniční síť jako prostředku pro přepravu turistů atd.
- **Nízké investice do dopravní infrastruktury a místních komunikací.**
- **Nevyhovující kvalita některých zastávek MHD**, vč. autobusového nádraží.
- **Nedořešenost strategických rozhodnutí** – letiště, tramvajová trať Rochlice.

9 Vzdělání

Oblast vzdělávání lze rozdělit na předškolní vzdělávání, primární, sekundární a terciární vzdělávání, dále celoživotní vzdělávání, volnočasovou pedagogiku a další vzdělávací a podpůrné aktivity. Liberec nabízí všechny tyto úrovně vzdělávací soustavy.

Vzhledem k demografickému vývoji zaznamenává město nedostatek míst v MŠ. Oproti tomu střední a vysoké školy ze stejného důvodu evidují dlouhodobý pokles studentů. K jednotlivým složkám vzdělávacího aparátu v Liberci a hlavním problematickým oblastem viz v kapitole níže.

9.1 Mateřské a základní školy

Statutární město Liberec vystupuje jako **zřizovatel 31 MŠ** (dvě jsou součástí ZŠ) **a 20 ZŠ**, jedna z těchto ZŠ je dle platné legislativy speciální. Městský obvod Vratislavice nad Nisou zřizuje dvě MŠ a jednu ZŠ. V Liberci jsou dále dvě ZŠ soukromé, jedna ZŠ církevní a dále devět soukromých MŠ a jedna církevní MŠ. Tři MŠ a ZŠ (§16 – speciální školy) jsou zřizované Libereckým krajem.

Kapacita mateřských škol (zřizovatel SML) je dlouhodobě víceméně neměnná (k 1. 9. 2019 – 3 060 míst) a jejich naplněnost ve školním roce 2018/2019 byla zhruba **95 %**, což je nejnižší hodnota za posledních pět let.

Oproti tomu kapacita ZŠ dlouhodobě roste (k 1. 9. 2019 – 9 946 míst). Mezi roky 2013–2018 byla kapacita zvýšena o 1 080 míst. Ve školním roce 2018/19 byla naplněnost ZŠ na úrovni cca **89 %**. U dlouhodobé naplněnosti ZŠ se hodnota stabilně drží mezi 85–90 %.

Město dlouhodobě usiluje o vyrovnanou a zlepšující se úroveň škol, přesto jsou některé školy veřejností považovány za "lepší" a jiné za "horší", což však vždy neodpovídá objektivnímu hodnocení, ale spíše tradiční pověsti škol. V Liberci je zastoupena alternativa v podobě Montessori tříd a Waldorfských tříd. Jedna ZŠ se poté specificky zaměřuje na hudební vzdělávání, jedna má bilingvní režim výuky, další alternativou jsou soukromé ZŠ.

Pro oblast základního vzdělávání v SML je nezbytné zmínit následující skutečnosti:

- Nařízená spádovost je některými aktéry vnímána jako negativní, což ovšem ukládá požadavek rovnoměrného naplnění škol.
- SML v současné době realizuje elektronické zápisy do škol i potřebnou podporu k těmto zápisům.
- Některé školy nemají dostatečné možnosti pro sportovní vyžití, slabinou na ZŠ je i technická výuka.
- V posledních letech roste průměrný věk pedagogů, sbory jsou genderově nevyvážené (převládají ženy) a školství trpí vysokou mírou fluktuace.

Na jaře 2019 realizovala společnost SCIO dotazníkové šetření na školách zřizovaných SML, ze kterého vyplynula mj. následující doporučení oblastí zasluhujících pozornost města:

- Výskyt patologických jevů na školách
- Možnosti financování jednotlivých ZŠ
- Komunikace vedení školy a pedagogů
- Fluktuace pedagogů na některých školách

9.2 Střední vzdělávání

V Liberci je celkem 19 středních škol (dále jen SŠ) různých zřizovatelů, z nichž 11 zřizuje LK, ostatní jsou soukromé. Gymnázia jsou v Liberci tři, dvě krajská, jedno soukromé.

Mezi krajskými SŠ je, kromě dvou gymnázií, pět škol s maturitními obory. Zastoupené jsou školy zaměřené na stavebnictví, strojírenství, textil, zdravotnictví, obchod a jazykovou výuku. Dvě školy mají obory typu VOŠ (zdravotnická a strojní průmyslová). Ostatní SŠ zřizované LK jsou nematuritní, jedna škola je typu praktická (jednoletý a dvouletý obor).

Liberecký kraj zřizuje tyto střední školy:

- Střední odborná škola, Liberec, Jablonecká 999, příspěvková organizace
- Střední průmyslová škola stavební, Liberec 1, Sokolovské náměstí 14, příspěvková organizace
- Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Liberec, Šamánkova 500/8, příspěvková organizace
- Gymnázium a Střední odborná škola pedagogická, Liberec, Jeronýmova 425/27, příspěvková organizace
- Gymnázium F. X. Šaldy, Liberec 11, Partyzánská 530, příspěvková organizace
- Střední průmyslová škola textilní, Liberec, Tyršova 1, příspěvková organizace
- Střední škola gastronomie a služeb, Liberec, Dvorská 447/29, příspěvková organizace
- Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Liberec, Kostelní 9, příspěvková organizace
- Střední průmyslová škola strojní a elektrotechnická a Vyšší odborná škola, Liberec 1, Masarykova 3, příspěvková organizace
- Střední škola a Mateřská škola Liberec, Na Bojišti 15, příspěvková organizace
- Střední škola strojní, stavební a dopravní, Liberec II, Truhlářská 360/3, příspěvková organizace

Soukromé SŠ mají převážně technické a umělecko-průmyslové zaměření, výjimku tvoří jedno gymnázium, jedna právní či obchodní SŠ. Zde je jejich kompletní přehled:

- Doctrina – Podještědské gymnázium, s.r.o.
- Střední škola právní – Právní akademie, s.r.o.
- Střední odborná škola obchodní s.r.o.
- Střední škola Kateřinky – Liberec, s.r.o.
- Střední škola oděvního designu Kateřinky – Liberec, s.r.o.
- Střední škola designu interiéru Kateřinky – Liberec, s.r.o.
- Střední umělecká škola v Liberci s.r.o.

Z hlediska celého systému školství je problémem **spolupráce ZŠ a SŠ**, což je dáno i odlišnými zřizovateli většiny škol v dané úrovni systému. Částečně se tento slabý bod systému snaží překonat návazný projekt OPVVV Férové školy II (viz níže). Studenti SŠ mají v Liberci možnost ubytování v Domovech mládeže. Zcela chybí návazné sledování úspěšnosti absolventů.

9.3 Univerzitní školství

Tento stupeň vzdělávací soustavy je zastoupen Technickou univerzitou Liberec (dále jen TUL) a pobočkou soukromé Metropolitní univerzity Praha, o.p.s. TUL aktuálně disponuje těmito sedmi fakultami:

- Ekonomická fakulta
- Fakulta mechatroniky, informatiky a mezioborových studií
- Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
- Fakulta strojní
- Fakulta textilní
- Fakulta umění a architektury
- Fakulta zdravotnických studií

Největšího věhlasu na TUL se těší **textilní nanotechnologie a mechatronika**, další fakulty ovšem rovněž zajišťují vzdělání odborníků na vysoké úrovni. TUL se primárně profiluje jako technickoprůmyslová škola navazující na tradici textilního průmyslu, ke kterému se později připojily moderní technologie v oblasti robotiky a IT.

TUL rovněž nabízí i obory v oblasti architektury, pedagogiky a sociální práce, stejně jako zdravotnická studia. Obdobně jako jiné vysoké školy v ČR se však potýká s nedostatkem odborných kapacit. Nedostatečně využit je také její potenciál v aplikovaných vědách mimo techniku a celkové napojení univerzity jako inovačního motoru s městem (výjimkou je pedagogika a částečně architektura). Počet studentů TUL v posledních letech výrazně klesá, což je v určité míře zapříčiněno demografickým vývojem.

Podle aktuální strategie rozvoje TUL je dlouhodobá vize univerzity následovná:

„Technická univerzita v Liberci se jasně profiluje v oblasti technických věd a matematiky, společenských a pedagogických věd, umění a zdravotnictví. Cíleně směřuje k budování několika špičkových laboratorních pracovišť a týmů v oblastech, v nichž dosahuje celosvětově významných výsledků. Z hlediska výuky se v souladu s poptávkou po absolventech zaměřuje na obory, v nichž dosahuje v základním i aplikovaném výzkumu velmi dobrých výsledků. Opírá se o kvalitní a rozvinuté vědecké zázemí, využívá synergického efektu jednotlivých součástí univerzity, akcentuje interdisciplinaritu ve výuce, výzkumu a vývoji. Systematicky spolupracuje s univerzitními a vědeckými pracovišti v zahraničí. Mezinárodní spolupráci naplňuje formou projektové spolupráce, tvůrčí činnosti vědeckých a pedagogických pracovníků a ve studentských a docentských mobilitách."

Mezi jmenovanými partnery TUL v oblasti rozvoje vědy a výzkumu, v rámci této strategie, ovšem zcela chybí SML a jeho příspěvkové organizace.

9.4 Další pedagogická zařízení a aktéři ve vzdělávání

Vedle škol a jejich jednotlivých pracovišť a funkcí jsou k dispozici další aktéři vzdělávání. Pedagogicko-psychologická poradna (PPP zřizovaná krajem) zajišťuje poradenství a péči klientům ve věku 3–19 let, jejich rodičům a pedagogům, stejně jako dalším osobám podílejícím se na výchově a vzdělávání klientů.

Speciálně pedagogická centra (SPC) se poté zaměřují na klienty s různými druhy zdravotního postižení, stejně jako na podporu dalších aktérů spojených s klienty. Do vzdělávání dále vstupují neziskové organizace (sociální podpora rodin, řešení specifických problémů) a veřejná správa (středisko výchovné péče, diagnostický ústav, oddělení

kurátorské činnosti MML), dále také dětské psychiatrické oddělení KNL, probační a mediační služba ČR (PMS) a v neposlední řadě pak psychologové a terapeuti.

V případě dětí pocházejících ze sociálního znevýhodnění je zásadní předškolní podpora, stejně jako specializovaná podpora dětí a rodin z oblasti poruch autistického spektra. LK zřizuje Centrum vzdělanosti Libereckého kraje s cílem vzdělávat pedagogické pracovníky.

9.5 Celoživotní vzdělávání

V rámci TUL je k dispozici nabídka celoživotního vzdělávání rozdělena na akreditované kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (plní legislativní normy v této oblasti) a studijní programy univerzity třetího věku, kam patří jednosemestrální i více semestrální kurzy. Nabídka zahrnuje jazykové kurzy, historicko-naučné a vědecko-popularizační kurzy a kurzy prakticky uplatnitelné v seniorském věku (počítačová gramotnost, zdravý pohyb, sebeobrana aj.). Nabídka je určena osobám starším 50 let a senioři v důchodovém věku jsou finančně zvýhodněni.

Významným aktérem v této oblasti je i Komunitní středisko Kontakt (p. o. SML) pořádající kurzy pro seniory.

9.6 Volnočasová pedagogika

Pro volnočasovou pedagogiku v Liberci neexistuje ucelený přehled organizací, které dané služby zajišťují. U volnočasové nabídky se rozlišují standardní sportovní kluby, kroužky a další placené aktivity, nízkoprahová zařízení pro mládež (NZDM dle zákona o sociálních službách – 108/2006 Sb.) a nízkoprahové volnočasové kluby (které nejsou NZDM), případně neformální skupiny.

ZUŠ Liberec nabízí standardní paletu hudebních, výtvarných a dramatických oborů. Roční celkové statistiky počtu žáků uvádějí pro školní roky 2013/2014 až 2017/2018 stejnou hodnotu 1 877 žáků.

Další oblastí jsou sportovní a turistické oddíly a kluby. Většinu sportů lze v Liberci provozovat v placených kroužcích a členstvích v klubu, případně individuálně a neformálně. V Liberci je aktivních několik skautských oddílů a jedna pionýrská organizace.

Speciální kategorií je nabídka volnočasových aktivit pro sociálně znevýhodněné. V Liberci je tato tematika zpracována v Komunitním plánu sociálních služeb, Plán prevence kriminality 2020–2022, SPSZ Liberec a TAP pro bydlení, bezpečnost a občanské soužití.

Dále v Liberci působí tyto služby zaměřené na práci s dětmi a mládeží:

- Dům děti a mládeže Větrník, p. o. (otevřený klub pro mládež od 12 do 26 let)
- Dětská Duha (klub) vedený organizací Liberecké Fórum, z.s.

Volnočasovou pedagogiku zastupují i organizace jako IQLandia (věda a technika), Severočeské muzeum, Technické muzeum, Zoologická zahrada Liberec, Ekopark apod. Celkově lze tedy označit rozsah a pestrost nabídky volnočasové pedagogiky na území SML za adekvátní a dostačující.

9.7 Inkluze ve vzdělávání

Od roku 2016 se i Liberec musí, v souladu s danou legislativou, vypořádat s tématem inkluze ve vzdělávání (tzv. společné vzdělávání). Liberec na tuto problematiku reagoval řadou koncepčních a podpůrných opatření. Mezi klíčové patří spolupráce s Agenturou pro

sociální začleňování (do 31. 12. 2019 pod Úřadem Vlády ČR, od 1. 1. 2020 pod MMR). V rámci spolupráce vznikl pro oblast vzdělávání Místní plán inkluze (MPI) 2016, který analyzuje situaci libereckého vzdělávacího systému, zejména pak předškolní a základní vzdělávání.

V roce 2018 byla schválena revidovaná verze MPI, která prohlubuje znalost situace a mapuje některá slepá místa z předchozího plánu. Obecným cílem MPI je minimalizovat vyloučení ze vzdělání, případně mu zabraňovat, a podporovat začlenění do vzdělání, čímž je zajišťováno sociální začleňování znevýhodněných žáků.

Liberec v oblasti společného vzdělávání nejprve realizoval **projekt Férové školy v Liberci**, díky kterému mohlo město k inkluzi přistoupit jednak systémově (pozice koordinátora inkluze na městě, pokračování v PS vzdělávání), ale také přímou podporou na školách (zahrnutí všech ZŠ zřizovaných SML, koordinátoři inkluze na školách). Cílem projektu bylo prakticky podpořit inkluzi tam, kde byly školy a celý systém nepřipravené. Významnou součást projektu tvořilo příkladně realizované kariérové poradenství zaměřené na celé spektrum ročníků a vedené různými formami (exkurze, přednášky, individuální sezení apod.). Další podpůrná opatření jsou realizována z dalších projektů, včetně jednoduchých projektů formou tzv. Šablon, o které si mohou žádat přímo školy. Ve městě se daří naplňovat povinný poslední předškolní rok. Velkým problémem je záškoláctví, neochota některých rodičů ke spolupráci a celkově souběh demotivačních faktorů u části znevýhodněných žáků (nevhodné bydlení, negativní vzory v rodině atd.).

Projekt Férové školy v Liberci II je poté rozsáhlý inkluzivní projekt, který navazuje na zkušenosti s projektem Férové školy (6/2017–6/2020). Projekt zahrnuje veřejné i soukromé liberecké ZŠ (celkem 26) a MŠ (33). Projekt zahrnuje všechny veřejné ZŠ zřizované SML, ZŠ zřizovanou městským obvodem Vratislavice nad Nisou, ZŠ (speciální) zřizované Libereckým krajem a církevní ZŠ. Dále zahrnuje také MŠ (zřizované SML a MO Vratislavice n. Nisou). Projekt navyšuje pozice koordinačních a metodických pracovníků, přímou podporu na školách a zároveň školy nezatěžuje žádnou administrativou. Projekt dále financuje koordinátory inkluze na jednotlivých školách a koordinátory včasné péče na MŠ. Součástí projektu je také podpora koordinace aktérů na pomezí vzdělávání a sociální oblasti (školy, NNO, OSPOD, střediska výchovné péče apod.).

Díky těmto projektům se Liberci daří vyrovnávat se s nelehkými výzvami společného vzdělávání.

9.8 Problémové oblasti pro rozvoj města

Systém vzdělávání pokrývá v Liberci všechny základní úrovně a potřeby krajského města. Jsou zde zastoupeny všechny typy škol a úrovní. Kladně lze hodnotit široké pokrytí ZŠ, postupné rekonstrukce školních budov, úroveň volnočasové pedagogiky či úspěšné nastartování společného vzdělávání.

Z pohledu dalšího rozvoje města a hlavních faktorů, které jej mohou dlouhodobě negativně ovlivňovat, lze mj. uvést následující problematické oblasti:

- Omezená **propojenost primárního a sekundárního vzdělávání** (rozdílní zřizovatelé ZŠ a SŠ).
- **Rostoucí průměrný věk učitelů** a genderová nevyváženost pedagogických sborů – výrazná převaha žen.
- **Primární prevence** není zajištěna na všech školách ve stejné míře.

- **Fluktuace** zaměstnanců škol (pedagogičtí i nepedagogičtí zaměstnanci) a **nízké ohodnocení** asistentů pedagogů (rovněž otázka systémového ohodnocení této pozice).
- Horší **technický stav** některých školských budov a chybějící materiální vybavení a zázemí na některých ZŠ – sportoviště, tělocvičny, prostory pro práci venku).
- **Nízká úroveň zázemí pro technickou výuku** na ZŠ.
- **Nízká míra vzdělanosti** – záškoláctví a předčasné odchody ze vzdělávání.
- **Dlouhodobě neměnná kapacita MŠ** (navzdory růstu počtu obyvatel).
- **Setrvalý pokles počtu studentů TUL**.
- **Nedostatečné využití potenciálu TUL** – napojení na podnikatelskou sféru i veřejný sektor (SML), nízká míra aplikovatelnosti na trh atd.

10 Sociální oblast a zdravotnictví

10.1 Sociální oblast

Na základě analýz zpracovaných v předešlém textu lze za jednu z hlavních skutečností sociálně ohrožující budoucí život města a jeho obyvatel označit **stárnutí populace**. Důsledky neustálého zvyšování průměrného věku, který bude dle kvantifikovatelných predikcí dále růst, se dotýká a nadále bude dotýkat velkého spektra subjektů. Hlavní obavy jsou zapříčiněny neodvratitelným růstem nákladů na sociální zabezpečení, zdravotní péči či absencí dostatečné pracovní síly na trhu práce.

Důležitým úkolem tak bude **přizpůsobit komunitní plánování služeb** těmto potřebám a zaměřit svoji pozornost právě tímto směrem. Nárůst počtu osob v seniorním věku sebou bude dále přinášet vyšší požadavky na kapacity sociálních služeb, které souvisejí s různými specifickými potřebami těchto osob (nemoci, demence atd.).

Problematických oblastí v sociální sféře, které jsou předmětem zbývající části této kapitoly, je však v rámci SML a celého kraje mnohem více.

10.1.1 Sociální péče

Níže jsou představeny počty klientů Oddělení sociálních činností za období 2014–2018 (ORP Liberec).

Tabulka 17 - Počet klientů Oddělení sociálních činností v období 2014–2018

Počet klientů Oddělení sociálních činností					
	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Kurátor pro dospělé	117	158	321	184	147
Veřejné opatrovnictví	86	92	98	108	111
Sociální práce	2 921	5 260	5 130	4 704	4 608

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat SML

V oblasti **kurátorské činnosti** pro dospělé je situace stabilní, chybí kapacity bydlení a návazného poradenství pro osoby vracející se z výkonu trestu. V roce 2016 je zde patrný výkyv kvůli dopadům prezidentské amnestie. Resocializace vězňů je naplňována v mezích zákona, kurátorská činnost pro dospělé je vykonávána až po propuštění vězně na svobodu. Informaci o propuštění získává oddělení sociální péče až ve chvíli, kdy k tomu dá vězeň písemný souhlas. Úspěšná resocializace vězňů je komplikována nesnadností získání standardního bydlení a zaměstnání, stejně jako nepřipraveností vězňů na aktuální sociální nástrahy (půjčky, manipulace, práce na černo).

Výkon sociální práce je trvale ve vysokých číslech, s velmi vysokými hodnotami v letech 2015–2016 (souvislost s amnestií). Narůstajícím **negativním trendem je potřeba opatrovnictví**. Setrvale stoupá počet osob, které jsou kvůli psychiatrické diagnóze (časté u mladých lidí) prohlášeny soudně za právně nezpůsobilé/částečně nezpůsobilé. Jejich nárůst je velkou zátěží pro celý sociální systém. Velmi často nemají či přicházejí o standardní bydlení. Také se z nich rekrutují osoby v krajní bytové nouzi – bezdomovectví. Společenským trendem je neochota příbuzných pomoci nemocnému členovi rodiny.

V sociální práci s dospělými nejvíce rezonují následující oblasti:

- problematika zajištění adekvátního bydlení

- dluhy a exekuce
- mezilidské vztahové problémy
- problematika nedostatečné standardní úrovně hygieny a kumulace problémů
- nárůst skupiny osob v důchodovém věku (materiální chudoba, nevyhovující bydlení)

V další tabulce je poté diskutována oblast sociálně-právní ochrany dětí (SPOD) a vývoj jednotlivých ukazatelů v této problematice.

Tabulka 18 - Sociálně-právní ochrana dětí v období 2014–2018

Sociálně-právní ochrana dětí					
	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Nově zaevidovaní	828	1 368	1 352	1 020	959
Celkem vedeno v roce	3 019	1 406	1 432	1 162	1 148
Počet domácího násilí	60	56	37	48	25
Trestná činnost	125	119	110	141	59
Přestupky	18	16	26	10	14
Výchovné problémy	294	332	325	364	364

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat SML

U agendy SPOD převažuje materiální chudoba rodin, finanční problémy a s nimi úzce související otázka adekvátního bydlení. Trvalými problémy s narůstající tendencí jsou výchovné problémy dětí ve škole hraničící s kriminalitou. Dlouhodobým problémem je vysoká míra záškoláctví, často spojená se sociálně-znevýhodněným a nepodnětným prostředím, odkud záškoláci pocházejí.

Z hlediska personální kapacity jsou dle Odboru sociální péče **aktuální stavy podhodnocené** zejména u opatrovnictví, kde narůstající cílová skupina vyžaduje více opatrovníků a u agendy sociálně-právní ochrany dětí (SPOD), kde je evidován dlouhodobý podstav (obsazeno je 25 z 36 pozic).

Výše diskutované údaje jsou obtížně odlišitelné pouze pro SML, přesto lze konstatovat následující fakta a vývojové trendy:

- materiální chudoba
- bytová nouze
- nárůst výchovných problémů u dětí a mládeže
- klesající míra domácího násilí
- resocializace vězňů
- vysoká míra psychiatrických diagnóz
- nárůst skupiny chudých seniorů

10.1.2 Komunitní plánování a registrované sociální služby

Komunitní plánování služeb v sociální oblasti slouží v Liberci k organizaci, sdílení a plánování služeb, jejich kapacit a činností v rámci města. Plánování je organizováno do šesti pracovních skupin (PS), z jejichž manažerů a zástupců města se rekrutuje řídící pracovní skupina (ŘPS). Organizačně plánování spadá do gesce Odboru školství a sociálních věcí, oddělení humanitní. Jedná se o PS s následujícími tematickými zaměřeními:

1. Senioři
2. Zdravotně znevýhodněné osoby

3. Osoby ohrožené sociálním vyloučením
4. Duševní zdraví
5. Rodina, děti a mládež
6. Osoby ohrožené závislostmi

Komunitní plánování sdružuje nejenom město a registrované poskytovatele sociálních služeb, ale i další projekty v sociální oblasti, které nejsou registrovány jako sociální služby, a to z oblasti zaměstnávání, vzdělávání, bydlení, aktivit volného času a zdravotnictví. V aktuálním komunitním plánu (2018–2022) je v základní síti sociálních služeb uvedeno **48 subjektů** s registrací sociální služby.

Souhrnně lze uvést, že **síť sociálních služeb je v Liberci** stabilní a funkční. Nabízí podporu širokému spektru cílových skupin, od zdravotně postižených, seniorů, dětí s hendikepy, mládeže, osob v bytové nouzi a sociálním vyloučením až po osoby se závislostmi, cizince, psychiatricky nemocné nebo osoby vracející se z výkonu trestu.

Nabídka služeb nicméně vykazuje jisté nedostatky v kapacitách. Dlouhodobě chybí sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, terénní práce s rizikovou mládeží (streetwork) a nejsou dostatečné kapacity domovů pro seniory. Podle údajů SML činil počet dostupných míst v domech s pečovatelskou službou, domech pro seniory a v pobytových odlehčovacích službách v roce 2019 celkem **874 míst.**

Obecně chybí zacílení na sociální práci v bydlení. Část služeb je nyní financovaná z evropských projektů (dluhové poradenství, terénní služby pro sociálně vyloučené, azylový dům pro ženy a pro rodiny s dětmi). Jejich návazná udržitelnost není zatím vyřešena. Celkově je každoroční **financování sociálních služeb ze strany města nutné hodnotit jako podhodnocené**. Všeobecným problémem je nedostatek kvalifikovaných pracovníků v sociální oblasti, zejména pak sociálních pracovníků, ale také např. terapeutů.

Nedostatečné kapacity potvrzuje i statistika ČSÚ za rok 2018, která ilustruje nízké počty sociálních zařízení a souvisejících míst na území SML.

Tabulka 19 - Počet sociálních zařízení a míst k 31. 12. 2018

Počet zařízení a míst v zařízeních v sociální oblasti		
	Počet zařízení	**Počet míst v zařízeních**
Domovy pro seniory	3	212
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	2	82
Azylové domy	2	42
Chráněná bydlení	4	104
Denní stacionáře	3	-
Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	2	-
Sociální poradny	12	-

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Další slabinou, která ovšem není v českém kontextu nijak ojedinělá, je **absence propracovaného zjišťování potřebnosti sociálních služeb**. Tento systém by pracoval s ustálenou sadou indikátorů nezávislých na informacích samotných služeb, které z velké části v současné době samy definují potřebnost pomocí množství klientů a stavu personálních kapacit. Problém je však komplexní, a vyžadoval by analytické zapojení úřadu

s cílem definovat základní sadu indikátorů pro jednotlivé cílové skupiny a problémy, jež by pak byly propojeny s údaji od samotných služeb.

Mimo registrované sociální služby se do plánování zapojují další úřady a organizace, jako je např. Potravinová banka LK, z.s. či Nábytková banka, z.s. S částí spektra sociálních služeb a s městem spolupracuje od roku 2016 Odbor (Agentura) pro sociální začleňování pomáhající městu strategicky plánovat v začleňování a nastavovat implementační opatření při realizaci projektů. Agentura se rovněž zapojuje do dalších jednání s aktéry ve městě a je členem PS za oblast „Osoby ohrožené sociálním vyloučením" a stálým hostem v ŘPS.

10.1.3 Dluhy, exekuce a bankroty

V ČR v posledních letech roste význam tématu dluhů a exekucí. U dluhové problematiky rozlišujeme: **zadlužení** (běžný stav v ekonomice), **předlužení** (dlužník přestává své dluhy ekonomicky zvládat), **exekuce** (stav vymožení dluhu zásahem soudního exekutora) a **dluhovou past** (míra předlužení znemožňující bez cizí pomoci se z ní vymanit). Míra exekucí v obci tak vypovídá jen o jednom z těchto aspektů.

Exekuce v Liberci

Podíl osob v exekuci byl v roce 2019 **10,91 %** (9 454 osob v exekuci). Oproti 10 512 osobám v roce 2017 se jedná o rozdíl 1,22 %, tedy pokles zhruba o 10 % oproti roku 2019. Situace se tedy částečně zlepšuje. O 1 % však stoupl podíl exekuovaných seniorů, kterých je 8 % z celkového počtu exekuovaných (756 osob). Podíl mladých osob (18–29 let) na celkových exekucí ve městě je 12 %.

Dále narostl podíl osob se třemi a více exekucemi. Tři až devět exekucí mělo 42 % z nich, dalších 22 % mělo dokonce 10 až 29 exekucí. V multiexekucích tak v Liberci bylo celkem 64 %, tj. 6 050 osob. **Celkový počet exekucí činil 56 749**.

V mezikrajském srovnání je **LK z hlediska podílu osob v exekuci třetí nejhorší v ČR**. Míra exekucí v ORP Liberec je pak dlouhodobě nad průměrem kraje.

Osobní bankroty v Liberci

Vstup do oddlužení (osobní bankrot) je jediným legislativním nástrojem jinak neřešitelných dluhů. V ČR bylo za rok 2019 celkem 116 000 osob v bankrotu. **V Liberci v témže roce dosáhl počet osob v osobním bankrotu hodnoty 1 449 (1,66 %)**. Nejvíce je zastoupena věková skupina 40–49 let (31 %), podíl mladistvých ve věku 18–29 let je 13 % a senioři (65 a více let) jsou zastoupeni z 6 %.

Vzhledem k vysokému počtu osob v dluhové pasti je dalším důležitým ukazatelem poměr počtu osob v osobním bankrotu k počtu osob v exekuci, který je v Liberci na hodnotě **13,78 %**. V krajském srovnání je LK **třetím nejhorším krajem**.

Počet osobních bankrotů a hlubší analytický vhled do skladby cílových skupin v procesu oddlužení jsou důležitým faktorem při plánování poskytování dluhového a sociálního poradenství. V tzv. TAPu pro oblast zaměstnanosti a dluhů Liberec 2020–2022 má město zmapované příčiny zadlužování obyvatel, zejména těch s kumulací exekucí a mladých lidí. Rovněž jsou zmapované kapacity sociálních služeb pro tuto oblast, včetně odlišení od základního podávání informací až po intenzivní práci na vzniku dluhové mapy a procesu oddlužení.

Dluhovou problematiku tak lze v případě SML shrnout následovně:

- Liberec je nadprůměrně zatížen exekucemi stejně tak jako Liberecký kraj.
- Ačkoliv klesá počet osob v exekuci, roste počet tzv. multiexekucí. Velkým problémem zůstávají exekuce seniorů a mladých lidí.

- Kapacity služeb dluhového poradenství jsou i díky projektům financovaným z EU posílené, ale stále neodpovídají rozsahu problému. Po novele insolvenčního zákona (2019) došlo k mírnému nárůstu zájmu o oddlužení, ale s navýšením životního minima od 1. 4. 2020 zájem o vstup do insolvence klesá (více lidí se rozhodne zůstat v exekucích). Předlužení má v SML značné důsledky (bydlení, materiální chudoba atd.).
- Tématu chybí veřejná komunikace (PR), a to jak směrem k zadluženým, tak k odborné i laické veřejnosti (úředníci, politici, sociální služby mimo odborné sociální poradenství).
- Chybí jasná koordinace dluhového tématu a propojení na krajskou síť sociálních služeb.
- Ve školách chybí systematické finanční vzdělávání.
- Všechny exekuované osoby jsou ve velmi těžko řešitelných finančních problémech, velmi pravděpodobně jsou vyloučeni z bydlení, nebo na cestě z vyloučení z bydlení. V případě multiexekucí hovoříme o dluhové pasti.

Probíhající aktivity v této oblasti:

V rámci koordinovaného přístupu k sociálnímu vyloučení byly od roku 2017 posíleny kapacity dluhového poradenství u organizací Déčko Liberec, z.s. (občanská poradna), Člověk v Tísni, o.p.s. a Romodrom, o.p.s. Na jaře 2020 byly podány další dva neinvestiční projekty organizací Člověk v Tísni, o.p.s. a D.R.A.K., z.s. v celkové výši 8 mil. Kč. Jejich realizace spadá do období 2020–2022. Část služeb financovaných z EU je udržena díky financování z městského a krajského rozpočtu. Kapacity služeb jsou ale stále nedostačující.

10.1.4 Dlouhodobá nezaměstnanost

V roce 2018 tvořil podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob na Libereckém trhu práce téměř jednu čtvrtinu, tj. **24 %** (614 osob). Více než dva roky setrvávalo v evidenci 417 osob a více než pět let pak 161 osob. Liberec je čtvrtým krajským městem s nejvyšším podílem dlouhodobě nezaměstnaných osob, v rámci LK patřil ORP Liberec mezi ty s vyšším podílem.

Příčiny dlouhodobé nezaměstnanosti jsou různé, často se jedná o kumulaci hendikepů na trhu práce. Jejich pojmenování v rámci SML je zpracováno v TAP pro oblast zaměstnanosti a dluhů Liberec 2020–2022. Zásadní problém je spatřován v předlužení a exekucích, díky kterému se uchazečům nevyplatí legální zaměstnání. Mezi další klíčové příčiny patří např. ztráta pracovních návyků a kompetencí, užívání návykových látek apod. U mladých lidí je to např. absence vize budoucnosti, neúspěch ve vzdělávání apod. U starších jde zejména o zdravotní problémy, životní rezignaci a ztrátu zázemí v podobě stabilního bydlení. Řešením může být komplexní program prostupného zaměstnávání. Podrobněji je téma popsáno v příslušném akčním plánu.

Probíhající aktivity v této oblasti:

V Liberci funguje několik firem, které uplatňují prvky prostupného zaměstnávání. Mezi největší zaměstnavatele v režimu vedlejšího pracovního poměru patří městská příspěvková organizace Komunitní práce Liberec (dále KPL), která zajišťuje desítky pracovních míst v oblasti úklidu (TSML), odpadů (FCC) apod. Část zaměstnanců na VPP později přechází do dalších, stálejších typů zaměstnání. Většina z nich se však časem vrací do registru ÚP, odkud jsou později opět rekrutováni firmami, často tou stejnou, ze které musel zaměstnanec z důvodu vypršení smlouvy na VPP odejít. Prostupné zaměstnávání v podobě tréninkových pracovních míst realizují uvedené KPL (projekt na období 2020–2022) a rovněž projekt organizace DRAK.

10.2 Zdravotnictví

Úroveň veřejného zdravotnictví je jedním z důležitých indikátorů kvality života společnosti. Liberec jakožto krajské město by měl mít adekvátní předpoklady pro kvalitní zdravotnický systém. Ve městě se nachází Krajská nemocnice Liberec (dále KNL) a středisko Záchranné služby Libereckého kraje. Další odborné lékařské služby zajišťují dvě soukromá zdravotnická zařízení: Podještědská poliklinika a Poliklinika EUC v Klášterní ulici. SML nedisponuje městskou (veřejnoprávní) nemocnicí ani poliklinikou.

Jedním z činitelů Indexu kvality života sestavovaného projektem Obce v datech je tzv. **Index zdraví a životního prostředí**, který mj. vyjadřuje zdravotní stav a dostupnost zdravotní péče v daném městě. Hodnota tohoto ukazatele dosáhla v případě města za rok 2019 výše 6,6 (z 10), což Liberec řadí až na 78. místo v ČR (ze všech 206 českých ORP). V rámci LK se pak jedná o sedmou pozici.

Z dat ČSÚ ohledně zdravotního stavu obyvatel (viz kapitola 2) je zřejmé, že významnou negativní složkou je v případě města právě **neuspokojivý zdravotní stav jeho obyvatel**. Mezi příčinami smrti dominují novotvary, nemoci oběhové soustavy a v posledních letech rapidně narůstající diabetes. Významnou roli hrají také dopravní nehody a poruchy metabolismu a žláz s vnitřní sekrecí. Ve městě rovněž narůstají psychiatrická onemocnění a jejich dopad v podobě úmrtí sebepoškozením (zde je patrný nárůst).

Dostupnost zdravotnické péče je také nedostatečná. Je zde všeobecný **nedostatek odborníků** a na vyšetření jsou často **dlouhé čekací lhůty**. Chybí zejména zubaři, praktičtí lékaři či psychiatři, což se odráží na neléčených psychických onemocněních, jenž mají závažné sociální dopady. **Index praktických lékařů** je dle Obce v datech na hodnotě 3,3 z 10, což řadí Liberec až na 113. místo v ČR. To mj. znamená, že počet ordinací praktických lékařů, které se nacházejí na území obce vztažený na počet obyvatel, je velmi nízký. Obdobně je na tom **Index dětských lékařů**, který dosahuje hodnoty 3,4 (153. místo). Liberec tak nemá dostatečnou dostupnost základní zdravotní péče.

Extrémních hodnot poté nabývají ukazatelé **dojezdovosti do nemocnice (9,7/10) a dostupnosti lékáren (1,8/10).**

Vliv na zdraví obyvatel má rovněž kvalita životního prostředí (dále ŽP), kterou lze hodnotit celkem příznivě. Na jednu stranu se může 68. místo v ČR zdát jako poměrně pozitivní (s přihlédnutím k velikosti města, dopravě atd.). Nicméně vzhledem k vysokému zastoupení přírodě blízkých míst zůstává město v této oblasti stále za očekáváním.

Vývoj dostupných dat ČSÚ/ÚZIS z oblasti zdravotnictví za LK jsou představeny níže:

Tabulka 20 - Vybrané údaje ze zdravotnictví v Libereckém kraji

Zdravotnictví v Libereckém kraji							
	2013	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Lékaři celkem (FTE)	1 686	1 700	1 748	1 735	1 697	1 726	
Zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí (FTE)	3 739	3 863	3 700	3 653	3 812	3 900	
Nemocnice	8	8	8	8	9	9	
lůžka	2 454	2 474	2 449	2 442	2 389	2 414	
Odborné léčebné ústavy	3	3	3	4	3	3	
lůžka	268	264	253	281	229	229	

Zdravotnictví v Libereckém kraji							
Průměrný počet nemocensky pojištěných	146 830	147 210	148 893	149 774	152 193	155 680	154 754
Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti	52 419	51 154	60 126	64 680	67 402	74 864	77 049
z toho pro nemoc	46 156	44 613	53 213	57 413	59 996	67 330	69 474
pro pracovní úrazy	1 631	1 719	1 660	1 677	1 729	1 631	1 584
Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti	4,152	4,072	4,449	4,702	4,732	4,966	5,293
z toho pro nemoc	3,534	3,456	3,798	4,043	4,052	4,294	4,602
pro pracovní úrazy	0,159	0,156	0,148	0,152	0,153	0,144	0,142

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ a UZIS

10.3 Problémové oblasti pro rozvoj města

Sociální oblasti a zdravotnictví se v Liberci nevyvíjí tím správným směrem. Rozsah a různorodá povaha problémů, kterým musí město čelit, je nespočet. K nejzávažnějším faktorům mj. patří tyto problémové oblasti:

- **Stárnutí populace** a zvyšující se důsledky rostoucího průměrného věku a úbytku produktivní populace => růst nákladů na sociální zabezpečení a zdravotní péči, absence dostatečné pracovní síly na trhu práce.
- **Nedostatek pracovníků v sociální oblasti** – zejména s VŠ, pracovníci v sociálních službách, psychologové a terapeuti. Aktuální stavy jsou podhodnocené zejména u opatrovnictví a SPOD.
- **Nedostatky v síti sociálních služeb** – absence jednotného systém sběru dat => síť nereaguje pružně na potřeby cílových skupin. Chybí společné plánování s ÚP v postupu v sociální oblasti.
- **Nedostatečné financování** sociálních služeb ze strany SML – zpožďování úhrad, nízká finanční podpora preventivních programů atd.
- **Nedostatečné kapacity sociálních zařízení** – domovy pro seniory, azylový dům pro ženy a pro rodiny s dětmi, krizová lůžka atd.
- **Vysoká míra předlužení a exekucí** – cca 11 % dospělých obyvatel má alespoň jednu exekuci, osobní bankrot se týká 1,66 % obyvatel. Roste podíl mladých osob s dluhovým zatížením => nárůst počtu osob v chudobě a sociálním vyloučení.
- **Nedostatečná koordinace a komunikace dluhové problematiky** – chybí veřejná komunikace a propojení na krajské úrovni, ve školách chybí systematické finanční vzdělávání.
- **Vysoký podíl dlouhodobé nezaměstnanosti** => zátěž pro sociální systém, nežádoucí sociální dopady (ilegální práce, drogy, ztráta pracovních návyků atd.).
- **Nárůst cílové skupiny s psychickými obtížemi** – absence centra pro duševní zdraví i kapacit pro jeho vybudování, chybějící kapacity psychiatrů, psychologů a návazných sociálních služeb => nárůst potřeby opatrovnictví, zvyšující se počet dětí a seniorů s psychickými obtížemi atd.
- **Nedostatečná dostupnost zdravotní péče** – nedostatek pracovníků ve zdravotnictví – praktičtí a dětští lékaři, zubaři, psychiatři atd.

- **Neuspokojivý a zhoršující se zdravotní stav** obyvatel Liberce.
- **Nedostatky ve spolupráci mezi rezorty** v sociální oblasti (MML/SML), školství (MML/SML) a zdravotnictví (mimo SML, v rámci SML odbor ani oddělení zdravotnictví neexistuje) – vzájemná neznalost odborností, rolí a hranic práce, absence výměny informací a koordinace, roztříštěnost dle cílových skupin a úřadů, nepřítomnost lékařů na pracovních skupinách v sociální oblasti atd.

11 Cestovní ruch, kultura a sport

Oblast cestovního ruchu je pro Liberec a potažmo celý LK významným prvkem, a to zejména z následujících důvodů:

- geografická poloha – Trojzemí, Jizerské hory, Ještědsko-kozákovský hřbet
- atraktivita místního prostředí z hlediska kulturního a sportovního vyžití
- jedinečná historická architektura, městské památková zóna
- velmi dobrá dopravní dostupnost s Prahou
- široké možnosti v oblasti turistických, odpočinkových a ozdravných aktivit
- vysoká četnost atraktivit cestovního ruchu rozmanitého zaměření (např. ZOO Liberec, Ještěd, historická budova Radnice, IQLandia, Aquapark Babylon atd.)

11.1 Kapacita a návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení

Dostupná data potvrzují silnou **rostoucí tendenci**, a to především u dvou ukazatelů – počtu hostů a počtu přenocování. Zejména strmý nárůst počtu hostů SML byl v uplynulém roce 2019 velmi značný (meziročně vzrostl o **více než 11 %**).

Kapacita hromadných ubytovacích zařízení je oproti tomu dlouhodobě prakticky neměnná a růst počtu návštěvníků příliš nereflektuje. Počet lůžek v těchto zařízeních, kterých bylo **48** v roce 2019, se vůči roku 2012 zvýšil pouze o 60, tj. z 4 340 lůžek na 4 400.

Tabulka 21 - Kapacita a návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení

Kapacita a návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení								
	2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Počet zařízení	50	49	43	42	44	47	49	48
pokoje	1 709	1 698	1 627	1 771	1 724	1 794	1 839	1 833
lůžka	4 340	4 358	4 089	4 344	4 080	4 295	4 388	4 400
Hosté	115 368	95 860	100 293	112 840	135 588	159 178	170 158	189 010
z toho nerezidenti	46 887	40 238	35 116	37 790	43 558	55 175	61 624	66 098
Přenocování	289 602	254 270	223 856	272 010	297 988	373 241	374 823	402 535
z toho nerezidenti	138 887	118 934	89 638	105 455	110 282	155 071	156 349	165 411
Průměrný počet přenocování (noci)	2,5	2,7	2,2	2,4	2,2	2,3	2,2	2,1

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Dominantním negativním jevem je dlouhodobě klesající průměrný počet přenocování, který se ve srovnání s rokem 2018 propadl o jednu desetinu na **2,1 průměrně strávených nocí**. Ve většině turisticky atraktivních destinací je trend naopak rostoucí. Vývojové tendence hlavních sledovaných ukazatelů jsou ilustrovány níže.

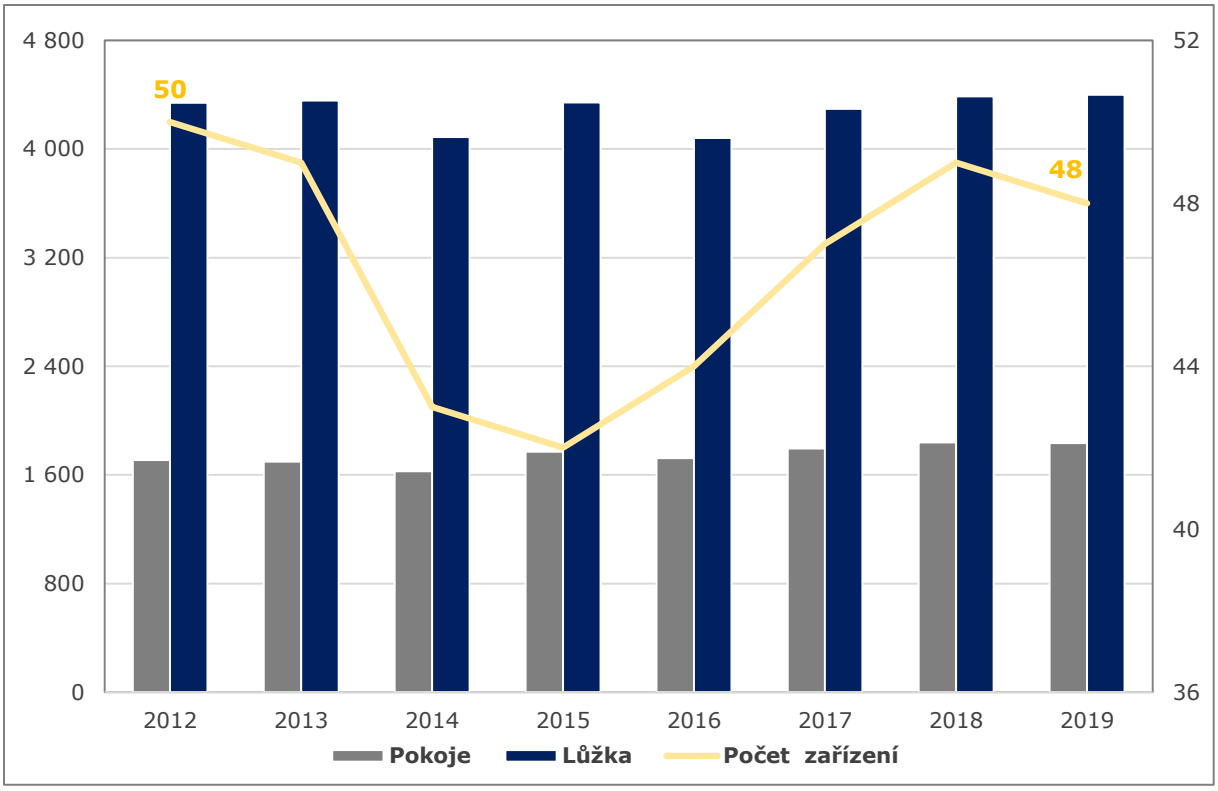

Graf 27 - Kapacita hromadných ubytovacích zařízení k 31. 12. 2019

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Vývoj počtu hostů ve sledovaném období ukazuje každoroční růst od roku 2012. Nejvyšší nárůst byl detekován v roce 2016, kdy bylo dosaženo relativního přírůstku **přes 20 %**. Rozdíl v návštěvnosti Liberce pak mezi lety 2013–2019 činí cca **100 %**.

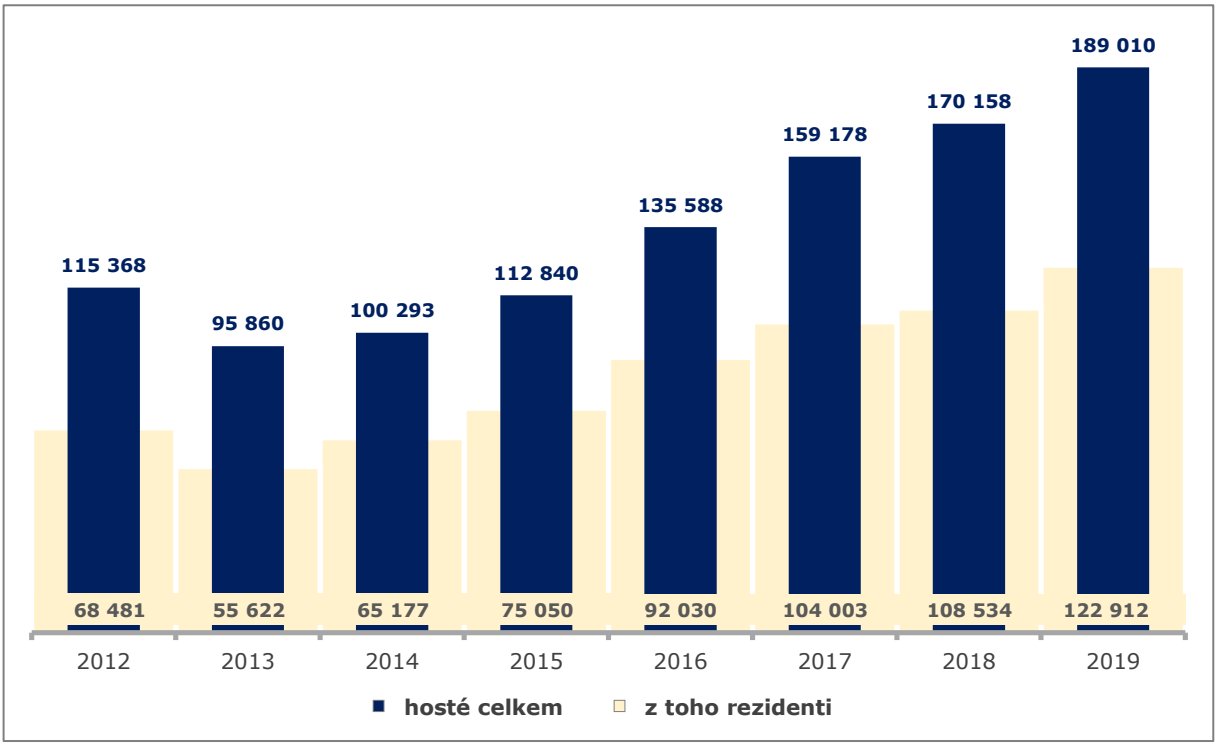

Graf 28 - Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Průměrný počet přenocování v posledních letech sice neklesá tak dramaticky (viz graf níže), ale jeho propad o cca **25 %** mezi lety 2013–2019 je poměrně citelný a ovlivňuje celkové příjmy z turismu.

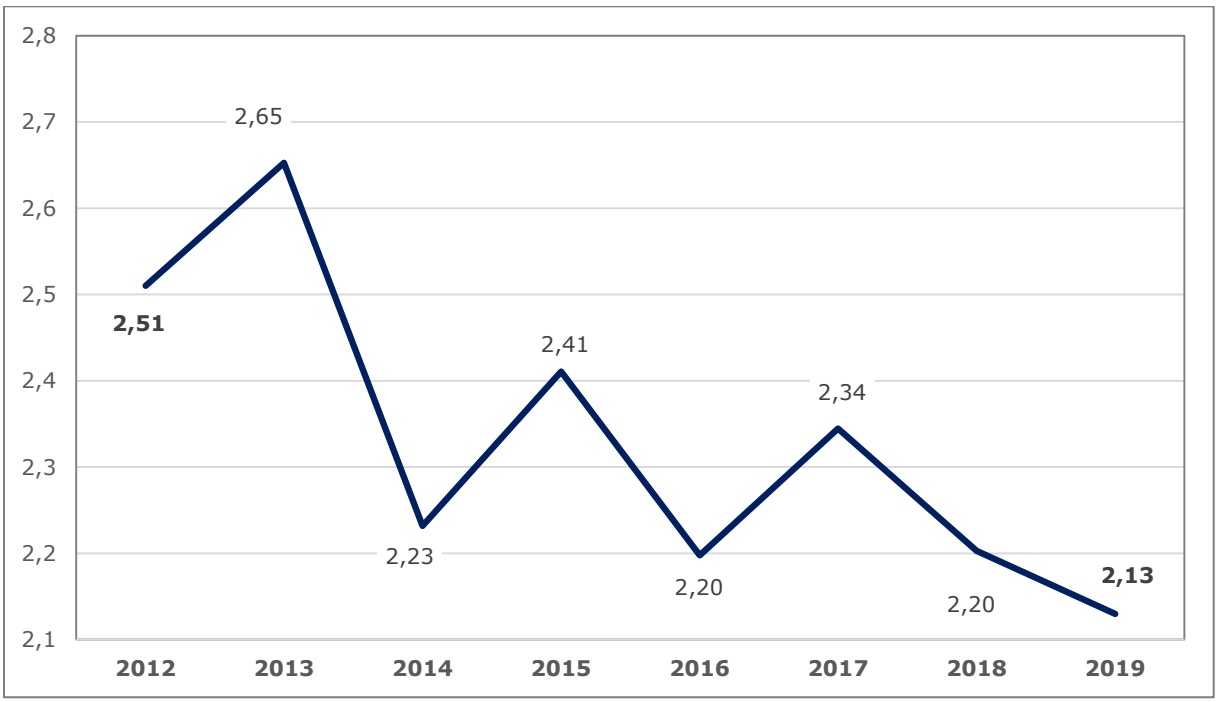

Graf 29 - Průměrný počet přenocování v ubytovacích zařízení

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

V otázce národnostního složení návštěvníků LK je klíčovým parametrem blízkost sousedních států, jelikož **občané Německa a Polska** tvoří zhruba **75 % turistů LK**.

Na území města se nachází více než 45 hromadných ubytovacích zařízení. Mezi největší z nich s kapacitou vyšší než 100 lůžek patří:

- CLARION GRANDHOTEL ZLATÝ LEV
- HOTEL BABYLON
- PYTLOUN GRAND HOTEL IMPERIAL
- KOLEJE TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI

V další kategorii s více než 50 lůžky jsou následující hotely:

- HOTEL ARÉNA
- HOTEL LIBEREC
- DOMOV MLÁDEŽE BLOK A

Ubytovací kapacity i jejich kvalitativní úroveň je odpovídající. Do struktury ubytovacích kapacit je nutné mimo hromadná ubytovací zařízení zahrnout rovněž apartmány a kapacity související se sdílenou ekonomikou a platformami fungujícími v městě (např. Airbnb).

11.2 Marketing města

S oblastí cestovního ruchu částečně souvisí oblast marketingu a určité vizuální identity města. Městský marketing je naneštěstí v praxi většiny měst či regionů, aplikován ve velmi omezené podobě. Zpravidla je totiž chápán pouze jako jednostranná propagace daného území bez přílišného zapojení jakýchkoliv dalších zainteresovaných stran.

Hlavním činitelem úspěšného marketingu města je schopnost komunikace a spolupráce mezi všemi dotčenými aktéry (nejen občané, ale i místní podniky, sdružení, neziskové organizace, správa a reprezentace města, politici, svazy, spolky či kulturní organizace). Takový způsob kooperace poté nabízí perspektivu v podobě kontinuálního celoměstského udržitelného rozvoje a integraci veškerých heterogenních sil v jeden fungující celek.

Moderní marketing města je tak třeba chápat šířeji, jako určitý flexibilní koncept odrážející specifické lokální potřeby participujících subjektů. Důraz by měl být kladen zejména na **institucionální zajištění komunikace a koordinace s maximálním využitím procesních inovací**.

Každé moderně a chytře smýšlející město by mělo mít určitou **marketingovou koncepci** vycházející z dlouhodobé vize a strategických cílů města. Tyto cíle by měly odrážet klíčové oblasti rozvoje města tak, jak je vedení města (ideálně s maximálním zapojením zainteresovaných stran) určilo na základě provedené situační analýzy. Dle dostupných informací nebyla žádná marketingová koncepce či strategie doposud zpracována.

Hlavním cílem v oblasti marketingu by tedy nemělo být pouhé **zlepšení image** daného území, ale pozornost by měla byt soustředěna i na následující neméně důležité parametry:

1. Růst atraktivity města pro všechny zúčastněné strany
2. Prohloubení městské identity
3. Profilace města, jeho obyvatel, podniků a dalších relevantních subjektů
4. Optimalizace procesů, růst efektivity a zvýšení využití kapacit a zdrojů
5. Zlepšení ekonomické pozice

V otázce současné image města a regionu byly hodnoceny veřejně dostupné informace a mediální obraz Liberce zejména z hlediska toho, jak je tento obraz cíleně formován městem samotným. Marketingová teorie toto záměrné budování určité pozice označuje pojmem **positioning**, který lze v kontextu projektu chápat jako:

- způsob, jakým je město vnímáno a definováno z hlediska obyvatel i široké veřejnosti
- postavení města v myslích občanů i jeho okolí
- proces, který má za cíl dosáhnout jasného a žádoucího vnímání

Záměr určitým způsobem nasměrovat a **sjednotit vnímání města** veřejností byl iniciován samotným městem, které opakovaně vyhlašovalo soutěž o nové logo města. Finální návrh byl v rámci třetího pokusu schválen v roce 2017.

Z dostupných informací je však patrné, že nový **vizuální styl není vždy systematicky využíván** (např. na sociálních sítích atd.) a identita města není vždy úplně zřetelná. Logo navíc není propojené s určitým mottem ani vizí, které by tuto cílenou identitu dokreslovalo. Návrh a provázání libereckého motta a vize s jeho logem města je tak jedním z dalších úkolů pro návrhovou část projektu, který pomůže vytvořit ucelený a mnoha-významový stylový „branding" města.

11.3 Problémová témata v rozvoji cestovního ruchu

Mezi problémy v podmínkách SML ovlivňující aktuální situaci v oblasti cestovního ruchu patří následující faktory:

- **Absence dlouhodobé koncepce cestovního ruchu** => neexistence cílů a priorit, nemožnost systematicky plánovat a řídit projekty, nemožnost zajistit stabilní a efektivní finanční podporu pro rozvoj cestovního ruchu.

- **Neexistence dlouhodobé koncepce cestovního ruchu** s jasně nastavenými prioritami a cíli => netransparentnost SML v oblasti řízení cestovního ruchu, špatná prezentace navenek (neaktivní úřad), většinová negativní zpětná vazba od veřejnosti i soukromého sektoru, nemožnost zajistit stabilní a efektivní finanční podporu pro rozvoj cestovního ruchu.
- **Absence dílčích strategií i akčních plánů** => podpora pro jednotlivé akce a projekty se řeší ad-hoc, nekoncepční finanční hospodaření.
- **Roztříštěnost přístupu města a zřízených organizací** => nezbytnost zajištění prostředků pro své fungování vlastními silami, rozdílná úroveň rozpracovanosti dílčích strategií (na straně organizací v některých případech důsledněji zpracované, na rozdíl od SML). To vše také negativně podporuje i nekoncepční organizační uspořádání agendy řešené oblasti (vč. kultury a sportu), kdy správa organizací zřízených městem je rozdělena mezi dva nesouvisející odbory SML, což se mj. odráží v netransparentní propojenosti informací z fungování zřízených komisí.
- **Nedostatečný marketing města** => minimální propagace, neucelený a nevyjasněný branding, nevydefinované cílové skupiny cestovního ruchu, absence marketingové strategie s dopadem na chybějící produkty cestovního ruchu, nevyužitý potenciál moderních technologií.
- **Nevyužitý potenciál ve spolupráci s LK.**
- **Minimální napojení na soukromý sektor**, tj. na poskytovatele služeb, kteří tvoří významnou službu v podpoře a prezentaci cestovního ruchu.
- **Tvorba ani propagace komplexních produktů** zahrnující rozmanité služby pro návštěvníky **není zřejmá**, zejména díky nepropojenosti soukromého a veřejného sektoru. Významnou roli hraje i téměř nulový monitoring cestovního ruchu.
- **Jedinečnost města není vydefinována** => doposud nejsou využívané benefity, které město nabízí a jimiž se odlišuje od jiných.
- **Nedostatečná péče o stávající atraktivity města** – historické a sportovní budovy, nedostatečná infrastruktura cyklostezek, chybějící vodní plochy pro aktivní i rekreační využití.
- **Neorganizovanost akcí a nedostatek doplňkových služeb** (parkovacích míst, záchytných parkovišť), nedostatečná jazyková vybavenost pracovníků ve službách.
- **Nepřipravenost města reagovat na klimatické změny** => standardní zaměření nejen na zimní sezónu, ale také zajištění dostatečných možností k letní rekreaci.
- **Neschopnost využít atraktivitu celé lokality jako celku** => nehospodárný, neefektivní a neúčelný přístup.
- **Nízké využití moderních technologií v cestovním ruchu.**

11.4 Kultura

Liberec je přirozeným kulturním centrem regionu i LK s mnoha významnými kulturně-historickými atraktivitami. Město rovněž disponuje silnou kulturní tradicí s množstvím stavebních a uměleckých památek.

Mezi hlavní významná zařízení či organizace určitým způsobem spojených s libereckou kulturou lze při nejmenším zařadit:

Kulturní zařízení

Divadlo F. X. Šaldy Liberec (městské zařízení): Budova divadla v novorenesančním stylu byla postavena mezi lety 1881–1883. V současnosti má divadlo tři scény – operu, balet a činohru.

Naivní divadlo Liberec (městské zařízení): Naivní divadlo ležící v centru města, bylo založené v roce 1949 a představuje tak jedno z prvních profesionálních loutkových divadel. V současné době je tvorba divadla učená zejména pro děti a mládež. Společně se SML je také pořadatelem festivalu Mateřinka, na který se sjíždí návštěvníci z celého světa.

Malé divadlo Liberec: Po přestavbě v roce 1989 bylo Malé divadlo otevřeno jako volná scéna Divadla F. X. Šaldy.

Dům kultury Liberec: Dům kultury představuje místo konání společenských a kulturních akcí, kterými jsou například plesy, koncerty, školení, kongresy, výstavy aj.

Krajská vědecká knihovna v Liberci: Budova knihovny z let 1996–2000 je rovněž nazývána Stavbou smíření. Svým návštěvníkům nabízí vedle zhruba 1 300 svazků knih a dalších médií také řadu dalších informačních a bibliografických služeb, elektronické databáze nebo přístup k internetu.

Centrum Vlasty Buriana: Centrum Vlasty Buriana je připomínkou komika a zároveň libereckého rodáka.

Kulturní centrum Vratislavice 101010: Kulturní centrum představuje především místo setkávání místních občanů, v němž se konají kulturní akce různého charakteru.

KultiVAR: KultiVAR je centrem zaměřeným na kulturu, design a coworking.

Společenské a kulturní akce se dále konají taktéž v **MCU Koloseum** a v **Lidových sadech** (zřizovatel SML).

Muzea a galerie

Severočeské muzeum (krajské zařízení): Severočeské muzeum nabízí expozice zaměřené na umělecká řemesla a průmysl, regionální přírodovědu, historii a archeologii.

Technické muzeum Liberec: Technické muzeum nabízí informace o historii městské dopravy v regionu. Expozice tvoří historické automobily, motocykly a další.

Oblastní galerie Liberec – Lázně (krajské zařízení): Oblastní galerie představuje pátou největší galerii v ČR. Založena byla roku 1953. Od roku 2014 sídlí v budově bývalých městských lázní a nabízí více než 21 000 uměleckých děl původem z Čech, Německa, Rakouska, Francie, Nizozemska a dalších evropských států.

Rodný dům Ferdinanda Porscheho: V rodném domě automobilového konstruktéra a tvůrce vozidel Volkswagen Ferdinanda Porscheho sídlí v současnosti muzeum.

Galerie Prostor 228: Výstavní galerie všeobecně prospěšného spolku Prostor 228, kde jsou prezentována díla ceněných autorů současné malířské scény.

Kryt civilní obrany Liberec: Jedná se o největší liberecký veřejný kryt, který se nachází pod Sokolovským náměstím. Kryt nabízí ochranu před účinky zbraní hromadného ničení pro zhruba 1 500 osob.

K dalším zařízením v této kategorii na území Liberce patří **Muzeum papírové krásy**, **Galerie pod radnicí**, **Muzeum betlémů Kryštofovo údolí** nebo **Malá výstavní síň**.

Kina

Kino Varšava: Kino Varšava představuje prostory, v nichž se konají přednášky, promítání koncertů nebo festivaly.

V Liberci se dále nachází **4D kina**, multikina – **Cinema City** a **Cinestar**.

Další společensky významné objekty

ZOO Liberec (městské zařízení): Liberecká ZOO, která láká zejména na bílé tygry a lachtany, představuje nejstarší ZOO v ČR.

Botanická zahrada Liberec (městské zařízení): Nejstarší v ČR je také botanická zahrada s celou řadou druhů exotických rostlin.

Centrum Babylon: Centrum Babylon představuje zábavní, hotelový a kongresový komplex. Jeho součástí je aquapark, lunapark, wellness, 4D kino a řada dalších volnočasových aktivit.

Na území Liberce se dále nachází **Dinopark** nebo **Dům dětí a mládeže Větrník** (zřizovatel SML). **Sakrální stavby** (13 kostelů a jedna synagoga) vykazují v Liberci ve srovnání s ostatními krajskými městy ČR podprůměrného počtu, který částečně odpovídá dlouhodobě velmi nízkému podílu věřících v Liberci a celém kraji.

Z hlediska návštěvnosti je z uvedených míst nejnavštěvovanější ZOO Liberec, kterou dle monitoringu zpracovaného agenturou CzechTourism během roku 2019 navštívilo 402,2 tis. návštěvníků a je tak šestou nejnavštěvovanější zoologickou zahradou v ČR. Společně s IQLandií, kterou během stejného roku navštívilo 382 tis. osob, patří také mezi 50 nejnavštěvovanějších turistický cílů ČR. Na pátém místě se z hlediska návštěvnosti turistických cílů v LK dále umístil Dinopark (172,4 tis. osob). U IQLandie a ZOO Liberec byla v období 2017–2019 značná protichůdná tendence v návštěvnosti. Počet návštěvníků ZOO Liberec stále roste (355 tis./2017 vs. 368 tis./2018), oproti tomu v případě IQLandia naopak každý rok klesá (421 tis./2017 vs. 404 tis./2018).

Liberec je přirozeným kulturním centrem regionu i LK. V centrální části Liberce se nachází **městská památková zóna** vyhlášená roku 1992, k jejímž dominantám patří například novorenesanční radnice. Liberec ovšem disponuje značným množstvím dalších kulturně-historických atraktivit, a to i vzhledem ke své kulturní tradicí s množstvím stavebních a uměleckých památek.

Město se za pomocí platformy **Kreativní Liberec** snaží podporovat kulturní a kreativní odvětví v Liberci i celém regionu. Podpora je určená amatérům, institucím, kreativcům i neziskovým organizacím. Kreativní Liberec představuje informační servis o kulturním a kreativním prostředí ve městě. Touto iniciativou se Liberec připojuje k dalším českým městům, který se snaží o propagaci a aktivní využití role kulturních a kreativních průmyslů v rozvoji měst. Z tohoto důvodů také plánuje kandidaturu na Evropské hlavní město kultury a zároveň je připravovaná Strategie rozvoje kultury na období 2021–2028.

Liberec má zájem stát se jedním z center kreativního průmyslu, což je podpořeno i jeho historií a řemeslnou tvorbou na území města i kraje. Aktuální informace o dění ve městě, kreativních počinech, ale i návody, jak např. uspořádat akci, lze nalézt na webových stránkách Kreativní Liberec (www.kreativni-liberec.cz).

Akce na území města Liberec

Liberec pravidelně ožívá řadou akcí různého charakteru, které jsou určené široké veřejnosti a všem věkovým kategoriím. Jde převážně o sportovní a kulturní akce, ale významné jsou i akce spojené s oslavami tradičních svátků. Některé liberecké akce jsou jíž natolik známé, že proslavily region LK nejen republikově, ale i mezinárodně. Většina z akcí, které se zde odehrávají, je již historicky s Libercem spojena a neodmyslitelně k životu místních patří.

Vzhledem k poloze města a okolním přírodním podmínkám je Liberec ideální pro pořádání sportovních počinů, které využívají horské prostředí. Mezi zásadní sportovní akce s masovou účastí patří závod v běhu na lyžích **Jizerská 50,** který každoročně přivítá tisíce účastníků. Další pravidelnou akcí bývá **Cross country Open**, motocyklový závod jednotlivců nebo různé obměny závodů v běhu či chůzi jako jsou **NN Night Run** se sérií zážitkových nočních běhů, **Mattoni Liberec Nature Run** nebo oblíbený **Novoroční výstup na Ještěd.**

Kromě sportovních akcí se v Liberci pořádá velké množství kulturních akcí s podtématem hudba, divadlo či film. Mezi významné a diváky nejvíce oceňované patří festival animovaného filmu **Anifilm**, či hudební festivaly **Benátská!** nebo **Létofest.** Filmy jsou stěžejní i pro festival **Jeden svět** s tématikou dokumentárních filmů o lidských právech. Festivalů je v Liberci nespočet a jsou pořádány při různých příležitostech a v rámci propagace různých témat. Pravidelně je pořádán **Majáles** k oslavám jara, **Fresh festival**, **Festival dětského čtenářství**, **Liberecký jarmark, Festival vína** či **Hopecon**, což je festival společenských her.

Kultura významně ožívá v Liberci během **muzejních nocí, nocí divadel, noci kostelů, Oslav Ještědu, Design Days Reichenberg** nebo **Dnů evropského dědictví.** Hudbou se místní mohou potěšit na hudebních scénách při **Big Band Jamu, Ještědské odysee, Tulifestu**, který je určen pro začínající kapely, **Bohemia Cantatu**, festivalu sborového zpěvu nebo **Bohemia Jazz Festu**.

V Liberci jsou pořádány i akce pro veřejnost, které jsou spojené s tradičními oslavami svátků či místních zvyklostí. Příkladem jsou **Krajské slavnosti, Velikonoční trhy, Liberecký advent, Dětské dny** nebo **Víkend Křišťálového údolí.**

Liberec se pravidelně zapojuje do celosvětových kampaní, jako jsou **Dny Země** a **Uklid'me Česko** a zároveň podporuje regionálního ducha realizací akcí, jako je veletrh cestovního ruchu **Euroregion Tour** či **Den regionálních potravin LK.**

Město Liberec pravidelně finančně podporuje kulturní akce na svém území, u velkých akcí pro veřejnost s rozpočtem na 500 tis. Kč jde o **pravidelnou podporu 13 akcí**. Finanční

podpora je zajišťována především prostřednictvím individuálních dotací. U všech akcí pak město nabízí možnost podpory v rámci propagace.

Z výše uvedeného přehledu je zřejmé, že kulturní vyžití je ve městě vzhledem k jeho velikosti poměrně dostatečné. Bohatého kulturně-historického potenciálu města však není dostatečně využíváno a publicita města tím není příliš dotčena.

11.5 Sport a volný čas

Jedním ze specifických rysů Liberce je jeho sportovní charakter. SML je dlouhodobě vnímáno jako město sportu (na profesionální i amatérské úrovni). Prostředí okolních pohoří vytváří ideální podmínky zejména pro turistiku, cykloturistiku či běh na lyžích a představují tak nadprůměrný základ pro rekreační účely.

Dle aktuálních (2020) dat České unie sportu je ve městě 67 subjektů a 112 oddílů, které pokrývají široké spektrum sportovní činnosti. V oddílech je zhruba 14 500 registrovaných členů. Tato data je však třeba brát s rezervou, nemusí totiž odrážet skutečný stav, nepostihují neregistrované organizace, popř. evidují již nerelevantní či neaktivní subjekty.

Na nejvyšší klubové české úrovni je v Liberci zastoupen fotbal, hokej, volejbal, tenis či florbal. Zdejší sportovní kluby se navíc mohou chlubit mnoha úspěchy, a to v dlouhodobém horizontu. Velká část vrcholových českých sportovců z oblasti zimních sportů je navíc koncentrovaná do zdejšího oddílu TJ Dukla Liberec.

Nadprůměrné sportovní vyžití i aktivita zdejších obyvatel rovněž přispěla k tomu, že v roce 2012 udělila Asociace evropských měst sportu Liberci titul **Evropské město sportu 2012**.

Sportovní infrastrukturu města tvoří venkovní i uzavřená sportoviště, která lze dále dle využití dělit na aktivní (stadiony) či volnočasová (dětská hřiště).

Z pohledu sportovní infrastruktury je **v majetku města**, popř. městských organizací, následujících osm sportovních areálů:

- Plavecký bazén Liberec
- Městský stadion
- Fotbalový stadion U Nisy
- Skatepark
- Rekreační sportovní areál Vesec
- Sportovní areál Ještěd
- Fotbalový stadion ve Vesci
- Sportovní areál Svojsíkova

Městská sportovní zařízení jsou spravována odborem majetkové správy. V některých případech je provoz zajišťován soukromým subjektem na základě smluvního vztahu.

Odbor ekologie a veřejného prostoru SML se dále stará o infrastrukturu **dětských hřišť**, kdy zajišťuje jejich postupnou revitalizaci, k čemuž bylo využito zejména finančních prostředků EU a projektu regenerace dětských hřišť. Rekonstruovaných dětských hřišť s vlastním provozním řádem je v SML již **více než 25**. Obdobný počet je i víceúčelových či workoutových sportovišť. Jako součást pasportizace venkovních hřišť město zpracovalo interaktivní mapu těchto sportovišť, která je dostupná na mapovém portálu SML na webových stránkách města.

V posledních letech dále narůstá význam parkouru (volný sportovní pohyb v terénu přes překážky, nyní lze trénovat i uvnitř). Trvalý zájem je o další pouliční aktivity, včetně využívání skateparku (skateboard, brusle, koloběžky), jenž je ovšem dlouhodobě ve špatném technickém stavu a bez průběžných oprav se stává nebezpečným (vlastník SML).

Mezi tělovýchovnými organizacemi jsou aktivní TJ Lokomotiva a TJ Sokol Rochlice. Při horolezecké stěně Šutr funguje horolezecký kroužek pro děti a mládež, který rozvíjí činnost

horolezecké komunity v Liberci. Ve městě je několik horolezeckých klubů a oddílů – známé jsou např. SK Ještěd a oddíl při TJ Lokomotiva. Další horolezecké stěny jsou v Harcově a jedna stěna pro bouldering je od roku 2018 otevřena v Ruprechticích. Soukromá ferratová a v zimě ledová stěna se nachází v centru města (Perštýn).

Stav **vodních ploch** města lze označit za dlouhodobě nedostatečný. Ve městě jsou jen dvě umělá koupaliště (Sluníčko a Vápenka), která jsou dlouhodobě finančně podporována městem. Dále se zde nachází přírodní Lesní koupaliště, které bylo opakovaně předmětem revitalizace. Na území města je rovněž k dispozici Harcovská přehrada a Vesecký rybník, ty však vyžadují zásadní obnovu. Město dále disponuje plaveckým bazénem a aquaparkem v Centru Babylon.

Z finančního hlediska se **podíl výdajů SML na sport za rok 2019 snížil**, a to navzdory celkovému nárůstu výdajů města. V absolutním vyjádření však finanční prostředky určené na sport vzrostly.

Město v nedávné době schválilo **Strategický plán rozvoje sportu SML 2020–2030**, kde jsou definovány prioritní osy, strategické cíle a opatření, jejichž realizací má dojít k rozvoji sportu a sportovní infrastruktury na území SML.

11.6 Problémové oblasti pro rozvoj kultury

V návaznosti na problematiku cestovního ruchu, která s tematikou kultury a sportu úzce souvisí, níže diskutujeme hlavní problémové oblasti pro budoucí rozvoj sportu, na které by měla být v podmínkách SML soustředěna pozornost.

- **Nedostatečná propagace bohatého kulturně-historického potenciálu** města vč. absence prezentace Liberce jako centra s vysokou atraktivitou života**.**
- **Nekoncepční řízení a nedostatečná spolupráce** při plánování a koordinaci činností v oblasti kultury. Chybějící nastavení systémových podmínek pro realizaci kulturních aktivit.
- **Špatná kvalita či absence specifických objektů a ploch** určených pro kulturní vyžití. Např. absence velkého kvalitního koncertního sálu.
- **Hrozící nedostatečná ochrana hodnotných architektonických souborů**.

11.7 Problémové oblasti pro rozvoj sportu

- **Nízká výtěžnost sportovní tradice** města s dostatečným sportovním zázemím, vysokou koncentrací profesionálního sportu a sportovních organizací.
- **Nekoncepční řízení a nedostatečná spolupráce** při plánování a koordinaci činností v oblasti sportu. Chybějící nastavení systémových podmínek pro realizaci sportovních a volnočasových aktivit.
- **Finanční situace města** a nedostatek prostředků určených na rozvoj sportu, nutných oprav a investic. Nízká úroveň předvídatelnosti finanční podpory města směrem ke sportovním organizacím.
- **Špatná kvalita či absence specifických objektů a ploch** určených pro sportovní vyžití a volnočasové aktivity, např. haly pro míčové sporty.
- **Nedostatečně využitý potenciál některých sportovišť** (např. zimní areály v letní sezóně).
- **Nedostatečná kapacita i kvalita vodních ploch určených ke koupání.**

12 Životní prostředí

12.1 Půda

Z hlediska struktury a využití půdy na území města činí poměr zemědělské půdy vůči nezemědělské zhruba 35:65. Dle dat ČSÚ (ke konci 2019) je zastoupení zastavěné plochy v rámci města nižší než 6,5 %. Aktuální rozložení půdy v Liberci ilustruje následující graf.

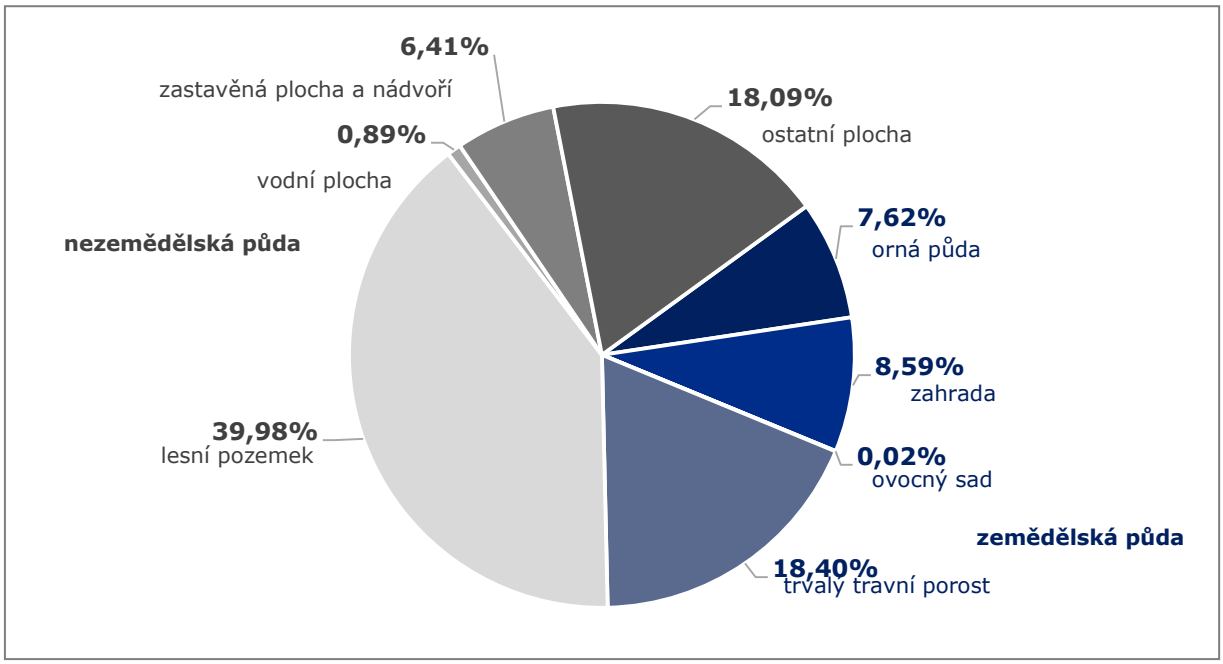

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Graf 30 - Podíl využití půdy v % celkové rozlohy území města Liberce k 31. 12. 2019

12.2 Chráněná území

Okres Liberec a celý LK dále disponuje značným počtem a rozlohou chráněných oblastí. Níže uvedená chráněná území jsou ve všech svých formách v rámci LK vždy druhá nejpočetnější (po okrese Česká Lípa). Struktura a rozloha chráněného území v libereckém okrese je souhrnně znázorněna v následující tabulce.

Tabulka 22 - Struktura a velikost chráněných území v okrese Liberec k 31. 12. 2018

Chráněná území v okrese Liberec		
Typ chráněného území	Počet	Rozloha (ha)
Chráněné krajinné oblasti	2	23 233
Maloplošná chráněná území, a z toho:	34	1 665
národní přírodní památky	1	19
národní přírodní rezervace	4	1 090
přírodní památky	17	172
přírodní rezervace	12	385

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Na území SML zasahuje chráněná krajinná oblast Jizerské hory. Z maloplošných chráněných území se na území města nachází národní přírodní rezervace Karlovské bučiny, přírodní rezervace Hamrštejn, přírodní památka Terasy Ještědu a přírodní památka Panský lom.

Soustava NATURA 2000 zahrnuje ochranu evropsky významných lokalit a ptačích oblastí. Na území Liberce jsou dvě evropsky významné lokality, a to EVL Rokytka a EVL Luční potok.

- **Evropsky významná lokalita Rokytka** zabírá rozlohu 0,8442 ha, jde o malý vodní tok pstruhového pásma protékající hlubším zalesněným údolí. Rokytka vede od soutoku s Lužickou Nisou ke Kryštofovu údolí a je to velmi významná lokalita vranky obecné v povodí Odry.
- **Evropsky významná lokalita Luční potok** zabírá rozlohu 1,1835 ha, jihozápadně od Vratislavic nad Nisou. Luční potok od Liberce k rybníku u Horního Podleší je významným biotopem mihule potoční v povodí Lužické Nisy.

V Libereckém kraji se nachází tři ptačí oblasti, Jizerské hory, Krkonoše, Českolipsko-Dokeské pískovce a mokřady, z nichž ani jedna nezasahuje na území města Liberec.

12.3 Ovzduší

Během října 2018 bylo na území města provedeno poslední rozsáhlé 24hodinové měření kvality ovzduší. Mobilními systémy bylo měřeno celkem šest míst reprezentujících nejvýznamnější typy městské lokality (hustá doprava, průmyslová oblast, sídliště atd.). Na základě tohoto rozsáhlého měření orientovaného na různé typy imisí a škodlivých látek byly učiněny následující klíčové závěry:

- **Krátkodobé imisní limity nebyly v průběhu měření na žádném místě překročeny** a v případě SO_2 a CO se jednalo o velmi nízkou zátěž prostředí.
- Obě analyzované dopravní lokality (okolí Šaldova náměstí a křižovatky Letná/Balbínova) potvrdily význam emisí z místní dopravy na kvalitu ovzduší. Atypický průběh hodnot NO_2 (a taky SO_2) ve večerních hodinách na ulici České Mládeže u Dolního Hanychova prezentoval pravděpodobný vliv průmyslové zóny.
- Podrobnější analýza podílu polétavého prachu, zvláště pak při měření počtu submikronových částic, jednoznačně indikovala lokální topeniště jako významný zdroj znečištění.
- Stanovení vybraných kovů ve vzorcích ovzduší odebraných na ulici České Mládeže neprokázalo potenciální vliv průmyslové zóny, naměřené hodnoty vybraných prvků lze považovat za pouze mírně zvýšené.

Při srovnání výše uvedených závěrů s rokem 2005 se dle odborníků **kvalita ovzduší ve městě významně nezměnila, a v některých parametrech je dokonce i lepší**. Ovzduší ve městě je dle těchto výsledků negativně ovlivňováno zejména dopravou, průmyslovou zónou a lokálními topeništi. Index znečištění ovzduší je dle platformy Obce v datech na hodnotě 6,4. Mezi krajskými městy je tato hodnota výrazně nadprůměrná.

Z hlediska hlavních **znečišťovatelů ovzduší** byly ze strany Českého hydrometeorologického ústavu na území města indikovány následující subjekty:

- ACL Coating s.r.o.
- ALBECO spol. s r.o.
- AS-CASTING s.r.o.
- CEMEX Czech Republic, s.r.o. - betonárna
- Česká telekomunikační infrastruktura a.s.
- České dráhy, a.s.

- České Radiokomunikace – RO Ještěd
- Daiho Schenk s.r.o.
- DENSO MANUFACTURING CZECH s.r.o.
- DGS Druckguss Systeme
- DTZ s.r.o.
- ETK s.r.o.
- Fehrer Bohemia s.r.o.
- FinReal Liberec, a.s.
- FläktGroup Czech Republic a.s.
- FRISCHBETON s.r.o.
- GALL s.r.o. - Liberec
- Galvanoplast Fischer Bohemia, s.r.o. - W1
- Galvanoplast Fischer Bohemia, s.r.o. - W2
- Galvanoplast Fischer Bohemia, s.r.o. - W3
- GALVANOTECHNA družstvo
- Globus ČR, k.s.
- HACO, spol. s.r.o.
- Houška OK s.r.o.
- Intertell spol. s r.o.
- Investiční a majetková, a.s.
- Ještědský Bronz s.r.o.
- Kaufland ČR v.o.s. - Liberec I.
- Kaufland ČR v.o.s. - Liberec II.
- Laird s.r.o.
- LASER CENTRUM CZ, s.r.o.
- LIBEA, s.r.o.
- Liberecká obalovna, s.r.o.
- LICOLOR, a.s.
- LIKTO, s.r.o.
- LIPLASTEC s.r.o.
- Magna Exteriors (Bohemia) s.r.o.
- MAKRO Cash & Carry ČR s.r.o.
- METAFO spol. s r.o.
- MODELÁRNA LIAZ spol. s r.o.
- Mold-Tech Standex Bohemia s.r.o.
- MSV Liberec, s.r.o.
- MSV SYSTEMS CZ s.r.o.
- NELI servis, s.r.o. - Kotelna a spalovna
- PENGUIN CZ, s.r.o. - chemické čištění oděvů
- PILA FACEK, s.r.o.
- PRECIOSA, a.s. - závod 03
- PRECIOSA, a.s. - závod 15
- Prettl Automotive Czech s.r.o.
- Projekt Nisa, s.r.o.
- Saint-Gobain Construction Products CZ
- SEMPRO-SŠL spol. s r.o.
- Severočeské vodovody a kanalizace, a.s. - ČOV Liberec
- Severočeské vodovody a kanalizace, a.s. - Závod Liberec
- Severochema, družstvo pro chemickou výrobu
- Sigmaplast a.s.
- STATUTÁRNÍ MĚSTO – krematorium
- Střední odborné učiliště nábytkářské a SOŠ, s.r.o.
- SVED, elektrotechnické družstvo
- Technická univerzita v Liberci, Bendlova
- Technické služby města Liberce a.s.
- TEMPERATIOR s.r.o.
- Teplárna Liberec, a.s. - LVZ, a. s.
- Teplárna Liberec, a.s. - Milko
- Teplárna Liberec, a.s.
- Teplárna Liberec, a.s. - Františkov
- TERMIZO a.s. - Spalovna komunálních odpadů
- TRESEBURG s.r.o.
- TRUMPF Liberec, spol s r.o.
- UNITED BAKERIES a.s.
- WARMNIS spol. s r.o. - Bazén KJ3
- WARMNIS spol. s r.o. - Liberec
- Webasto
- Základní škola, Lesní
- Základní škola, Vesec
- Základní umělecká škola
- ZAPA Beton a.s. - Betonárna Liberec
- ZZN Polabí, a.s.

12.4 Voda

Dostupnost pitné vody na území města je zajištěna víceméně uspokojivě. Dle posledního statistického šetření ČSÚ (SLDB 2011) jí disponuje 91 % obydlených bytů. **Připojení na kanalizační systém** pak bylo evidováno u 98 % obydlených bytů. Provozování vodovodů a kanalizací zajišťuje pro veřejnou potřebu v Liberci společnost Severočeská vodárenská společnost, a.s., která také provozuje městskou čističku odpadních vod.

Aktuálně nejvíce diskutovanou oblastí ŽP je **problematika sucha**. Dle dostupných informací tento problém v okrese Liberec nedosahuje ve srovnání s jinými oblastmi ČR tak výrazných či dokonce extrémních hodnot, viz obrázek níže.

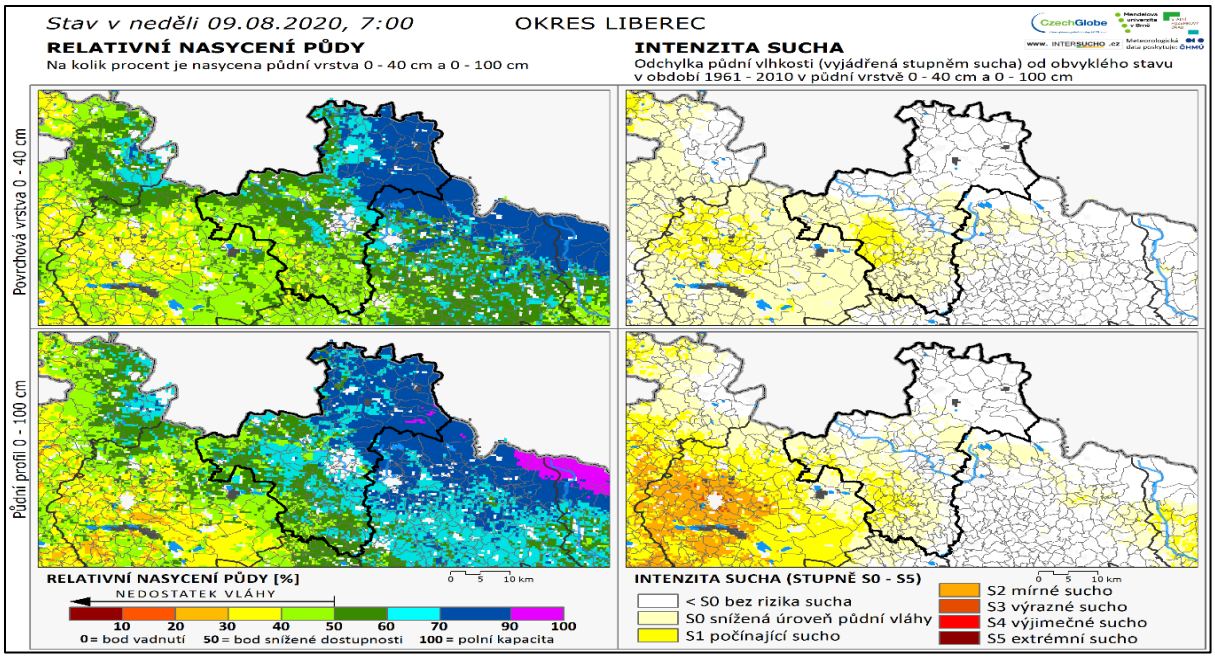

Obrázek 6 - Nasycení půdy a intenzita sucha v okrese Liberec

Zdroj dat: převzato z www.intersucho.cz

Místní Krajská hygienická stanice sleduje, průběžně vyhodnocuje stav **kvality vody ke koupání** a vydává příslušná doporučení. Dle aktuálně publikovaných informací (8/2020) platí 1. optimální stupeň na obou umělých koupalištích (Vápenka, Sluníčko) i většině ostatních ploch určených ke koupání v okrese Liberec. Druhý stupeň („voda vhodná ke koupání se zhoršenými smyslově postižitelnými vlastnostmi") je evidován na Harcovské přehradě. Čtvrtý stupeň („voda nevhodná ke koupání") je uváděn v případě koupaliště v Chrastavě.

Nepravidelný monitoring kvality vody na tzv. běžně nemonitorovaných vodních plochách proběhl během koupací sezóny 2020. Voda vhodná ke koupání (tj. 1. stupeň) byla zaznamenána u vodních nádrží Fojtka, Mlýnice a Černá Nisa. Druhý stupeň, tj. zhoršené podmínky, pak u Veseckého rybníku v Liberci, rybníku Kačák v Krásné Studánce, víceúčelové nádrže Javorník či Chrastenského rybníku.

Kvalita a tvrdost vody v SML je monitorována společností Severočeské vodovody a kanalizace. Dle jejich informací je na území města měkká až středně tvrdá voda.

12.5 Kontaminovaná místa, veřejný prostor

Pro účely evidence a přehledu informací o kontaminovaných a potenciálně kontaminovaných místech či ekologických újmách na území ČR byl ze strany MŽP zřízen informační systém SEKM (Systém evidence kontaminovaných míst). Na základě tohoto registru se v katastru SML nachází **10** takových lokalit.

- RWE GasNet, s.r.o. (Teplárna)
- Benzina s.r.o. (Sokolská ul.)
- Teplárna Liberec, a.s. (3 lokality)
- Textilana Liberec (2 lokality)
- NORD servis (Krkonošská ul.)
- Bývalá plynárna Liebig and Comp
- Označení IND_31128 (u Centra Babylon)
- Označení IND_31129 (Americká ul.)

V rámci výše uvedeného přehledu jasně dominují lokality určitým způsobem spojené s oblastí liberecké teplárny a bývalých prostor Textilany. Na území ORP Liberec je takto označených rizikových míst dokonce více jak 300. Dle **Indexu znečišťovatelů** (Obce v datech) je na tom Liberec velmi špatně (hodnota 4,8), což ho řadí až na 152. pozici v rámci všech ORP na území ČR. Daný ukazatel je konstruován dle počtu firem, u kterých byly zaznamenány úniky škodlivých látek, a to v okruhu 30 km od historické budovy radnice.

Dalším problémem města je značný počet a rozloha tzv. **brownfieldů**, a to i v centrální části Liberce. Některé lokality v blízkosti centra města jsou ve velmi nevyhovujícím stavu (např. v okolí Babylonu, nádraží atd.). Dlouhodobým problémem je zejména oblast bývalé Textilany (zanedbanost, nevyužité místo). S tímto dále korelují velké zaplevelené plochy s minimální údržbou, odpadky či kumulace prachu. V Národní databázi brownfieldů agentury CzechInvest se na území města aktuálně nachází následující čtyři brownfieldy:

- Truhlárna – Vratislavice nad Nisou
- Textilana Na Bídě
- Pianovka – Kateřinské údolí
- Slévárna – Ostašov

Z pohledu nevyužívaného území a objektů je situace daleko širší. Dle Databáze brownfields a greenfields – Investiční příležitosti Libereckého kraje (6/2020) se v Liberci nachází více objektů typu brownfield, což je dáno rozlohou a rozsahem ekonomických činností ve městě. Soupis významných lokalit tohoto typu je uveden v tabulce níže.

Tabulka 23 - Lokality s objekty typu brownfield

Lokalita	Doplňující informace
Textilana na Bídě	Objekt bývalé soukárny
Liberecké tiskárny	Od 90. let nevyužívaný areál bývalé Severografie
Výrobní a skladový areál Ještědská 287 v Horním Růžodole	
Bývalá textilní továrna Vratislavická 59/14	V současnosti výroba pro automobilový průmysl spol. Prettl Automotive s.r.o.
Výrobní prostory Svárovská 46, Horní Suchá u Liberce	Sousedství průmyslové zóny Sever, zpracována kompletní projektová dokumentace vč. platného stavebního povolení
Vojenská střelnice Starý Harcov	Dlouhodobě neudržovaný areál
Pianovka Kateřinská 145	Areál v Kateřinském údolí, dobrý stav, zanedbaná údržba, částečně využíváno pro textilní výrobu a sklady
Průmyslová zóna Intex Tanvaldská 1382	Komplex výrobních a skladových hal, určeno pro lehkou průmyslovou výrobu, vlastněno více subjekty
Tovární areál Kateřinky	Kateřinské údolí, zčásti využíváno, zanedbaná údržba
Areál bývalé drůbežárny v k. ú. Doubí u Liberce, Minkovická 486	Částečně využíváno
Truhlárna Prosečská 768	
LITES učiliště Kateřinky u Liberce	V části areálu původně elektrotechnické díly SŠ stavební a dopravní, vnitřek budovy částečně rekonstruován
Bývalá léčebna Machnín U Přádelny 99	Původně zámeček, dnes v dezolátním stavu
Bývalá slévárna Sved v Ostašově	

Zdroj: ARR – Agentura regionálního rozvoje. 2020. Investuj pod Ještědem [online]. ARR – Agentura regionálního rozvoje, spol s r.o. Poslední aktualizace: 10. 05. 2020 [vid. 2020-05-10].

Jeden z největších brownfieldů na území Liberce, bývalá slévárna Sved v Ostašově, momentálně prochází revitalizací. Průmyslový areál vznikl v roce 1907. Textilní magnát Theodor von Liebig rozjel výrobu automobilů R. A. F. Na slévárnu se závod proměnil v roce 1926. Po válce pak vše přešlo pod podnik LIAZ. Po privatizaci ale slévárna v roce 2011 zkrachovala (Ekonomický potenciál obcí SO ORP Liberec).

V červnu 2020 započala demolice stávajících objektů a v roce 2021 by měl být k dispozici průmyslový areál pro konečného uživatele o rozloze 40 000 m^2 s předpokladem 300 nových pracovních míst. Měla by vzniknout nová příjezdová komunikace k areálu; podle plánu se silnice odpojí ze Švermovy ulice nedaleko stávající křižovatky s ulicí Na Pasece, kousek nad areálem Svedu. Podle informací developerské společnosti FINEPRA bude v areálu k dispozici také vlečka (Ekonomický potenciál obcí SO ORP Liberec).

12.6 Využití území obce

Způsob využití území v letech 2001 až 2018 vystihuje struktura pozemků, která je uvedena níže v tabulce. Pro Liberec je charakteristický na jedné straně výrazný podíl zastavěných a ostatních ploch (24 %) a zároveň na straně druhé velká rozloha lesních pozemků (téměř 40 %).

Tabulka 24 - Struktura jednotlivých druhů pozemků na území obce Liberec v letech 2001, 2021, 2015 a 2018

Druh pozemku	2001		2012		2015		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Zemědělská půda	3937,12	37,11	3727,44	35,14	3704,57	34,92	3681,60	34,70
Zahrnuje:								
orná půda	1117,04	10,53	946,03	8,92	931,28	8,78	820,60	7,74
zahrady	822,03	7,75	869,66	8,20	869,74	8,20	908,70	8,57
sady	5,07	0,05	3,97	0,04	3,86	0,04	2,50	0,02
chmelnice	0	0	0	0	0	0	0	0
vinice	0	0	0	0	0	0	0	0
trvalý travní porost	1 992,98	18,78	1 907,78	17,98	1899,69	17,91	1949,80	18,38
Lesní půda	4195,17	39,54	4236,68	39,94	4237,57	39,94	4241,80	39,98
Vodní plochy	98,44	0,93	95,31	0,90	94,87	0,89	94,50	0,89
Zastavěné a ostatní plochy	2379,41	22,43	2549,29	24,03	2561,50	24,15	2587,10	24,39
Celková výměra	**10610,1**	**100**	**10608,7**	**100**	**10608,7**	**100**	**10608,7**	**100**

Zdroj: vlastní zpracování za použití dat ČSÚ in Ekonomický potenciál obcí SO ORP Liberec

Změnu využití území v jednotlivých kategoriích pozemků v obci mezi rokem 2001 a 2018 vystihuje **index změny využití území,** který dosáhl hodnoty 3,26 %. Ve sledovaném období došlo ke změnám využití na 3,26 % celkové rozlohy obce, tzn. na 346 ha půdy.

Jak se změny projevily ve struktuře pozemků je patrné z následující tabulky, kde jsou uvedeny relativní změny v charakteru využití vybraných druhů pozemků. Ve sledovaném období dochází k záboru zemědělské půdy a jejímu zastavování, což je v současnosti celorepublikový problém. Urbanizace je proces identifikovaný jako dominantní z hlediska krajinotvorné činnosti a dosahuje střední intenzity (Ekonomický potenciál obcí SO ORP Liberec).

Tabulka 25 - Relativní změna vybraných druhů využití pozemků v obci Liberec mezi roky 2001 až 2018

	Změna využití (2001–2018)		Změna využití (2012–2015)		Změna využití (2015–2018)	
Druh pozemku	**%**	**ha**	**%**	**ha**	**%**	**ha**
Zemědělská půda	-6,48	-255,52	-0,61	-22,87	-0,62	-22,97
Orná půda	-26,53	-296,44	-1,56	-14,75	-11,88	-110,68
Zahrady	10,56	86,67	0,01	0,08	4,48	38,96
Sady	-50,68	-2,57	-2,69	-0,11	-35,29	-1,36
Trvalý travní porost	-2,15	-43,18	-0,42	-8,09	2,64	50,11
Lesní půda	1,13	46,63	0,02	0,89	0,10	4,23
Vodní plochy	-3,99	-3,94	-0,46	-0,44	-0,39	-0,37
Zastavěné plochy a ostatní	8,74	207,69	0,48	12,21	1,00	25,60

Zdroj: vlastní zpracování za použití dat ČSÚ in Ekonomický potenciál obcí SO ORP Liberec

Ekologická stabilita (jako podíl stabilních a nestabilních ploch) řešeného území, vyjádřená pomocí koeficientu ekologické stability (KES), dosahovala v roce 2018 výše 2,11. Hodnota KES obce Liberec je nad hranicí udržitelnosti. Od roku 2001 nedochází k výrazným změnám KES, hodnota se pohybuje kolem 2, krajina si zachovává stálý poměr stabilních a nestabilních krajinných prvků. Při plánování dalšího rozvoje je na místě postupovat uvážlivě při hledání kompromisu mezi ekonomickým rozvojem spojeným se zastavováním zemědělské půdy a udržitelným využíváním krajiny (Ekonomický potenciál obcí SO ORP Liberec).

Navzdory celkové roztroušenosti ploch **městské zeleně** na území města je tato oblast na úrovni SML průběžně zlepšována a rozsah (výměr, kvalita) těchto ploch se neustále zvyšuje. Město systematicky zvyšuje počet nově vysázených dřevin na území Liberce, v roce 2019 to bylo 125 stromů a 416 keřů. Počet ploch urbanizované zeleně je v centru však stále podhodnocený a kompenzován spíše lesními porosty na okraji města.

Obyvatelé mohou sami přispět k identifikaci lokalit vyžadujících údržbu formou aplikace Marushka, která mj. slouží k **hlášení černých skládek a závad na veřejné zeleni**.

12.7 Odpadové hospodářství města

Na základě dostupných dat je produkce celkových i směsných odpadů v přepočtu na jednoho obyvatele města i kraje výrazně podprůměrná. Obdobně je na tom i množství vyprodukovaného nebezpečného odpadu.

Například v roce 2018 bylo v LK vyprodukováno 136 tis. tun komunálního odpadu. Na jednoho obyvatele kraje tak připadalo 308,1 kg odpadu, což je **nejméně mezi kraji** (průměr v ČR byl 351,2 kg na osobu). Největší část komunálního odpadu tvořil běžný svoz (61,1 %). Celkové množství směsného komunálního odpadu vyprodukované na jednoho obyvatele SML v roce 2019 činilo dle údajů SML 198,86 kg.

Aktuální roční poplatek za svoz odpadu v Liberci (**720 Kč**) je jedním z nejvyšších v ČR (např. Ústí n. Labem – zdarma, Ostrava – 498 Kč, Hradec Králové – 600 Kč, Brno – 670 Kč).

Svoz odpadu na území města zajišťuje společnost FCC Liberec s.r.o. Četnost svozu odpadu probíhá zpravidla 1x za 7 dnů.

Sběrný dvůr a sběrná místa

V současné době je ve městě pouze jeden sběrný dvůr a dále sběrná místa na Tř. M. Horákové, ale také menší sběrná místa v ul. Rovná, v ul. Kateřinská a ul. Riegrova (u Domu dětí a mládeže Větrník).

Na sběrných dvorech mohou občané Liberce bezplatně uložit komunální odpady vč. velkoobjemného, a to do limitu množství 500 kg/rok/občan.

Město Liberec dále nabízí tzv. Jarní a Podzimní úklid, který poskytuje občanům zdarma, není tedy zahrnutý do poplatků za týdenní svoz odpadu. V rámci této služby jsou přistavovány velkoobjemové kontejnery.

Jednotlivá sběrná místa odpadu s vyznačením typu odpadu a přesné lokality jsou poté přehledně k dispozici v rámci interaktivní mapy pasportu odpadového hospodářství (viz mapový portál SML).

Ve městě je provozována i spalovna komunálního odpadu společnosti TERMIZO, a.s.

Třídění odpadů

LK je dle pravidelného srovnání organizovaného autorizovanou obalovou společností EKO-KOM, a.s. **jedním z dlouhodobě nejlépe třídícím krajem**, a to zejména z hlediska jeho výtěžnosti. V tomto ohledu se za rok 2018 i 2019 LK umístil vždy shodně na čtvrtém nejlepším místě v obou případech s průměrem přes 73 kg tříděného odpadu na obyvatele.

Z pohledu třídění v rámci SML se oproti roku 2017 podařilo vytřídit každému obyvateli Liberce v průměru o 0,8 kg plastů více, tj. nárůst o 85 tun. Objem vytříděného skla narostl o téměř 50 tun a v případě papíru se jednalo o více než 1 000 tun.

Počet kontejnerových stání se ve městě také každoročně zvyšuje, v roce 2019 jich bylo celkem 407, což je nárůst zhruba o 10 % s rokem 2018 a rozdíl 63 % oproti roku 2012.

V oblasti třídění odpadů lze aktuální nedostatek spatřit v **problematice sběru jedlých olejů a tuků**, jelikož zatím nebyla vytvořena síť sběrných nádob.

12.8 Aktivita města

Ve srovnání s některými oblastmi ve správě města se celková aktivita v otázce ŽP a veřejného prostoru jeví jako celkově uspořádaná a systematicky řízená. Město průběžně aktualizuje relevantní informace na internetových stránkách a disponuje řadou užitečné dokumentace, která se této oblasti týká. Jako příklad lze uvést dokumenty k odpadovému hospodářství (informace o třídění jednotlivých odpadů, nejčastější dotazy, plán odpadů, odpadová mapa atd.), způsob hlášení černých skládek a závad na veřejné zeleni prostřednictvím aplikace či realizace programu Ekofond.

Chybí však určitý strategický dokument k veřejné zeleni a parkům v Liberci, který by tuto oblast koncepčně řešil a plánoval její dlouhodobý rozvoj.

Město v posledních letech za podpory EU dále realizovalo několik projektů v oblasti ŽP, jako např. projekty Revitalizace dvou parků nad přehradou, Zahradní kompostéry pro občany či aktuálně projekt Revitalizace a obnova veřejné zeleně v Liberci – park Pod Sadem míru. Pro dlouhodobý rozvoj oblasti ŽP však bude klíčová dostatečná implementace opatření navržených **Akčním plánem udržitelné energie a klimatu 2030.**

Z hlediska celokrajských investic určených na ochranu ŽP, byla dle ČSÚ v roce 2018 v LK vynaložena částka 1 mld. Kč (tj. meziročně více o 1,6 %). V přepočtu na jednoho obyvatele tyto investice odpovídaly 2 327 tis. Kč. Jednalo se o 6. nejnižší výdaj, tj. 593 Kč pod průměrem ČR. Nejvíce prostředků na ochranu ŽP v roce 2018 vložili investoři se sídlem v LK do oblasti ochrany a sanace půdy, podzemních a povrchových vod (41,2 % z celkové částky 4,1 mld. Kč) a nakládání s odpady (36,8 %).

12.9 Problémové oblasti pro rozvoj města

Problematika ŽP a jeho komponent není z hlediska její závažnosti a negativních okolností zásadním problémem. Z celostátního hlediska město netrpí nadprůměrným znečištěním ovzduší, nečelí výraznému suchu a kvalita/dostupnost vody je celkově dostatečná. I přes to se však město musí vypořádat s několika nepříznivými jevy, které mohou jeho budoucí rozvoj nepříznivě ovlivňovat. Jedná se především o následující problémy:

- **Velký počet kontaminovaných míst a znečišťovatelů.**
- **Rozsah brownfieldů** i v centrální části Liberce => zanedbanost, nevyužité místo.
- **Vysoký poplatek** za svoz komunálního směsného odpadu.
- Absence sítě **sběru jedlých olejů a tuků**.

13 Bezpečnost a krizové řízení

13.1 Kriminalita v libereckém regionu

13.1.1 Statistický vývoj

Na základě aktuálních dat Policie ČR v Územním odboru Liberec (tj. okresu Liberec; dále ÚO Liberec) kriminalita dlouhodobě klesá. Počet registrovaných trestných činů se mezi roky 2013 a 2019 snížil o téměř **40 %**. Vývoj kriminality v regionu koresponduje se stavem v celém LK, ve kterém kriminalita meziročně poklesla o 5,4 % (v ÚO Liberec o 6,1 %).

V roce 2019 bylo na Liberecku spácháno 3 789 trestných činů, z nichž bylo objasněno více než **55 %** z nich. Míra objasněnosti trestné činnosti dlouhodobě také roste a v tomto roce dosáhla svého maxima ve sledovaném období. Všechny vraždy spáchané v roce 2019 na území kraje byly Policií ČR objasněny.

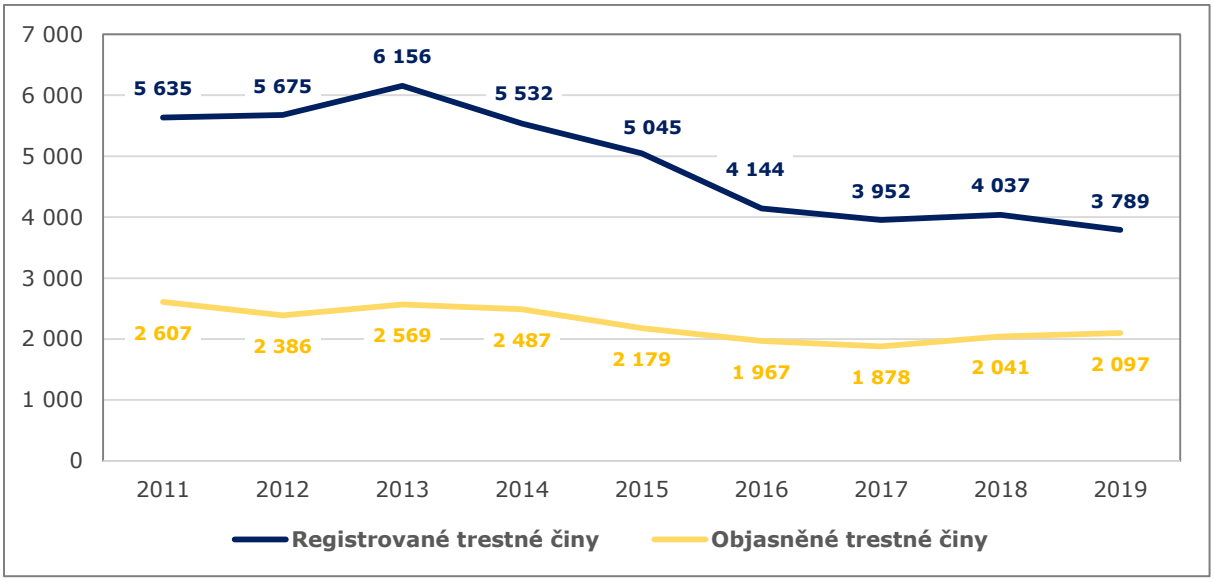

Graf 31 - Registrované vs. objasněné trestné činy, ÚO Liberec

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat Policie ČR a ČSÚ

Následující tabulka poté zobrazuje povahy této trestné činnosti k roku 2018 v ÚO Liberec.

Tabulka 26 - Povaha trestné činnosti v ÚO Liberec

Povaha trestné činnosti v Územním odboru Liberec								
	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Kriminalita celkem	5 635	5 675	6 156	5 532	5 045	4 144	3 952	4 037
Obecná kriminalita	4 554	4 713	5 050	4 404	3 815	3 133	2 936	3 051
Hospodářská kriminalita	412	356	463	463	548	436	468	439
Loupeže	84	79	47	74	60	36	42	47
Vloupání do bytů a domů	168	204	214	118	108	91	83	81
Znásilnění	26	20	14	25	16	12	15	15
Vraždy	2	5	4	1	4	-	4	1

Zdroj: vlastní zpracování podle dat Policie ČR

V otázce přestupkového jednání bylo v roce 2019 evidováno Městskou policií Liberec **16 106 přestupků**, což je oproti předešlému roku 2018 **nárůst o cca 5 %** (15 310 přestupků). Více jak 9 000 z nich bylo evidováno v souvislosti s parkováním a zajištěním bezpečnosti a plynulosti provozu.

13.1.2 Index kriminality

Na území ČR je pravidelně sledován tzv. Index kriminality, který udává počet evidovaných trestných činů na 10 000 obyvatel. Vývoj tohoto ukazatele na úrovni ČR, ÚO Liberec a Obvodních oddělení Liberec je představen níže.

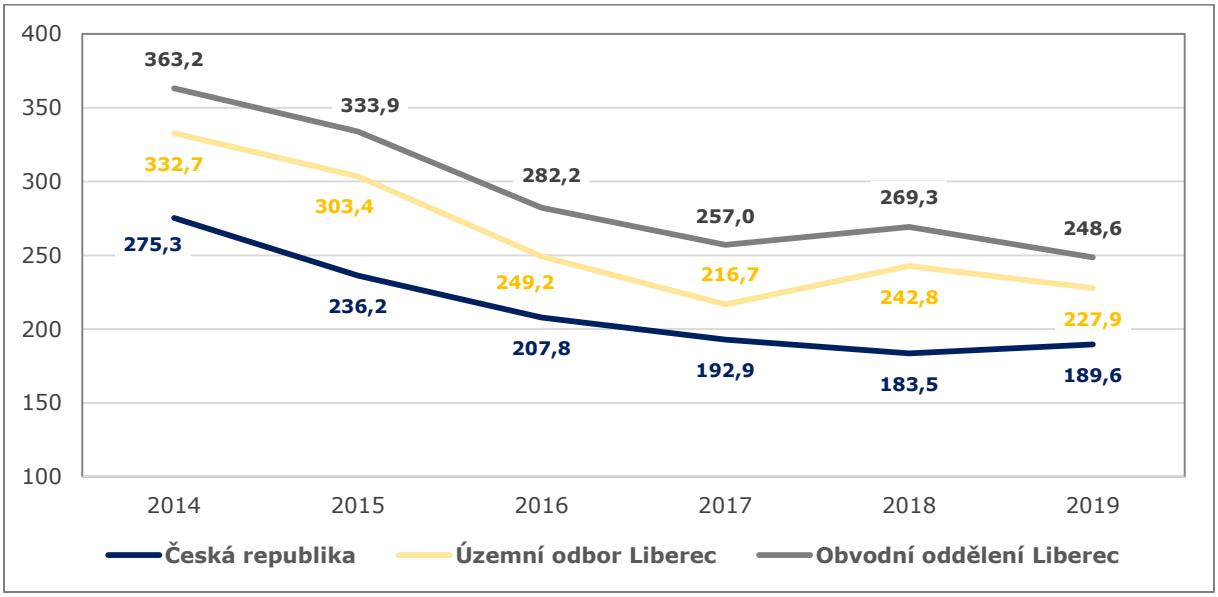

Graf 32 - Index kriminality v ČR, ÚO Liberec a OO Liberec

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat www.mapakriminality.cz

Jak je patrné z uvedeného přehledu, **Index kriminality je v případě ÚO Liberec za celé sledované období nad celorepublikovým průměrem**, a to poměrně výrazně. Hodnota za SML jakožto průměru čtyř obvodních oddělení (Centrum, Vápenka, Vesec a Vratislavice) je ve všech analyzovaných letech ještě vyšší než v případě ÚO Liberec. Pozitivní dlouhodobý pokles hodnoty indexu byl zaznamenán u všech územních dimenzí. V podmínkách ÚO Liberec došlo mezi lety 2014–2019 k poklesu o více než **30 %**.

Následující tabulka poté ukazuje, jaká obvodní oddělení SML čelí v rámci své spádovosti největší kriminalitě na území města.

Tabulka 27 - Index kriminality v obvodních oddělení SML

Index kriminality v obvodních odděleních SML						
	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Liberec – Centrum	476,9	428,5	342,4	331,7	325,4	306,9
Liberec – Vápenka	364,7	345,2	309	297	297	256,7
Liberec – Vesec	348,5	321,1	276,2	234,2	272,4	234,7
Liberec – Vratislavice	262,5	240,6	201,2	165	182,3	196,1
Liberec – průměr (za 4 obv. odd.)	363,2	333,9	282,2	257	269,3	248,6

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat www.mapykriminality.cz

Z hlediska meziměstského srovnání byl Liberec za rok 2018 (poslední detailní statistiky) v pořadí indexu celkové kriminality **8. nejzatíženějším územním odborem** ze všech 80 územních odborů na území ČR (1. – 4. Praha, 5. Ostrava, 6. Brno, 7. Plzeň), což svým způsobem kopíruje velikost daných měst.

Pro vyhodnocení **aktuální kriminality v Liberci** bylo vybráno roční období 6/2019–5/2020. Pro větší vypovídací hodnotu je v níže uvedeném přehledu zahrnut i celkový index ČR a dvou sousedních krajů.

Tabulka 28 - Index kriminality v období 6/2019–5/2020

Index kriminality v období 6/2019–5/2020	
Území	**Index kriminality**
ČR	178
Liberecký kraj (KŘP)	183,6
ÚO Liberec	204,3
Liberec – Centrum	265,9
Liberec – Vápenka	225,2
Liberec – Vesec	218,8
Liberec – Vratislavice	178,8
Průměr za Liberec	222,2
Ústecký kraj (KŘP)	209,4
ÚO Ústí nad Labem	233
Královéhradecký kraj (KŘP)	127,8
ÚO Hradec Králové	138,4

Tento přehled ukazuje, že Index kriminality pro LK, ÚO Liberec i Liberec jako město je stále vyšší než celorepublikový průměr. Vůči sousedním krajům je na tom lépe než Ústecký kraj, ale podstatně hůře než kraj Královehradecký.

Podobně je možné se podívat na pozici ÚO Liberec v rámci všech územních odborů v ČR. Liberec ve sledovaném období zaujal 13. místo a nadále patří mezi území nejvíce zatížené kriminalitou v ČR.

13.1.3 Specifické problémy

Kyberkriminalita

Dle aktuálních informací Policie ČR je v posledních letech evidován v ČR strmý nárůst kyberkriminality. Ve sledovaném ukazateli „Nápad trestné činnosti kybernetické kriminality a kriminality páchané na internetu" byl počet těchto činů v roce 2019 – 8 417. **Tato hodnota odpovídá růstu cca 24 % oproti předešlému roku 2018 a ve srovnání s rokem 2011 se jedná o růst ve výši 560 %.**

Kyberkriminalita tedy představuje narůstající problém, který není nutně vázaný na určité území, ve kterém je páchána, ale má dopady na osoby, které na daném území žijí. Kyberkriminalita má mnoho podob a cílů, společným jmenovatelem je ovšem manipulace s obětí v kybernetickém prostoru. Typické je vylákávání peněz, sexuální zneužívání, kyberšikana a krádež identity. V Liberci se tématu věnuje specializovaný tým PČR.

Ohroženou skupinou jsou zejména děti a mládež, v nemalé míře rovněž osoby v seniorském věku, v nejširším smyslu pak všichni uživatelé současných technologií.

U dospělé populace je nejvyšší riziko **zneužití v kyberprostoru u osob v seniorském věku.** Senioři jsou zranitelní vůči manipulaci, tím spíše pak v kybernetickém prostoru. Problém "šmejdů", který Liberec úspěšně potlačil ve veřejném prostoru "přímo na ulici" se tak přesouvá do kyberprostoru a telefonního kontaktu. Podobně narůstá gamblerství a zadlužování přes internet, které ovšem ještě není datově zmapováno, a jehož důsledky se projeví v následujících letech.

Kriminalita dětí a mládeže

Data vykazují dlouhodobý pokles zjištěné kriminality dětí a mládeže (jen roku 2017 zaznamenáváme mírný nárůst). Dle Ministerstva vnitra ČR to však odpovídá celkovému kriminálnímu trendu. Někdy je uváděna vyšší dětská agresivita, což se pro účely analýzy nepodařilo potvrdit. Obecně je tato skupina obyvatel obtížně statisticky sledovatelná a chybí i centrální evidence přestupků, kde se může velká část protiprávního jednání uskutečňovat. Odbor sociální péče MML nicméně potvrzuje, že počty problémů hraničících s kriminalitou u dětí a mládeže, jimiž se odbor zabývá, v posledních letech narůstá.

Současné děti a mládež jsou stále více propojeni s kybernetickým prostorem. S tím souvisejí nová a významná rizika, která jsou často podceňována. Děti se mohou stát obětí závažné trestné činnosti nebo se nečekaně snadno (nevědomě) mohou stát i pachateli, (např. porušení autorských práv při sdílení hudby a filmů, verbálními útoky apod.). V tomto ohledu existuje nabídka preventivních programů, a to na úrovni organizací, veřejné správy (kraje pro bezpečný internet) i ČR. **Jejich využití není v Liberci vysoké**.

Šikana a kyberšikana

Jedná se o rozsáhlé téma, kterému je věnován prostor v mnoha specializovaných materiálech. Podobně jako u dětské kriminality není snadné situaci mapovat na základě zjištěných statistických údajů. Pro školní šikanu je typická vysoká latence. Škola, která šikanu přizná a řeší, může ve výsledku čelit nálepce „problémové" školy. Česká školní inspekce v minulosti zaznamenávala celostátní nárůst stížností na „neřešenou šikanu", v roce 2016 uvedla Linka bezpečí nejvyšší počet nárůstu telefonátů o šikaně, v roce 2017 byla spuštěna studentská platforma „Nenech to být", jejímž prostřednictvím se uskutečnilo přes 2 000 hlášení o rizikovém chování. Někdy bývá šikana školou odhalena (přiznána) pozdě, až vlivem nepřehlédnutelnosti nebo závažnosti nějakého doprovodného incidentu.

V Liberci jsou funkční kvalitní sekundárně-preventivní programy reagující na řešení zjištěné šikany ve školních kolektivech, jedná se o intervence tam, kde se šikana již vyskytla. Na úrovni primární prevence je zaznamenáván deficit (nízká informovanost dětí o možnostech pomoci, nízké kapacity odborných aktérů, zejména v přímé práci s dětmi na školách).

Pouze kvalifikovanými odhady je identifikována **skupina tzv. bezprizorní mládeže**, která nevyužívá sociálních služeb a volnočasových klubů, praktikuje záškoláctví, a stává se „dětmi ulice". V Liberci může čítat kolem **50 osob**. Tato skupina byla identifikována asistenty prevence kriminality, sociálními službami (PS bezpečnost) i veřejností. Nejedná se o jednu skupinu, ale o cílovou skupinu složenou z jednotlivců a menších skupin. Zasahuje několik generací, a není ve městě adekvátně ošetřena. Stává se rizikovým podhoubím pro negativní sociální a zdravotní chování, včetně zneužívání návykových látek a praktikování kriminality.

13.1.4 Shrnutí bezpečnostní situace v Liberci

V souladu s výše uvedenými údaji a závěry **Plánu prevence kriminality pro Statutární město Liberec 2020–2022** lze kriminalitu v podmínkách SML shrnout následovně:

1. Liberec patří mezi územní odbory s vyšší mírou celkové kriminality (v souladu i s vyšší mírou kriminality na území LK). Celková kriminalita však v ÚO Liberec dlouhodobě klesá a objasněnost trestné činnosti naopak roste.
2. Oproti jiným ÚO má Liberec vyšší zátěž u celkové, majetkové, násilné i mravnostní kriminality. V kriminální skladbě je nejvíce zastoupená majetková kriminalita.
3. V posledních letech se v Liberci i v ČR snižuje počet krádeží aut, ale i nadále patří Liberec k nejzatíženějším ÚO v ČR. Současným trendem u krádeží vozidel je orientace pachatelů na tzv. bezklíčové systémy.
4. V Liberci (i celé ČR) je evidován prudký nárůst kyberkriminality, kterou jsou ohroženy i zranitelné skupiny obyvatel (děti, senioři). Liberecké školy se nedostatečně zapojují do celostátních preventivních projektů a soutěží.
5. Téma šikany ve školním prostředí je aktuální a oběti šikany aktivně projevují zájem o mimoškolní způsoby pomoci.
6. Liberec má nízký počet extremisticky motivovaných trestných činů, určitou hrozbou je nesjednocené nakládaní s informacemi u některých incidentů.
7. Senioři jsou ohroženi především podvody a nekalými praktikami prostřednictvím telefonu.
8. Zhruba polovinu všech trestných činů mají na svědomí recidivisté.
9. Kriminogenní faktory pro Liberec poté představují zejména:
    - spádovost města v kraji s vysokou mírou kriminality
    - dosah tří velkých věznic
    - blízkost státní hranice
    - silná drogová scéna
    - podíl recidivistů
    - městské klima spoluutvářené mj. složením obyvatelstva, množstvím ubytoven, opuštěných objektů, heren, obchodních ploch, průmyslovou zónou, SVL, doprovázené nízkým počtem státních i městských policistů, absencí národních center, nízkým počtem kamer s absencí inteligentních pokročilých funkcí atd.

13.2 Požáry

Z hlediska dalšího typu bezpečnostní hrozby, kterou jsou **požáry,** na tom okres Liberec ani celý LK opět není nejlépe. V přepočtu na 1 000 obyvatel bylo v LK způsobeno 2,1 požárů, což v mezikrajském srovnání představuje 3. nejvyšší pozici (stejné pozice dosahuje i okres Liberec). Hlavní negativní statistikou okresu jsou čtyři osoby usmrcené vlivem požáru, což je z hlediska okresů ČR velmi nadprůměrná hodnota. Podrobnější statistiky vč. vývoje za roky 2012–2019 jsou představeny níže.

Tabulka 29 - Požáry v okrese Liberec v období 2012–2019

Požáry								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Počet požárů	271	320	288	392	266	258	448	360
Počet požárů na tis. obyvatel	1,6	1,9	1,7	2,3	1,5	1,5	2,6	2,1
Přímá škoda (v tis. Kč)	46 998	32 522	21 211	21 772	19 173	134 375	89 436	11 706
Uchráněné hodnoty (v tis. Kč)	124 063	3 347 582	123 293	61 318	60 756	109 138	239 173	70 381
Osoby usmrcené	2	1	2	-	2	2	1	4
Osoby zraněné	34	29	29	23	32	43	28	40

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

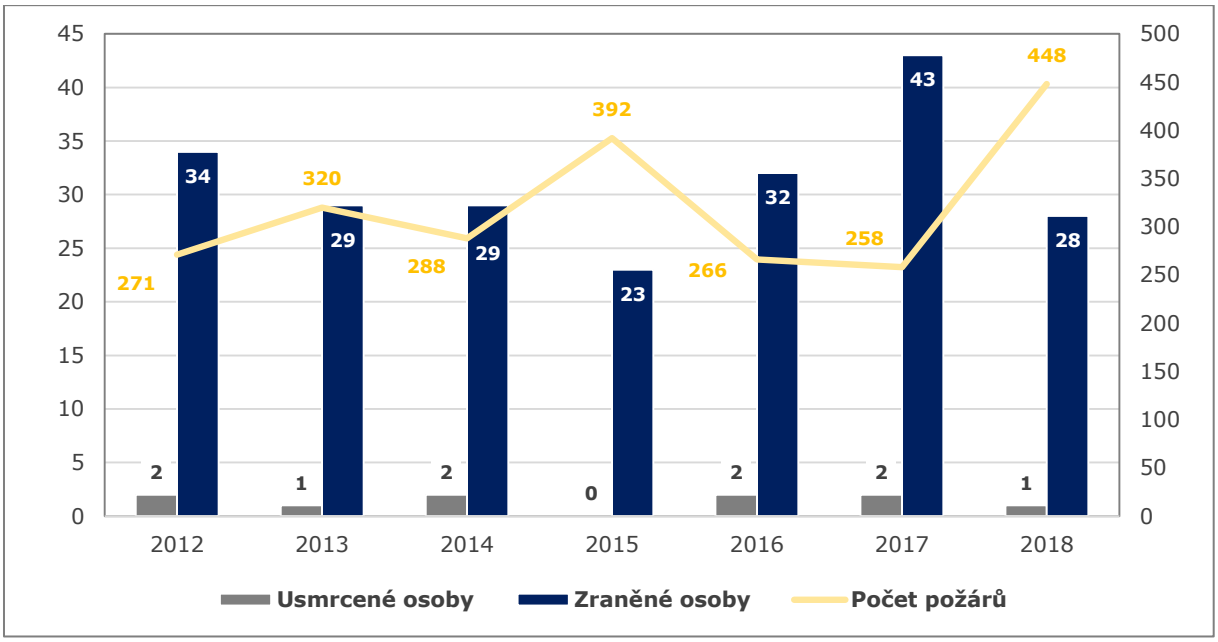

Graf 33 - Počet požárů vč. počtu zraněných a usmrcených osob v okrese Liberec

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

13.3 Krizové řízení města a preventivní aktivity

Krizové řízení města a bezpečnost

Krizové řízení zajišťuje oddělení krizového řízení při MML (vykonává místní i přenesenou působnost v oblasti). Nadřízeným orgánem je krajské krizové řízení spadající pod hejtmana LK.

Liberec je sídlem IZS a jeho důležitých složek – hasičského záchranného sboru, záchranné služby (včetně letecké se sídlem v KNL) a PČR, lze tak město považovat za dostatečně vybavené. U prvků IZS však hrozí rychlé zastarávání technologií a vozového parku.

Aktivity v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality:

- Primární prevence – přednášky, dlouhodobé akce, dopravní hřiště, spolupráce se školami (zajišťuje MP Liberec). Primární prevenci dále zajišťují další aktéři, zejména NNO, ale i např. PČR.
- Posilování schopností potenciálních obětí (sebeobrana).
- Sociálně-preventivní programy – Asistenti prevence kriminality Liberec 2018–2020, návazný projekt APK Liberec II.
- Zpracování koncepčního materiálu Plán prevence kriminality pro SML 2020–2022.
- Existence MKDS, který se v Liberci skládá z 51 kamerových bodů.
- Organizace znalostních a koordinačních platforem:
    i. PS bezpečnost při SML (vede primátor města)
    ii. PS bezpečnost při Agentuře sociálního začleňování (do konce roku 2019)
    iii. PS pro sociálně vyloučené v rámci Komunitního plánování služeb v sociální oblasti.

13.4 Problémové oblasti pro rozvoj města

Dle dat z kriminálních analýz patří Liberec mezi města s vysokou kriminalitou, a to nejen v podmínkách kraje, ale i celé ČR. V kriminalitě dominuje majetková trestná činnost, v rámci ní pak krádeže automobilů. Zanedbatelná není ani míra násilných trestných činů.

Významný je problém návykových látek s dominancí stimulantů (zejména pervitin, který se v regionu vyrábí, distribuuje, konzumuje, a je vyvážen do Německa). Silný drogový trh má závažné dopady v sociální oblasti. Zásadní je rovněž problém kyberkriminality, která je rovněž nesnadno stopovatelná a postižitelná.

Mezi pozitivní stránky lze zařadit preventivní aktivity mnoha aktérů, systematický boj města proti obchodní manipulaci ("Liberec proti šmejdům"), systém okrskářů MP nebo projekt APK. SML je v přístupu k bezpečnosti koncepční (tvoří plány prevence, naplňuje opatření, vše pod dohledem manažera prevence kriminality a vedení MP), problémem je zavádění některých opatření do praxe, finanční a personální limity města/úřadu a prosazení sdílení dat mezi některými aktéry.

Z hlediska možných dopadů na další rozvoj města lze dále uvést:

- **Personální podhodnocení** dvou nejvýznamnějších bezpečnostních složek – PČR a MP Liberec. PČR je otázkou centrální úrovně řízení, MP je však tématem pro město.
- **Nedostatek bezpečnostních kamer a zastaralost městského kamerového systému.**
- **Nedostatečná práce s daty a jejich koordinace** mezi hlavními aktéry v oblasti bezpečnosti – sdílení dat a jejich dostatečné využívání, mezirezortní spolupráce, přesun informací k odpovědným zástupcům města veřejnosti.
- **Absence jednotného informačního a varovného systému**.
- Možné dopady v souvislosti s **pandemií COVID-19** – další růst kriminality a šedé ekonomiky.

14 Veřejná správa

14.1 eGovernement v podmínkách SML

Město, co se týče elektronizace služeb a vnitřních procesů, je na tom velmi podobně jako jiná krajská města. Liberec se snaží svým obyvatelům a klientům vycházet vstříc a tomu uzpůsobovat rozsah a kvalitu nabízených služeb, ač většina občansky orientovaných agend je zajišťována v rámci přenesené působnosti, kde je standard stanoven na národní úrovni.

Velmi kladně lze hodnotit výkon základních správních agend MML (vydávání osobních dokladů atd.), nastavený systém on-line rezervací (přes 20 % fyzických návštěv úřadu bylo v roce 2019 objednáno přes internet) a celkovou pružnost těchto činností pro klienty. Další digitální předností veřejné správy je např. i aplikace Marushka nebo mapový portál SML (mapa odpadového hospodářství, mapa dětských hřišť a sportovišť apod.).

Na druhé straně zde lze spatřit velké množství příležitostí, které se městu v oblasti tzv. chytré správy (Smart Administration) nabízejí, mezi které lze mj. zařadit:

- Digitalizace dokumentace a procesů
- Pasportizace majetku
- Systém na kontrolu a jednoduché ovládání veřejného osvětlení
- Optimalizace komunikace s občany
- Rozvoj městské senzorické sítě
- Zefektivnění přístupu v komunikaci s klienty úřadu/města
- Optimalizace vnitřních procesů úřadu
- Pokrytí všech budov veřejně přístupným internetem
- Rozvoj v oznamování na základě SMS, automatizovaný systém informování a komunikace s úřadem
- Dálkové nahlížení do spisu – propojení digitalizovaných spisů s portálem občana
- Informace o obsazenosti parkovišť
- Zavedení systému projektového řízení
- Systémový přístup k rozvoji města, jeho částí a dílčích prvků v něm
- Jednotná komunikace za město a jednotná vizuální identita
- Optimalizace systému řízení městských organizací a firem
- Podpora identity občana, věrnostní karta a karta turisty, včetně podpory prostřednictvím městské aplikace.

14.2 Spolupráce s městy a regiony

Míra spolupráce s okolními městy/obcemi/regionu vychází primárně ze správního rozdělení území a postavení Liberce v každém z nich. Nejtěsnější spolupráce tak probíhá v rámci ORP Liberec, kde se nachází 28 obcí, z toho sedm měst. Klíčová je však spolupráce na úrovni celokrajské, zejména s LK samotným. Vzhledem k neustálé rostoucímu významu a úloze krajského uspořádání na českém území nabývá vzájemná komunikace a koordinace mezi SML a LK na své důležitosti.

Z obecného hlediska lze hlavní problém spatřit v paralelně běžících systémech prostorového uspořádání a tvorbě základních rozvojových a územně-plánovacích dokumentů, které vždy nejsou ve vzájemné harmonii. Obě instituce spolupracují ve výkonu některých agend/projektů, nicméně v určitých oblastech je absence vzájemné koordinace poměrně patrná a je zde značný potenciál ke zlepšení stavu (např. v oblasti VaV, cestovního ruchu, kultury, sportu atd.)

Jak již bylo zmíněno v úvodu, Liberec je rovněž součásti Euroregionu Nisa, který v rámci tzv. Trojzemí propojuje ČR s Německem a Polskem. Euroregion vznikl již v roce 1991, což z něj činí první přeshraniční strukturu ve střední a východní Evropě.

SML je rovněž členem Svazu měst a obcí, od roku 2013 je také členem Národní sítě Zdravých měst ČR. V současné době Liberec spolupracuje s pěti zahraničními partnerskými městy:

- Amersfoort (NL)
- Augsburg (SRN)
- Dunkerque (FR)
- Nahariya (IZR)
- Zittau (SRN)

15 Občanská společnost

Občané, kteří se sami nechtějí zapojit do správy města svou kandidaturou do řad zastupitelstva, nebo kteří nebyli zvoleni, mají přesto řadu možností, jak se aktivně podílet na chodu města a jak ovlivňovat rozhodnutí městských orgánů.

Kromě zákonem daného práva účastnit se zasedání zastupitelstva města a vyjadřovat se k aktuálně projednávaným věcem, mohou občané ovlivnit život v Liberci mnoha dalšími způsoby. Mohou se například sdružovat do osadních výborů, čímž získají větší možnost zapojení do politického rozhodování o životě ve své čtvrti, nebo mohou využít řady dalších pobídek, jimiž město svým obyvatelům umožňuje vyjádřit své mínění o konkrétní problematice. K tomu město využívá různých komunikačních kanálů a technologií.

15.1 Komunikace s občany a informační kanály

O dění ve městě se občané mohou dozvědět z několika zdrojů a také mají k dispozici nástroje, jak poskytnout zpětnou vazbu či podat podnět k jednání odpovědných pracovníků města. Jedná se zejména o následující komunikační prostředky:

- **Zasedání zastupitelstva města** je snímáno webovou kamerou a pomocí streamu přenášeno na webové stránky města. Jednání tak lze sledovat v reálném čase, a mohou ho tak sledovat i ti, kteří se jej osobně nemohou zúčastnit.
- Město na svých **webových stránkách** zveřejňuje aktuální informace k územnímu plánu, rozpočtu města a k investičním i neinvestičním projektům města. Prostřednictvím webového formuláře může občan i přímo zadat dotaz, návrh nebo připomínku k fungování města.
- Profil na sociální síti Facebook s více než 18 tis. sledujících uživatelů.
- Každý měsíc město vydává **Zpravodaj ^Liberec,** a to v nákladu 50 000 kusů. Zpravodaj je distribuován zdarma do poštovních schránek a na výdejní místa v rámci města. Občané se z něj mohou dozvědět zásadní aktuality ze života ve městě i o plánovaných opatřeních, která by mohla ovlivnit jejich běžný život.
- Od února 2019 je v provozu **mobilní aplikace Marushka**, prostřednictvím níž lze upozornit na závady, poruchy a nedostatky kdekoli ve městě. Podnět je pak správcem systému předán odboru, který je za konkrétní problematiku ve městě zodpovědný.
- K některým zásadním rozhodnutím město pořádá **veřejná projednání**, kde občané mohou pokládat konkrétní dotazy a svými připomínkami přispět k lepšímu řešení daného problému. Projednání jsou pořádána zejména k návrhům strategických dokumentů města (např. v rámci přípravy této strategie rozvoje), k významným investičním akcím a k problémům, které obyvatele města aktuálně nejvíce zajímají.

15.2 Osadní výbory

V rámci města fungují tzv. osadní výbory, které jsou především oprávněny předkládat vedení města návrhy týkající se rozvoje části obce a rozpočtu obce, popř. se vyjadřovat k návrhům vedení města či k připomínkám a podnětům předkládanými občany orgánům obce. Možnost založit osadní výbor je otevřena všem občanům.

Zástupci osadních výborů se zpravidla vyjadřují ke konkrétním tématům, která se dotýkají jejich lokality, zejména k problematice veřejných prostranství, městské infrastruktury a zeleně a k dalším otázkám života ve městě. Některé z osadních výborů také vyvíjí vlastní

aktivity s cílem podpořit kulturní život a komunitní vztahy ve své čtvrti. V Liberci aktuálně (k 8/2020) existuje následujících **11 osadních výborů**:

- Osadní výbor Rochlice
- Osadní výbor Horní Hanychov
- Osadní výbor Pilínkov – Hluboká
- Osadní výbor Vesec
- Osadní výbor Kateřinky
- Osadní výbor Rudolfov
- Osadní výbor Janův Důl
- Osadní výbor Machnín, Karlov a Bedřichovka
- Osadní výbor Růžodol I
- Osadní výbor Kristiánov
- Osadní výbor Františkov

15.3 Zdravé město Liberec

Od roku 2013 je město členem **Národní sítě Zdravých měst ČR**. Řadu aktivních kroků pro zapojení občanů do správy města koná právě z tohoto titulu, tj. v rámci naplňování kritérií místní **Agendy 21**, k jejímuž aplikování se tímto Liberec zavázal. V roce 2016 dosáhlo město postupu do kategorie „C" v síti zdravých měst. Součástí aktivit Zdravého města je také každoroční veřejné fórum, kde obyvatelé mohou diskutovat a hlasovat o tom, které problémy ve městě vnímají jako zásadní. Výstupy fóra pak zastupitelstvo města projednává a předává k řešení odpovědným odborům. Každoročně je také připravován Plán zlepšování MA21, na který navazuje Výroční hodnotící zpráva, v rámci, které je zhodnocena míra naplnění jednotlivých kritérií Agendy 21.

16 Hospodaření města

Jednou z nezbytných součástí systému správy města je jeho rozpočet, který je používán jako nejdůležitější nástroj k zajištění činnosti města. Níže je představeno zevrubné zhodnocení historického vývoje příjmů a výdajů města za období 2014–2019 a budoucích předpokladů v rámci střednědobého rozpočtového výhledu.

16.1 Vývoj celkových příjmů a výdajů

Celkové příjmy i výdaje v podmínkách města dlouhodobě v obou případech každoročně rostou. Celkové příjmy města v roce 2019 činily 2 518 820 286 Kč a meziročně se tak zvýšily o 7,4 %, tj. o 172 536 610 Kč. Celkové výdaje v roce 2019 oproti tomu činily 2 605 369 502 Kč, což je o 5,4 % více nežli v předešlém roce 2018. V absolutním vyjádření tento rozdíl činil 134 025 321 Kč.

V posledních dvou letech (2018, 2019) město hospodařilo s deficitem (125,1 mil. Kč v roce 2018, popř. 86,6 mil. Kč v roce 2019), v ostatních analyzovaných letech vykazovalo přebytek hospodaření. Po započtení financování však město vykázalo kladný přebytek ve výši 109 907 562 Kč, což je ve srovnání s rokem 2018 o 54 294 998 Kč méně. Provozní přebytek (rozdíl mezi běžnými příjmy a běžnými výdaji) byl pak v celém sledovaném období rozpočtu vždy kladný.

Tabulka 30 - Vývoj celkových příjmů a výdajů rozpočtu SML

Vývoj celkových příjmů a výdajů (v tis. Kč)						
	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Příjmy celkem	1 948 999	1 941 885	2 043 664	2 251 986	2 346 675	2 518 820
Výdaje celkem	1 886 927	1 703 490	1 766 279	2 085 533	2 471 736	2 605 370
Saldo hospodaření (bez financování)	62 072	238 395	277 385	166 453	-125 061	-86 550

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat SML

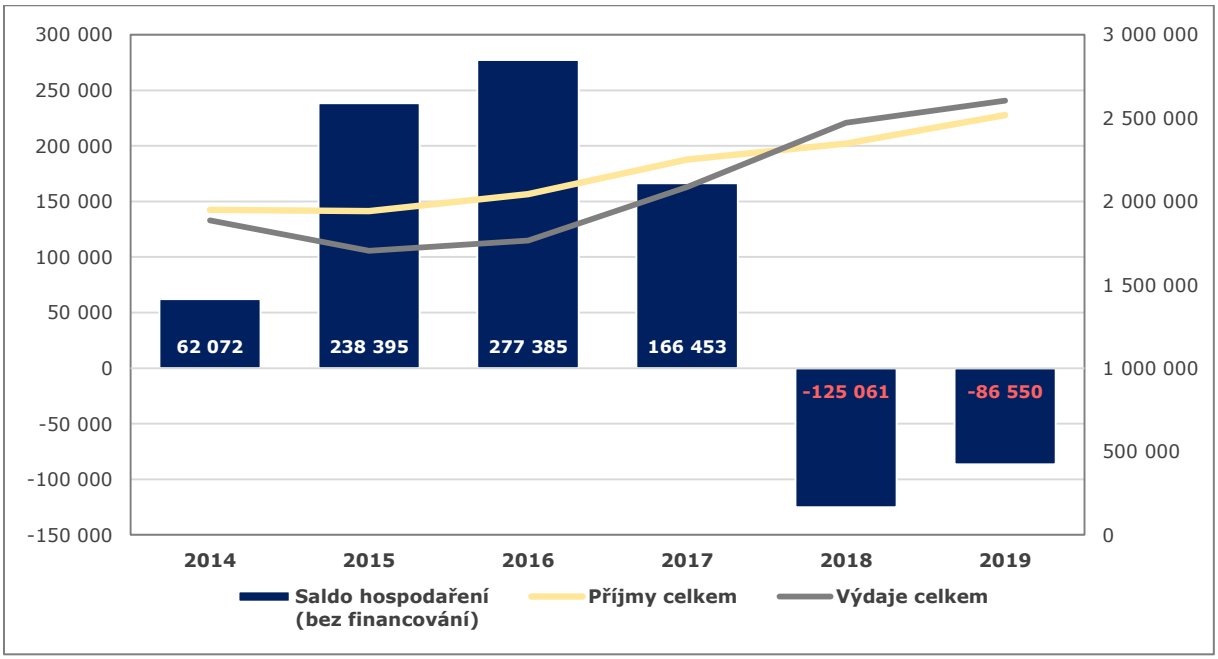

Graf 34 – Vývoj celkových příjmů a výdajů rozpočtu SML
Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat SML

16.2 Struktura příjmů

Ve sledovaném období byly v každém roce nejvýznamnější složkou na příjmové straně příjmy daňové. Podíl daňových příjmů na běžných a celkových příjmech se v rámci sledovaného období vyznačuje obdobným směrem vývoje jak v absolutním, tak v relativním vyjádření. Podíl daňových příjmů se pohyboval od 68 % v roce 2014 k současným 78 % (2019). Vyjma roku 2017 tak dochází ke každoročnímu nárůstu podílu daňových příjmů, a tedy i významnosti této klíčové složky rozpočtu.

Tabulka 31 - Struktura příjmů rozpočtu SML

Struktura příjmů (v tis. Kč)						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Daňové příjmy	1 325 625	1 359 478	1 517 146	1 639 086	1 761 390	1 953 886
Nedaňové příjmy	341 697	238 499	265 162	351 750	289 691	231 532
Přijaté dotace	255 811	318 752	229 754	221 332	273 937	301 761
Kapitálové příjmy	25 866	25 156	31 602	39 818	21 657	31 641
Příjmy celkem	1 948 999	1 941 885	2 043 664	2 251 986	2 346 675	2 518 820

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat SML

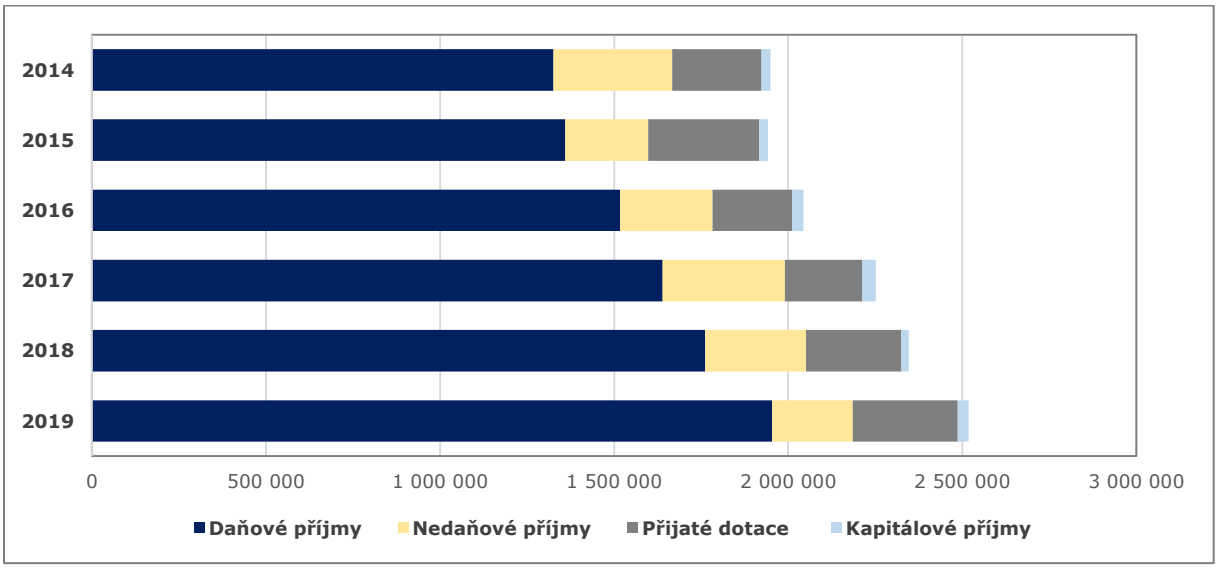

Graf 35 - Struktura příjmů rozpočtu SML

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat SML

Nejdůležitější skupinu daňových příjmů tvoří podíl tzv. sdílených daní vybíraných státem. Všechny sdílené daně jsou vybírány finančními i celními úřady a jejich část příslušející obcím je jim pak přerozdělována prostřednictvím Ministerstva financí ČR. Mezi tři nejdůležitější zdroje těchto daňových příjmů patří daň z přidané hodnoty, daň z příjmu právnických osob a daň z příjmu fyzických osob.

Příjmy ze sdílených daní se v roce 2019 vyvíjely pozitivně v pokračujícím trendu předchozího roku. Oproti schválenému rozpočtu byla většina překročena. Celkem byly daňové příjmy naplněny na 103 %. V porovnání s rokem 2018 byly o 192 496 025 Kč vyšší. Vývoj jednotlivých složek sdílených daní je poté představen níže.

Tabulka 32 - Vývoj sdílených daní v rozpočtu SML

Vývoj sdílených daní						
	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
DPH	495 557	500 978	529 279	602 528	715 641	751 369
Daň z příjmů PO	243 738	253 418	288 916	297 293	290 842	333 800
Daň z příjmů za obce	15 610	11 893	36 273	48 051	52 094	101 804
Daň z příjmů FO – plátci	240 316	250 045	285 273	323 845	370 690	418 303
Daň z příjmů FO – poplatníci	15 672	14 033	31 550	8 789	8 016	10 625
Daň z příjmů FO – srážková	25 468	27 298	27 955	27 915	31 673	35 840

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat SML

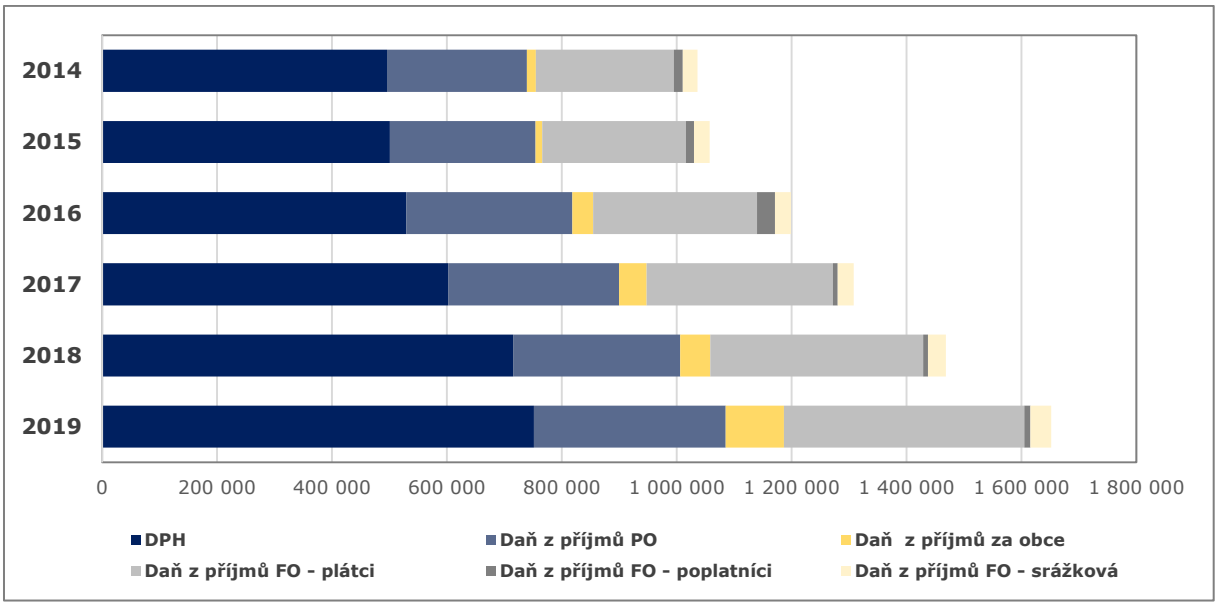

Graf 36 - Struktura příjmů rozpočtu SML

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat SML

Relativně méně výrazný podíl na objemu příjmů mají příjmy nedaňové. V průměru sledovaného období dosahují zhruba 14 % z celkových příjmů. Nejdůležitější položkou v této kategorii příjmů jsou splátky půjčených prostředků od podnikatelských nefinančních subjektů – právnických osob, příjmy z úroků z komunálních dluhopisů a odvody příspěvkových organizací. Nedaňové příjmy ve výši 231 531 787 Kč byly v porovnání s rokem 2018 o 57 767 390 Kč nižší. V roce 2018 proběhlo refinancování dluhu města. Komunální dluhopisy byly zcela nahrazeny směnečným programem. V roce 2019 tedy již nebyly příjmy z úroků související s existencí komunálních dluhopisů, které v roce 2018 činily přes 69 mil. Kč.

Na celkovém objemu příjmů se významně podílely také přijaté dotace (transfery). V průměru sledovaného období dosahují cca 13 % příjmů celkových. V neinvestiční části se jedná zejména o dotace pokrývající výkon státní správy. Nezanedbatelnými položkami jsou také ostatní transfery ze státního rozpočtu.

Kapitálové příjmy ve výši 31 641 209 Kč byly oproti roku 2018 téměř o 10 mil. Kč vyšší. V roce 2018 činily příjmy od Sportovního areálu Liberec, s.r.o. 13,5 mil. Kč, v roce 2019 19 mil. Kč. Důvodem nižších příjmů v roce 2018 byla generální rekonstrukce kogeneračních jednotek.

Přijaté dotace ve výši 280 038 241 Kč pak byly o 24 734 252 Kč vyšší než v roce 2018. Na tomto navýšení měl podíl např. příspěvek na výkon státní správy, který byl o 7,4 mil. Kč vyšší.

16.3 Struktura výdajů

Celkové výdaje činily v roce 2019 – 2 605 369 502 Kč a byly tak o 134 025 321 Kč vyšší než v roce 2018. Z toho běžné výdaje tvořily 82,4 % a kapitálové výdaje 17,6 %.

V porovnání s rokem 2018 byly běžné výdaje o 38 635 501 Kč vyšší. Nejvyšší nárůst zaznamenala platba daně z příjmu právnických osob za obce, a to téměř na dvojnásobek, tedy na 101 804 470 Kč z důvodu změny v uplatňování nákladů. Tento výdaj je ale zároveň plně kompenzován v příjmech z této daně. Nárůst běžných výdajů byl způsoben např. navýšením příspěvků pro DPMLJ a. s. na provozování MHD, růstem mzdových prostředků a vyššími částkami transferů pro zřízené příspěvkové organizace. Další podstatnou část běžných výdajů tvořily především výdaje na zajištění provozu všech činností SML a MML, transferové položky, kam mj. spadají příspěvky a dotace zřízeným a založeným organizacím, dotace různým subjektům v rámci vyhlašovaných dotačních projektů a další různé podpory subjektům v rámci města.

Z odvětvového hlediska nejvíce provozních prostředků město vynakládá na dopravu, životní prostředí, vzdělávání či kulturu, a to především formou neinvestičního transferu zřízeným/založeným organizacím.

Jelikož město ve všech letech sledovaného období dosáhlo provozního přebytku, tj. běžné příjmy plně pokrývají běžné výdaje, je tímto splněna jedna z podmínek udržitelného hospodaření. Negativním jevem je naopak skutečnost, že tempo růstu provozních příjmů je ve sledovaném období ve srovnání s tempem růstu provozních výdajů téměř poloviční.

Druhou skupinou výdajů – kapitálové výdaje byly ve srovnáním s rokem 2018 o 95 389 820 Kč vyšší. Nárůst kapitálových výdajů byl způsoben realizací investičních akcí jako např. ZŠ Kaplického, ZŠ náměstí míru, ZŠ Broumovská, azylový dům pro matky s dětmi, sociální bydlení dům F a další. Vyšší kapitálové výdaje byly odrazem vyšších příjmů (zejména ze sdílených daní) v době celkové ekonomické prosperity ČR.

Tabulka 33 - Struktura výdajů rozpočtu SML

Struktura výdajů (v tis. Kč)						
	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Běžné výdaje	2 145 983	2 107 739	1 824 443	1 662 603	1 524 406	1 469 989
Kapitálové výdaje	459 386	363 997	261 090	103 675	179 084	416 938

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat SML

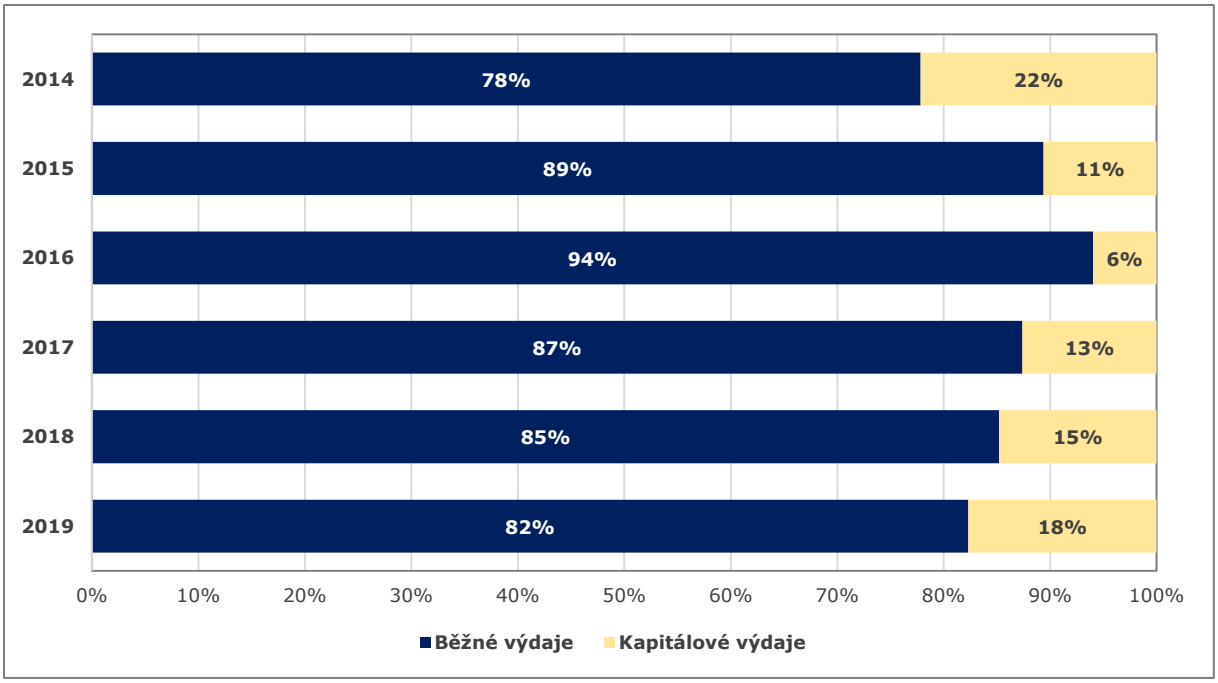

Graf 37 - Struktura příjmů rozpočtu SML

Zdroj dat: vlastní zpracování podle dat SML

V otázce **zadluženosti** města se jeho celkový dluh snížil z částky 1 753 994 982 Kč na aktuálních 1 600 000 000 Kč. Celková dluhová služba (roční splátky dluhu a úroků dle metodiky Ministerstva financí) v hodnotě 232 336 945 Kč je oproti předchozímu roku o 56 % nižší (v roce 2018 byla vyšší z důvodu předčasné splátky rozvahového závazku z komunálního dluhopisu ve výši 330 000 000 Kč). Částka úroků ze závazků města v celkové výši 123 972 176 Kč zahrnuje úroky ze směnečného programu a úrokový swap ke směnečnému programu. Zadluženost na 1 obyvatele města oproti roku 2018 klesla o 1 699 Kč, a to na 16 720 Kč (pozn. skutečná hodnota se bude mírně pozitivně odlišovat v závislosti na přírůstku počtu obyvatel).

Výše uvedené souhrnné údaje celkově indikují, že rok 2019 byl pro město ekonomicky příznivý. Příjmy, zejména daňové, byly v souladu s prosperující ekonomikou vyšší, nárůst zaznamenaly i přijaté dotace, které měly dopad i do vyšších výdajů, neboť město realizovalo více projektů. Kapitálové příjmy města byly však, podobně jako v předchozích letech, nízké. Hodnoty likvidity, jak běžné, tak i okamžité, byly v roce 2019 na dobré úrovni (i přes mírný meziroční pokles), což v praxi znamená, že město bylo schopno bez problémů dostát svým splatným závazkům. I přesto je potřeba uvést, že finanční situace města není zejména z pohledu zadluženosti stále dobrá a úrokové zatížení je velmi vysoké.

16.4 Střednědobý vývoj

Střednědobý výhled rozpočtu sestavený pro období 2020–2023 vycházel z podrobné analýzy hospodaření města v letech 2014–2018 a předběžného rozpočtu roku 2019. Na základě těchto analýz, s promítnutím legislativních změn, týkajících se většinou reformy veřejných financí, byly původně učiněny následující závěry:

- Hodnota ukazatele dluhové služby ve střednědobém výhledu rozpočtu, vypočítaná podle metodiky Ministerstva financí, byla označena jako velmi příznivá, jelikož dosahuje max. 5,63 % z povolené 25% předepsané hranice a do budoucna

se snižuje. Na druhé straně je třeba upozornit, že v ukazateli dluhové služby není zapojena úhrada spojená se směnečným programem.

- Hospodaření města je v oblasti provozního rozpočtu vyvážené s nejistým trendem vývoje, který v současné době nelze spolehlivě predikovat i z důvodů velké opatrnosti při sestavování rozpočtu.
- Provozní přebytek dosahuje kladných hodnot, a tím by městu měly zůstávat určité finanční zdroje na očekávané investiční výdaje.
- Kapitálová část rozpočtu bude závislá na rozhodování orgánů města o jednorázových prodejích majetku, zahajování a realizaci vlastních investic, vyhlašování výzev, předkládání žádostí o podporu a realizaci investic spolufinancovaných z fondů EU.
- Dlouhodobé hodnocení města ukazuje, že město má volné finanční prostředky na spolufinancování dotačních titulů státu i fondů EU, a to zejména v oblasti investiční.
- Výsledek krátkodobého ekonomického hodnocení dokládá, že by město mělo při uvážlivé hospodářské politice mít finanční zdroje ke svému rozvoji.

Naneštěstí se vzhledem k celosvětové ekonomické krizi může finanční kondice města oproti předpokladům značně zhoršit a dříve predikovaný vývoj a jednotlivé veličiny nebudou patrně již v této chvíli z velké části relevantní a platné. Město tak musí být maximálně obezřetné a snažit se především o hledání rezerv svého hospodaření, a to zejména u investic, jejichž realizace vyvolává následné provozní výdaje.

Rovněž bude v následujícím období vhodné upřednostnit investice s vyšším podílem dotací, a to zejména těch z EU. Město by mělo dále optimalizovat svoji majetkovou strukturu a začít aktivně a efektivně spravovat svůj majetek a majetkové podíly.

Vzhledem k těmto dramatickým změnám ovlivňující hospodaření města je v brzkém období žádoucí vyhotovit nový střednědobý výhled rozpočtu a snažit se o jeho maximální průběžnou aktualizaci. S přihlédnutím k celkové ekonomické situaci města i nejistému střednědobému vývoji by mělo být nastavení operativnějšího finančního řízení jednou z hlavních současných priorit ve správě města. V tuto dobu je nutné uvažovat se značnou flexibilitou rozpočtu, aby mohly být finanční prostředky operativně použity v místě akutní potřeby. Jednou z cest může být důsledné a pravidelné vyhodnocování rozpočtu a okamžité reagování na případné odchylky, a to například na měsíční bázi.

17 Strategické vazby SR SML 2021+

Při tvorbě Strategie rozvoje Statutárního města Liberec 2021+ bylo třeba zohledňovat aktuální nadřazené strategické dokumenty tak, aby s nimi byla vytvářená koncepce v souladu. Níže jsou představeny nejvýznamnější dokumenty na úrovni Evropské unie, na národní i regionální úrovni.

17.1 Úroveň Evropské unie

Politika soudržnosti pro období 2021–2027

Východiskem pro regionální politiku je tzv. Politika soudržnosti pro období 2021–2027. I v navazujícím období cílí na všechny regiony rozdělených do tří kategorií: méně rozvinuté, přechodové a více rozvinuté. Podporuje místně vedené strategie rozvoje a dává při řízení finančních prostředků odpovědnost místním orgánům, je posílen městský rozměr politiky soudržnosti. Pro období 2021–2027 navrhuje pět politických cílů, přičemž investice budou převážně zaměřeny na první dva:

1. **Inteligentnější Evropa** podporující inovace, digitalizaci, ekonomickou transformaci a podporu malých a středních podniků.
2. **Ekologičtější Evropa**, tedy zelenější, bezuhlíková Evropa díky provádění Pařížské dohody a investicím do oběhového hospodářství, čisté městské mobilitě, úspor energie a obnovitelných zdrojů, opatření v souvislosti se změnou klimatu.
3. **Propojenější Evropa** díky podpoře efektivní mobility a rozšíření strategických dopravních a digitálních sítí.
4. **Sociálnější Evropa** prostřednictvím provádění evropského pilíře sociálních práv a podpoře kvalitní zaměstnanosti, vzdělávání, dovedností, sociálního začleňování a rovného přístupu ke zdravotní péči.
5. **Evropa blíže občanům** díky podpoře místně vedených strategií rozvoje a udržitelného rozvoje měst v EU.

Priority Evropské unie na období 2019–2024

Evropská unie si nastavila řadu priorit (politických směrů), které utvářejí její politický a strategický program do roku 2024 a jejichž účelem je řešit hlavní problémy, s nimiž se EU a její občané potýkají. Nová strategická agenda EU se zabývá ochranou občanů a jejich svobod, budováním silné a dynamické hospodářské základny, budováním klimaticky neutrální, ekologické, spravedlivé a sociální Evropy, prosazováním evropských zájmů a hodnot ve světě.

Priorita EU: Evropa připravená na digitální věk 2020–2024

Dokument Evropské komise představující digitální transformaci a řešení, jejichž prioritou jsou potřeby občanů a nové příležitosti pro podniky. Podporuje se vývoj důvěryhodných technologií spoluutvářejících otevřenou a demokratickou společnost, posilujících dynamiku a udržitelnost hospodářství a pomáhajících bojovat proti změně klimatu a dosáhnout cílů zelené transformace.

Opatření:

- Špičková a důvěryhodná umělá inteligence
- Evropská datová strategie
- Evropská průmyslová strategie

Priorita EU: Hospodářství, které pracuje ve prospěch lidí 2019–2024

Dokument Evropské komise, který cílí na takovou podporu sociálně tržního hospodářství EU, které umožňuje jednotlivým ekonomikám růst a zároveň odstraňovat nerovnost a snižovat míru chudoby. Hospodářství Evropy plně reaguje na potřeby EU a zohledňuje zájmy jednotlivců a podniků.

Priorita EU: Nový impuls pro evropskou demokracii 2019–2024

Dokument Evropské komise, který cílí na větší zapojení evropských občanů do rozhodovacího procesu EU a na větší možnost aktivněji zasahovat do výběru priorit.

Priorita EU: Podpora evropského způsobu života 2019–2024

Dokument Evropské komise představující vizi EU, v níž panuje rovnost, tolerance a sociální spravedlnost.

Priorita EU: Silnější Evropa ve světě 2019–2024

Dokument Evropské komise řešící koordinovaný přístup k vnější činnosti, od rozvojové pomoci po společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, což zajistí důraznější a jednotnější vystupování Evropy ve světě.

Priorita EU: Zelená dohoda pro Evropu – „Green Deal" 2019–2024

Dokument Evropské komise, který řeší, jak zajistit udržitelnost hospodářství EU. Toho má být dosaženo tak, že ve všech oblastech politiky budou přeměněny klimatické a environmentální výzvy v příležitosti a bude zajištěno, aby byl tento přechod inkluzivní a spravedlivý pro všechny. Opatření pro všechna odvětví hospodářství:

- Investovat do technologií šetrných k životnímu prostředí
- Podporovat průmysl ve vývoji inovací
- Zavádět čistší, levnější a zdravější formy soukromé a veřejné dopravy
- Dekarbonizovat odvětví energetiky
- Zajistit vyšší energetickou účinnost budov
- Spolupracovat s mezinárodními partnery na zlepšení celosvětových norem v oblasti životního prostředí

17.2 Národní úroveň

Na národní úrovni je garantem a ústředním orgánem státní správy ve věcech regionálního rozvoje Ministerstvo pro místní rozvoj, který prostřednictvím jednotlivých strategických dokumentů nastavuje v provázanosti s politikou Evropské unie směřování ČR a všech jejích regionů.

Česká republika 2030

Tento strategický dokument udává směr rozvoje ČR na příští desetiletí. Jeho naplňováním by měla být zvýšena kvalita života ve všech regionech a nasměřován rozvoj ČR takovým směrem, který je udržitelný po sociální, ekonomické i environmentální stránce. Vytváří tak základní rámec pro další strategické dokumenty. Obsahuje šest základních kapitol, témat, kterými jsou:

- Lidé a společnost
- Hospodářský model

- Odolné ekosystémy
- Obce a regiony
- Globální rozvoj
- Dobré vládnutí

Strategie regionálního rozvoje České republiky 2021+

Tento národní dokument vychází ze zastřešujícího národního rozvojového dokumentu Strategický rámec ČR 2030. Stanovuje pro horizont sedm let hlavní cíle regionálního rozvoje s ohledem na podporu dynamického, vyváženého a udržitelného rozvoje území. Hlavním smyslem je identifikovat tematické oblasti, ve kterých je potřebný či žádoucí územně specifický přístup, a zároveň určit, jaké různé intervence by měly být realizovány v odlišných územích, což povede k posílení územní konkurenceschopnosti, ke snižování regionálních odlišností a nalézání řešení podporujících udržitelný rozvoj území. Strategie obsahuje **6 strategických cílů**:

- Mezinárodně konkurenceschopná metropolitní území adaptovaná na ekonomický, prostorový a populační růst
- Aglomerace využívající svůj růstový potenciál a plnící úlohu významných krajských hospodářských, kulturních a akademických center
- Hospodářsky stabilizovaná regionální centra představují snadno dostupná centra kultury, zaměstnanosti a obslužnosti příslušných funkčních regionů, jejich venkovské zázemí je na regionální centra dobře dopravně napojeno, disponuje dostatečnou sítí služeb a jsou v něm uplatňována inovativní řešení
- Revitalizované a hospodářsky restrukturalizované regiony, přizpůsobené a flexibilně reagující na potřeby trhu
- Dobrá kvalita života v hospodářsky a sociálně ohrožených územích
- Kvalitní plánování regionálního rozvoje přispívající k plnění cílů regionální politiky

Národní koncepce realizace politiky soudržnosti v ČR po roce 2020

Tento dokument slouží jako podklad pro dohodu o partnerství pro období 2021–2027 a jeho hlavním cílem je určit hlavní věcné oblasti pro financování po roce 2020 a na jejich základě navrhnout implementaci politiky soudržnosti v ČR.

Národní koncepce formuluje pět priorit rozvoje, k němuž mohou nejefektivněji napomoci finanční prostředky z ESI fondů:

- Nízkouhlíková ekonomika a odpovědnost k životnímu prostředí
- Rozvoj ekonomiky založený na výzkumu, inovacích a uplatnění nových technologií
- Vzdělaná a sociálně soudržná společnost
- Dostupnost a mobilita
- Udržitelný rozvoj území

Uvedené priority byly transformovány do následujících strategických cílů:

- Zlepšení kvality životního prostředí, zavedení nízkouhlíkové ekonomiky a adaptace na změnu klimatu
- Výzkumný a inovační systém zvyšující konkurenceschopnost společnosti v kontextu technologické změny
- Konkurenceschopná a soudržná společnost

- Efektivní, dostupná a k životnímu prostředí šetrná doprava
- Udržitelný a integrovaný rozvoj městských a venkovských oblastí

Politika územního rozvoje ČR

Politika územního rozvoje ČR je celostátním nástrojem územního plánování, který slouží především pro koordinaci územního rozvoje na celonárodní úrovni a pro koordinaci územně plánovací činnosti krajů a současně jako zdroj důležitých argumentů při prosazování zájmů ČR v rámci územního rozvoje EU. Určuje požadavky na úkoly územního plánování v republikových, mezinárodních, nadregionální a přeshraničních souvislostech, určuje strategii a základní podmínky pro naplňování těchto úkolů a stanovuje republikové priority územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území. Jsou zde vymezeny oblasti se zvýšenými požadavky na změny v území, které svým významem přesahují území jednoho kraje, a významné oblasti se specifickými hodnotami a problémy, koridory a plochy dopravní a technické infrastruktury. Pro ty jsou zde stanovena kritéria a podmínky pro rozhodování o možnostech změn v jejich využití.

Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050

Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050 stanovuje cíle v oblasti ochrany životního prostředí v ČR. Představuje zastřešující dokument problematiky životního prostředí a stanovuje jeho strategické směry do roku 2030 s výhledem do roku 2050.

Dokument je rozdělen na tři oblasti: životní prostředí a zdraví, nízkouhlíkové a oběhové hospodářství, příroda a krajina, a 10 témat (1.1 Voda, 1.2 Ovzduší, 1.3 Rizikové látky, 1.4 Hluk a světelné znečištění, 1.5 Mimořádné události, 1.6 Sídla, 2.1 Přechod ke klimatické neutralitě, 2.2 Přechod na oběhové hospodářství, 3.1 Ekologicky funkční krajina, 3.2 Zachování biodiverzity a přírodních a krajinných hodnot).

Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR 2016–2025

Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR představuje základní koncepční dokument formulující priority v oblasti ochrany a udržitelného využívání biodiverzity na území ČR. Příznivý stav biologické diverzity představuje předpoklad pro to, aby ekosystémy poskytovaly základní statky a služby lidské společnosti. Proto je třeba chápat ochranu a udržitelné využívání biodiverzity jako jeden z klíčových pilířů udržitelného rozvoje ČR. Strategie je rozdělena do čtyř prioritních oblastí podle zaměření jednotlivých cílů, kterých je celkem 20.

Na tuto strategii navazuje dílčí koncepční dokument **Státní program ochrany přírody a krajiny ČR pro období 2020–2025**, který stanovuje dílčí cíle a opatření v oblasti ochrany a udržitelného využívání biodiverzity.

17.3 Regionální – krajská úroveň

Pro tvorbu Strategie rozvoje SML je základním východiskem na regionální úrovni Strategie rozvoje Libereckého kraje 2021–2027 jakožto jeden z nejdůležitějších koncepčních dokumentů Libereckého kraje.

Strategie rozvoje Libereckého kraje 2021–2027

Tento strategický dokument na základě znalosti území, společenských podmínek a trendů vývoje na úrovni EU i národní definuje základní strategické cíle rozvoje území Libereckého kraje a formuluje opatření a aktivity pro jejich dosažení. SRLK 2021+ je základním strategickým dokumentem, o který se samospráva kraje opírá při rozhodování o vhodnosti záměrů, projektů a aktivit ucházejících se o podporu kraje.

Strategie definuje šest strategických cílů, které jsou dále rozpracovány do specifických cílů:

- Prosperující kraj
  - **A1**: Pružně reagující pracovní trh
  - **A2**: Konkurenceschopné podnikání, výzkum a inovace
- Atraktivní kraj
  - **B1**: Cestovní ruch jako důležitá součást hospodářství
  - **B2**: Sport pro každého
  - **B3**: Živá kultura a kulturní dědictví
- Propojený kraj
  - **C1**: Spolehlivá doprava
  - **C2**: Chytré sítě
- Pečující kraj
  - **D1**: Vzdělávání pro budoucnost
  - **D2**: Zodpovědná péče o zdraví
  - **D3**: Vstřícné a dostupné služby v sociální oblasti
  - **D4**: Bezpečné místo pro život
- Spolupracující kraj
  - **E1**: Otevřená správa a rozvoj území
  - **E2**: Města pro život
  - **E3**: Sebevědomý venkov
- Zelený kraj
  - **F1**: Zdravé životní prostředí
  - **F2**: Respektovaná příroda a krajina
  - **F3**: Šetrné zemědělství a lesní hospodářství

Chytřejší kraj pro Liberecký kraj

Cílem tohoto strategického dokumentu je nasměrovat aktivity Libereckého kraje v oblasti využívání chytrých technologií tak, aby pozitivně ovlivňovaly život obyvatel v Libereckém kraji. Koncepce identifikuje nejdůležitější témata, priority a problémy, k jejichž řešení se využívají nebo dají využít chytrá řešení a technologie.

Koncepce identifikuje následujících osm priorit a v rámci nich specifické cíle:

- Doprava
  - Zkrácení času pro dojížďku do zaměstnání/školy
  - Snížení emisí skleníkových plynů měřené v tunách na osobu
  - Zvýšení počtu cest veřejnou dopravou na osobu za rok
- Ekonomický rozvoj a cestovní ruch
  - Zlepšit prostředí pro vznik nových nápadů, řešení, mikropodniků, start-upů a malých a středních firem v oblasti chytrých technologií
  - Kvalitnější sdílení informací o atraktivitách v území pro cestovní ruch
- Zdravotnictví
  - Zkrácení doby pro dostupnost zdravotnických služeb

  - Vyšší kvalita zdravotních služeb
- Životní prostředí
  - Úspora energie a vody na základě inteligentního měření
  - Snížení emisí skleníkových plynů měřené v tunách na osobu (ISO 37120:8.3)
  - Zvýšení procenta veřejných služeb a otevřených dat, které mohou získat občané prostřednictvím webu nebo mobilního telefonu
- Vzdělávání
  - Zavádění moderních forem výuky a příprava na digitální ekonomiku
- Veřejná správa
  - Zkrácení času pro administrativní procesy a úspora nákladů díky digitalizaci v rámci úřadu
  - Zkrácení doby pro nalezení potřebných informací pro rychlejší komunikaci uživatelů a úřadu
  - Zvýšení procenta veřejných služeb a otevřených dat, které mohou získat občané prostřednictvím webu nebo mobilního telefonu
- Sociální oblast
  - Zkrácení doby pro dostupnost sociálních služeb.

Kromě toho strategie představuje průřezové horizontální priority, které se týkají všech strategických cílů a tematických oblastí: technická infrastruktura, datová architektura, odolnost kraje, principy řízení.

Regionální inovační strategie Libereckého kraje (RIS3)

Smyslem této krajské přílohy Národní výzkumné a inovační strategie pro inteligentní specializaci ČR pro území Libereckého kraje je vytvořit koncepční základ a implementační zdroje pro zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky, zejména rozvoj znalostní ekonomiky. Cílem je stanovit priority pro orientovaný výzkum a podporu inovací v České republice a nastavit podmínky pro účelné zacílení finančních zdrojů evropských, národních, krajských i soukromých v období po roce 2021 do perspektivních, znalostně intenzivních specializací.

Byly formulovány následující krajské domény pro období 2021+:

- Pokročilé strojírenství
- Pokročilá dopravní zařízení
- Optika, dekorativní a užitné sklo
- Udržitelné nakládání s energií, vodou a ostatními přírodními zdroji
- Pokročilé materiály na bázi textilních struktur a technologie pro nové multidisciplinární aplikace
- Progresivní kovové, kompozitní a plastové materiály a technologie jejich zpracování
- Nanomateriály a technologie jejich zpracování
- Elektronika, elektrotechnika a ICT

Specifikuje průřezové, horizontální priority neboli oblasti klíčových změn a hlavní problémové oblasti Libereckého kraje v oblasti VVI. Dále specifikuje oblasti klíčových změn a v rámci nich strategické cíle:

- Konkurenceschopné a inovativní podniky
  - Zvýšit intenzitu zakládání nových i rozvoje stávajících firem s potenciálem rychlého růstu a mezinárodní konkurenceschopnosti
  - Rozvíjet digitální transformaci v kraji ve firemním i veřejném sektoru
- Kvalitní veřejný výzkum a jeho přínos pro rozvoj kraje

  - Posílit kvalitu, intenzitu a mezinárodní srovnatelnost výzkumu realizovaného v kraji
  - Zvýšit přínosy výzkumných organizací pro firemní sektor i oblasti veřejného zájmu v kraji
- Lidé pro výzkum a inovace
  - Rozvíjet podnikavost a kreativitu v rámci formálního i neformálního vzdělávání
  - Zlepšit dostupnost a kvalitu lidských zdrojů pro mezinárodně srovnatelný výzkum
  - Zlepšit schopnosti a kompetence lidských zdrojů v kraji v oblasti digitalizace a průmyslové transformace.

Zásady územního rozvoje Libereckého kraje (2011 a Aktualizace vydaná v roce 2021)

Zásady územního rozvoje stanovují základní požadavky na uspořádání území kraje, vymezují plochy a koridory nadmístního významu, veřejně prospěšné stavby, veřejně prospěšná opatření a územní rezervy. Dokument zpřesňuje a rozvíjí cíle a úkoly územního plánování v souladu s politikou územního rozvoje a zároveň koordinují územně plánovací činnost obcí. Jedná se o závazný dokument pro pořizování a vydávání územních plánů, regulačních plánů a pro rozhodování v území.

Koncepce Chytřejší kraj pro Liberecký kraj

Koncepce Chytřejší kraj pro Liberecký kraj představuje dlouhodobý koncepční dokument, jehož cílem je nasměrování budoucích aktivit Libereckého kraje v oblasti využívání chytrých technologií.

Dokument zahrnuje celkem osm prioritních oblastí: doprava, zdravotnictví, vzdělávání, sociální oblast, technická infrastruktura a datová architektura, ekonomický rozvoj a cestovní ruch, životní prostředí, veřejná správa. Prioritním oblastem jsou nadřazené tři prioritní cíle: zrychlit, ušetřit a zlepšit.

17.4 Analýza vazeb

Tabulka níže znázorňuje vzájemné vazby specifických cílů SR SML 2021+ na specifické cíle definované ve Strategii rozvoje Libereckého kraje 2021–2027.

Tabulka 34 - Vazby cílů na Strategii rozvoje LK 2021–2027

STRATEGICKÉ CÍLE A SPECIFICKÉ CÍLE SR SML 2021+

SPECIFICKÉ CÍLE STRATEGIE ROZVOJE LK 2021–2027	Strategický cíl 1		Strategický cíl 2			Strategický cíl 3						Strategický cíl 4			
	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6	4.1	4.2	4.3	4.4
A1															
A2															
B1															
B2															
B3															
C1															
C2															
D1															
D2															
D3															
D4															
E1															
E2															
E3															
F1															
F2															
F3															

Zdroj: vlastní zpracování dle Strategie rozvoje Libereckého kraje 2021–2027

Následující tabulka zobrazuje vzájemné vazby specifických cílů SR SML 2021+ na specifické cíle ve Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+, které mají územní návaznost na město Liberec.

Tabulka 35 - Vazby cílů na Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+

SPECIFICKÉ CÍLE STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE ČR 2021+	STRATEGICKÉ CÍLE A SPECIFICKÉ CÍLE SR SML 2021+														
	Strategický cíl 1		Strategický cíl 2			Strategický cíl 3						Strategický cíl 4			
	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6	4.1	4.2	4.3	4.4
2.1															
2.2															
2.3															
2.4															
6.1															
6.2															
6.3															
6.4															
6.5															

Zdroj: vlastní zpracování dle Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+

17.5 Místní úroveň

Aktualizace strategie rozvoje SML 2014–2020

Aktualizace strategie rozvoje SML 2014–2020 je rozvojovým dokumentem, na který v období v období po roce 2021 naváže předložená strategie. Jedná se tedy o základní dokument, ze kterého Strategie rozvoje SML 2021+ vychází.

Územní plán města Liberce 2002

Územní plán města Liberce zahrnuje požadavky a podněty s jasně definovaným nárokem na změnu využití území. Územní plán je v souladu se Zásadami územního rozvoje Libereckého kraje.

Strategie rozvoje SML 2021+ představuje také výchozí dokument pro tvorbu **sektorových dokumentů**. Aktuálně platné resortní dokumenty jsou uvedené v implementační části strategie.

18 Dotazníkové šetření

Průzkum mezi obyvateli města pro potřeby tvorby SR SML 2021+ proběhl během února až března 2020. Průzkum probíhal prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření sloužilo pro sběr námětů od obyvatel města. Dotazník bylo možné vyplnit v tištěné podobě, kdy byl distribuován v únorovém vydání Zpravodaje Liberec a na některých sběrných místech. Dotazník bylo taktéž možné vyplnit ve formě elektronické, kdy byl zveřejněn na webových stránkách SML. Dotazník sloužil pro identifikaci hlavních témat, na která je třeba se v rámci rozvoje města zaměřit.

Výzkumu se zúčastnilo celkem 485 respondentů, z toho celkem 139 dotázaných vyplnilo dotazníky v tištěné formě.

Z hlediska pohlaví byly v dotazníkovém šetření nejvíce zastoupeny ženy (52 %). Pouze čtyři respondenti uvedli, že jejich věk je do 18 let, 74 osob bylo ve věkové skupině 66 a více let, 64 respondentů bylo ve věku 51–65 let, 139 ve věku 36–50 let a nejvíce 197 ve věku 19–35 let.

Celkem 42 respondentů žije v Liberci do pěti let, 173 respondentů do 30 let a 264 respondentů více jak 30 let.

Nejvíce dotázaných mělo dokončené vysokoškolské vzdělání (216 respondentů), následně se jednalo o úplné střední vzdělání s maturitou – 198 osob. Celkem 23 respondentů uvedlo ukončené vyšší odborné vzdělání a 11 osob vzdělání základní.

Z pohledu ekonomické aktivity byli nejvíce zastoupení zaměstnanci, kterých bylo celkem 309, následně se jednalo o důchodce – 79. Na třetím místě se umístili podnikatelé se 49 respondenty. Zbylou část představují studenti a osoby v domácnosti.

Spokojenost s městem jako místem pro život, výchovu dětí, prožití stáří, práci, zábavu

Z hlediska hodnocení spokojenosti je **téměř čtvrtina dotazovaných** se životem ve městě **velmi spokojena**, nicméně **přes 60 % respondentů je** se současným stavem **spíše spokojených**. Velmi nespokojen je jen nízký podíl dotazovaných.

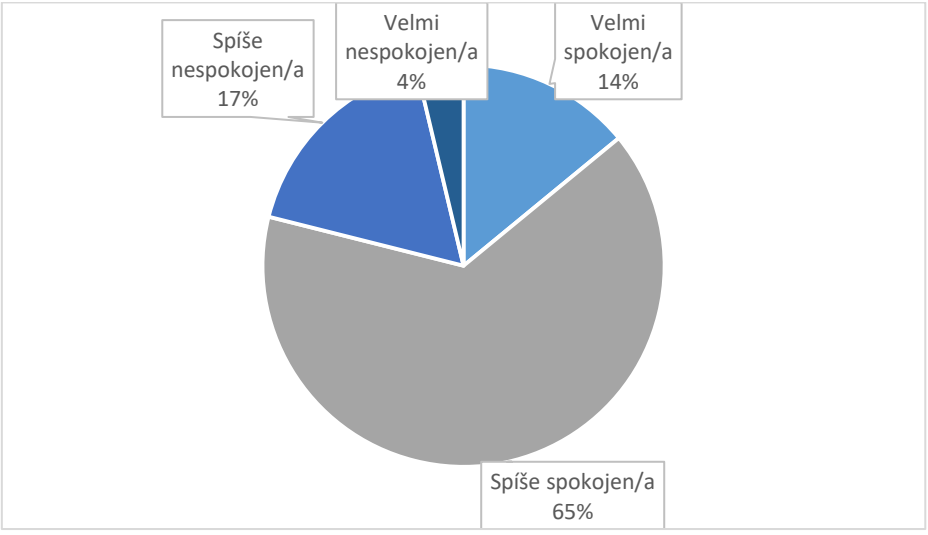

Graf 38 - Hodnocení celkové spokojenosti s městem jako místem pro život, výchovu dětí, prožití stáří, práci, zábavu

Zdroj: Průzkum názorů obyvatel SML 2020, vlastní zpracování

Pozitivní aspekty Liberce

Respondenti dále měli uvést tři pozitiva, která v Liberci vnímají. Výsledky ukázaly, že dotazovaní jsou ve valné většině přesvědčení o zejména třech výrazných oblastech pozitiv.

Jako zásadní pozitiva města byly označeny tyto oblasti:

- Blízkost přírody hor, krásné okolí, lokace města
- Dostupnost v rámci města i vůči okolí, zároveň dostupná péče a další služby
- Možnost trávení volného času – sport, kultura a další

Ve všech stupních hodnocených pozitiv jmenovali obyvatelé především krásu okolní krajiny, blízkost přírody a jako velkou výhodu vnímají blízkost hor. S tím souvisí i poloha města a dostupnost přírodě blízké krajiny. Lidé si tak uvědomují hodnotu umístění města v krajině i v rámci ČR a zohledňují jeho výhodné umístění vůči dalším městům i hranicím s Německem. Neméně důležitá je pro ně dostupnost, jak už v rámci města, kdy zmiňují propojenost a funkčnost MHD do všech jeho částí, tak i dostupnost k právě zmíněným dalším městům. Jako velice dostupné hodnotí také veškeré služby, zdravotnická zařízení, školy, obchody či kroužky pro děti. V rámci hodnocení se vysoko umístila také nabídka, pestrost a celkově dobrá možnost pro kvalitní trávení volného času. Dotázaní vnímají město Liberec jako malé velké město, kde je dostatek prostoru a infrastruktury pro sportovní i kulturní vyžití. Je zde dostatek obchodů, restaurací i barů, ale opomenuto nebylo ani vzdělání a historie. Jmenováno bylo historické centrum Liberce, Divadlo F. X. Šaldy, Technická univerzita v Liberci, ZOO, ale i sportovní areály, arény, možnosti koupání a dostatečné množství akcí pro veřejnost. V poslední oblasti hodnotili lidé pozitivně v minimální míře i správu města, bezpečnost a aktivity asistentů prevence kriminality.

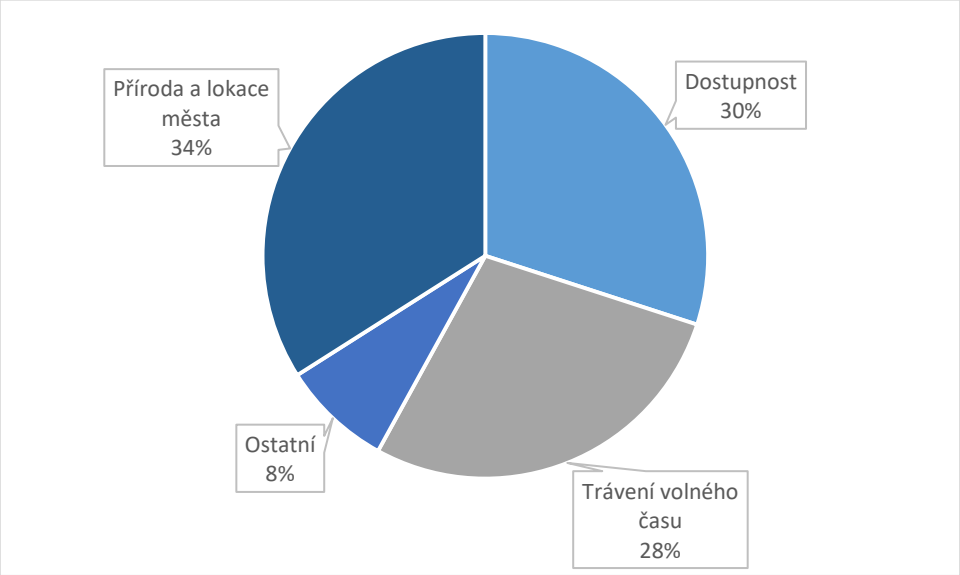

Graf 39 - Hodnocení pozitivních aspektů města v %

Zdroj: Průzkum názorů obyvatel SML 2020, vlastní zpracování

Negativní aspekty Liberce

Hodnocení negativních aspektů obyvateli města Liberec nemá jednoznačného vítěze, jelikož obyvatele výrazně trápí několik zásadních problémů. Ve svém městě se v určitých jeho částech necítí bezpečně a celkově jej vnímají jako špinavé a neudržované. **Špatný stav vozovek a chodníků, nekoncepční zdlouhavé práce a zakázky oprav, nepořádek a nedostatek zeleně** jsou na vrcholu negativ spolu s lokalitami města, kde se díky nepřizpůsobivým občanům další **lidé necítí dobře nebo přímo nebezpečně.** Palčivým problémem je pravděpodobně **konkrétně oblast ulice Fügnerova (okolí terminálu MHD) a OC Fórum,** které byly opakovaně zmiňovány. Centrum města dle dotazovaných hyzdí mimo odstavených a **parkujících aut** nevzhledná nově postavená obchodní centra, a naopak **historicky cenné budovy chátrají**. Někteří lidé mají pocit, že se **město dostatečně nestará** nejen o město, ale ani o ně. Z dalších poznatků obyvatel vzešly stížnosti **na politické problémy, nedostatečnou péči o okrajové oblasti města a špatnou správu či využití přehrady.**

Hodnocení proběhlo opět ve třech stupních, nicméně i zde se ukázalo, že deficity a problémy vnímají lidé obdobně a umístění negativ na prvním až třetí stupni zamíchalo pouze poměry mezi už jmenovanými negativy.

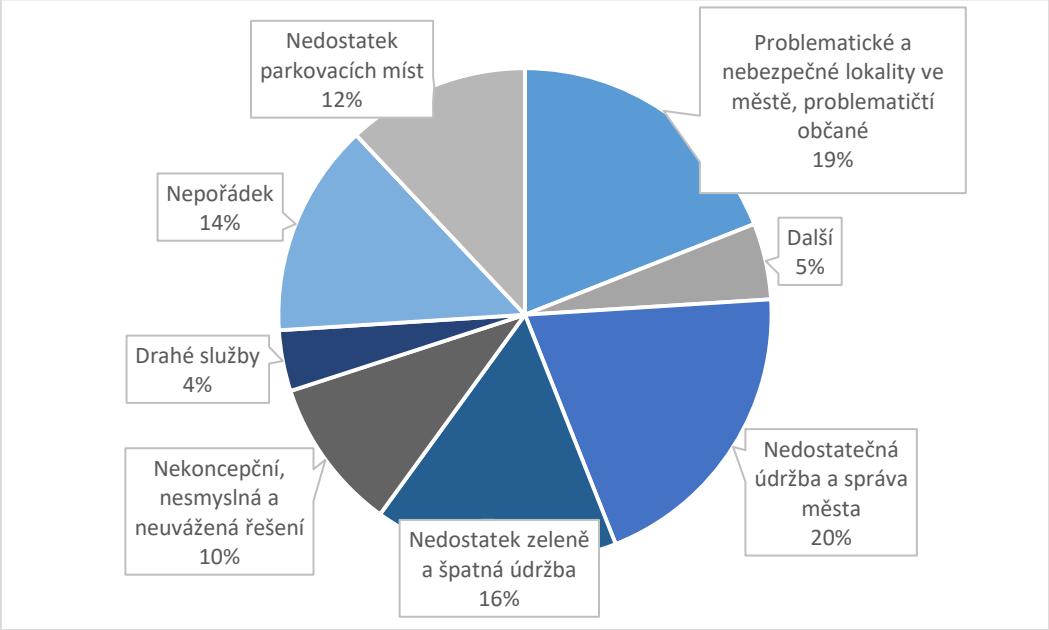

Graf 40 - Hodnocení negativních aspektů

Zdroj: Průzkum názorů obyvatel SML 2020, vlastní zpracování

Úroveň spokojenosti s vybranými aspekty života ve městě – dostupnost

Z hlediska hodnocení dostupnosti vybraných aspektů života je **nejlépe hodnocena dostupnost základních a středních škol, dále pak sportovišť, zdravotních zařízení a kulturních akcí.** Deficit je znát u dostupnosti dětských hřišť, sociálních služeb a také mateřských škol. Hodnocení probíhalo stejně jako ve škole, tedy na stupnici 1–5.

Tabulka 36 - Hodnocení vybraných aspektů života ve městě z pohledu dostupnosti

Kategorie	Hodnocení oblasti				
	1	2	3	4	5
Zdravotní péče	119	167	106	58	20
Sociální služby	74	126	144	56	10
Mateřské školy	96	138	99	42	20
Základní školy	155	145	62	28	11
Střední školy	140	161	61	26	11
Kulturní akce	111	179	95	49	20
Sportoviště	128	169	87	36	20
Dětská hřiště	67	137	128	63	22
Třídění odpadu	108	154	111	56	43

Úroveň spokojenosti s vybranými aspekty života ve městě – kvalita

Z hlediska hodnocení kvality vybraných aspektů života je nejlépe hodnocena kvalita kulturních akcí, sportovišť a obecně fungování městského úřadu, dále pak mateřských škol, zdravotní péče a nabídka pracovních příležitostí. Nejhůře je vnímán stav chodníků, kde je evidentní prostor pro zlepšení. Stejně jako u předchozí otázky, hodnocení odpovídalo známkování jako ve škole (na stupnici 1–5).

Tabulka 37 - Hodnocení vybraných aspektů života ve městě z pohledu kvality

Kategorie	Hodnocení oblasti				
	1	2	3	4	5
Zdravotní péče	88	173	132	56	18
Sociální služby	49	160	147	37	7
Mateřské školy	87	180	83	33	5
Základní školy	66	171	113	38	8
Střední školy	66	186	93	35	6
Kulturní akce	101	197	95	39	16
Sportoviště	97	186	96	42	10
Dětská hřiště	40	176	127	52	22
Třídění odpadu – frekvence svozu	79	140	106	104	44
Možnost parkování	27	69	104	130	131
Stav chodníků	13	103	141	144	72
Informování o dění ve městě	63	176	151	57	18
Bezpečnost ve městě	35	163	163	80	28
Práce městské policie	51	146	133	93	32
Fungování městského úřadu	91	171	119	55	20
Nabídka pracovních příležitostí	83	175	107	46	13

Kvalita životního prostředí

Z hlediska vybraných problémů životního prostředí je **nejlépe hodnocena úroveň kvality ovzduší a míra hlučnosti**. Kvalita péče o veřejné plochy se ukazuje

nedostatečnou i v dalších hodnoceních této analýzy. Hodnocení probíhalo taktéž na stupnici 1–5.

Tabulka 38 - Hodnocení kvality životního prostředí

Kategorie	Hodnocení				
	1	2	3	4	5
Úroveň péče o veřejné plochy	26	135	169	103	45
Čistota a vzhled okolí mého bydliště	39	164	143	96	37
Kvalita ovzduší	79	203	128	52	14
Míra hlučnosti	63	180	145	58	32

Využívání sdělovacích prostředků

V rámci dotazníkového šetření měli respondenti dále uvést, jaké využívají sdělovací prostředky. Nejčastěji uvedeným bylo tištěné médium **Zpravodaj Liberec**, které je distribuováno do každé domácnosti a více než třetina dotazovaných jej považuje za základní informační kanál. Dalším neméně významným sdělovacím prostředkem je vzhledem k dnešním trendům **internet**. V podobě facebooku, stránek libereckadrbna.cz, nasliberec.cz nebo dalších webových portálů jej pro získání informací **využívá přes 60 % dotázaných**. Mezi dalšími zazněl například Liberecký deník či ostatní tištěná média. Jenom minimální část respondentů (1,67 %) se nezajímá o dění ve městě.

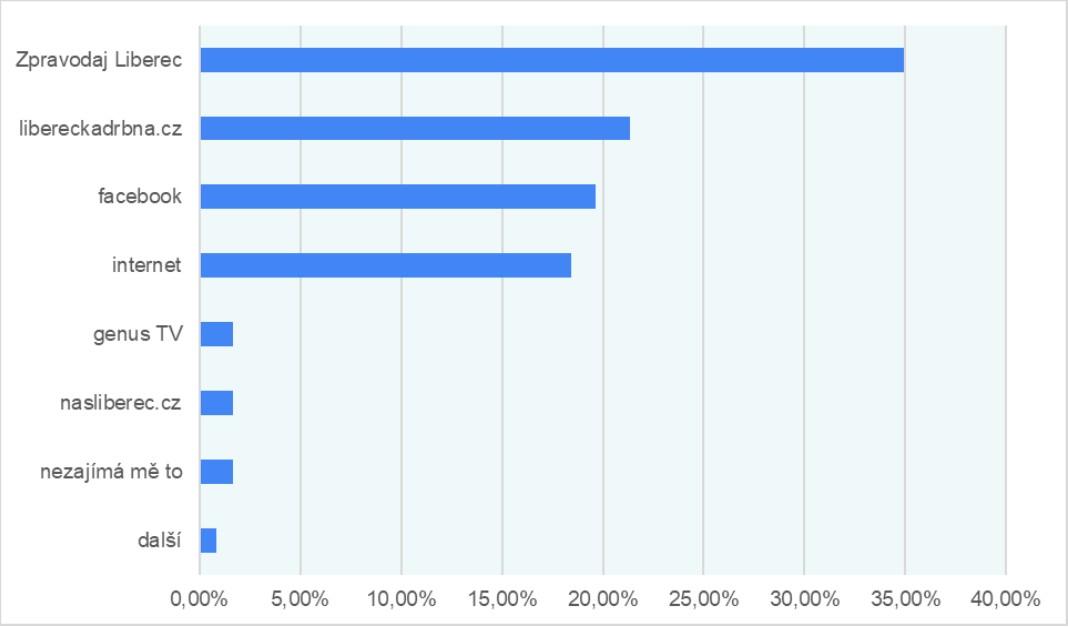

Graf 41 - Využívání sdělovacích prostředků

Zdroj: Průzkum názorů občanů 2020, vlastní zpracování

Největší vnímané problémy ve vybraných oblastech

Životní prostředí

Životní prostředí vnímá **více než čtvrtina respondentů problematicky, a to** z důvodu **nedostatku parkových ploch, špatné správy a údržby zeleně** či protěžování nových staveb na její úkor. Dále je nejhůře vnímán **nepořádek a zajištění úklidu v celém**

městě. V centru jsou velice neutěšená místa, kde je problém i s **bezpečností**, jedná se hlavně o okolí Fügnerovy ulice (terminál MHD) a Papírové náměstí. Někteří lidé vnímají město jako špinavé, šedivé a nevlídné.

Kvalita ovzduší trápí respondenty hlavně z důvodu umístěné spalovny uprostřed města. Více však v poslední době vnímají **nárůst betonových a asfaltových ploch** a zároveň **nedostatečné doplňování zeleně,** které vede k **přehřívání města a zvýšené prašnosti.**

Pozitivně je vnímáno umístění kontejnerů ve městě na tříděný odpad, nicméně téměř **třetina dotázaných** zmínila **neúměrné navýšení cen za svoz odpadu** a **problém s dostupností díky velké vzdálenosti** kontejnerů na tříděný odpad.

Doprava a infrastruktura

Z hlediska dopravy a infrastruktury mělo téměř **tři čtvrtiny dotázaných velké výhrady k nedostatku parkovacích míst a nevyhovujícímu stavu komunikací**. Doprava v klidu a rozbité komunikace všech typů (pro motorová vozidla, chodce i cyklisty), jsou **velkým problémem celého města**. Reakce dotázaných poukazují na **nekoncepčnost, zdlouhavost a neprofesionálnost oprav komunikací**, které se odráží, jak v nutnosti znovu opravovat jednotlivé úseky, tak v neúměrné četnosti a ve špatném načasování.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že město není svou infrastrukturou kapacitně připravené na rostoucí individuální automobilovou dopravu, vznikají zácpy a kolize, což plynulost dopravy ve městě komplikuje. Z dotazů vyplynulo, že je problémem **chybějící městský okruh**.

Asi třetinový počet připomínek směřoval k **úrovni MHD** – jednalo se zejména o připomínky **k zajištění čistoty MHD a k ceně dopravného**. Několik respondentů žádalo i navýšení počtu nízkopodlažních spojů.

Téměř polovina respondentů vnímá i potřebu **podpory cyklotras ve městě a jejich propojení**, zároveň upozorňují na potřebu jejich **rekonstrukce** a **doplnění stojanů do více lokalit.**

Volný čas a odpočinek

Téměř polovina dotazovaných nemá k možnostem trávení volného času ve městě výhrady. Město nabízí podle nich dostatek možností pro vyžití nebo tráví volný čas mimo něj. Druhá polovina výhrady má, a to zejména k **nedostatku příjemných setkávacích míst**. Lidé by ocenili čistý, upravený zelený prostor v centru města, kde by se dalo příjemně posedět, projít se, člověk by se prý tak např. nesetkával s přeplněnými koši, psími exkrementy a bezdomovci. Opět zde rezonuje **nedostatek zeleně a nekvalitní úklid**. Dalším významným problémem dotazovaných jsou **chybějící dětská hřiště a sportoviště**.

Značná část respondentů vnímá **zanedbaný stav místní přehrady Harcov**, vyzývá k využití jejího potenciálu a poukazuje na nutnost kvalitnější správy jejího okolí.

Školství a vzdělávání

Z hlediska školství a vzdělávání neměla zhruba polovina respondentů výhrady, resp. byla tedy pravděpodobně spokojena s úrovní školství a vzdělávání ve městě.

Další dotazovaní zmiňovali nejčastěji **nedostatečné vybavení škol a nutné zajištění rekonstrukce stávajících školních budov a přilehlých prostor.** Mezi nejčastěji zmiňované nedostatky patří klesající kvalita vzdělávání, ale dotazovaní zároveň rozumí tomu, že jde o případy, které je nutno posuzovat individuálně a v kontextu. Kvalitu a úroveň vzdělávání vnímají jako problém celé ČR.

Dalším problémem, který byl několikrát zmíněn, je nedostatečná dostupnost pro děti u některých škol **alternativními způsoby dopravy**. Lidé chtějí, aby jejich děti měly možnost dostat se **do škol bezpečně** pěšky, na kole či koloběžce nebo alespoň pomocí MHD, nechtějí mít jedinou možnost, kterou je osobní odvoz automobilem.

Kultura

Z hlediska kultury se dotazovaní rozdělili v podstatě na dva tábory, kdy jeden má pocit, že je kulturního vyžití dostatek a druhý naopak tvrdí, že je ho nedostatek.

Konkrétními připomínkami byla **potřeba větších investic do rekonstrukcí stávajících kulturních budov**, **větší finanční podpora kultury ze strany města a zajištění větší rozmanitosti nabízených kulturních akcí pro všechny věkové kategorie.**

Téměř čtvrtina dotazovaných zmiňuje **nedostatečnou nebo pozdní propagaci kulturních akcí.**

Sport

Z hlediska sportu neměla zhruba polovina respondentů výhrady.

Druhá část respondentů vnímá problematiku **nedostatečné podpory menších sportů** oproti komerčně zajímavějším, jakým je v Liberci hokej. Neméně důraznou připomínkou je nedostatečná **podpora sportu dětí nezaměřeného na výkon,** a tudíž neperspektivního pro kluby z pohledu vychování vrcholových sportovců.

Další oblastí vhodnou k rozvoji je **navýšení počtu dětských hřišť**, které už bylo zmiňováno i v oblasti volného času **a volně přístupných sportovišť.**

Mezi respondenty velmi rezonovala nutnost **rekonstrukce stávajícího bazénu nebo vybudování dalšího**. Dále pak **nedostatečné využití stávajících sportovních areálů** jako je Vesecký areál, nebo jejich případná **rekonstrukce a oživení**. Lidé by také rádi měli takto vybavené **areály blíž,** vnímají tedy jejich **špatné rozmístění** nebo by chtěli **více využít areál pod Ještědem.**

Zdravotnictví

Zdravotnictví v Liberci je na základě reakcí **75 % respondentů hodnoceno velmi negativně**. Hlavním problémem jsou **dlouhé čekací lhůty,** což odpovídá **nedostatku lékařů,** kteří **chybí hlavně na odborných pracovištích,** jako jsou **zubaři, kožní lékaři, psychiatři a další specialisté.** Lidé vnímají, že značný počet lékařů odchází do větších měst nebo do zahraničí.

Téměř polovina dotazovaných **negativně hodnotila i služby a personál v Krajské nemocnici Liberec**, která ale pokrývá značnou část potřeb libereckých pacientů. Nicméně lidé by ocenili, kdyby **MHD zajistila spoje až k nemocnici a přibylo parkovacích míst v jejím okolí**.

Podnikání a služby

Z hlediska podnikání a služeb zhruba 45 % respondentů neuvedlo výhrady, resp. jsou spokojení se zajištěním služeb ve městě, o podnikání se nezajímají nebo se k tomuto tématu nechtěli vyjadřovat.

Mezi nejčastěji zmiňované oblasti u dalších dotazovaných patří zejména **nedostatek malých obchodů** (zejména v centru a v okolí stávajících OC), **malá podpora drobných řemeslníků a opraváren**, jako jsou krejčí (opravny oděvů), sklenáři, obuvníci apod. Většina těchto dotazovaných není spokojena s úrovní podpory města vůči drobným podnikatelům, rádi by **větší kooperaci a vhodnější podmínky pro domácí výrobce a drobné živnostníky.**

Dále lidé nechtějí mít **město zatížené reklamním smogem** (vyvěšené reklamy, reklamní letáky a plakáty, světelné billboardy apod.)

Dotazovaní z okrajových částí města vnímají nedostatek služeb v jejich okolí.

Sociální oblast

Z hlediska sociální oblasti je až **63 % dotazovaných nespokojených se sociální situací ve městě a přístupem města k této problematice**. Lidé vnímají **nedostatečnou péči o občany žijící na ulici**, **nedostatečnou a nekomplexní práci s nimi**. V konkrétních lokalitách, např. terminál MHD Fügnerova, jsou dle respondentů **omezovány komfortní zóny obyvatel nepřizpůsobivými, zloději a bezdomovci.** Lidé se v těchto místech **necítí bezpečně**.

Dále je vnímána **nedostatečná podpora ze strany města pro seniory a sociálně slabé občany**. Lidé vnímají nedostatečné kapacity v domovech pro seniory, chybějící zařízení, byty pro sociálně slabé občany včetně seniorů a pro občany vyžadující určitý stupeň denní péče. Celkově je vnímán **nedostatek sociálních bytů.**

Mezi dotazovanými byla zmíněna také **nedostatečná dostupnost běžné sociální pomoci a problém s bezbariérovostí města.**

Bydlení

Z hlediska bydlení zhruba 15 % respondentů neuvedlo výhrady, jsou tedy pravděpodobně spokojení s úrovní bydlení.

Nejvýraznějším problémem u valné většiny (75 %) dotázaných je **nedostatek kvalitního bydlení za příznivé ceny.** Lidé kritizují nedostatečný bytový fond města včetně **nedostatku cenově dostupných bytů pro sociálně slabé nebo pro mladé rodiny.** Komerční nájemné je pak pro většinu dotazovaných nedostupné. Někteří respondenti negativně vnímají i **způsob řízení bytové politiky městem** (např. odprodeje).

Dalším problémem je **nedostatek parcel pro stavění či zdlouhavé jednání na stavebních úřadech**.

19 SWOT analýzy

V rámci analytické části byla realizována série workshopů s členy pracovních skupin. Na základě nich vznikla sada SWOT analýz, jejichž cílem byla sumarizace podkladů pro identifikaci rozvojových oblastí na území města.

V první části vznikly SWOT analýzy za jednotlivé pracovní skupiny. Tyto byly členěny dále dle tematických oblastí řešení.

Struktura SWOT analýz:

- VZDĚLÁVÁNÍ, PODNIKÁNÍ A ZAMĚSTNANOST
  - P1.1 Vzdělávání
  - P1.2 Podnikání, věda, výzkum, inovace
- SOCIÁLNÍ OBLAST, ZDRAVOTNICTVÍ A BEZPEČNOST
  - P2.1 Sociální oblast
  - P2.2 Zdraví
  - P2.3 Bezpečnost
- UDRŽITELNÝ ROZVOJ MĚSTA
  - P3.1 Kvalita života
  - P3.2 Bydlení
  - P3.3 Urbanismus a veřejný prostor
  - P3.4 Dopravní infrastruktura
  - P3.5 Technická infrastruktura
  - P3.6 Životní prostředí
  - P3.7 Kvalitní veřejná správa
- KULTURA, SPORT, VOLNOČASOVÉ AKTIVITY A CESTOVNÍ RUCH
  - P4.1 Kultura
  - P4.2 Sport
  - P4.3 Volnočasové aktivity
  - P4.4 Cestovní ruch

V dalším kole pak došlo ke konsolidaci SWOT analýz dle jednotlivých pracovních skupin. Dále byly SWOT analýzy očištěny o témata příslušící jiným pracovním skupinám, aby se témata zbytečně nepřekrývala.

Konsolidované SWOT analýzy dle jednotlivých pracovních skupin tvoří přílohu tohoto dokumentu.

Závěrečná SWOT analýza pak pro přehlednost obsahuje konsolidované zhodnocení za všechny oblasti. Souhrnná SWOT analýza je pak klíčovým vstupem pro formulaci vize v návrhové části strategie.

19.1 Konsolidovaná SWOT analýza

19.1.1 Silné stránky

Silné stránky
• **Atraktivita** města a celého regionu – blízkost přírody, jedinečnost prostředí, široké kulturní/sportovní/volnočasové vyžití, kulturně-historická architektura -> kontinuální růst počtu obyvatel města. • **Ekonomické centrum** severních Čech – výhodná lokalita na pomezí tří států, dostatečná nabídka pracovních míst i mzdová úroveň, obchodní i průmyslový střed okresu a kraje, vysoký růst HDP v mezikrajském srovnání, značný potenciál v oblasti vědy, výzkumu a inovací. • **Dopravní dostupnost** – nadprůměrné dopravní spojení s Prahou (automobilová, autobusová doprava), železniční spojení s Německem (Drážďany), kvalitní silniční/tramvajové spojení Liberce a Jablonce nad Nisou v rámci aglomerace. • Vysoký standard a míra využívání **MHD** – bezbariérovost, pohon na CNG, vysoký podíl MHD na přepravních vztazích, existence nadstandardů veřejné dopravy (lanové dráhy, skibusy), existence koncepčního Plánu dopravní obslužnosti veřejnou dopravou. • Oblast **životního prostředí** – kvalita a dostupnost pitné vody, navzdory rostoucí intenzitě dopravy nezhoršující se kvalita ovzduší, nadprůměrné zastoupení obnovitelných či ekologicky přijatelných zdrojů energie (např. při výrobě tepla), kvalita vody ve vodních tocích, rostoucí podíl zeleně, koncepční práce v odpadovém hospodářství. • Dlouhodobá rostoucí tendence **cestovního ruchu** a jeho významu v podmínkách města – strmý nárůst počtu hostů i počtu přenocování, existence institucí nadregionálního významu (například IQ Landia, Babylon, Dinopark). • **Kulturní vybavenost** města a regionu – výjimečné instituce nadregionálního významu, vysoká koncentrace kulturní scény, historická architektura, městská památková zóna. • **Sportovní tradice** města – široká nabídka sportovišť a volnočasových aktivit, nadprůměrné zastoupení profesionálního sportu a sportovních organizací, existence sportovně zaměřených studijních oborů na TUL. • Funkční síť poskytovatelů **sociálních služeb** a koncepční řízení sociální oblasti – strategické a tematické akční plány, návazné projekty města, preventivní programy. • Dostatečná **síť školských zařízení** – stabilní a funkční síť MŠ a ZŠ, dostupnost a rozmanitost SŠ na území města, koncepčnost města v oblasti podpory vzdělávání. • Fungující veřejná správa – pružnost **Magistrátu města Liberec,** kvalitní ICT infrastruktura, nadstandardní otevírací doba, on-line registrace, centralizace agend, portál občana, výborné fungování **složek IZS** a aktivní práce v oblasti prevence.

19.1.2 Slabé stránky

Slabé stránky
• Dlouhodobé **snižování podílu produktivního obyvatelstva** -> rostoucí index ekonomického zatížení -> zvyšující se nároky na sociální a zdravotní systém vs. nedostatečné kapacity sociálních zařízení i sociálních pracovníků. • **Problematika bydlení** – cenová nedostupnost kvalitního bydlení, minimální počet bytů v majetku SML, absence koncepčního přístupu, rostoucí počet sociálně vyloučených lokalit a počtu rodin v bytové nouzi, chybějící kapacity sociálního bydlení, vysoké stáří domovního fondu. • Nadprůměrná míra **nezaměstnanosti** a její rostoucí tendence, disproporce mezi nabídkou a poptávkou na libereckém trhu práce, značné zastoupení starších osob/uchazečů o zaměstnání, vysoký podíl dlouhodobé nezaměstnanosti, vysoká závislost na zpracovatelském průmyslu. • **Oblast vědy a výzkumu** – nedostatečná výtěžnost TUL v oblasti VaV a inovací – nízký přesah do soukromého i veřejného sektoru, nedostatečná kooperace podniků, města, TUL a neziskového sektoru -> malá podpora začínajících podnikatelů, absence vědecko-technických parků a inkubátorů, velká roztříštěnost a nevyužitý potenciál v oblasti výzkumu a vývoje. • Vysoká intenzita **silniční dopravy** ve městě -> přetíženost komunikací, rostoucí počet dopravních nehod, nedostatečné parkovací kapacity, **železniční doprava** je nevhodně napojena na celostátní síť. • Nedostatečná či chybějící infrastruktura pro rozvoj **cyklistické dopravy**, nepřizpůsobená hierarchizace komunikací pro cyklisty, nárůst nehodovosti. • Nízké investice do **infrastruktury** -> technicky nevyhovující vodohospodářský, kanalizační a teplovodní systém, rozvody energií a VO, horší dostupnost internetu v okrajových částech města. • Nekoncepční řízení rozsáhlého **majetku města**, absence pasportu majetku -> podfinancování, malá kontrola, nedostatečné řízení a správa portfolia firem s majetkovým podílem města -> absence vlastnické koncepce a dohledu z pohledu akcionáře, nedostatečný výkon vlastnických práv. • Vysoká míra **předlužení a exekucí** -> rostoucí počet osob v chudobě a sociálním vyloučení, užívání a distribuce drog, nárůst osob s psychickými obtížemi -> vyšší potřeba návazných sociálních služeb vs. jejich nedostatečné kapacity. • Dlouhodobě nadprůměrná zatíženost **kriminalitou**, zastaralost a nedostatky v městském kamerovém systému a kapacitách bezpečnostních složek, absence jednotného informačního a varovného systému. • Rozsah a podoba tzv. **brownfieldů** -> zanedbanost, vzhled, nevyužitý potenciál těchto ploch, bezpečnostní rizika a další související problémy. • Neexistence dlouhodobé koncepce **cestovního ruchu** -> roztříštěnost přístupu města a zřízených organizací, nedostatečný marketing města (jedinečnost ani branding města nejsou jasně definovány), nevyužitý potenciál ve spolupráci s LK. • Nekoncepční řízení a nedostatečná spolupráce při plánování a koordinaci činností v oblasti **kultury i sportu** -> nízká výtěžnost sportovní tradice města s dostatečným sportovním zázemím, nedostatečná propagace bohaté historie a kulturního potenciálu Liberce.

19.1.3 Příležitosti

Příležitosti
• **Větší zastoupení alternativních způsobů dopravy** (cyklistika, pěší, elektromobilita, sdílené systémy) -> udržitelná mobilita, podpora intermodality, motivace obyvatel k přepravě hromadnou dopravou, zlepšení průchodnosti města. • **Hierarchizace dopravní sítě** – dopracování a implementace dopravních koncepcí a plánů, rozvoj infrastruktury pro cyklistickou/pěší/bezbariérovou dopravu, odstranění bariér ve městě, zavádění systémů parkování P+R, K+R a B+R, financování rozvoje infrastruktury z fondů EU. • **Rozvoj spolupráce mezi SML, TUL a dalšími aktéry v oblasti vědy, výzkumu a inovací** -> podpora vědecko-výzkumných center nebo vzniku výzkumného institutu, propojení základního a aplikovaného výzkumu, nastavení spolupráce mezi TUL a podnikatelským sektorem -> účelová propagace technického charakteru města -> přísun podniků, investic, VŠ studentů. • **Zavádění technologicky inovativních řešení** -> implementace principů Smart City a systémové zakotvení tohoto přístupu do správy města, digitalizace jednotlivých agend, automatizace a robotizace procesů, rozvoj konektivity a 5G sítí, implementace informačních technologií v dopravě, energetice či cestovním ruchu, další rozvoj digitálních prvků z oblasti eGovernment. • **Využití brownfields** pro rozvojové projekty v oblasti podnikání, zaměstnanosti či bydlení a jejich propojení na další strategickou dokumentaci města vč. územního plánu. • **Zlepšení bezpečnostní infrastruktury** – rozšíření a modernizace městského kamerového systému, vytvoření jednotného informačního a varovného systému, nastavení systémové práce s daty, jejich sdílení a dostatečné využívání hlavními aktéry v oblasti bezpečnosti. • **Nastavení řádné správy majetku a majetkových podílů** -> získání úplného přehledu o rozsahu a stavu majetku ve vlastnictví města, zlepšení plánování a investiční politiky, nastavení dohledu nad společnostmi v portfoliu města, dostatečné prosazování práv a zájmů vlastníka/města, spolupráce s podniky/organizacemi města v realizaci jeho dlouhodobých záměrů. • **Modernizace technické infrastruktury města a řízení energetického ekosystému** – revitalizace sítě vodovodů a kanalizací, teplovodní infrastruktury, rozvodů či veřejného osvětlení, implementace řádného energetického managementu – využívání a integrace dat, energetická bezpečnost, optimalizace využívání zdrojů. • **Rozvoj terénních, ambulantních, mobilních a odlehčovacích služeb** s cílem minimalizovat sociální rizika a náklady pobytových služeb a ústavní péče. • **Maximální využití atraktivity města pro cestovní ruch** – aktivní spolupráce všech zúčastněných stran při propagaci města, koordinovaný a koncepční přístup v řízení cestovního ruchu, nabídka komplexních produktů s cílem prodloužení doby pobytu návštěvníků, využívání moderních technologií, sjednocení marketingu města. • **Posílení energetické bezpečnosti** a klimatické odpovědnosti města a využití přírodních podmínek pro rozvoj města.

- **Maximalizace využití externích zdrojů financování** – využití vícezdrojového financování. Zaměřit se na financování projektů ze zdrojů EU včetně využití Modernizačního fondu. Důraz by měl být kladen na podporu podnikání, energetiku, dopravu, podpora udržitelného podnikání a ekonomiky města.

19.1.4 Hrozby

Hrozby
• Pokračující trend **stárnutí obyvatel** města a dalšího poklesu produktivní populace -> ekonomické a sociální dopady, nedostupnost zdravotní péče a sociálních služeb a jejich nedostatečné kapacity. • **Prohlubování problematiky bydlení** a jeho dostupnosti – další nárůst cen, nedostatečná nabídka bytů, minimální výstavba, zhoršení technického stavu již zaostalých budov -> odliv obyvatel z města, sociální problémy a doprovodné negativní jevy, zhoršení image města a nízká atraktivita pro potenciální zaměstnance a studenty. • **Rostoucí počet osob potýkajících se s chudobou a sociálním vyloučením**, další nárůst sociálně vyloučených lokalit, exekucí i počtu osob v bytové či dluhové nouzi -> pokračující snižování kapacit sociálních služeb i dostupnosti zdravotní péče. • Další **nárůst intenzity silniční dopravy** ve městě -> zhoršená obslužnost, dopravní nehody, zhoršená kvalita ovzduší, přetíženost komunikací, nedostatečné parkovací kapacity, vytěsnění alternativních způsobů dopravy i MHD. Nedostatečné napojení či degradace napojení na hlavní železniční tahy. • **Systémové problémy** v převažujících odvětvích **zpracovatelského průmyslu**, riziko řetězové reakce v automotive -> velký nárůst nezaměstnanosti a nákladů sociálního systému, odliv stávajících podnikatelských subjektů a pracovních příležitostí, odchod mladých vzdělaných osob. • **Nepřizpůsobení se současným trendům**, moderním technologiím a digitalizaci -> odliv inovačního potenciálu, zaostalost města/regionu za zbytkem ČR, podstatné snížení atraktivity, nepružnost a neefektivita veřejné správy, nehospodárnost (např. energetický management). Nedostatečná reakce na klimatickou změnu. • **Nekoncepčnost řízení rozvoje města –** nepropojenost jednotlivých strategických dokumentů, pokračující absence koncepčních materiálů v určitých oblastech, neschválení dlouhodobých záměrů, nízká míra implementace rozvojových projektů (Textilana, Papírové nám. apod.), chybějící dohled a monitoring realizace strategického plánu a konkrétních opatření, nepřipravenost čerpat prostředky z EU -> další zhoršení finanční situace města. • **Přetrvávající nedostatky v řízení cestovního ruchu, kultury a sportu** -> odliv turistů, pokračující roztříštěnost aktivit v těchto oblastech, podfinancování, zhoršení sportovních a kulturních objektů, negativní ovlivnění sportovně-kulturní image města.

- Pokračující či zhoršující se stav **pandemie** COVID-19 -> omezení financí a projektů, bankroty firem i osob, růst nezaměstnanosti a nákladů na sociální systém, negativní společenské jevy, další zhoršení bezpečnosti ve městě, uzavření hranic a zamezení pohybu pracovníků.

Seznam použitých zdrojů

Agentura pro sociální začleňování

Agentura regionálního rozvoje

Akční plán udržitelné energetiky a klimatu (2030)

Aktualizace strategie rozvoje SML 2014–2020

Atlas životního prostředí v Libereckém kraji

Český statistický úřad

Český telekomunikační úřad

Databáze brownfields a greenfields

Databáze MF ARES

Ekonomický potenciál obcí SO ORP Liberec

European Federation of National Organisations Working with the Homeless

Generální ředitelství Úřadu práce ČR

Globální megatrendy pro aktualizovaný Strategický rámec udržitelného rozvoje

Informace od jednotlivých věcně příslušných odborů SML/MML

Integrovaný plán rozvoje území aglomerace Liberec – Jablonec nad Nisou

Komunitní plán služeb v sociální oblasti SML na období let 2018–2022

Koncepce Chytřejší kraj pro Liberecký kraj

Koncepce zdravotních služeb v lůžkových zařízeních Libereckého kraje 2016+

Krajský Úřad Libereckého kraje

Mapový portál SML

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Ministerstvo vnitra ČR

Plán odpadového hospodářství SML

Plán prevence kriminality na roky 2020–2023

Plán rozvoje vodovodů a kanalizací Libereckého kraje

Plán udržitelné mobility Liberec – Jablonec nad Nisou

Policie ČR

Ředitelství silnic a dálnic

Strategický plán rozvoje sportu SML

Strategický plán rozvoje sportu SML 2020–2030

Strategický rámec ČR 2030
Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+
Strategie rozvoje Libereckého kraje 2021+
Tematický akční plán pro oblast zaměstnanosti a dluhů v Liberci 2020–2022
Tematický akční plán pro oblast bydlení, bezpečnosti a občanského soužití Liberec 2020–2022
Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
Územní plán
Územní studie
Výstupy z jednotlivých jednání pracovních skupin
Webové stránky Magnus web
Webové stránky realitymix.cz
Webové stránky SML
Webové stránky www.bezpecnadoprava.liberec.cz
Webové stránky www.intersucho.cz
Webové stránky www.kreativni-liberec.cz
Webové stránky www.mapakriminality.cz